

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในธุรกิจประกันภัย

ชวลิต ทวีวัฒนานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2549

ISBN 974 - 671 - 465 - 1

**The Alternative Dispute Resolution by Means of
Mediation in the Insurance Business**

CHAWALIT THAWEEWATTANANON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN 974 - 671 - 465 - 1

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความสามารถของท่านรองศาสตราจารย์นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และท่านอาจารย์กมลมิตร วุฒิจำนงค์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และผู้จัดการสำนักกฎหมายบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ ที่ได้ให้ความเมตตาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม โดยท่านทั้งสองได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าช่วยชี้แนะและให้แนวคิดในทางวิชาการ รวมทั้งแหล่งข้อมูลในการศึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเพิ่มเติมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยจนกระทั่งสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์อานวย สุภเวชย์ อดีตนิติกร 9 กรมการประกันภัยที่ท่านรับเป็นกรรมการสอบ ซึ่งท่านได้ให้ข้อเสนอแนะในส่วน of ธุรกิจประกันภัย อันเป็นแนวทางในการนำมาศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมาก ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้ด้วยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กรมการประกันภัยทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการไต่ถามเกี่ยวกับประกันภัยรถยนต์ และขอขอบพระคุณนายพิเชษฐ์ คงสิลา นิติกร 6 ว ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาท สำนักงานประกันภัยพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์และเอื้อเฟื้อข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทของประเทศไทยและสิงคโปร์

ขอระลึกถึงความขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยให้แนวคิดในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำริชอบ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งท่านได้เร่งรัดผู้วิจัยให้รีบดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้แล้วเสร็จและทันเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

บุคคลที่มีพระคุณคุณพัชรี ทวีพัฒนานนท์ พี่สาวของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้กับผู้วิจัยตลอดมา

หากคุณค่าจากการวิจัยวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเกิดประโยชน์ในการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้าง ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว และขอระลึกเป็นกตเวทิตาแด่คณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ชวลิต ทวีพัฒนานนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานการศึกษา.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.4 วิธีการศึกษา.....	3
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดและความเป็นมาในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับ ธุรกิจประกันภัย.....	6
2.1 ความเป็นมาและแนวคิดเบื้องต้นในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	6
2.1.1 แนวคิดในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	6
2.1.2 ความเป็นมาของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยในประเทศไทย....	7
2.1.3 ความหมายและลักษณะของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	10
2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	16
2.1.5 รูปแบบและกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	18
2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
2.1.7 ประโยชน์และข้อดีของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย.....	24
2.2 ความเป็นมาและแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย.....	25
2.2.1 แนวคิดในการประกันภัย.....	25
2.2.2 ความเป็นมาในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยใน ธุรกิจประกันภัย.....	27
2.2.3 ความหมายและลักษณะของการประกันภัย.....	30
2.2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัย.....	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยกับธุรกิจประกันภัยตาม	
กฎหมายในต่างประเทศ.....	38
3.1 ประเทศญี่ปุ่น.....	38
3.1.1 ความเป็นมาและแนวความคิด.....	38
3.1.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศญี่ปุ่น.....	45
3.1.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับ	
ธุรกิจประกันภัย.....	49
3.2 ประเทศสิงคโปร์.....	50
3.2.1 ความเป็นมาและแนวความคิด.....	50
3.2.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศสิงคโปร์.....	55
3.2.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับ	
ธุรกิจประกันภัย.....	57
3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	58
3.3.1 ความเป็นมาและแนวความคิด.....	58
3.3.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	61
3.3.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับ	
ธุรกิจประกันภัย.....	62
4. การนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย	
มาใช้ในประเทศไทย.....	64
4.1 ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย.....	65
4.1.1 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	65
4.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	68
4.1.3 กฎหมายประกันชีวิตและกฎหมายประกันวินาศภัย.....	70
4.2 ปัญหาความน่าเชื่อถือของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย.....	71
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน.....	75
4.4 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความการฟ้องร้อง.....	78
4.5 ปัญหาเรื่ององค์กร.....	80

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.5.1 การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยองค์กร ของกรรมการประกันภัย.....	81
4.5.2 การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยองค์กร ของสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.....	86
4.6 สภาพบังคับทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ยภายใต้การดำเนินการ ของกรรมการประกันภัย.....	95
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	108
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535.....	110
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535.....	142
ภาคผนวก ค ระเบียบกรรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547.....	179
ภาคผนวก ง UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002).....	187
ภาคผนวก จ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท พ.ศ. 2544.....	195
ภาคผนวก ฉ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547.....	204
ภาคผนวก ช ข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.....	208
ประวัติผู้เขียน.....	218

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในธุรกิจประกันภัย
ชื่อผู้เขียน	ชวลิต ทวีพัฒนานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ. นवलจันทร์ ทศนชัยกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	นายกมลมิตร วุฒิจำนงค์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในธุรกิจประกันภัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับข้อพิพาททั่วไปและข้อพิพาทด้านประกันภัยในประเทศไทย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระเบียบคณะกรรมการบริหารว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2540 และ 2543) และระเบียบกรมการประกันภัยว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 แล้วนำผลสรุปที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบและวิธีการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยกรมการประกันภัยเป็นการดำเนินการโดยบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ผู้ไกล่เกลี่ยยังขาดประสบการณ์ในการระงับข้อพิพาทหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านเทคนิค ความรู้เฉพาะทาง ขาดการฝึกอบรมการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ทำให้การไกล่เกลี่ยถูกมองว่าเป็นไปในลักษณะของความเห็นส่วนตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ การไกล่เกลี่ยไม่ได้อิงหลักวิชาการที่ควรจะเป็น นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยควรจะมีความเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบการพิจารณา อนึ่ง พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจกรมการประกันภัยทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อพิพาทด้านประกันภัย

อย่างไรก็ตามพบว่ากรมการประกันภัยได้มีการออกระเบียบกรมการประกันภัยว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นแนวทางให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่ก็ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักประกันภัยข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการไปในแนวทางเดียวกัน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นผู้ไกล่เกลี่ยร่วมกับศาลด้วย โดยมีการออกระเบียบ ข้อบังคับ รองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเฉพาะนอกจากการพิจารณาคดีของศาล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยเห็นควรพัฒนารูปแบบและวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในธุรกิจประกันภัยให้มีแนวทางเดียวกันกับของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักประกันภัยข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เสนอให้นำรูปแบบของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยของต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาประกอบการแก้ไขปรับปรุงระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการประกันภัย

Thesis Title	The Alternative Dispute Resolution by Means of Mediation in the Insurance Business
Author	Chawalit Thaweewattananon
Thesis Advisor	Associate Professor Naunjun Tasanachaikul
Thesis Co - Advisor	Mr.Kamonmit Vudhijumnonk
Department	Law
Academic Year	2005

ABSTRACT

The purpose of the research on the Alternative Dispute Resolution by Means of Mediation in the Insurance Business is to study and analyze models and methods of mediation in the general disputes and the insurance disputes in Thailand. Emphasis is placed on statutory provisions concerning the dispute resolution by means of mediation or conciliation such as the Civil Procedure Code, the Life Insurance Act, B.E. 2535, the Casualty Insurance Act, B.E. 2535, the Civil and Commercial Code, the Regulation of the Administrative Committee on the Dispute Conciliation Leading to the Compromise, B.E. 2537 (Amendments in B.E. 2540 and 2543), and the Regulations of the Department of Insurance on the Insurance Dispute Procedure, B.E.2547. The summary of these law will lead to the comparative study on models and methods of dispute conciliation in the insurance business in Thailand in order to find out the practical problems and drawbacks concerned.

It is found that the model and the method adopted by the Department of Insurance are performed solely by the governmental officials without allowing the external mediators to do so. Furthermore, the existing mediators are inexperienced in dispute resolution especially on techniques, specialized knowledge, and training. The result is that those mediators perform subjectively without holding the technical and statutory principles as it should be. In addition, the perspectives of the experts on dispute resolution should be proposed. Importantly, it should be observed that the Insurance Act, B.E. 2535 and the Casualty Insurance, B.E. 2535 do not prescribe the authority of the Department to do the dispute resolution on the insurance.

Nevertheless, it is evidenced that the Department issued the Regulations of the Department of Insurance on the Insurance Dispute Procedure, B.E. 2547 as only a guideline for mediators without any unique and appropriate standard. Moreover, it is found from this research that the Alternative Dispute Resolution Office of the Office of the Judiciary substantially developed the models and the methods by rendering an opportunity to the external mediators to cooperate with the Court in performing the dispute resolution. Significant rules and regulations were issued to ensure this dispute resolution of the external mediators apart from the Court's trial.

In conclusion, the researcher opinionates that the current models and methods in dispute resolution should be improved and standardized as the Alternative Dispute Resolution Office of the Office of the Judiciary follows. It is also recommended for the Department of Insurance to adapt the dispute resolution models and methods of other countries such as Singapore to develop the current ones in order to make better efficiency.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

การระงับข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางแพ่งโดยทั่วไปหรือข้อพิพาททางอาญา ข้อพิพาททางด้านแรงงาน รวมถึงข้อพิพาททางด้านการค้าและการพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะพึ่งพาศาลยุติธรรมในการช่วยวินิจฉัยชี้ขาด เป็นเหตุให้มีปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเป็นภาระในการบริหารจัดการคดีของศาล จำนวนปริมาณคดีที่รวบรวมจากสำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวน 226,779 คดี ปี พ.ศ. 2545 มีจำนวน 1,007,073 คดี ปี พ.ศ. 2546 มีจำนวน 1,009,128 คดี ปี พ.ศ. 2547 มีจำนวน 1,015,346 คดี¹ แม้ว่าศาลจะปรับปรุงและพัฒนากระบวนการระงับข้อพิพาทและวิธีพิจารณาความ รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเพื่อรองรับกับปัญหาปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังมีคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งบางครั้งการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกลับทำให้คู่กรณีมีความขัดแย้งกันมากยิ่งขึ้น สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้มีนโยบายที่จะพัฒนาระบบงานศาลเพื่อให้การดำเนินคดีในศาลเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ มาตรการหนึ่งที่สำนักงานศาลยุติธรรมนำมาใช้คือกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยได้นำมาใช้เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยเป็นทางเลือกหนึ่งนอกจากการพิจารณาตามปกติของศาลเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของศาล และเพื่อให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคือสามารถช่วยให้คดีระงับลงได้โดยไม่จำเป็นต้องนำข้อพิพาทเข้าสู่การสืบพยาน ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่พิพาท ทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายพอใจกับผลของการไกล่เกลี่ย ไม่ต้องมีขั้นตอนที่ยุ่งยากในการยุติ

---

¹ ข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม. รายงานสถิติคดีศาลทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2545.

ข้อพิพาทนั้น รวมทั้งสามารถรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทได้อีกด้วยที่สำคัญคือ สามารถช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล และช่วยลดภาระการบริหารจัดการคดีของศาลด้วย โดยยึดหลักสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ศาลมีเวลาในการพิจารณาคำเนิการ กับคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2547 ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ และประกันชีวิตพบว่าการประกันภัยรถยนต์ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนกรมธรรม์ของผู้เอาประกันภัยรถยนต์ 13,327,125 กรมธรรม์ มูลค่าจำนวนเงินเอาประกัน 2,227,915 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนกรมธรรม์ของผู้เอาประกันภัยรถยนต์ 18,359,776 กรมธรรม์ มูลค่าจำนวนเงินเอาประกัน 4,002,431 ล้านบาท ในส่วนของการประกันชีวิตพบว่าเป็นปี พ.ศ. ปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิต 1,442,543 กรมธรรม์ มูลค่าจำนวนเงินเอาประกัน 500,408 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิต 1,290,458 กรมธรรม์ มูลค่าจำนวนเงินเอาประกัน 444,985.51 ล้านบาท² ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนกรมธรรม์ของผู้เอาประกันภัยรถยนต์และประกันชีวิตสูงขึ้นเป็นลำดับ

จากข้อมูลรายงาณดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจประกันภัยรถยนต์มีแนวโน้มจำนวนกรมธรรม์ของผู้เอาประกันภัยรถยนต์เพิ่มสูงขึ้นทุกปีซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยซื้อรถยนต์และจดทะเบียนรถใหม่เพิ่มมากขึ้น สำหรับธุรกิจประกันชีวิตพบว่า จำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิตมีขึ้นมีลงแต่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสถิติดังกล่าวเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการใช้รถยนต์และเหตุจากปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อคนไทยทำประกันภัยมากขึ้นธุรกิจประกันภัยย่อมเจริญแผ่ขยายการทำธุรกิจประกันภัยมีความสลับซับซ้อนเกิดปัญหาตามมาเป็นลำดับ ด้วยเหตุนี้การจะยุติปัญหาข้อพิพาทที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นทางออกที่ควรนำมาใช้แก้ปัญหาในทางกลับกันปัญหาข้อพิพาทด้านประกันภัยย่อมเพิ่มจำนวนตามไปด้วย

จากความสำคัญของปัญหาที่จำนวนปริมาณคดีนั้นขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทำให้การใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้ระยะเวลาดำเนินคดีเป็นเวลายาวนาน เสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อพิพาทด้านประกันภัย ซึ่งต้องได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายอย่างทันที่ทั้งกรณีเกิดอุบัติเหตุและเสียชีวิต ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาถึงวิธีการระงับข้อพิพาทโดยยึดหลักสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและเป็นธรรม จึงเห็นว่าการระงับข้อพิพาทโดย

² บริษัทไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด (มหาชน). (2547). ธุรกิจประกันวินาศภัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (รายงานการวิจัย). หน้า 3.

วิธีการไถ่เกี๋ยมน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งนอกจากการพิจารณาตามปกติของศาล เพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของศาลและให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

1.2 สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่ให้กรมการประกันภัยมีอำนาจในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย แต่กฎหมายทั้งสองฉบับเป็นการวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจในการไถ่เกี๋ยยของกรมการประกันภัย แต่กรมการประกันภัยกลับมีการออกระเบียบภายในว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติในการไถ่เกี๋ยยข้อพิพาท ทำให้เกิดปัญหาในการตีความและนำไปสู่ปัญหาในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประกันภัยและการไถ่เกี๋ยยข้อพิพาทในประเทศไทย

1.3.2 เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อพิพาททั่วไปและข้อพิพาทด้านประกันภัยในประเทศไทยและต่างประเทศ

1.3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทของกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย และพระราชบัญญัติประกันชีวิต และตามกฎหมายต่างประเทศ

1.3.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางการนำวิธีการระงับข้อพิพาทด้านการประกันวินาศภัยและการประกันชีวิตของต่างประเทศที่เหมาะสมมาปรับใช้ในประเทศไทย

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 วิธีการวิจัยเป็นการศึกษาจากเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) โดยการศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ วารสาร บทความ รวมทั้งเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พระราชบัญญัติประกันชีวิตและหลักในการระงับข้อพิพาทนอกศาล

1.4.2 ผู้วิจัยจะศึกษาด้วยวิธีสังเคราะห์และวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการนำวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้ในธุรกิจประกันภัยของกรมการประกันภัย โดยศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบวิธีการในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยของต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยและนำข้อพิพาทไปให้กรมการประกันภัยไกล่เกลี่ย

1.4.3 การศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกท่านผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทขององค์กรต่าง ๆ เช่น ผู้อำนวยการสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าหน้าที่จากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าหน้าที่กรมการประกันภัย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากสมาคมประกันวินาศภัย หน่วยงาน และบริษัทประกันภัย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ศึกษาพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมยอมความ โดยศึกษาในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย

1.5.2 ในส่วนของประเทศไทยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติจากองค์กรในภาครัฐและภาคเอกชน ภาครัฐ ได้แก่ สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ส่วนภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทประกันภัย

1.5.3 ในส่วนของต่างประเทศจะศึกษาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา โดยการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาล เพื่อแสดงให้เห็นข้อดี ข้อเสีย และปัญหาอุปสรรค

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะทำให้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัย ประสิทธิภาพของบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย รูปแบบ และวิธีการ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการมอบข้อพิพาทให้ทำการไกล่เกลี่ย และผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งวิธีการและรูปแบบ ตลอดจนการ

แก้ไขปรับปรุงการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยของกรมการประกันภัยให้มีการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

DPU

บทที่ 2

แนวคิด และความเป็นมา ในการระงับข้อพิพาท ด้วยการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวความคิดและความเป็นมาในการระงับข้อพิพาทว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและความเป็นมาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย

เนื่องด้วยธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อคนในสังคมและมีส่วนเกี่ยวข้องกับประโยชน์ ผลได้ ผลเสีย ต่อคู่กรณี และรวมไปถึงผู้ประกอบการในธุรกิจประกันภัยด้วย และเมื่อมีประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องไม่สามารถตกลงกันได้ ทำให้เกิดกรณีพิพาทขึ้น และเมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นแล้วการที่จะนำข้อพิพาทดังกล่าวขึ้นสู่ศาลนั้น อาจใช้ระยะเวลาอันยาวนานเนื่องจากปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล ประกอบกับการดำเนินการกระบวนการในการนำคดีขึ้นสู่ศาลและการดำเนินการต่าง ๆ ที่กฎหมายวิธีสบัญญัติได้กำหนดไว้นั้นมีความละเอียด ซับซ้อน ใช้เวลานาน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าเป็นการลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ศาล และลดความขัดแย้งในสังคมให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย จึงเป็นวิธีหนึ่งที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในธุรกิจประกันภัย ส่วนจะนำมาใช้ในหลักการและวิธีการอย่างไรนั้น ควรต้องศึกษาความเป็นมาในการไกล่เกลี่ยและการประกันภัยในเบื้องต้น

2.1 ความเป็นมาและแนวคิดเบื้องต้นในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยนั้น ในประเทศไทยมีแนวคิด วิชาการ และความเป็นมาจากอดีตสู่ปัจจุบันตามลำดับที่จะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย¹

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นวิธีการจัดการความขัดแย้งหรือข้อพิพาท ในอดีตมักถือความต้องการและความคิดของตนเป็นเป้าหมายในการจัดการกับความ

---

¹ สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย. แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. หน้า 1-3.

ขัดแย้ง นั้น โดยจัดการกับความขัดแย้งด้วยวิธีการมุ่งเอาชนะกันเพื่อให้ได้มาเพื่อชัยชนะ ต่อมาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งได้ถูกพัฒนารูปแบบเรื่อยมาจากการให้ผู้นำในสังคมเป็นผู้จัดการและพัฒนาไปสู่ในรูปแบบของศาล โดยมีผู้พิพากษาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท จนกระทั่งพัฒนาไปสู่รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเต็มรูปแบบอันประกอบด้วย การสืบพยาน สอบสวน กระบวนการฟ้องคดี กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในศาล กระบวนการพิจารณา และพิพากษาคดี กระทั่งกระบวนการลงโทษผู้กระทำผิด

แม้การจัดการกับความขัดแย้งโดยกระบวนการทางศาลจะสามารถจัดการกับปัญหาข้อพิพาทได้ แต่การนำความขัดแย้งหรือข้อพิพาทไปสู่ศาลไม่ใช่วิธีการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่ดีที่สุด และยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการทางศาลไม่อาจแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้คนในสังคมให้หมดไปได้เพราะคำตัดสินของศาลย่อมต้องมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้ (Win/Lose) คำตัดสินของศาลจึงไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดของการจัดการกับความขัดแย้งเสมอไป

นอกจากนี้กระบวนการทางศาลยังมีปัญหาในเรื่องของความล่าช้าไม่สะดวกรวดเร็ว และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการหาทางออกร่วมกันเพื่อระงับข้อขัดแย้งหรือจัดการกับปัญหาข้อพิพาทจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้ อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามารถเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผ่อนผันเข้าหากันอันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจกันได้ด้วยความพอใจทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงมีแต่ชนะไม่มีแพ้ (win - win)

2.1.2 ความเป็นมาของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยในประเทศไทย

ประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานอย่างแน่ชัดว่าได้นำการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้ในการระงับข้อพิพาทแทนการฟ้องคดีในศาลยุติธรรมตั้งแต่เมื่อใด แต่หากศึกษาตามประวัติศาสตร์แต่ละยุคตั้งแต่สมัยล้านนาไทยมาสู่ยุคสุโขทัยจนถึงยุคปัจจุบัน เชื่อว่าเป็นหลักธรรมชาติของมนุษย์ในสังคม² ที่ต้องการให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงนำขนบธรรมเนียม

² คำรึห์ สุตเดมิย์. (2541). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยองค์กรฝ่ายบริหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 24.

ประเพณี ค่านิยมในท้องถิ่นมาระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย ซึ่งในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์ และพระสงฆ์จึงมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างมาก

หลักฐานที่สามารถชี้ให้เห็นว่าการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยนั้นได้เกิดขึ้นมานานแล้ว ตั้งแต่ยุคก่อนสุโขทัยซึ่งในยุคนั้นได้มีกฎหมายที่พระเจ้ามังรายทรงขึ้น ที่เรียกว่า มังรายศาสตร์ ถือว่าเป็นกฎหมายที่มาจากรัฐธรรมาธิปไตย กำหนดสิทธิหน้าที่พลเมือง มีเนื้อหากฎหมาย กำหนดคำสอนทางศาสนา และจารีตประเพณีไว้ในธรรมนูญกัณฑ์ไตร 203³ เป็นคำสอนผู้ปกครองหัวเมืองที่เรียกว่า จำเมือง ความว่า “การประนีประนอมยอมความให้ใช้หลัก บัวอย่าให้ซ้ำ น้ำอย่าให้ขุ่น งูอย่าให้เคียด เขียดอย่าให้ตาย ไม้อย่าให้ตัด หม่อนอย่าให้หัก ฝิ่งอย่าให้พังทลายลงมา”

สำหรับสมัยสุโขทัยได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือหลักศิลาจารึก ซึ่งปรากฏถ้อยคำที่ได้จารึกไว้ในแท่งศิลาว่า

“ถ้าไพร่ฟ้าลูกขุนผิแดดแตกต่างกัน ไต่สวนดูแท้แลจริง แล่งความแก่เบาด้วย ชื่อบ่งบำ ผู้ลัก” และอีกตอนหนึ่งปรากฏถ้อยคำว่า

“ในปากประตู มีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บฟ้องข้อใจ มันจะกล่าวถึงเจ้าถึง ขุนบ่ไว้ ไปสั่งกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองได้ยินเรียก เมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อไพร่ในเมืองสุโขทัยจึงชม”

จากศิลาจารึก เห็นได้ว่า การปกครองในสมัยสุโขทัย เป็นลักษณะของการปกครองแบบพ่อปกครองลูก การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย น่าจะเป็นความต้องการของคนในยุคนั้นมากกว่าที่จะให้ตัดสินแบบแพ้ชนะกัน โดยการตัดสินแบบแพ้ชนะจะนำไปสู่ข้อขัดแย้งในสังคมมากกว่าการปกครองในสมัยสุโขทัยจึงมีการนำหลักของศาสนาเข้ามาผนวกกับหลักการปกครองด้วย คนในสังคมจึงมีหนทางในการสามัคคีและให้อภัยกัน

สมัยอยุธยา มีกฎหมายต่าง ๆ ออกมาภายใต้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ อันเป็นรัฐธรรมาธิปไตย โดยในจุลศักราช 1166 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้ออกกฎหมายเรียกว่า กฎหมายตราสามดวง⁴ โดยตอนที่สองเป็นต้วบทพระธรรมศาสตร์ อธิบายถึงลักษณะผู้ที่จะเป็นตระลาการ⁵ และมีพระไอยการกำหนดคุณสมบัติตระลาการอีก ดังนี้

³ พิธิณย์ ไชยแสงสุวรรณ และคณะ. (2532, ธันวาคม). วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ. หน้า 313.

⁴ เขียร เจริญวัฒนา. (2528). ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 556

⁵ คอววิช เวลล์. (2527). การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ. หน้า 155.

- 1) ตระลาการที่นับถือศาสนาเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน
  - 2) ตระลาการที่เป็นนายร้อยหรือนายแขวงในหัวเมืองส่วนนอก
  - 3) ตระลาการที่มีใจไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด
  - 4) ตระลาการที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นตระลาการผู้ใหญ่
  - 5) ตระลาการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง
  - 6) ตระลาการผู้ใกล้ชิดที่ได้รับเลือกเข้ามาด้วยความยินยอมของกลุ่มความทั้งสองฝ่าย
- ดังนั้น คำว่า ตระลาการจึงมิได้หมายถึง เฉพาะผู้พิพากษาเท่านั้น แต่ยังมีบุคคลอื่นซึ่งได้แก่ นายร้อย นายแขวง พระสงฆ์ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และนอกจากนี้ผู้ใกล้ชิดก็เรียกว่า ตระลาการ อีกด้วย

สมัยรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงชำระกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง โดยในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินและการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยตามหลักพระธรรมศาสตร์และพระราชศาสตร์ยังคงยึดถือกันอยู่ จนกระทั่งประเทศไทยมีการปรับปรุงระบบกฎหมายให้ทันสมัยเทียบเท่านานาอารยประเทศ ในเรื่องของการประนีประนอมข้อพิพาทจึงได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเอกเทศสัญญา มาตรา 850 ในเรื่องของการประนีประนอมยอมความ ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นวิธีการหนึ่งในระบบของการระงับข้อพิพาทที่ทำให้คู่กรณีตกลงผ่อนปรนให้แก่กัน

สำหรับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยในปัจจุบันนั้น สามารถแบ่งตามองค์กรที่ระงับข้อพิพาทได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยที่ผ่านกระบวนการศาลยุติธรรม
- 2) การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยที่ไม่ผ่านกระบวนการศาลยุติธรรม เช่น คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ สมาคมหอการค้าไทย ตุลาการหมู่บ้าน เป็นต้น

จากวิวัฒนาการและความเป็นมาของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยในประเทศไทยซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้แล้วในเบื้องต้น ทำให้ต้องศึกษาต่อไปว่า ในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย นั้น การไกล่เกลี่ยหมายถึงอะไร และมีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยจึงขอทำความเข้าใจความหมายของการไกล่เกลี่ยที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้มากล่าวถึงโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.3 ความหมายและลักษณะของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

2.1.3.1 ความหมายของการไกล่เกลี่ย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542⁶ ให้ความหมายไว้ดังนี้ การไกล่เกลี่ย หมายความว่า “พูดจาให้ปรองดองกัน พูดจาให้ตกลงกัน ลูบไล้ ทำให้เรียบร้อย ทำให้มีส่วนเสมอกัน” และนอกจากนั้นยังมีผู้⁷ได้ให้ความหมายสำหรับคำว่า การไกล่เกลี่ย (Mediation) ไว้หลายประการดังนี้

กล่าวว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) และการประนอมข้อพิพาทนั้น (Conciliation) ภายใต้อำนาจที่ปรากฏอยู่ใน UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002), Article (3) รศ.ดร. อนันต์ จันทโรภากร ได้ให้ความเห็นว่า คำทั้ง 2 คำไม่มีความหมายแตกต่างกันแต่ประการใด เป็นเพียงศัพท์พ้อง หรือ synonym โดยคำว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) หมายถึง กระบวนการซึ่งคู่พิพาทได้ร้องขอให้บุคคลที่สามคนหนึ่งหรือหลายคนให้เข้ามาช่วยเหลือคู่พิพาทในการที่คู่พิพาทจะได้ใช้ความพยายามในการตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทนั้นทันทีโดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจที่จะกำหนดให้คู่พิพาทต้องยอมรับข้อยุติใด ๆ⁷

การไกล่เกลี่ย ตามรายงานวิชาการฝึกอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล พ.ศ. 2547 ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท โดยมีบุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางเข้ามาช่วยเหลือ แนะนำในการเจรจาต่อรองของกลุ่มความ เพื่อระงับข้อพิพาท หรือหมายถึงกระบวนการซึ่งมีการตั้งคณะบุคคลหรือบุคคลโดยเปิดเผยและเป็นกลางระหว่างคู่ความเพื่อใช้ความพยายามแก้ไขความขัดแย้งให้บรรลู่ถึงข้อตกลงอันเหมาะสม⁸

การไกล่เกลี่ยพิพาท ตามความหมายที่ รศ.นวลจันทร์ ทศนชัยกุล ให้ไว้ หมายถึง การระงับข้อพิพาทที่จะต้องมีคนกลางหรือบุคคลที่สามเข้ามามีบทบาทร่วมในการชักจูงแนะนำชี้ให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจหันหน้าเข้าหากันด้วยความยินดี สมัครใจ บุคคลที่เข้ามาไกล่เกลี่ยเรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจะไม่เข้าไปตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท แต่อาจเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีผลผูกพันคู่พิพาทที่ต้องปฏิบัติตาม⁹

⁶ ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 73, 159.

⁷ อนันต์ จันทโรภากร. การไกล่เกลี่ย/ประนอมข้อพิพาท. หน้า 1 – 2.

⁸ รายงานวิชาการฝึกอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล .(2547). กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. หน้า 43.

⁹ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2547). ศาลยุติธรรมกับการระงับข้อพิพาท (รายงานการวิจัย). หน้า 43.

การไกล่เกลี่ย ที่นายภานุ รังสีสหัส ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือรวมบทความการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่ 3 มาช่วยให้คู่ความมาเจรจาต่อรองกันได้สำเร็จ โดยเป็นผลผลิตประการหนึ่งซึ่งเกิดจากความล้มเหลวของการเจรจาต่อรองแต่มีใช้เป็นสิ่งที่เข้ามาแทนที่การเจรจาต่อรอง กระบวนการดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือทุกฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันจากกรณีที่มีการพิพาทกันนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นคนกระตุ้นให้คู่ความตกลงกันได้ง่ายขึ้นแต่ไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อตกลงให้แก่คู่ความแต่อย่างใด¹⁰

จากความหมายของการไกล่เกลี่ยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยหมายถึง กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยมีคนกลางทำหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะช่วยเหลือในการเจรจาต่อรองระหว่างคู่กรณีหรือคู่ความเพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลงจากกรณีมีข้อพิพาทนั้นร่วมกัน โดยข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ยไม่ถือเป็นข้อผูกพันที่บังคับให้คู่กรณีหรือคู่ความต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

2.1.3.2 ลักษณะการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย อาจแยกลักษณะได้ 2 ลักษณะคือ

1) การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยให้กลับคืนดี หมายความว่า การไกล่เกลี่ยโดยที่คู่กรณียังคงรักษาสัมพันธภาพอันดีต่อกันไว้ได้ ไม่เกิดอคติที่ไม่ดีต่อกัน ซึ่งถือเป็นผลดีที่จะได้รับจากการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย และหากคู่กรณียังจะต้องดำเนินธุรกรรมร่วมกันต่อไป หรือมีธุรกิจที่ต้องดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน สัมพันธอันดียังคงดำเนินต่อไปได้ เพราะไม่มีผู้แพ้ ไม่มีผู้ชนะ ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยไม่ได้มุ่งประสงค์ที่จะหาคำตอบว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก

2) การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดข้อตกลง หมายถึง การช่วยให้คู่ความได้ตกลงกันในเงื่อนไขสำคัญที่สืบเนื่องจากข้อพิพาทที่มีอยู่โดยต่างฝ่ายต่างบรรลุตามความประสงค์ที่สามารถยอมรับซึ่งกันและกันได้ โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ ทำให้สามารถขจัดความขัดแย้งลงได้ ซึ่งถือเป็นความสำคัญและเป็นหัวใจของการระงับข้อพิพาท

¹⁰ ภานุ รังสีสหัส. (2548). รวมบทความการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 3.

2.1.3.3 คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย¹¹

ผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีมีคุณลักษณะหลายประการ คุณลักษณะที่มีความสำคัญแบ่งออกได้ดังนี้

1) เป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องตั้งใจฟังการเจรจาระหว่างคู่พิพาทและจับประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียของเขาให้ได้ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงผลประโยชน์ด้วยวาจาหรือไม่ ผู้ไกล่เกลี่ยที่เอาแต่พูดหรือตั้งคำถามตลอดเวลาจะไม่มีโอกาสได้รับรู้เนื้อหาสาระของข้อพิพาทได้ดี

2) หยั่งรู้ใจของคู่พิพาท แม้จะต้องวางตัวเป็นกลางอยู่ตลอดเวลา ผู้ไกล่เกลี่ยก็ควรจะต้องตระหนักถึงความคิด ความกังวล ความเป็นมา และมุมมองของคู่พิพาทแต่ละฝ่าย

3) มีความยืดหยุ่น ผู้ไกล่เกลี่ยควรยืดหยุ่นเป็นตัวอย่างแก่คู่พิพาทเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการเจรจาต่อรอง

4) มีความซื่อสัตย์ ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจให้รับทราบข้อมูลหรือเรื่องราวที่เป็นความลับ ดังนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ หากคู่พิพาทเกิดความรู้สึกว่าคุณไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่ไม่น่าเชื่อถือ คู่พิพาทจะไม่ยอมให้ข้อมูลหรือเรื่องราวที่อาจเป็นประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

5) เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีสติปัญญาดี ในการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท มีบ่อยครั้งที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ให้แนวทางหรือมุมมองใหม่แก่คู่พิพาทในการเจรจาเพื่อระงับข้อพิพาท

6) ความเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยต้องให้ความช่วยเหลือแก่คู่พิพาทอย่างเท่าเทียมกันและจะต้องไม่เข้าข้างฝ่ายใดหรือมีอคติทั้งในคำพูด การกระทำ หรือการแสดงออก

7) มีความเฉลียวฉลาด คู่พิพาทมักจะมุ่งหวังให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้แนะนำในระหว่างการไกล่เกลี่ย แม้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รอบรู้ในทุกเรื่องที่คู่พิพาทเจรจากัน แต่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องสามารถเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความมั่นใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

8) ไม่มีความรู้สึกขุ่นเคืองฝ่ายใด ผู้ไกล่เกลี่ยไม่ควรมีความรู้สึกไม่พอใจเป็นการส่วนตัวกับการแสดงความคิดเห็นบางประการของคู่พิพาทที่ไม่เห็นด้วยกับผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยมักจะประสบกับความรู้สึกตึงเครียดและควรพัฒนาตนเองเพื่อขจัดความรู้สึกดังกล่าว

9) ไม่เป็นผู้ตัดสิน ผู้ไกล่เกลี่ยควรช่วยให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับกันได้ แม้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่เห็นด้วยกับเหตุผลหรือความยุติธรรมของข้อตกลงนั้น

¹¹ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). หนังสือคำแนะนำและประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย. หน้า 7 – 9.

10) ไม่มีอคติ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องช่วยเหลือคู่พิพาท และต้องไม่ทำให้กรณีพิพาทที่มีอยู่ลุกลามมากขึ้น และจะต้องไม่ใช่อารมณ์เกี่ยวกับกรณีพิพาทหรือทำตัวเป็นผู้ตัดสินความรับผิดชอบของคู่พิพาทเสียเอง

11) มองการไกล่เกลี่ยในแง่ที่ดี ผู้ไกล่เกลี่ยคือผู้ที่จะสามารถช่วยคู่พิพาทให้เป็นผู้ชนะ - ชนะ ในการระงับข้อพิพาทการที่ผู้ไกล่เกลี่ยมองคู่พิพาทในแง่ดีและมุ่งหวังว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาได้ย่อมจะช่วยให้คู่พิพาทมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน

12) มีความอดทนและความอดสาหัส การไกล่เกลี่ยเป็นงานหนักและคู่พิพาท อาจใช้เวลาานกว่าจะตกลงกันได้ ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องยินดีที่จะรับฟังและช่วยเหลือคู่พิพาทในกรอบเวลาตามที่คู่พิพาทเห็นว่าเหมาะสม

13) วางตัวให้เป็นผู้ที่สมควรได้รับความนับถือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในวงการผู้ไกล่เกลี่ยและเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในกระบวนการไกล่เกลี่ย

14) ให้เกียรติคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยควรจะปฏิบัติอย่างมีเกียรติต่อคู่พิพาทแต่ละฝ่าย โปรดระลึกเสมอว่าการไกล่เกลี่ยในแต่ละวันเป็นการเจรจาปัญหาที่มีความสำคัญต่อคู่พิพาท

15) มีอารมณ์ขัน จะช่วยคลายความตึงเครียดและทำให้การเจรจาดำเนินต่อไปได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องมีความรู้สึกขบขันหรือหัวเราะไปกับกลุ่มคู่พิพาทได้ โปรดระลึกด้วยว่าอารมณ์ขันของผู้ไกล่เกลี่ยต้องไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่พิพาทฝ่ายใด

2.1.3.4 หน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย¹²

หน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยเริ่มตั้งแต่ก่อนที่จะมีการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้น บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยจะประกอบด้วยหน้าที่ที่ระบุต่อไปนี้ รวมทั้งหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายประการ

1) จัดเตรียมสถานที่ไกล่เกลี่ยให้อยู่ในลักษณะเหมาะสมกับการเจรจา และตรวจดูให้แน่ใจว่ามีแบบฟอร์ม กระดาษ ดินสอ และเก้าอี้ เตรียมไว้พร้อมแล้ว

2) การกล่าวเปิดการไกล่เกลี่ย เมื่อเริ่มการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่อธิบายขั้นตอนการไกล่เกลี่ยและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยให้ทุกฝ่ายรับทราบ ผู้ไกล่เกลี่ยควรกล่าวให้ชัดเจนว่าการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่คู่พิพาทเห็นพ้องต้องกัน ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเพียงคนกลางผู้ให้ความสะดวกหรือความช่วยเหลือ ไม่มีอำนาจที่จะทำการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท อีกทั้งข้อความหรือข้อเท็จจริงระหว่างการไกล่เกลี่ยจะเป็นความลับ ยกเว้นในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ทำการเปิดเผย ผู้ไกล่เกลี่ยควรจะกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการไกล่เกลี่ยและหลักเกณฑ์พื้นฐานในการเจรจาต่อรองกัน

¹² แหล่งเดิม. หน้า 10 – 12.

3) การสร้างความไว้วางใจและไม่ตรีจิต คู่พิพาทมักจะไม่วางใจผู้ไกล่เกลี่ยหรือให้ข้อมูลหรือเรื่องราวเกี่ยวกับข้อพิพาท เว้นแต่จะเกิดความไว้วางใจในตัวผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยสามารถสร้างความไว้วางใจได้ด้วยคำพูดและการกระทำ

4) การฟัง เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ไกล่เกลี่ย ดังนั้น หากคู่พิพาท กำลังพูดอยู่ ผู้ไกล่เกลี่ยควรตั้งใจฟัง หากท่านไม่ได้ฟังท่านก็ไม่ได้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

5) ตั้งคำถาม ส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งข้อมูลหรือเรื่องราวที่พิพาทจะได้อาจมาจากการที่ผู้ไกล่เกลี่ยตั้งคำถามต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นลักษณะของคำถามและรายละเอียดว่าเมื่อใดผู้ไกล่เกลี่ยควรถาม

- คำถามเพื่อขอความกระจ่าง
- คำถามเพื่อเปิดประเด็น
- คำถามปิด
- การตั้งคำถามเพื่อตัดสินใจ
- การตั้งคำถามหลายคำถามในคราวเดียว

6) การกำหนดประเด็น ในระหว่างที่คู่พิพาทแต่ละฝ่ายกล่าวเปิดประเด็นของตนนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องคิดแจ่มแจ้งในใจให้ได้ว่าคู่พิพาทแต่ละฝ่ายต้องการเจรจากันในปัญหาใดบ้าง การที่ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถแจ่มแจ้งปัญหาได้ก็ย่อมจะช่วยคู่พิพาทให้กำหนดประเด็นที่จะเจรจากันได้

7) การแปลงคำพูด บางครั้งการเจรจาในระหว่างการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาทอาจเป็นไปอย่างคลุมเครือ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องแปลงคำพูดที่คู่พิพาทใช้ ให้ออกมาเป็นถ้อยคำที่ไม่ทำให้คู่พิพาทอีกฝ่ายโมโหมากขึ้นโดยใช้คำกลาง ๆ

8) วางตัวเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีจรรยาบรรณในการวางตัวเป็นกลางและยินดีช่วยเหลือคู่พิพาทเท่า ๆ กัน หากผู้ไกล่เกลี่ยไม่สามารถวางตัวเป็นกลางได้ ก็ควรจะถอนตัวจากการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

9) การให้อำนาจแก่คู่พิพาท คู่พิพาทเป็นผู้มีสิทธิที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีควรจะแจ้งให้คู่พิพาททราบว่าคู่พิพาทเป็นผู้ควบคุมการตัดสินใจทุกอย่างตลอดเวลาของการไกล่เกลี่ย

10) ตรวจสอบถึงความเป็นไปได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ที่ช่วยคู่พิพาทในการกำหนดว่าข้อตกลงที่มีการเสนอเป็นทางเลือกนั้นทำได้จริงหรือไม่ และตรงตามที่คู่พิพาทต้องการหรือไม่

11) การทำสัญญาหากคู่พิพาทตกลงกันได้ก็จะมีการทำสัญญา สัญญาดังกล่าวจะต้องมีความชัดเจนและรัดกุม หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือหลายฝ่ายไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสัญญา ก็

จะต้องมีการฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับทำให้ไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการไกล่เกลี่ย เมื่อมีการบังคับเกิดขึ้นข้อตกลงในสัญญาที่ไม่เป็นความลับ

2.1.3.5 ขั้นตอนในกระบวนการไกล่เกลี่ย¹³

ด้วยความพยายามของผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยย่อมจะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีและมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการเจรจากันในทางที่สร้างสรรค์ ซึ่งผลของความพยายามดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เพราะมีอยู่บ่อยครั้งที่คู่พิพาทรู้สึกขุ่นเคืองใจและกล่าวคำพูดที่รุนแรงใส่กัน รวมทั้งหลีกเลี่ยงที่จะไม่พบกันอีกจนกว่าจะพบกันในศาล การช่วยให้คู่พิพาทได้เจรจาสื่อสารกันจะเป็นก้าวที่สำคัญก้าวแรกในการพบทางแก้ปัญหา ดังนั้น กระบวนการไกล่เกลี่ยจึงมีขั้นตอนที่เป็นประโยชน์หลายประการที่สามารถนำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนการไกล่เกลี่ย ได้แก่ การพิจารณาเพิ่มข้อพิพาท และเตรียมคำกล่าวเปิดการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย

2) การรวบรวมข้อมูลหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น ได้แก่ การที่คู่พิพาทแถลงข้อเท็จจริงว่าเหตุใดจึงมีการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้น ซึ่งเรื่องนี้อาจถูกกล่าวเข้าไปตลอดกระบวนการไกล่เกลี่ย

3) การกำหนดหัวข้อที่จะไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะสามารถช่วยคู่พิพาทให้การเจรจาอย่างมีระเบียบได้โดยอาศัยการแจกแจงของคู่พิพาทในเรื่องความต้องการผลประโยชน์หรือสิ่งที่คู่พิพาทห่วงใย ซึ่งการกำหนดเค้าโครงดังกล่าวนี้จะทำให้คู่พิพาทไม่ออกนอกเรื่อง ทั้งนี้ อาจมีการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนหัวข้อที่จะเจรจาในระหว่างที่ทำการไกล่เกลี่ยก็ได้

4) ทำให้การไกล่เกลี่ยดำเนินต่อไป บ่อยครั้งที่คู่พิพาทยึดติดอยู่แต่แนวความคิดของตน ประโยชน์อย่างหนึ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยให้กับกระบวนการไกล่เกลี่ยคือการช่วยให้คู่พิพาทมองในแง่มุมมองใหม่โดยมองไปยังอนาคตและพิจารณาทางเลือกที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ คู่พิพาทอาจเห็นประโยชน์ในการประชุมกับผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายเดียวโดยประชุมแยกต่างหาก ซึ่งการประชุมดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นหลายครั้งในระหว่างการไกล่เกลี่ย

5) การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ย อาจเนื่องมาจากมีการทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททั้งปวงเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการลงนามโดยคู่พิพาททุกฝ่าย หรือมีการตกลงระงับข้อพิพาทบางส่วนโดยทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการลงนามจากคู่พิพาท หรือหยุดการไกล่เกลี่ยโดยมีข้อตกลงว่าจะนำข้อพิพาทกลับมาไกล่เกลี่ยและเจรจาตามวันที่กำหนดหรือเนื่องมาจากเหตุอื่นตามที่ระบุไว้ในระเบียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

¹³ แหล่งเดิม. หน้า 13 - 14 .

6) ในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยใหม่ การพิจารณาขั้นตอนการไกล่เกลี่ยตามลำดับอันได้แก่ การเริ่มต้นการรวบรวมข้อมูล การกำหนดเรื่องที่จะไกล่เกลี่ย การทำให้การไกล่เกลี่ยเดินหน้าต่อไป และการสรุปผลจะก่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ไกล่เกลี่ยมากที่สุด อย่างไรก็ตามขั้นตอนช่วงกลางของการไกล่เกลี่ยจะสลับกันไปสลับกันมากกว่าที่จะเป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยย่อมจะมีการเริ่มต้นและมีตอนจบ แต่ขั้นตอนกลาง ๆ อาจสลับเปลี่ยนกับขั้นตอนอื่น ๆ ได้

โดยสรุปกล่าวได้ว่า ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีบทบาทอย่างแท้จริง คือเป็นผู้รับฟังปัญหาของกลุ่มพิพาทและหาทางระงับตามที่คู่พิพาทเห็นชอบ ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ช่วยให้คู่พิพาทสร้างความมั่นใจขึ้นมาใหม่ เพื่อว่าจะหาทางแก้ปัญหาให้กันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถระงับข้อพิพาทให้สำเร็จได้โดยทำให้เห็นว่าตนไม่ได้ดูแลในความต้องการหรือความจำเป็นของกลุ่มพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยมิได้มีหน้าที่ที่จะชี้ว่าใคร “ถูกหรือผิด” แต่เพื่อรับทราบปัญหาที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ว่าเป็นอย่างไรและ หาวิธีตกลงกันให้ได้ เนื่องจากคู่พิพาทต่างมีมุมมองต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามการไกล่เกลี่ยผู้ไกล่เกลี่ยไม่ควรด่วนสรุปเอาเองว่าทุกฝ่ายสามารถเข้าใจปัญหาในมุมมองเดียวกันได้ ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องฟังเรื่องอย่างตั้งใจและรับทราบปัจจัยที่แต่ละฝ่ายจะเน้นบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยในการรวบรวมข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีแบบแผนและมีความอดทน ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่ช่วยให้คู่พิพาทได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากเดิมซึ่งมีท่าทีเป็นปฏิปักษ์กันไปเป็นท่าทีที่ประนีประนอมกัน ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ทำให้คู่พิพาทร่วมกันหาทางแก้ปัญหาให้กันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีนั้นจะต้องทุ่มเทเวลาและความสามารถให้นานพอที่จะรับทราบข้อเท็จจริงและปัญหาต่าง ๆ และยังคงวางตัวเป็นกลางเพื่อว่าข้อเท็จจริงและปัญหาดังกล่าวจะนำท่านไปสู่มุมมองใหม่ที่คู่พิพาทอาจตกลงกันได้ การไกล่เกลี่ยจะเน้นไปที่การเจรจาต่อรองในประเด็นปัญหาที่คู่พิพาทสามารถแก้ไขได้และมีทรัพยากรที่จะนำมาใช้ระงับข้อพิพาทได้ ในการไกล่เกลี่ยไม่ว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ จะสามารถนำมาเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้ทั้งหมด เพราะคู่พิพาทเองก็ไม่มีความสามารถทุกอย่างที่จะนำมาใช้แก้ไขทุกปัญหา

2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

ในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยนั้นมีทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ทฤษฎี¹⁴ คือ

2.1.4.1 ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive Theory) ทฤษฎีนี้มองว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความโดยได้รับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นในด้านเงินตราหรือวัตถุ และเข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และใช้โดยไม่ชักช้า เพื่อประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานเบื้องต้นว่า “สังคมอยู่

¹⁴ สราวุธ เบญจกุล. (2539). เทคนิคการไกล่เกลี่ย : ยุทธศาสตร์ และทฤษฎีการเจรจา. หน้า 73 - 78.

ภายใต้ปกครองหรือครอบงำโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่าย ทั้งนักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์ให้บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด” ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่าทรัพยากรมีอยู่จำกัดต้องแบ่งปันโดยการแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจាកำหนดขึ้น โดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญเพื่อให้คนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องเป็นฝ่ายสูญเสีย

2.1.4.2 ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem Solving Theory) ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันถ้าไม่มีสิ่งอื่น ทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกัน จึงมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันเพื่อให้สามารถนำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกัน โดยคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน หลักการของทฤษฎีการแก้ไขปัญหาที่สำคัญมี 5 ประการคือ

- 1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้งและแก้ไขในแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากกัน
- 2) เน้นความสำคัญของประโยชน์ได้เสียและความต้องการของคู่ความซึ่งไม่ใช่ฐานะของคู่ความ
- 3) คิดหาทางเลือกหลายวิธีเพื่อให้คู่ความได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก
- 5) เข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจากตกลงทำสัญญา

จากทฤษฎีการแข่งขันและทฤษฎีการแก้ปัญหาค้าง ได้กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการแข่งขันมีข้อดีคือสามารถกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการเจรจา การต่อรองที่แข็งแกร่งจะเหนือกว่าฝ่ายที่ด้อยกว่า ทำให้ข้อพิพาทสามารถยุติลงได้ แต่จะมีข้อเสียที่คู่ความต้องเผชิญหน้ากัน แต่ละฝ่ายต่อสู้เพื่อชัยชนะทำให้เป็นศัตรูกันเมื่อฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์อีกอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย ส่วนทฤษฎีการแก้ปัญหามีข้อดีที่ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยคำนึงถึงความชอบธรรมของฐานะ ผลประโยชน์และความประสงค์ของอีกฝ่ายหนึ่งมิได้มุ่งเพื่อชัยชนะแต่เพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ตามมีข้อเสียที่ว่าไม่อาจใช้ร่วมกับทฤษฎีการแข่งขันในแง่ที่ว่า แม้ทรัพยากรจะมีอยู่อย่างจำกัดในการแบ่งปัน ฝ่ายหนึ่งอาจได้ประโยชน์โดยไม่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย ดังนั้น เมื่อทฤษฎีทั้งสองต่างมีทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงสมควรที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเลือกนำเฉพาะข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานแห่งสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของคดีหรือข้อพิพาทนั้น ๆ ด้วย

2.1.5 รูปแบบและกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 2 รูปแบบ¹⁵ คือ

2.1.5.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่คดียุ่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความสามารถตกลงกันได้ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลจะมีคำพิพากษาตามที่อยู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นบางประการหรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วนศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น

2.1.5.2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนจะมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือแม้จะฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วแต่คู่ความประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันเอง โดยไม่ประสงค์จะดำเนินการในศาลก็ได้

สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยทั่วไปอาจจะแบ่งได้ 3 ขั้นตอน¹⁶ คือ

1. ขั้นตอนก่อนการไกล่เกลี่ย (Pre - Mediation Phase)

ก) ความสมัครใจ (Consent) ของคู่พิพาท การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย ความสำคัญอยู่ที่ความสมัครใจของคู่พิพาท ไม่ว่าจะสมัครใจที่จะให้ข้อพิพาทของตนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย สมัครใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือสมัครใจที่จะยอมรับผลของการไกล่เกลี่ย ดังนั้น ก่อนที่จะเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงต้องมั่นใจเสียก่อนว่า คู่พิพาทได้ตกลงกันให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวจะทำขึ้นก่อนหรือทำขึ้น ภายหลังจากที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วก็ได้ และไม่มีกฎหมายกำหนดในเรื่องแบบพิธีของสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าว ดังนั้นคู่พิพาทจึงสามารถที่จะตกลงกันด้วยวาจาจากกันก็ได้ สำหรับการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในศาลนั้นมาตรา 19 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และมาตรา 20 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังบัญญัติไว้ดีกว่า ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติให้ศาลจัดให้มีการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในศาล และศาลก็ได้เริ่มโครงการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลอย่างเป็นระบบตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมให้คู่ความสามารถตกลงกันหรือประนีประนอมกันได้โดยฉันทันมิตร และให้คดีเสร็จสิ้นออกไปจากศาลได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งผู้

¹⁵ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน. หน้า 15 – 16.

¹⁶ อนันต์ จันทโรภากร. การไกล่เกลี่ย/ประนอมข้อพิพาท. หน้า 2 – 8.

พิพาทที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่ละเรื่องจะเป็นคนละท่านกับผู้พิพาทที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีเรื่องนั้น ๆ

บทบัญญัติมาตรา 19 และ 20 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นให้อำนาจแก่ศาลที่สั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองหรือพยายามเปรียบเทียบเพื่อให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมกันเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้อำนาจศาลที่จะบังคับให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจึงยังคงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่ความ

ข) การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีพื้นฐานอยู่ที่ความสมัครใจของคู่พิพาทเป็นสำคัญ การที่จะชักจูงให้คู่พิพาทยอมตกลงที่จะเสนอข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ เพราะคู่พิพาทอาจไม่มั่นใจในความมีประสิทธิภาพของกระบวนการไกล่เกลี่ย หรืออาจไม่คุ้นเคยกับกระบวนการไกล่เกลี่ย หรืออาจคิดว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะทำให้เสียเวลามากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่จะชักจูงให้คู่พิพาทยอมตกลงกันที่จะเสนอข้อพิพาทเข้าสู่การไกล่เกลี่ยนั้นจึงมักจะกระทำโดยบุคคลที่สามซึ่งเข้ามาช่วยสำรวจและวิเคราะห์ให้คู่พิพาทได้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ของคู่พิพาทที่จะต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ ลักษณะของข้อพิพาทเองว่าเหมาะสมที่จะนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือไม่ และผลดีที่จะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจึงเป็นการยืนยันถึงความสมัครใจของคู่พิพาทและเป็นการเริ่มต้นของการเข้าสู่การไกล่เกลี่ย

ค) การเตรียมการเพื่อการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย สิ่งแรกที่คู่พิพาทจะต้องทำคือการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยโดยคู่พิพาทเองหรือโดยผ่านการดำเนินการของสถาบันซึ่งให้บริการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลังจากแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ก่อนที่ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทจะได้ประชุมร่วมกันเป็นครั้งแรกนั้น มีหลายสิ่งหลายอย่างที่จำเป็นต้องกระทำเสียก่อน เป็นต้นว่ากำหนดการของการประชุมว่าควรจะมีการประชุมร่วมกันกี่ครั้ง แต่ละครั้งจะกระทำเมื่อไรและที่ใด และจะมีใครเข้าร่วมประชุมด้วยในแต่ละครั้ง เว้นแต่กรณีที่เป็นข้อพิพาทที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ถ้าเป็นกรณีข้อพิพาททางธุรกิจ ผู้ไกล่เกลี่ยก็มักจะเริ่มต้นด้วยให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายจัดทำคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรกล่าวถึงความเป็นมาและเนื้อหาของเรื่องที่พิพาทกัน (written statement of the case) ในบางกรณีผู้ไกล่เกลี่ยอาจจำกัดจำนวนหน้าของคำแถลงดังกล่าวว่ามีจำนวนไม่เกินกี่หน้า พร้อมทั้งให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายจัดส่งเอกสารสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ข้อพิพาทให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ย หลังจากนั้นผู้ไกล่เกลี่ยก็อาจนัดประชุมคู่พิพาทแต่ละฝ่ายแยกต่างหากจากกันอย่างสั้น ๆ หรือโทรศัพท์ติดต่อไปยังคู่พิพาทแต่ละฝ่ายแยกต่างหากจากกัน เพื่อที่จะพยายามทำกำหนดการประชุมร่วมกันและหารือเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย และเพื่อทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิหลังของข้อพิพาทและประเด็นที่คู่พิพาทแต่ละฝ่ายคิดว่ามีความสำคัญแก่คู่พิพาทฝ่าย นั้น ๆ การ

เตรียมการในเบื้องต้นนี้จะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างกระชับและตรงประเด็น และช่วยให้การประชุมร่วมกันแต่ละครั้งของกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปได้อย่างกระชับและตรงประเด็นนั้นคือการได้ คู่พิพาทมาเข้าร่วมประชุมด้วยตนเองในทุกครั้ง

2. วิธีพิจารณาความในการไกล่เกลี่ย

กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นกระทำในรูปแบบของการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ไกล่เกลี่ย กับคู่พิพาท โดยอาจมีการประชุมหลายครั้ง แต่ละครั้งควรจะใช้เวลาไม่นาน โดยอาจประชุม ติดต่อกันทุกวันเป็น

ก) การเปิดคดี (Opening Session) กระบวนการไกล่เกลี่ยเริ่มต้นด้วยการแนะนำของผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทแต่ละฝ่าย หลังจากนั้นผู้ไกล่เกลี่ยก็อธิบายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการไกล่เกลี่ยและการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยตลอดจนวาระการประชุมต่าง ๆ หลังจากนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยก็จะให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายแถลงเปิดคดี (Opening Statements) โดยกำหนด แต่ละฝ่ายมีเวลาที่จำกัด โดยเท่าเทียมกัน

ข) การประชุมกับคู่พิพาทแต่ละฝ่ายแยกจากกัน (Private Session) การที่ผู้ไกล่เกลี่ยนัด ประชุมกับคู่พิพาทแต่ละฝ่ายโดยแยกจากกันนั้นเรียกว่า “Caucuses” ซึ่งจะกระทำภายหลังจากที่ ผู้ไกล่เกลี่ยได้รู้และเข้าใจข้ออ้างข้อเถียงของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายแล้ว การประชุมแบบ Caucuses เป็นการเริ่มต้นของกระบวนการที่จะช่วยให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสเจรจาเพื่อตกลงกันระงับ ข้อพิพาทซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยจะเรียกให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายมาพบกับผู้ไกล่เกลี่ยโดยลำพัง ไม่มีคู่พิพาทอีก ฝ่ายหนึ่งอยู่ด้วยในห้องประชุม ดังนั้น คู่พิพาทแต่ละฝ่ายจึงสามารถบอกกับผู้ไกล่เกลี่ยได้อย่าง เปิดเผยว่าผลประโยชน์และความต้องการที่แท้จริงของตนคืออะไร โดยทั่วไปแล้วผู้ไกล่เกลี่ยจะจัด ให้มีการประชุมประมาณสองรอบ รอบแรกจะทำการเก็บข้อมูลและทำความเข้าใจเพื่อให้เห็นภาพ โดยรวมของข้อพิพาท รอบต่อมาก็มีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างของความแตกต่างระหว่างคู่พิพาท และเพื่อการเตรียมทางเลือกต่าง ๆ

ค) การประชุมร่วมกันของทุกฝ่าย (Joint Session) เป็นการประชุมเพื่อให้เกิดความ ก้าวหน้าในการเจรจาเพื่อหาทางออกร่วมกันในการยุติข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถยุติกระบวนการ ไกล่เกลี่ยได้ด้วยข้อตกลงประนีประนอมกันของคู่พิพาท แต่ถ้ายังไม่อาจหาข้อตกลงได้ในทีเดียวก็ อาจเลื่อนการประชุมออกไปอีกโดยคู่พิพาทรับปากว่าจะพยายามสร้างความคืบหน้าให้เกิดขึ้นใน การประชุมร่วมกันครั้งถัดไป

ง) การปิดกระบวนการไกล่เกลี่ย (Closure Session) เมื่อการเจรจาลิ้นสุดลง ไม่ว่าจะ เป็น เพราะคู่พิพาทสามารถตกลงประนีประนอมกันได้หรือเพราะเหตุอื่นใด ผู้ไกล่เกลี่ยก็ต้องจัดให้มี

การประชุมร่วมกันกับทุกฝ่ายเพื่อยุติกระบวนการไกล่เกลี่ย ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลง ประนีประนอมกันได้ทั้งหมด อาจเป็นไปได้ว่าคู่พิพาทสามารถทำความตกลงกันได้ในบางเรื่อง เช่น การนำคดีไปสู่ศาลหรืออนุญาโตตุลาการมีความซับซ้อนน้อยลงและการดำเนินคดีก็จะรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. ขั้นตอนภายหลังกระบวนการไกล่เกลี่ย (Post - Mediation Phase)

แม้ว่าในบางครั้งการไกล่เกลี่ยจะไม่สามารถยุติข้อพิพาทระหว่างคู่พิพาทได้ทั้งหมดก็ตาม แต่บ่อยครั้งก็พบว่าคู่พิพาทสามารถบรรลุข้อตกลงกันได้บางส่วนซึ่งอาจก่อให้เกิดแรงผลักดันที่จะทำให้คู่พิพาทสามารถตกลงกันเพื่อยุติข้อพิพาทได้ในภายหลังจากที่มีการไกล่เกลี่ยแล้ว บางครั้งแม้จะเสร็จสิ้นกระบวนการไกล่เกลี่ยไปแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยก็ยังมีบทบาทต่อไปอย่างไม่เป็นทางการในการเป็นคนกลางที่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายอาศัยเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกันหรืออาจเป็นผู้ที่ประสานให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายมีแรงบันดาลใจที่จะยุติข้อพิพาทได้ในท้ายที่สุด

2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยไปแล้วนั้น ผู้วิจัยจะได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย เพื่อจะได้นำมาหาแนวทางในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ต่อไป ซึ่งจะได้เสนอตามลำดับการศึกษาวิจัยตามปี พ.ศ. ดังนี้

โชติช่วง ทังวงศ์¹⁷ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการระงับข้อพิพาทโดยมี แนวทางไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2540 สรุป ได้ว่า จากการที่ข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีลักษณะเฉพาะ และมีปัญหาซับซ้อน มีคู่ความและคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในคดีหนึ่งหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญา โดยเสนอเป็นแนวทางใหม่ ดังนี้

1. ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนใช้ดุลพินิจเลือกผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะหรือไม่ได้เป็นองค์คณะ มาร่วมไกล่เกลี่ยในชั้นกำหนดแนวทางในการดำเนินคดีได้
2. แต่งตั้งให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามระบบไกล่เกลี่ย
3. นำเอากระบวนการผู้ประเมินข้อพิพาทเบื้องต้นของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นประโยชน์และสนับสนุนกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาตามปกติของศาล โดยเฉพาะระบบไกล่เกลี่ย

¹⁷ โชติช่วง ทังวงศ์. (2540). แนวทางการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (รายงานการวิจัย).

ชูเกียรติ ตันทวีวงศ์¹⁸ ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล : ศึกษากรณีศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในปี พ.ศ. 2541 สรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยในศาลเป็นทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยผู้พิพากษาที่ออกนั่งพิจารณาคดีจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยศาลแพ่งออกระเบียบปฏิบัติภายใน เรียกว่า ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ย เพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537 ซึ่งระเบียบดังกล่าวมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. แยกคน โดยผู้พิพากษาที่เป็นผู้พิจารณาคดีกับผู้พิพากษาไกล่เกลี่ยต้องเป็นคนละคนกัน
2. แยกสำนวน โดยตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยขึ้นต่างหากเพื่อมิให้เกิดข้อเท็จจริงในการไกล่เกลี่ยปรากฏในสำนวนพิจารณา
3. แยกห้อง คือสร้างห้องไกล่เกลี่ยขึ้นแยกออกจากห้องพิจารณาคดีโดย ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดให้มีคณะไกล่เกลี่ย การให้ศาลส่งคดีเข้าสู่งานไกล่เกลี่ย การรักษา ความลับ การคุ้มครองข้อเท็จจริงที่เกิดจากการไกล่เกลี่ย การประชุมฝ่ายเดียว หรือการไกล่เกลี่ยลับหลัง หมายความว่า ไม่มีบทบาทบัญญัติของกฎหมายรองรับ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 เพียงแต่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะพิจารณาคดีนั้นที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน มิใช่ให้ศาลส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาหรือศาลอื่นทำการเปรียบเทียบหรือไกล่เกลี่ย และในส่วนของนิยามคำว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” นั้น ควรแก้ไขระเบียบขยายความคำว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” โดยให้รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้ผู้พิพากษาด้วย เช่น นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญของศาล และบุคคลสาขาอาชีพอื่นสามารถเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ เพื่อให้มีบุคคลที่มีความรู้หลากหลายมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ โดยให้บุคคลภายนอกมีฐานะเพียงผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ

รศ. นवलจันทร์ ทศนชัยกุล , พ.ศ. 2547¹⁹ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ศาลยุติธรรมกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของผู้พิพากษากับความคิดเห็นต่อการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย ขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากร คือ ผู้พิพากษาศาลแพ่งทุกศาลในกรุงเทพมหานคร และศาลจังหวัดภาค 1 - 9 รวมจำนวนผู้พิพากษาทั้งหมด 1,625 คน ในการเก็บตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลาย

¹⁸ ชูเกียรติ ตันทวีวงศ์. (2541). การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล : ศึกษากรณีศาลแพ่งกรุงเทพใต้ (รายงานการวิจัย).

¹⁹ นवलจันทร์ ทศนชัยกุล. (2547). ศาลยุติธรรมกับการระงับข้อพิพาท (รายงานการวิจัย). หน้า 43.

ขั้นตอน (Multi - stage sampling) โดยการแบ่งชั้นเป็นศาลแพ่งในกรุงเทพมหานครและศาลจังหวัดตามภาคต่าง ๆ ภาค 1-9 (Stratified random sampling) การหาจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตร YAMANE ได้ 321 คน ศาลแพ่งในกรุงเทพมหานครจะเก็บตัวอย่างศาลละ 15 คน ส่วนศาลจังหวัดภาค 1-9 จะเก็บตัวอย่างภาคละ 31 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ศึกษาในเชิงคุณภาพ และได้ศึกษาเฉพาะราย (Case Study) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน และการทดสอบค่า F - test และค่า Chi - square ซึ่งจากการค้นคว้าวิจัยผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยบุคคลภายนอกซึ่งศาลแต่งตั้งนั้นควรกำหนดบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกให้ชัดเจน โดยมีวิธีการที่เป็นระบบเดียวกัน และควรคำนึงถึงประวัติส่วนตัว ประวัติการทำงาน การศึกษา ความประพฤติและความมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในชุมชนนั้น ๆ ผู้วิจัยยังเห็นด้วยว่า ควรมีการแต่งตั้งกรรมการของศาลนั้น ๆ และกรรมการมาจากสำนักระงับข้อพิพาทด้วย 1 คน และเห็นว่าควรให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมากกว่าจะเป็นหน้าที่ของบุคคลภายนอก

ศาสตราจารย์ เกษมถาวรศิลป์ และคณะ²⁰ ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในปี พ.ศ. 2547 สรุปได้ว่า การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล ลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และคู่กรณีมีความพึงพอใจจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เนื่องจากตนเองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในผลหรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยจะเกิดผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว ต้องมีวิธีการพิเศษที่เรียกว่า กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งหมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้คู่พิพาทยุติหรือระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท โดยอาศัยศิลปะของผู้ไกล่เกลี่ย โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้ช่วยเจรจาหาแนวทางเสนอแนะให้คู่ความปรองดองกัน เพื่อให้เกิดการประนีประนอมระหว่างคู่ความ และสามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยตัวคู่ความเอง

และจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยนั้นจะเห็นว่า การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยนั้นมุ่งจะให้คู่กรณีได้มีความพึงพอใจ ลดความบาดหมางซึ่งกันและกัน และที่สำคัญผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีคุณสมบัติเป็นการเฉพาะตัว และทำหน้าที่ด้วยความสมัครใจอีกด้วย และจากการศึกษาทำให้ทราบว่า การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยมีประโยชน์และข้อดีดังจะกล่าวถึงต่อไป

²⁰ ศาตราจารย์ เกษมถาวรศิลป์ และคณะ. (2547). กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.

2.1.7 ประโยชน์และข้อดีของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

ประโยชน์และข้อดีของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยสามารถสรุปได้ดังนี้²¹

2.1.7.1 ประโยชน์ของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

- 1) ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (Saving of time and Money)
- 2) เป็นที่ยุติ (Finality) ทำให้ข้อพิพาทยุติลง ลดปัญหาการอุทธรณ์ต่อไป
- 3) การยอมรับของคู่พิพาท (Compliance) เป็นการที่คู่ความหาข้อยุติได้ด้วยตนเอง และยอมรับในการปฏิบัติตามข้อตกลงได้มากกว่าการที่ศาลจะมีคำพิพากษาด้วยตนเอง
- 4) ข้อยุตินั้นเหมาะสมกับคู่พิพาท (Custom Made Solution) เพราะคู่ความสามารถเลือกทำข้อตกลงอย่างไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย
- 5) เป็นความลับ (Confidentiality) เนื่องจากมักมีข้อบังคับในการรักษาความลับของข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น
- 6) การควบคุมกระบวนการระงับข้อพิพาท (Process Control) โดยคู่พิพาทสามารถเลือกบุคคลที่เป็นกลางให้เข้ามาทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยและหาทางออกเพื่อยุติข้อพิพาท และคู่พิพาทมีโอกาสที่จะพูดและตัดสินใจว่าผลที่ได้รับจะผูกพันกัน เพียงไร หรือไม่
- 7) ข้อตกลงระหว่างคู่พิพาทสามารถบังคับได้ (Enforceable Agreement) การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยเป็นข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะสัญญาที่คู่พิพาทลงนามและผูกพันเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ แม้ว่าจะอาจมีการตรวจสอบในบางกรณี
- 8) รักษาสัมพันธ์ระหว่างกันได้ในระยะยาว (Preservation or Enhancement of Long - term Relationships) โดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทหาทางแก้ไขปัญหาระหว่างกันได้
- 9) ความยืดหยุ่น (Flexibility) คู่พิพาทสามารถเลือกใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งหมดหรือในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในคดีได้ ส่วนที่เหลืออาจให้มีการดำเนินคดีในศาลต่อไป
- 10) คุณภาพ (Quality) การควบคุมการทำงานโดยใช้จริยธรรมของบุคคลที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- 11) มีสิทธิในการดำเนินคดีในศาล (Right to Trial) โดยหากคู่พิพาทมีความต้องการที่จะดำเนินคดีในศาลก็ยังคงมีสิทธิที่จะดำเนินการเช่นนั้นได้

²¹ พรรณชง พุทธิเกษ และคณะ. (2547). การปฏิบัติงานของอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.): ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข. หน้า 11 - 12.

2.1.7.2 ข้อดีของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

- 1) สะดวก เนื่องจากไม่มีพิธีมากนัก สามารถดำเนินการที่ใดก็ได้
- 2) รวดเร็ว เนื่องจากไม่มีกระบวนการที่สลับซับซ้อน
- 3) ประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากใช้เวลาในการดำเนินการไม่มากนัก ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ ฯลฯ
- 4) รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท เมื่อตกลงกันได้ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมหรือดำเนินกิจการทางธุรกิจร่วมกันได้ จึงนำมาซึ่งความพึงพอใจของคู่พิพาท และก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม
- 5) รักษาชื่อเสียงและความลับทางธุรกิจของคู่พิพาท เนื่องจากในกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยไม่สามารถนำไปเปิดเผยหรือใช้เป็นพยานในชั้นศาลได้ เว้นแต่คู่พิพาทจะยินยอม
- 6) ลดปริมาณคดีของศาล ซึ่งหากข้อพิพาทตกลงกันได้ ทำให้คดีไม่เข้าไปสู่ศาล
- 7) ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นน้อย สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข การพัฒนาสังคมสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยทำให้ทราบประโยชน์และข้อดีดังได้กล่าวไว้แล้วนั้น ส่วนการจะนำวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้ในธุรกิจประกันภัยอย่างไรนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงต่อไป แต่ก่อนที่จะไปถึงกระบวนการที่จะนำมาใช้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องของการประกันภัยเสียก่อน

2.2 ความเป็นมาและแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย

2.2.1 แนวคิดในการประกันภัย

มนุษย์เราเมื่อเกิดมาในโลกแล้วต่างเผชิญกับภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกายทรัพย์สิน ตลอดจนอาชีพของตน และเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าภัยเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดเดาล่วงหน้าได้ แต่โดยที่มนุษย์มีปัญญาหรือสมอง จึงช่วยให้มนุษย์รู้จักที่จะหาวิธีการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนมากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ไม่สามารถจะห้ามมิให้มีอันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้นแก่ตนได้ ภัยที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์จึงยังคงมีอยู่เรื่อยมา และด้วยความที่

มนุษย์มีสติปัญญาที่ฉลาดจึงได้คิดหาวิธีการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยเหล่านั้น โดยร่วมมือกันทำอย่างหนึ่ง เรียกว่าการประกันภัย

ในการจัดการต่อการเสี่ยงภัยหรือวางแผนบรรเทาความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นมีอยู่ 4 วิธี คือ ²²

2.2.1.1 ลดการเสี่ยงภัย (RISK REDUCTION) กล่าวคือ เป็นวิธีการระมัดระวังและป้องกันตลอดจนควบคุมความเสียหายที่เกิดขึ้น อีกทั้งการแยกทรัพย์สิน โดยที่การลดความเสี่ยงภัยดังกล่าวมุ่งจะทำให้จำนวนครั้งหรือความรุนแรงของการเกิดความเสียหายบรรเทาหรือลดน้อยลง

2.2.1.2 การรับความเสี่ยงภัยไว้เอง (RISK RETENTION) กล่าวคือเป็นการยอมรับภาระในการสูญเสียหรือความเสียหายโดยตนเอง หากมีภัยเกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งแบบสมัครใจ ไม่สมัครใจ และแบบรับภาระไว้เอง เช่น ประกอบธุรกิจรับขนส่งพัสดุภัณฑ์ มีรถยนต์บรรทุกทุกสินค้าจำนวนมาก หากทำประกันภัยจะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนมาก อาจตั้งกองทุนขึ้นเป็นการรับประกันภัยด้วยตนเองเสีย ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้จะต้องวางแผนประเมินผลดีผลเสีย โดยเฉพาะการประมาณตัวเลขที่แน่นอนแล้วว่าจะประหยัดกว่าการทำประกันภัย

2.2.1.3 การโอนการเสี่ยงภัยให้ผู้อื่น (RISK TRANSFER) กล่าวคือเป็นการถ่ายโอนการเสี่ยงภัยหรือผลักภาระในความเสียหายจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งที่พร้อมจะรับการเสี่ยงภัยนั้นแทน ไม่ว่าจะทำในรูปของการโอนการเสี่ยงภัยให้ผู้อื่นที่มีบริษัทประกันภัยหรือการโอนการเสี่ยงภัยโดยการเอาประกันภัยนั้นไว้กับบริษัทประกันภัย

2.2.1.4 การหลีกเลี่ยงการเสี่ยงภัย (RISK AVOIDANCE) กล่าวคือ บุคคลหรือผู้ประกอบการต่าง ๆ อาจหลีกเลี่ยงการเสี่ยงภัยโดยการไม่พยายามเข้าไปยุ่งหรือมีส่วนร่วมในกิจการที่เห็นว่ามีความเสี่ยงสูงหรือเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ซึ่งการหลีกเลี่ยงบางครั้งต้องวิเคราะห์ประเมินถึงผลดีและผลเสียให้รอบคอบก่อนการตัดสินใจ เพราะหากผิดพลาดก็อาจได้รับผลกระทบ

กล่าวโดยสรุป วิธีการลดการเสี่ยงภัยทั้ง 4 วิธีนี้ เป็นการวางแผนและการตัดสินใจที่ใช้ดุลพินิจช่วยในการจัดการต่อการเสี่ยงภัย เพื่อให้สามารถขจัดหรือลดความสูญเสียได้ ด้วยเหตุนี้เองบุคคลที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการประกันภัย จึงมีการทำประกันภัยไว้กับบริษัทประกันภัยมากกว่าที่จะรับการเสี่ยงภัยต่าง ๆ ไว้เอง

²² สากล ธนสัตยาวิบูล. (2535). หลักการประกันภัย. หน้า 26 – 28.

2.2.2 ความเป็นมาในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยในธุรกิจประกันภัย²³

ในต่างประเทศประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ริเริ่มการประกันภัยขึ้น ดังจะเห็นได้จากเมื่อประมาณ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาล พ่อค้าชาวจีนได้ขนส่งสินค้าตามลำน้ำแยงซีเกียง ซึ่งเป็นสายน้ำที่เชื่อมกราก มีหินใต้น้ำและเกาะแก่งที่คดเคี้ยว เรือบรรทุกสินค้าที่แล่นผ่านลำน้ำดังกล่าวมักจะอับปางอยู่เสมอ ทำให้พ่อค้าบางคนต้องสิ้นเนื้อประดาตัวเพราะสินค้าที่บรรทุกไปเกิดความเสียหาย ด้วยความกลัวว่าสินค้าจะเสียหายพ่อค้าชาวจีนจึงได้คิดหาวิธีการกระจายความเสี่ยงโดยนำสินค้าของตน ไปใส่ในเรือลำอื่นหลาย ๆ ลำ จนครบหีบห่อสินค้า หากมีเรือลำใดลำหนึ่งเกิดอับปางลงสินค้าที่อยู่ในเรือลำอื่นก็ยังคงอยู่ พ่อค้าก็จะสูญเสียสินค้าเป็นบางส่วนเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าวิธีการนี้เป็นการเริ่มต้นของการประกันภัยในสมัยโบราณอย่างง่าย ๆ ไม่มีระเบียบและแบบแผน²⁴

จนกระทั่งใน ปี พ.ศ. 1853 ได้มีการจัดตั้งธุรกิจประกันภัยในรูปแบบของบริษัทการค้าที่เมือง Flanders ในประเทศอิตาลี เนื่องจากในช่วงศตวรรษนี้มีการค้าขายทางทะเลอย่างแพร่หลายตามเมืองท่าต่าง ๆ จึงได้มีการจัดทำสัญญาประกันภัยการขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นฉบับแรกของโลกขึ้น ณ เมืองเจนัว ประเทศอิตาลี ต่อมาในปี พ.ศ. 2117 พระนางอลิซาเบธกษัตริย์ของประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายจัดตั้งหอประกันภัยขึ้นเพื่อขายกรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล ทำให้ธุรกิจประกันภัยของอังกฤษได้เจริญก้าวหน้าวิวัฒนาการเรื่อย ๆ มา²⁵

ส่วนทางด้านประกันชีวิตไม่ปรากฏหลักฐานว่าเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อใด ทราบเพียงว่าในการทำศพของชาวกรีกและชาวโรมันในสมัยนั้นใช้วิธีการบริจาคเงินช่วยเหลือกัน โดยเก็บจากคนที่ไปโบสถ์คนละเล็กคนละน้อย ต่อมาได้จัดตั้งสมาคมรับประกันภัยในหมู่ทหารขึ้น สมาชิกที่ตายจะได้รับเงินค่าทำศพและเงินบำนาญเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ จึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมที่ชาวกรีกและชาวโรมันกระทำนี้เป็นการเริ่มต้นของการประกันชีวิต

ในประเทศไทยธุรกิจประกันภัยได้ปรากฏขึ้นมานานแล้ว แต่ที่ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนก็คือในสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากในสมัยนั้นไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศหลายประเทศ โดยอาศัยการขนส่งสินค้าทางเรือเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการประกันภัยทางทะเลและ

²³ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์. วารสารประกันภัย. หน้า 25 – 27.

²⁴ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 7.

²⁵ แหล่งเดิม. หน้า 7.

ขนส่งเกิดขึ้นเป็นประเภทแรก จนกระทั่งในปี ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) ได้มีประกาศกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยเป็นครั้งแรกคือ “พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนแลบริษัท ร.ศ. 130” และในวันที่ 1 มกราคม 2468 ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน และต่อมาได้มีการประกันภัยประเภทอื่น ๆ เกิดขึ้น²⁶

สำหรับธุรกิจประกันชีวิตเริ่มดำเนินการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ในระยะแรกมิได้ประสบความสำเร็จซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุ ประกอบกับธุรกิจประกันชีวิตยังไม่เป็นที่รู้จักและต้องหยุดชะงักไปเองเนื่องจากไม่ได้รับความนิยมน ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการประกันภัยเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังและกลับฟื้นฟูกิจการขึ้นใหม่อีกครั้ง และในปี 2495 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐการยกฐานะ “แผนกควบคุมบริษัทประกันภัย” ขึ้นเป็น “กองประกันภัย” อีกครั้งหนึ่ง โดยยังคงสังกัดกรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐการ และในปี พ.ศ. 2510 กระทรวงพาณิชย์ได้ออกพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 เพื่อควบคุมและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย หลังจากพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าวประกาศใช้การควบคุมธุรกิจประกันภัยจึงเป็นไปอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ธุรกิจประกันภัยมีความมั่นคง ในปี 2515 กระทรวงเศรษฐการได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นกระทรวงพาณิชย์ตามเดิม และในปีเดียวกันได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “สำนักงานประกันภัย” แต่ยังคงมีฐานะเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพาณิชย์²⁷

ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 สำนักงานประกันภัยได้รับการยกฐานะจากหน่วยงานราชการระดับกองเป็นกรม และปี พ.ศ. 2533 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมการประกันภัย ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 ดังกล่าวด้วยเหตุผลว่ากฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานไม่สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับธุรกิจประกันภัยได้ขยายวงกว้างเป็นธุรกิจที่สำคัญของประเทศ จึงต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ อีกทั้งรัฐได้ตระหนักว่าธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่สามารถระดมเงินออมและสร้างโอกาสการลงทุนได้ไม่แตกต่างกับธุรกิจการเงินการธนาคาร จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับอีกครั้งในปี 2535 คือพระราชบัญญัติประกันชีวิต และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

²⁶ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. (2542). หลักการประกันภัย. หน้า 8.

²⁷ กรมการประกันภัย. กระทรวงพาณิชย์. วารสารประกันภัย. หน้า 25 – 27.

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ขึ้น เพื่อเป็นกฎหมายสำหรับบังคับให้รถยนต์ทุกคันที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยรวมถึงรถที่นำเข้ามาใช้ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว ต้องทำประกันภัยรถยนต์โดยมีวัตถุประสงค์คุ้มครองชีวิต ร่างกาย และอนามัยของผู้ประสบภัยจากรถ ให้สามารถได้รับการรักษาเยียวยาได้ทันทั่วทั้งจากบริษัทที่รับประกันไว้ ทำให้ธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยได้มีการขยายตัวเพื่อรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้าทัดเทียมเช่นนานาประเทศ จนถึงปัจจุบันมีบริษัทประกันวินาศภัยและบริษัทประกันชีวิตทั้งในและต่างประเทศเปิดดำเนินการในประเทศไทยทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 80 บริษัท

เนื่องจากธุรกิจประกันชีวิตและธุรกิจประกันวินาศภัยมีส่วนสำคัญต่อผลประโยชน์และส่วนได้เสียของคนหมู่มาก จึงเกิดความจำเป็นที่รัฐจะต้องมีส่วนเข้าไปกำกับ ดูแล และให้การส่งเสริมเพื่อมิให้เกิดความเสียหายหรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน โดยตรงขึ้นมาคือกรมการประกันภัยเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลธุรกิจประกันภัยโดยใช้กฎหมายดังที่กล่าวมา เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย

ในส่วนของกรมการประกันภัยก็ได้มีการออกระเบียบกรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 เป็นคู่มือและเป็นแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของพนักงานเจ้าหน้าที่อันเกิดจากข้อร้องเรียนของผู้เอาประกันภัยตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงสภาพปัญหาไว้ในบทที่ 1 ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อมีข้อร้องเรียนเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการจะประมวลข้อเท็จจริงจากมูลเหตุที่มีการร้องเรียนและดำเนินการวินิจฉัยคำร้องเรียนตามประเด็นที่ได้มีการกำหนดไว้หากกรณีคำร้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติเจ้าหน้าที่ก็จะเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้นเพื่อให้นายทะเบียนออกคำวินิจฉัยให้บริษัทที่ถูกร้องเรียนปฏิบัติภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการดำเนินการไปโดยไม่มีกฎหมายรองรับ เนื่องจากปัจจุบันนายทะเบียน (อธิบดีกรมการประกันภัย) ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ไม่มีบทบัญญัติในมาตราใดให้อำนาจนายทะเบียนมีอำนาจทำการไกล่เกลี่ย

การที่นายทะเบียนมีคำวินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนอันมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบริษัทประกันภัยต่าง ๆ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการที่บริษัท ประกันภัยซึ่งถูกร้องเรียนหากไม่มาพบเจ้าหน้าที่ที่จะมีความผิดในฐานะฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงาน ดังนั้น ในการที่บริษัทยินยอมตกลงเจรจาจึงเป็นการกระทำไปโดยด้วยความเกรงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยเหตุว่า การดำเนินกิจการบริษัทจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมการประกันภัย เพื่อไม่ให้เกิด

ปัญหาจึงยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยจึงเป็นการดำเนินการไปโดยขัดต่อหลักการสำคัญของ การไกล่เกลี่ยที่จะต้องเกิดจากความสมัครใจและตกลงใจของคู่พิพาทโดยไม่มีปัจจัยอื่นใดมาแทรกแซง

ในส่วนของการประกันภัยได้มีการจัดตั้งสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กรรมการประกันภัย เพื่อระงับข้อพิพาทอันเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยตามที่กรมธรรม์ได้ระบุให้คู่สัญญาคือผู้เอาประกันหรือผู้รับประกันภัยกับบริษัทประกันภัย ในการเลือกใช้อุญาโตตุลาการประกันภัยของกรรมการประกันภัยในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้น นอกจากนี้กรณีมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเองก็ยังสามารถระบุให้ใช้อุญาโตตุลาการของสมาคมประกันวินาศภัยเพื่อระงับข้อพิพาทด้วย ซึ่งอนุญาโตตุลาการ กรรมการประกันภัย และสมาคมประกันวินาศภัยนับแต่เปิดดำเนินการก็ไม่ใช่ที่นิยมเท่าที่ควร เนื่องจากยังไม่สามารถสร้างความเป็นกลางระหว่างฝ่ายบริษัทประกันภัยและผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันภัยด้วยกันเองโดยถูกมองว่าเป็นการรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มสมาชิกเป็นหลัก

2.2.3 ความหมายและลักษณะของการประกันภัย

2.2.3.1 ความหมายของการประกันภัย

1) คำว่า “การประกันภัย” ตามพจนานุกรมศัพท์ประกันภัยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้นิยามไว้ว่า การประกันภัยคือการกระจายความเสี่ยงภัยโดยมีผู้รับประกันภัยเป็นผู้รับเสี่ยงและกระจายความเสี่ยงไปให้แก่ผู้เอาประกันภัยรายอื่น ๆ ที่มีลักษณะของการเสี่ยงภัยคล้ายคลึงกัน

2) คณะกรรมการอนุกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย ได้ให้ความหมายของการประกันภัยคือ การที่บุคคลฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นหลักประกันแก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งโดยสัญญาว่าเขาจะไม่ต้องรับความเดือดร้อนจากภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของเขา โดยฝ่ายผู้ให้หลักประกันจะจ่ายเงินชดเชยให้ตามจำนวนและเงื่อนไขที่ตกลงไว้ หรืออาจทำให้ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยในวันกลับสู่สภาพดีหรือใกล้เคียงของเดิม โดยผู้ให้หลักประกันจะได้รับเงินตอบแทนจากอีกฝ่ายหนึ่งตามจำนวนที่ตกลงกันไว้²⁸

²⁸ คณะอนุกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2529 – 2530). คู่มือวิชาการประกันภัย. หน้า 2.

3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ได้บัญญัติความหมายของสัญญาประกันภัยว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

4) รองศาสตราจารย์อรรถา ชีวะตระกูลกิจ ได้ให้ความหมายของการประกันภัยว่า²⁹ คือ การเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลหนึ่ง ไปยังบุคคลอื่น โดยมีผู้รับประกันภัยทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยเฉลี่ยความเสียหายให้

จากความหมายของคำว่า “การประกันภัย” ที่ผู้รู้ได้นิยามไว้ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การประกันภัยหมายถึงการเฉลี่ยโอกาสที่จะเกิดความสูญเสียหรือความเสียหายอันเกิดจากการเสี่ยงภัย (risk) จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยมีคนกลางคือผู้รับประกันภัยทำหน้าที่เฉลี่ยความสูญเสียหรือความเสียหายอันเกิดมีขึ้น

2.2.3.2 ลักษณะสำคัญของความเสี่ยงภัยที่สามารถจะเอาประกันภัยได้

เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่าบริษัทประกันภัยจะรับประกันภัยเฉพาะความเสี่ยงภัยที่แท้จริง (Pure risks) ได้เพียงบางประเภทเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมีข้อกำหนดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของความเสี่ยงภัยที่สามารถจะเอาประกันภัยได้ไว้ดังนี้³⁰

1) ต้องมีหน่วยของความเสี่ยงภัยที่คล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมาก (THERE MUST BE A LARGE NUMBER OF HOMOGENEOUS EXPOSURE UNITS) เพื่อช่วยให้บริษัทประกันภัยสามารถคำนวณความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยอาศัยกฎ “LAW OF LARGE NUMBERS” ได้ค่อนข้างแม่นยำ

2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นอุบัติเหตุและไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยเจตนาของผู้เอาประกันภัย (THE LOSS MUST BE ACCIDENTAL AND UNINTENTIONAL BY THE INSURED) กล่าวคือบริษัทประกันภัยจะยอมชดใช้ให้เฉพาะความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุเท่านั้น ผู้เอาประกันภัยที่ทาลายทรัพย์สินหรือสิ่งที่เอาประกันภัยนั้น เพื่อหวังเอาเงินค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัยจะไม่ได้รับการชดใช้

²⁹ อรรถา ชีวะตระกูลกิจ. (2542). หลักการประกันภัย. หน้า 13.

³⁰ คณะอนุกรรมการค้ำประกันวินาศภัยและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2529 – 2530). คู่มือวิชาการประกันภัย. หน้า 18 – 21.

3) ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องสามารถหาสาเหตุและประเมินความเสียหายเป็นตัวเงินได้ (THE LOSS MUST BE DETERMINABLE AND MEASURABLE) หากไม่มีข้อกำหนดนี้แล้วจะเกิดความยุ่งยากในการพิจารณาใช้ค่าสินไหมเป็นอันมาก โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากสาเหตุใดและได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์หรือไม่

4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องไม่เป็นมหันตภัย (THE LOSS SHOULD NOT BE CATASTROPHIC) ภัยบางอย่างสามารถก่อให้เกิดความเสียหายในแต่ละครั้งคิดเป็นเงินรวมกันจำนวนมากเกินไปกว่ากำลังของบริษัทประกันภัยแห่งเดียวหรือหลายแห่งรวมกันจะรับไว้ได้ เช่น ภัยจากสงคราม เป็นภัยที่บริษัทไม่สามารถรับประกันภัยให้ได้

5) ความเสี่ยงนั้นควรเป็นความเสี่ยงที่แท้จริง (PURE RISK) และเป็นความเสี่ยงภัยที่มีผลกระทบเฉพาะบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม (PARTICULAR RISK) กล่าวคือความเสียหายควรเกิดกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่เกิดกับบุคคลจำนวนมาก พร้อม ๆ กันจะก่อให้เกิดปัญหาการดำเนินงาน และปัญหาทางการเงินแก่บริษัทประกันภัย เหล่านั้นได้ ขณะเดียวกัน ผู้เอาประกันภัยก็ควรจะได้รับการชดเชยเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

6) ความน่าจะเป็นของความเสียหาย จะต้องคำนวณหรือประมาณได้ (THE PROBABILITY OF LOSS MUST BE CALCULABLE) บริษัทประกันภัยจะต้องคำนวณความน่าจะเป็นของความเสียหาย และความรุนแรงของความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างใกล้เคียงพอสมควร เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาคำนวณเบี้ยประกันภัยที่พอเพียงสำหรับจ่ายเป็นค่าสินไหมทดแทน

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของความเสี่ยงภัยทั้ง 6 ประการนี้ จะเป็นตัวชี้หรือเป็นข้อที่พิจารณาว่ากิจการที่จะกระทำนั้น ๆ เป็นการประกันภัยหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะการกระทำบางอย่าง เช่น การเล่นหุ้นเพื่อเก็งกำไร มีลักษณะใกล้เคียงกับการประกันภัยอยู่มาก ถ้าไม่มีหลักยึดถือดังกล่าวแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาการตีความหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นการประกันภัย

2.2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัย

2.2.4.1 ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย แบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี ³¹ คือ

1) ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability) หมายถึง โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งในอนาคต ซึ่งคำนวณโดยใช้ข้อมูลในอดีตและข้อมูลทางทฤษฎีความน่าจะเป็นอาจแบ่งตามลักษณะของเหตุการณ์ ได้แก่ ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถเกิดร่วมกันได้กับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่สามารถเกิดร่วมกันได้ การนำทฤษฎีความน่าจะเป็นไปใช้กับการประกันภัยก็เพื่อกำหนดค่าเบี้ยประกันภัยที่เหมาะสมนั่นเอง

2) กฎว่าด้วยจำนวนมาก (Law of Large Numbers) เป็นกฎว่าด้วยค่าของความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประกันภัย แสดงถึงความน่าเชื่อถือในการคาดคะเนความน่าจะเป็น และคาดคะเนเหตุการณ์ได้แม่นยำขึ้น ถ้าจำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลหรือจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดมีมากขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ในการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยแต่ละประเภทของผู้รับประกันภัย

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ สรพล สุขทรศนีย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ความหมายของทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยทั้งสองไว้ดังนี้ ³²

1) ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ (Theory of Probability) โดยพิจารณาถึงโอกาสแห่งภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ว่าควรจะเป็นเท่าใด ถ้ากิจการประเภทนั้น ๆ โอกาสที่ภัยจะเกิดขึ้นมีมากก็แสดงว่าผู้รับประกันภัยต้องเสี่ยงมาก ฉะนั้น ต้องเรียกเบี้ยประกันภัยในอัตราสูงเพื่อให้คุ้มกับการที่ต้องลงทุนเสี่ยงภัยไป การประกันอัคคีภัยสำหรับอสังหาริมทรัพย์ในที่ดังกล่าว หาก ผู้รับประกันเห็นว่าโอกาสที่จะเกิดภัยนั้นสูงมากไม่คุ้มกับการเสี่ยงก็อาจจะไม่ยอมรับประกันภัย เช่น บริเวณที่เป็นสลัมบางแห่ง เป็นต้น

2) ทฤษฎีที่ถือจำนวนมากเข้าว่า (Theory of Great Numbers) คือถือหลักว่าการประกันภัยถ้าหากผู้รับประกันภัยรับประกันจำนวนมากรายโอกาสที่ต้องล้มละลายเพราะขาดทุนย่อมน้อยลงเพราะ โอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่รับประกันไว้พร้อมกันทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ ไม่นั้น หากรับประกันไว้มากราย เงินเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันแต่ละรายได้จ่ายให้ย่อมเพียงพอที่จะชดใช้ให้กับผู้เสียหายโดยไม่ถึงกับขาดทุน นอกจากนั้นหากมีผู้เอาประกันเป็นจำนวนมาก ผู้รับประกันก็สามารถกำหนดเบี้ยประกันในอัตราต่ำลงได้ เมื่อคำนวณแล้วว่าเบี้ยประกันที่ได้รับไว้นั้นคุ้มกับการที่ต้องเข้ารับการเสี่ยงภัยแล้ว

³¹ อัจฉรา วีระตระกูลกิจ. (2542). หลักการประกันภัย. หน้า 66 – 76.

³² รศ. สรพล สุขทรศนีย์. (2543). คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย. หน้า 17.

กล่าวโดยสรุป การประกันภัยเป็นการเฉลี่ยทรัพย์สินจากผู้เอาประกันภัยหลาย ๆ คนมารวมไว้เป็นกองกลาง เมื่อผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายตามสัญญา บริษัทผู้รับประกันภัยก็จะเอาเงินจำนวนนี้มาใช้ให้กับผู้เอาประกันที่ได้รับความเสียหาย ดังนั้น บริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องคำนึงถึงหลักของทฤษฎีทั้งสองมาประกอบในการพิจารณารับประกันภัยเพื่อให้ธุรกิจการประกันภัยดำเนินต่อไปได้โดยไม่ต้องเสี่ยงกับภาวะการขาดทุน

2.2.4.2 หลักสำคัญพื้นฐานของสัญญาประกันภัย มีอยู่ 6 ประการ³³ คือ

1) หลักส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย (PRINCIPLE OF INSURANCE INTEREST) หมายถึง ส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีกรรมสิทธิ์ มีสิทธิหรือมีประโยชน์ หรือมีความรับผิดชอบตามกฎหมายในวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย

2) หลักสุจริตอย่างยิ่ง (PRINCIPLE OF UTOMOST GOOD FAITH) กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจะต้องมีความสุจริตใจในการทำสัญญาต่อกัน โดยเปิดเผยข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยละเอียด ไม่แถลงข้อความเท็จ และรับรองว่าจะปฏิบัติตามสัญญาประกันภัย

3) หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (PRINCIPLE OF INDEMNITY) กล่าวคือ การที่มีความเสียหายเกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงจากภัยที่ได้ประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและต้องไม่เกินจำนวนที่เอาประกันภัยไว้

4) หลักการรับช่วงสิทธิ์ (PRINCIPLE OF SUBROGATION) เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาเพื่อการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง เมื่อผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมได้สิทธิ์ทุกอย่างที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่รวมทั้งหลักประกันแห่งนั้นนั้นไปทั้งหมดเรียกว่า การรับช่วงสิทธิ์ หลักข้อนี้ใช้เฉพาะการประกันวินาศภัยไม่สามารถนำไปใช้กับการประกันชีวิตได้

5) หลักการเฉลี่ย (PRINCIPLE OF CONTRIBUTION) หลักการนี้เป็นหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงเช่นเดียวกับหลักการรับช่วงสิทธิ์ และหลักในข้อนี้ใช้เฉพาะกับสัญญาประกันวินาศภัยเท่านั้น หลักการเฉลี่ยจะเกิดขึ้นเมื่อประกอบด้วยข้อสาระสำคัญ

³³ คณะอนุกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2529 – 2530). คู่มือวิชาการประกันภัย. หน้า 33 - 37.

กล่าวคือ มีกรรมธรรม์ประกันวินาศภัยสองฉบับหรือมากกว่านั้น กรรมธรรม์นั้นต้องคุ้มครองภัยชนิดเดียวกัน (SAME PERIL) กรรมธรรม์นั้นต้องคุ้มครองส่วนได้เสียอันเดียวกันของผู้เอาประกันภัย (SAME INTEREST) กรรมธรรม์นั้นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุที่เอาประกันภัยเดียวกัน (SAME SUBJECT MATTER) และทุกกรรมธรรม์ต้องมีผลบังคับในเวลาที่เกิดความเสียหาย

หลักการเจตียนี้มีความมุ่งหมายให้ผู้รับประกันภัยในวัตถุที่เอาประกันภัยอันเดียวกัน ความเสี่ยงภัยอันเดียวกัน และส่วนได้เสียอันเดียวกัน ต้องรับผิดชอบในส่วนของความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยแต่ละคนมีอยู่ตามสัญญาประกันภัยแต่ละฉบับเป็นอัตราส่วน (PRO RATA) กับจำนวนเงินที่ตนได้รับประกันภัยไว้ ฉะนั้น แม้ผู้เอาประกันภัยจะมีกรรมธรรม์หลายฉบับ เมื่อมีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนผู้เอาประกันภัยก็ยังคงได้รับค่าสินไหมทดแทนเท่าที่เกิดความเสียหายจริงเท่านั้น

6) หลักสาเหตุใกล้เคียง (PRINCIPLE OF PROXIMATE CAUSE) หลักการข้อนี้ นำมาใช้ในการประกันภัยเพื่อจะพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากหรือเป็นผลโดยตรงอันใกล้เคียงของภัยที่กรรมธรรม์คุ้มครองหรือไม่

โดยสรุปแล้วทุกประเทศที่ประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องยึดถือหลักการสำคัญ 6 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การประกอบธุรกิจประกันภัยดำเนินไปด้วยดี ก่อให้เกิดความมั่นคงและเกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้เอาประกันภัยหรือบริษัทประกันภัย

ส่วนข้อพิพาททางธุรกิจด้านประกันภัย อันนำไปสู่ข้อขัดแย้งอาจเกิดขึ้นจากสาเหตุใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สาเหตุจากบริษัทผู้รับประกันภัย กล่าวคือ เมื่อมีอุบัติเหตุทางรถยนต์เกิดขึ้นบริษัทประกันภัยส่วนใหญ่มักจะปฏิเสธไม่ยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยและหรือผู้เสียหายง่าย ๆ โดยมักอ้างว่าผู้เอาประกันหรือผู้รับประกันภัยหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือผิดเงื่อนไขในกรรมธรรม์ ขับขี่รถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาต สัญญาประกันภัยไม่ผูกพันหรือรถยนต์ที่เอาประกันได้ขายไปยังบุคคลภายนอกโดยไม่แจ้งให้บริษัทประกันภัยทราบ หรือกรรมธรรม์ประกันภัยขาดอายุ ผู้เอาประกันภัยขาดเบี้ยประกัน หรือกรณีประกันชีวิตเมื่อมีผู้เสียชีวิตและได้ทำประกันชีวิตไว้กับบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยอาจปฏิเสธไม่ยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้รับประกันภัย เช่น อ้างว่าผู้เอาประกันชีวิตให้ข้อมูลตามเอกสารต่าง ๆ ไม่ตรงกับความจริง เป็นการปกปิดข้อเท็จจริงหรือแกล้งเท็จ บริษัทประกันภัยก็จะปฏิเสธว่าสัญญาประกันภัยไม่มีผลบังคับ จึงไม่ยอมจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ หรืออ้างว่าผู้เอาประกันชีวิตขาดชำระเบี้ยประกันชีวิต หรือผู้เอาประกันชีวิตมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยนั้น

2. สาเหตุจากผู้เอาประกันภัย ปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากการทุจริตของผู้เอาประกันภัยเอง เช่น อุบัติเหตุเกิดขึ้นแล้วไปทำสัญญาประกันภัยย้อนหลัง หรือเกิดจากผู้เอาประกันเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสูงเกินกว่าค่าเสียหายจริง หรือเกิดจากผู้เอาประกันไม่พอใจ ค่าเสียหายที่บริษัทประกันชดใช้ให้ หรือในกรณีประกันชีวิตผู้เอาประกันมักปกปิดข้อมูล โดยให้ข้อมูลไม่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับโรคภัยร้ายแรงตามที่สัญญาประกันภัยห้ามไว้ หรือผู้เอาประกันแถลงอายุไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในขณะที่ขอเอาประกันชีวิต

ดังได้กล่าวแล้วว่าเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นคู่กรณีส่วนใหญ่จะพึ่งพาศาลยุติธรรมในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ถ้าเป็นในอดีตก็อาจจะไม่มีปัญหามากนักเพราะจำนวนปริมาณคดีมีน้อยแต่ในปัจจุบันปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลมีจำนวนมาก ปีหนึ่ง ๆ นับล้านคดีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนผู้พิพากษาและบุคลากรของศาลมีจำนวนจำกัดมิได้เพิ่มในสัดส่วนที่เท่ากัน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายใหม่ที่ประกาศใช้บังคับเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และคดีมีลักษณะที่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการพิพากษาคดีเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับผลของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มีผลให้ศาลยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบการทำงานของศาลยุติธรรมเพื่อรองรับกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น การพิจารณาของคณะและต่อเนื่อง ทำให้ผู้พิพากษาไม่อาจแยกกันพิจารณาคดีเหมือนในอดีตได้ จึงทำให้ระยะเวลาที่ต้องใช้ในการพิจารณาคดีเพิ่มขึ้นอีก เป็นเหตุให้ปริมาณคดีสะสมเพิ่มมากขึ้นทุกปี และในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันยังได้เพิ่มภาระหน้าที่ของศาลยุติธรรมในทางอาญาอีกด้วย คือให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ออกหมายจับและหมายค้นเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบและวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการและการฟ้องร้องคดีต่อศาลเป็นอุปสรรคต่อการระงับข้อพิพาทด้านการประกันภัย ควรจะหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมมาระงับข้อพิพาท โดยผู้วิจัยเห็นว่าการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยน่าจะเป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสม เพราะผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางที่มาช่วยทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีกัน โดยการชักนำคู่พิพาททั้งสองฝ่ายมาพบปะกันเจรจากัน เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารติดต่อกัน และช่วยขจัดความเป็นศัตรูที่มีต่อกัน ช่วยเสาะหาข้อมูลที่จะช่วยให้การเจรจาประสบความสำเร็จ ช่วยขจัดข้อยุ่งยากต่าง ๆ ที่ขัดขวางการเจรจาออกจนนำไปสู่ความพอใจและตกลงระงับข้อพิพาทกันได้ ซึ่งการดำเนินการไกล่เกลี่ยของกรมการประกันภัยในประเด็นข้อพิพาทต่าง ๆ ยังไม่เป็นรูปธรรมและไม่มีความหมายรองรับ ควรจะศึกษาวิธีการหลักเกณฑ์ของการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยของต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการแก้ไขและ

ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยให้ประสบผลสำเร็จดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

DRPU

บทที่ 3

การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย กับธุรกิจประกันภัยตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวความคิดและวิธีการระงับข้อพิพาทว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ในธุรกิจประกันภัยของต่างประเทศ โดยจะใช้แนวทางของประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งรายละเอียดและสาระสำคัญต่าง ๆ จะได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

ปัจจุบันการระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมของกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา ต่างก็ประสบปัญหาในการดำเนินคดีแพ่ง จำนวนคดีที่ ค้างคั่งมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการพิจารณาชั้นตอนที่ซับซ้อนคู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็น จำนวนมาก การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความล่าช้าและเสียเวลามาก จากข้อบกพร่องเหล่านี้จึงมี แนวโน้มที่จะใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการมาเป็นเครื่องมือในการระงับข้อพิพาทซึ่งเป็นที่รู้จักกันใน ชื่อว่า Alternative Dispute Resolution หรือ ADR (ซึ่งต่อไป ผู้เขียนจะใช้คำว่า ADR) เพื่อหลีกเลี่ยง ระบบการพิจารณาตัดสินคดีโดยศาล ADR เป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการระงับข้อพิพาทซึ่งไม่ใช่ การฟ้องคดีต่อศาล ADR นี้มีใช้คำในภาษาไทยหลายชื่อ เช่น การจัดการความขัดแย้งอย่างมีทางเลือก หรือทางเลือกอื่นในการระงับข้อพิพาท วิธีการประนอมข้อพิพาทที่เหมาะสมเป็นต้น ในที่นี้จะ กล่าวถึงเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แนวความคิดและวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย การ นำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับธุรกิจประกันภัย โดยศึกษาแนวทางของ ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา

3.1 ประเทศญี่ปุ่น

3.1.1 ความเป็นมาและแนวความคิด

ในประเทศญี่ปุ่นประชาชนโดยทั่วไปมีนิสัยรักสงบ ไม่ชอบความวุ่นวาย จึงมักใช้วิธี ระงับข้อพิพาทกันด้วยสันติวิธี เมื่อมีกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้นมักจะหาบุคคลที่เคารพนับถือมาช่วย ในการไกล่เกลี่ยหรือแนะนำแนวทางให้ ในสมัยโบราณชาวญี่ปุ่นใช้วิธีการไกล่เกลี่ยโดยคน กลางมากกว่าวิธีการอนุญาโตตุลาการ เพราะวิธีการอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีการที่ค่อนข้างรุนแรงมี

การชี้ขาดให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งชนะและอีกฝ่ายหนึ่งแพ้หลังจากฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาแล้ว¹

กฎหมายและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศญี่ปุ่น มีมาตั้งแต่สมัยเอโดะ (ค.ศ. 1600 - 1868) โดยประเพณีของชนชาติชาวญี่ปุ่นมักคิดว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นการกระทำที่เป็นปรปักษ์เพราะจะทำลายความสัมพันธ์ของบุคคลและการนำเรื่องส่วนตัวไปเปิดเผยต่อ ผู้มีอำนาจในที่สาธารณะเป็นเรื่องที่น่าอับอาย เมื่อมีการเริ่มใช้การไกล่เกลี่ยในศาล จึงได้รับการยอมรับโดยง่าย การไกล่เกลี่ยในศาลได้มีการเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยในฐานะที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมพิจารณาคดีกับศาล ในประเทศญี่ปุ่น ถือว่าการมีผู้พิพากษาอยู่ในคณะกรรมการจะช่วยเป็นหลักประกันว่าผลลัพธ์จะเป็นไปตามครรลองของกฎหมาย ศาลจะไม่ยอมให้มีการตกลงยินยอมที่ไม่เป็นการชอบธรรม ฉะนั้น จึงแน่ใจได้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยที่ผ่านทางศาลจะมีมาตรฐานของความยุติธรรมอยู่ด้วย

การระงับข้อพิพาทของประเทศญี่ปุ่น เน้นที่กระบวนการที่ไม่เป็นทางการ เช่น วิธีการอนุญาโตตุลาการ การเจรจาต่อรองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไกล่เกลี่ยในศาลซึ่งเป็นวิธีการที่ขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่กรณี กระบวนการระงับข้อพิพาทนั้นในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นแบ่งออกได้เป็นระบบฟ้องคดี (Litigation system) ซึ่งก็คือการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาล มีผู้พิพากษาทำหน้าที่พิจารณาข้อพิพาทและมีคำตัดสินในรูปของคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง โดยในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีกระบวนการพิจารณาคดีที่เคร่งครัด และอีกระบบหนึ่งก็คือระบบการไกล่เกลี่ย (mediation system) เป็นระบบที่ตรงกันข้ามกับระบบฟ้องคดี กล่าวคือ จะมีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยที่เป็นผู้พิพากษาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและมีบุคคลภายนอกซึ่งมาจากภาคเอกชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยเหลือให้คู่กรณีตกลงกันได้ พร้อมทั้งแก้ไขในปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น²

3.1.1.1 วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่คู่กรณีพยายามทำความตกลงกัน โดยมีบุคคลที่สามเป็นผู้ช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้ข้อพิพาทยุติลงได้ด้วยดี กระบวนการไกล่เกลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ³

¹ เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2523). *สัญญาอนุญาโตตุลาการ*. หน้า 59.

² Koji Ono and Kazuhiko Nijijima. (2000). *Family courts and family affairs conciliation system in Japan*. p. 45.

³ วรรณชัย บุญบำรุง. (2544). *การระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล*. หน้า 1 – 2.

ก. Judicial compromise คือกระบวนการการไกล่เกลี่ยโดยมีศาลเป็นผู้ดำเนินการ หมายความว่า ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยตนเองเพื่อช่วยเหลือให้คู่กรณีตกลงกันได้โดยไม่มีผู้ช่วยเหลือแต่อย่างใด

ข. Conciliation คือกระบวนการการไกล่เกลี่ยโดยมีบุคคลที่สาม คือ คณะกรรมการไกล่เกลี่ยที่ประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน การไกล่เกลี่ยในรูปของคณะกรรมการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่องค์กรสาธารณะ (A Dublin organ) เข้าช่วยเหลือผู้พิพากษาเพื่อพยายามแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางแพ่งร่วมกัน ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ⁴

1) Conciliation of labor disputes คือ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทเรื่องแรงงานโดยคณะกรรมการแรงงาน

2) Conciliation of domestic affairs คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัว

3) Conciliation of civil affairs คือ การไกล่เกลี่ยในข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเอกชนนอกจากข้อพิพาทในประเภทที่ 1 และ 2

การไกล่เกลี่ยโดยคณะกรรมการไกล่เกลี่ย (Conciliation) สามารถกระทำได้ทั้งในช่วงก่อนเริ่มฟ้องคดี (pre - action conciliation) หรือหลังจากฟ้องคดีแล้วก็ได้ (post - action conciliation)

สำหรับการไกล่เกลี่ยที่มีผู้พิพากษาดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นการไกล่เกลี่ยแบบเป็นทางการ กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ศาลจะเป็นผู้ควบคุมดูแล ผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่จะมีทั้งนักกฎหมายและสาขาวิชาอื่น ๆ ซึ่งต่างกับการไกล่เกลี่ยโดยมีบุคคลที่สามหรือไกล่เกลี่ยนอกศาล ผู้ไกล่เกลี่ยจะมีบทบาทในการนำความคิดและข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไปให้อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้บรรลุข้อตกลงกับผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจเสนอความคิดเห็นหรือแผนงานใด ๆ ในการระงับข้อพิพาท

ข. Mediation คือกระบวนการการไกล่เกลี่ยที่มีบุคคลอื่นนอกจากผู้พิพากษาหรือคณะกรรมการไกล่เกลี่ยรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ หรือตัวแทนขององค์กรฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการ

กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะคล้ายกับของประเทศไทย กล่าวคือของประเทศไทยมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในศาลและ

⁴ Hideo Tanaka and Jittei Hogaku Nyumon. (1979). **Conciliation in the Japanese Legal System Introductory Cases and Materials.** p. 60.

นอกศาล โดยการไกล่เกลี่ยในศาลผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ส่วนการไกล่เกลี่ยนอกศาลจะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ไกล่เกลี่ยด้วย

การไกล่เกลี่ยโดยศาลสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. การไกล่เกลี่ยในการฟ้องคดี (Compromise in the course of litigation) หรือการไกล่เกลี่ยในศาลซึ่งเกี่ยวกับศาลผู้ซึ่งทำการพิจารณาพิพากษาคดีหรือโดยผู้พิพากษาที่เป็นสมาชิกในคณะผู้ตัดสิน

2. การไกล่เกลี่ยก่อนที่จะฟ้องคดี (Compromise prior to filing suit)

ระบบตุลาการของประเทศญี่ปุ่นได้นำรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเข้ามาใช้แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของกลุ่มที่มีข้อพิพาท โดยเรียกว่าการยุติข้อพิพาทนอกศาล โดยถือเป็นวิธีการอื่นที่นอกเหนือจากการพิจารณาคดีของศาลในรูปแบบของการฟ้องคดี

การยุติข้อพิพาทนอกศาลในประเทศญี่ปุ่น โดยทั่วไปแล้วมีอยู่สามแบบคือ⁵ Conciliation (การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือประนอมข้อพิพาท), Mediation (การไกล่เกลี่ย) และ Arbitration (อนุญาโตตุลาการ) กล่าวคือ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Conciliation) วิธีนี้มีความเป็นทางการน้อยที่สุด ไม่ต้องการอิทธิพลจากบุคคลที่สาม ภายใต้ระบบกฎหมายของญี่ปุ่นได้รับการนิยามว่าเป็นหนึ่งในสัญญาแบบฉบับญี่ปุ่น มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2 แบบ คือ นอกศาลและในศาลผู้พิพากษาทุกระดับในศาลอาจแนะนำให้คู่กรณีทำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและถือว่าเป็นเรื่องปกติในญี่ปุ่น ในทั้งสองแบบ ข้อตกลงท้ายสุดกล่าวคือสัญญาที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะถูกถือว่าเป็นสัญญาปกติทั่วไป สัญญาหนึ่ง ถ้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดขึ้นในศาล สัญญาท้ายสุดจะมีผลบังคับใช้โดยไม่ต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่แล้วจะไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ศาลตัดสิน

ในประเทศญี่ปุ่นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ

1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

โดยการไกล่เกลี่ยในศาลผู้พิพากษาจะนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้กับคู่กรณี ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในศาลของญี่ปุ่นภายใต้ระบบกฎหมายของญี่ปุ่น สัญญาหรือข้อตกลงซึ่งเกิดจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ถ้าเป็นการไกล่เกลี่ยในศาล ผลของการไกล่เกลี่ยจะมีผลสำคัญใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพิ่มเติม

⁵ Rieko Nishikawa. (2000). *Alternative Dispute Resolution in Japan*. pp. 38 – 45.

ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคู่กรณีอาจใช้คนประสานงาน ซึ่งคนประสานงานที่จริงแล้วก็คือคนส่งสารระหว่างคู่กรณีโดยมีบทบาทในการนำความคิดและข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไปให้อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้บรรลุข้อตกลงกัน คนส่งสารนี้ไม่มีอำนาจในการเสนอความคิดเห็นของตัวเองหรือแผนงานใด ๆ ในการประนีประนอม

สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ซึ่งอาจเป็นรูปของคณะกรรมการ บุคคลทั่วไปหรือตัวแทนขององค์กรฝ่ายปกครอง ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่ประสานงาน ให้ความคิด ข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไปให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เพื่อให้บรรลุข้อตกลงกัน ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจเสนอความคิดเห็นของตนเองให้แก่คู่กรณีแต่อย่างใด

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล มีกระบวนการดังนี้

- 1) คู่กรณีจะเจรจาตกลงกันถึงสาเหตุของความขัดแย้งเพื่อให้บรรลุ ข้อตกลงกัน
- 2) สารของข้อตกลงจะถูกบันทึกลงในเอกสารในรูปแบบของสัญญาหรือข้อตกลง

ภายใต้กฎหมายญี่ปุ่นถึงแม้เอกสารจะไม่ใช้สิ่งจำเป็นของการทำสัญญา แต่ปกติแล้ว คู่กรณีจะบันทึกเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ในข้อตกลงและให้ทุกฝ่ายลงลายมือชื่อรับรองไว้เสมือนการทำสัญญาข้อผูกมัดกันไว้นั่นเอง ตัวอย่างของคดีที่ยุติกัน ได้ด้วยวิธีนี้คือกรณีพิพาทจากอุบัติเหตุ เล็กน้อยบนท้องถนน แต่อย่างไรก็ตามหากฝ่ายหนึ่งไม่ได้ทำตามข้อตกลงกันไว้ในเอกสาร อีกฝ่ายหนึ่งสามารถที่จะฟ้องร้องได้ตามสัญญาหรือบันทึกข้อตกลงที่ทำกันไว้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ทำกันนอกศาลในประเทศญี่ปุ่นไม่ได้จัดทำเป็นสถิติหรือเก็บบันทึกอย่างเป็นทางการและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจจะแฝงอยู่ในสัญญาแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ และกรณีที่สัญญาเปิดช่องเป็นนัยให้คู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ ทำให้คู่กรณีไม่สามารถตกลงกัน จำต้องนำคดีไปฟ้องศาลหรือหาวิธีการยุติปัญหาด้วยวิธีอื่น

ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคือการช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีขึ้นมาใหม่ และแม้จะมีหลักฐานใหม่ ๆ ปรากฏขึ้นภายหลังจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปแล้ว ข้อตกลงที่ทำไว้ จะไม่ถูกยกเลิกไป

3.1.1.2 การไกล่เกลี่ย (Mediation) คือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบที่มีผู้ไกล่เกลี่ยคอยช่วยเหลือ และช่วยทำให้ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีมีความขัดแย้งน้อยลง ผู้ไกล่เกลี่ย (Mediation) จะต่างกับผู้ไกล่เกลี่ย (Conciliation) กล่าวคือการไกล่เกลี่ย (Mediation) สามารถให้ ข้อเสนอในการยุติความขัดแย้งได้ แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินคดี

การไกล่เกลี่ยในประเทศญี่ปุ่นสามารถทำกันในศาลและนอกศาล และมีองค์กรบริหารหลายแห่งนำเอาการไกล่เกลี่ยไปใช้นอกศาลซึ่งการไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจบังคับคดีแบบศาล สำหรับการไกล่เกลี่ยที่ทำในศาลจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้พิพากษา กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่เปิดเผยต่อสาธารณชน ผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่มีทั้งเป็นนักกฎหมายและไม่ได้เป็น นักกฎหมาย อาจมีพวกทนายความบ้าง

โดยสรุปกล่าวได้ว่าการไกล่เกลี่ยแบบ Mediation คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยบุคคลที่สามไม่ได้ทำหน้าที่ในการตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก ส่วนการไกล่เกลี่ยแบบ Conciliation คือ การดำเนินการนำคู่พิพาทเข้าสู่การเจรจาตกลงกัน โดยผู้ไกล่เกลี่ยเป็นบุคคลที่สามคอยช่วยเหลือให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจตัดสินใจแต่เสนอทางออกได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคู่กรณีจะทำตามคำแนะนำหรือไม่ และหากไม่สามารถตกลงกันได้คู่กรณีอาจยื่นฟ้องต่อศาลให้ศาลพิจารณาคดีได้

ทั้งนี้ การไกล่เกลี่ยแบบ Mediation และการไกล่เกลี่ยแบบ Conciliation มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง บทบาทของคนกลางในกรณีของ Conciliation จะมีมากกว่า คือตรวจสอบข้อเท็จจริงและเสนอทางออกให้คู่กรณีพิจารณา ขณะที่กรณีของ Mediation นั้น เพียงแต่เสนอทางออกที่เห็นว่าเหมาะสมให้คู่กรณีพิจารณาแต่ที่เหมือนกันคือคู่กรณีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าจะยอมตกลงกันหรือไม่ หรือตกลงกันอย่างไร เช่น บางครั้งเวลากล่าวถึง Conciliation ก็จะมีหมายถึงการดำเนินการนำคู่พิพาทเข้าสู่การเจรจาตกลงกัน โดยจำกัดเฉพาะกระบวนการระงับข้อพิพาทที่คนที่สามนั้นแม้จะไม่ได้ทำหน้าที่ตัดสินคดีแต่ก็มีบทบาทในการจัดทำข้อเสนอหรือทางออกให้แก่คู่พิพาทเพื่อตกลงกัน ส่วนคำว่า Mediation หมายถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทที่บุคคลที่สามทำหน้าที่ตัดสินคดีโดยไม่ใช้ตัวบทกฎหมายแต่เป็นการตัดสินไปตามหลักความยุติธรรมและความสุจริตต่อกัน⁶

อย่างไรก็ตามเมื่อคดีไปสู่การพิจารณา ศาลอาจให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยแต่งตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยซึ่งโดยปกติจะประกอบด้วย ผู้พิพากษา 1 คน เป็นประธาน และผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ 2 ท่าน เป็นผู้รับผิดชอบคดีโดยขั้นตอนในการดำเนินการจะมีลักษณะคล้ายกับกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลครอบครัว⁷ กล่าวคือ กระบวนการไกล่เกลี่ยเริ่มต้นโดยผู้ร้องเสนอคำร้องต่อศาลให้

⁶ อนันต์ จันทโรภากร. (2539). การไกล่เกลี่ย/ระงับข้อพิพาท. หน้า 1.

⁷ ปัทมา เผ่าสังข์ทอง. (2544). การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในคดีครอบครัว: ศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีหย่า. หน้า 69 – 70.

ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยซึ่งอาจเสนอคำร้องด้วยวาจาแทนการร้องขอโดยการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ในกรณีที่คู่กรณีได้ฟ้องคดีหย่าต่อศาลแขวงแล้ว การฟ้องคดีหย่าไม่สามารถกระทำได้ในทันที คดีหย่าจะถูกโอนมาที่ศาลครอบครัวเพื่อทำการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ว่าคู่กรณีจะต้องนำปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับครอบครัวของตนผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีหย่า การดำเนินการไกล่เกลี่ยกระทำในรูปของคณะกรรมการไกล่เกลี่ยซึ่งประกอบด้วย ผู้พิพากษาจากศาลครอบครัว 1 ท่าน และผู้ไกล่เกลี่ย สมทบร่วมอีก 2 ท่าน โดยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยสมทบส่วนใหญ่จะมาจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้าน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย ผู้บริหารบริษัท นักวิชาการที่มีความรู้ด้านกฎหมายที่เกษียณอายุแล้ว การดำเนินการไกล่เกลี่ยจะเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เช่น เรื่องการหย่า เรื่องการจัดการมรดก เป็นต้น

นอกจากนี้กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลครอบครัวมีลักษณะไม่เป็นทางการ หลีกเลียงเทคนิค ขั้นตอนที่ยุงยาก กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน กล่าวคือ คณะกรรมการจะดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องที่เป็นส่วนตัวในศาล ห้ามบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องให้เข้าไปเว้นแต่คู่ความ ทนายความ ญาติ การดำเนินการไกล่เกลี่ยคู่กรณีต้องมาปรากฏตัวที่ศาลที่เป็น เช่นนี้เพื่อให้คู่กรณีสามารถตกลงกัน ในระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ยคณะกรรมการอาจแยกคู่สมรสออกจากกันเพื่อสอบถามข้อมูลที่จำเป็นต่อการไกล่เกลี่ย บางครั้งคณะกรรมการสามารถขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เช่น แพทย์ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ มาประกอบการพิจารณาได้

ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาที่เป็นประธานคณะกรรมการไกล่เกลี่ยในศาลครอบครัวมักจะไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยเนื่องจากศาลเองมีภาระในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวและกฎหมายมรดกเพิ่มขึ้น โดยในแต่ละวันผู้พิพากษามีคดีที่รับผิดชอบจำนวนมากซึ่งไม่รวมถึงงานด้านอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ในศาลญี่ปุ่นจึงมีแนวคิดที่ไม่ต้องมีผู้พิพากษาเข้าร่วมในขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีฟ้องหย่า และปัจจุบันในทางปฏิบัติคดีที่มีการไกล่เกลี่ยจะอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่ใช่ผู้พิพากษา ข้อพิพาทที่ตกลงกันได้ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่จะได้รับการยอมรับหรือเห็นชอบจากผู้พิพากษา หากการไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ ผู้พิพากษาในศาลครอบครัวก็มีอำนาจในการออกคำสั่งหย่าให้กับคู่กรณี แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษามักไม่ใช่อำนาจนี้โดยจะให้คู่กรณีเสนอคำฟ้องหย่าไปที่ศาลแขวงเพื่อให้ทำการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยขอสรุปว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะคล้ายกับประเทศไทย กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยโดยปกติเป็นอำนาจของผู้พิพากษาเป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ย แต่เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในคดีครอบครัวมักเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะคลี่คลายแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ทางด้านครอบครัว ทางด้านสังคมสงเคราะห์ และนักกฎหมายที่มีความรู้ ในทางปฏิบัติศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยก็ได้มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบซึ่งมาจากหลายสาขาวิชาชีพดังที่กล่าวมาร่วมพิจารณาคดีกับผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามศาลเยาวชนและครอบครัวของไทยก็มีความแตกต่างกับศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นตรงที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัญหาความขัดแย้งในคดีครอบครัวยังต้องมีผู้พิพากษาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการไกล่เกลี่ย แต่ของญี่ปุ่นดำเนินการโดยบุคคลภายนอกเพียงฝ่ายเดียวก็ได้ ส่วนการที่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้พิพากษาเนื่องจากจะได้มีหลักประกันว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยที่กระทำขึ้นนั้นเป็นไปด้วยความเป็นชอบธรรม และเสมอภาคกัน

เนื่องจากการไกล่เกลี่ยครอบคลุมทุกเรื่องในทางแพ่ง คู่กรณีจึงสามารถขอให้มีการไกล่เกลี่ยได้ในทุกเรื่องที่มีข้อพิพาทกัน จากการศึกษาความเป็นมาการไกล่เกลี่ยครอบคลุมในด้านเกษตรและด้านเหมืองแร่ซึ่งมีกฎควบคุมของตนเอง แต่ปัจจุบันการไกล่เกลี่ยถูกรวมอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ย (Law of Mediation) เดียวกัน กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีประโยชน์มากเป็นพิเศษในการร่างสัญญาเช่า เช่าอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงค่าเช่า นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยยังเหมาะกับคดีที่มีระยะเวลาในการพิจารณาที่ค่อนข้างมาก

3.1.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศญี่ปุ่น

ธุรกิจการประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นถูกควบคุมตามกฎหมาย โดยมีกรมการประกันภัยสังกัดกระทรวงการคลัง ทำหน้าที่ควบคุมเช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีกรมการประกันภัยทำหน้าที่กำกับดูแลบริษัทประกันภัยต่าง ๆ ในประเทศไทยธุรกิจประกันภัยมีทั้งบริษัทประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และบริษัทที่จดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ จึงทำให้บริษัทประกันภัยในประเทศไทยมีทั้งบริษัทมหาชน และบริษัทจำกัด ซึ่งในประเทศไทยบริษัทประกันภัยหนึ่งบริษัทสามารถรับประกันวินาศภัยและประกันชีวิตได้ในคราวเดียวกัน โดยไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้ประกอบการเหมือนประเทศญี่ปุ่น

ในอดีตที่ผ่านมาบริษัทประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นจะประกอบการได้เฉพาะประกันชีวิตหรือวินาศภัยเท่านั้น บริษัทเดียวจะประกอบการสองอย่างไม่ได้ แต่นับจากวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2002 เป็นต้นมา กฎหมายได้บัญญัติให้บริษัทประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นจะต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเมื่อบริษัทประกันภัยจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เรียบร้อยแล้วจะสามารถรับประกันภัยได้ทั้งประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นมีบริษัทรับประกันภัยทั้งสิ้น 38 บริษัท เป็นบริษัทประกันภัยของญี่ปุ่นเอง จำนวน 27 บริษัท และบริษัทประกันภัยของต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตจากทางการญี่ปุ่น จำนวน 11 บริษัท⁸

ธุรกิจประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นมีความเจริญมาก ดังจะเห็นได้จากเบี้ยประกันภัยรับโดยตรงสำหรับการประกันในประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1973 รวมทั้งสิ้นประมาณ 110,131 ล้านบาทต่อปี เบี้ยประกันภัยนับเป็นอันดับที่ 4 ของโลก แยกเป็นประกัน Fire 28% Compulsory Automobile Liability Ins. 27% Automobile 23.2% Marine 11.6% และอื่น ๆ 10.2% จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าธุรกิจประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นมีความเจริญไม่แพ้ประเทศอื่น โดยประเทศญี่ปุ่นมีขนาดตลาดประกันภัยรองลงมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือมีมูลค่าเบี้ยประกันวินาศภัยสูงถึง 3,793,429 ล้านบาท คิดเป็นส่วนครองตลาดโลกร้อยละ 11.9 ในด้านประกันชีวิตก่อน ปี พ.ศ. 2542 ประเทศญี่ปุ่นเคยมีมูลค่าเบี้ยประกันชีวิตสูงเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่ในปี พ.ศ. 2542 ประเทศญี่ปุ่นมีมูลค่าเบี้ยประกันชีวิตลดลงเหลือ 14,615,682 ล้านบาท คิดเป็นส่วนครองตลาดโลกร้อยละ 27.82⁹

ผู้วิจัยเห็นว่า ประชาชนชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยและเห็นความสำคัญของการประกันภัย หลาย ๆ คนถือกรรมธรรม์ประกันชีวิตและประกันภัยอื่น ๆ มากกว่า 1 ฉบับ ประกอบกับรัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง และบริษัทประกันภัยมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่บริษัทประกันภัยจะมีฐานะมั่นคงทางด้านการเงินและเป็นที่เชื่อถือของประชาชน

ประเทศญี่ปุ่นนับว่าเป็นประเทศที่ผลิตรถยนต์รายใหญ่ของโลก มีการพัฒนาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมรถยนต์โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการขยายการลงทุนไปยังประเทศต่าง โดยเฉพาะใน

⁸ Automobile Insurance Rating Organization of Japan (AIRO). (2002). **Automobile Insurance in Japan**. p.7.

⁹ เกษม คุ่มพรสิน และคณะ. (2547). **คู่มืออำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท (ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยกับต่างชาติ)** (รายงานวิจัย). หน้า 1.

ประเทศไทยนั้นญี่ปุ่นได้ใช้ประเทศไทยเป็นฐานผลิตรถยนต์ส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ทำให้สินค้ารถยนต์ที่ผลิตในประเทศไทยปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ เนื่องจากได้มาตรฐานสากล

ในปี ค.ศ. 1948 - 1990 ประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนรถยนต์เพิ่มมากขึ้นถึง 60 ล้านคัน ความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมและจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มขึ้นจนทำให้ปริมาณรถยนต์มีมากเป็นอันดับ 2 ของโลก¹⁰ ในปี ค.ศ. 1997 มีจำนวนผู้ใช้รถยนต์ 72.9 ล้านคัน สัญญากรรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจในช่วงเมษายน 1997 - มีนาคม 1998 มีจำนวน 50 ล้านฉบับ จำนวนทุนประกันทั้งหมด 1,686,460,277 ล้านบาท จำนวนเบี้ยประกัน 3,572,065 ล้านบาท¹¹ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์เป็นผลให้อุบัติเหตุจากการใช้รถมีจำนวนมากขึ้นด้วย ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้จากจำนวนอุบัติเหตุบนท้องถนนในปี 1998 เกิดขึ้นทั้งหมด 803,878 ราย (2,202 รายต่อวัน) เสียชีวิต 9,211 ราย (25.2 รายต่อวัน) บาดเจ็บ 990,675 ราย (2,714 รายต่อวัน) จำนวนอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นประมาณ 23,000 ครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 1997¹² ซึ่งความรับผิดชอบการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตที่เกิดจากอุบัติเหตุจากการใช้รถยนต์นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 709 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อละเมิดสิทธิของผู้อื่นจำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น”¹³ กล่าวคือผู้ได้รับความเสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความผิดหรือประมาทของผู้ใช้รถซึ่งหลายกรณีผู้ประสบภัยไม่มีหลักฐานพอจะพิสูจน์ได้อันนำไปสู่ปัญหาสังคม

รัฐบาลญี่ปุ่นได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักถึงความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการใช้รถยนต์ของประชาชน ดังนั้นในปี ค.ศ. 1955 จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ

¹⁰ กมลวรรณ กิริตสมิต. (2535, เมษายน – มิถุนายน). “การประกันภัยความผิดในการใช้รถยนต์ภาคบังคับของประเทศไทย (Compulsory Automobile Liability Insurance).” วารสารประกันภัย. หน้า 53.

¹¹ น้อมจิตร โกลกลมมาศ และคณะ. (2542). การประกันภัยรถยนต์ (Automobile insurance) (รายงานวิจัย). หน้า 1.

¹² แหล่งเดิม.

¹³ Article 709 : A person who has intentionally or negligently violated the right of another is bound to compensate any damages resulting in consequence.

หลักประกันความรับผิดของผู้ใช้รถยนต์ (Automobile Liability Security Law 1955) และมีการประกาศ

ใช้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1956 โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีการประกันภัยความรับผิดจากการใช้รถยนต์ภาคบังคับ คือ Compulsory Automobile Liability Insurance (CALI) บทบัญญัติดังกล่าวคุ้มครองบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถยนต์ แต่ไม่บังคับรวมไปถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินโดยผลของกฎหมายบังคับให้ผู้ใช้หรือผู้ขับขี่รถยนต์ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดต่อความบาดเจ็บของบุคคลภายนอก และในขณะเดียวกันยังกำหนดเงื่อนไขการประกันความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเป็นภาคบังคับ โดยมีข้อยกเว้นของการประกันภัยคือความเสียหายเกิดจากการกระทำที่เจตนาหรือจงใจของผู้ถือกรรมสิทธิ์ประกันภัย เช่น ในกรณีรถยนต์ขับชนผู้ประสบภัยแล้วหนีจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกรรมธรรม์นี้ แต่ผู้เสียหายหรือผู้ประสบภัยสามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้จากบริษัทประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะเรียกคืนจากรัฐบาล หลังจากนั้นรัฐบาลก็จะเป็นผู้รับช่วงสิทธิเรียกคืนจากผู้เอาประกันภัยตามจำนวนเงินความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจ่ายไป¹⁴ ซึ่งกรณีดังกล่าวคล้ายคลึงกับของประเทศไทย กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 บังคับให้รถยนต์ทุกประเภทต้องทำประกันภัยผู้ประสบภัยจากรถ (พ.ร.บ.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถเนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาผู้ประสบภัยจากรถจำนวนมากไม่ได้รับการเยียวยารักษาอย่างทันทั่วถึงทำให้สูญเสียชีวิต หรือทำให้ร่างกายทุพพลภาพ ประกอบกับสถานพยาบาลที่รับผู้ประสบภัยมักเกี่ยวกันในเรื่องค่าใช้จ่ายว่าจะเรียกเก็บจากผู้ใด เพราะหาผู้กระทำความผิดไม่ได้สาเหตุเป็นเพราะผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปตั้งแต่เกิดเหตุแล้ว แต่เมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบภัยได้รับการเยียวยา หากบริษัทที่รับทำประกันภัยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ยอมจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล ผู้ประสบภัยสามารถเรียกเก็บค่าเสียหายจากกองทุนคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถได้ และเมื่อกองทุนฯ จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นไปแล้วก็มีสิทธิไปไล่เบี้ยเอาคืนกับบริษัทประกันภัยที่รับประกันภัยได้

ในประเทศญี่ปุ่นการประกันภัยรถยนต์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท เช่นเดียวกับประเทศไทย คือ มีการทำประกันภัยภาคสมัครใจ (Voluntary Insurance) และการทำประกันภัย ภาคบังคับ (Compulsory Insurance) การประกันภัยภาคบังคับ (CALI) จะคุ้มครองความรับผิดเฉพาะการ

¹⁴ (2535, เมษายน - มิถุนายน). วารสารประกันภัย ,66. หน้า 53 - 55.

บาดเจ็บทางกายและเสียชีวิตโดยจะระบุขีดจำกัดความรับผิดชอบไว้แต่ละลำดับ (Grade) แต่สำหรับการประกันภัยภาคสมัครใจจะคุ้มครองครอบคลุมตลอดถึงบุคคลที่ 3 (ความรับผิดชอบต่อการบาดเจ็บ

เสียชีวิตและทรัพย์สินเสียหาย) รวมตลอดถึงอุบัติเหตุที่บุคคลนั้นเองเป็นผู้ก่อขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่าการประกันภัยภาคบังคับเป็นการประกันความรับผิดชอบพื้นฐานส่วนการประกันภัยภาคสมัครใจคุ้มครองครอบคลุมความรับผิดชอบส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบพื้นฐานตลอดจนทรัพย์สินของบุคคลอื่น¹⁵

3.1.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับธุรกิจประกันภัย

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นซึ่งได้มีการกำหนดให้ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีหย่า คดีแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา คดีขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ คดีเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู ฯลฯ เป็นต้น การไกล่เกลี่ยในทางแพ่งของญี่ปุ่นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “minji chotei” ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับวิธีการประนีประนอมยอมความหรือการไกล่เกลี่ยของประเทศ สหรัฐอเมริกา

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในประเทศญี่ปุ่น¹⁶ ได้มีการปรับปรุงและแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี ค.ศ. 1926 และพัฒนากฎหมายออกมาหลายฉบับซึ่งได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทางแพ่ง (Law for conciliation of civil affairs) ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะพิเศษในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่ไม่เหมือนกับประเทศไทยเนื่องจากของไทยมีการรวบรวมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อเปิดโอกาสให้ศาลได้มีการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทมากขึ้น

โดยสรุปในประเทศญี่ปุ่นเมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นสามารถนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ระงับข้อพิพาทได้ทุกเรื่องที่มีข้อพิพาทรวมทั้งข้อพิพาททางธุรกิจประกันภัยด้วย และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถใช้ได้ทั้งในศาลและนอกศาล การระงับข้อพิพาทในศาลผู้พิพากษาทำหน้าที่ควบคุมดูแล กระบวนการไกล่เกลี่ยจะไม่เปิดเผยต่อสาธารณชน ผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่เป็นทั้งนักกฎหมายและไม่ใช่นักกฎหมาย สำหรับการไกล่เกลี่ยนอกศาลจะดำเนินการโดยบุคคลภายนอก

¹⁵ เกษม มานะสาคร. (2547). “ปัญหาการดำเนินงานของบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540. หน้า 43 – 44.

¹⁶ สมชาติ โลกสันติสุข. (2547). การบริหารงานคดี:ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล. หน้า 72 - 74.

ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นคนกลางในการประสาน โดยนำความคิด ข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไปให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบเพื่อให้บรรลุข้อตกลงกัน ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจเสนอความเห็น ซึ่งเหมือนกับการไกล่เกลี่ย

ของประเทศไทยที่มีการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาลคือการไกล่เกลี่ยในศาลจะใช้ผู้พิพากษาไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและระเบียบศาลว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ส่วนการไกล่เกลี่ยนอกศาลก็เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกซึ่งขึ้นทะเบียนผ่านการพิจารณาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเช่นเดียวกันกับศาลได้ โดยมีการออกระเบียบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2547) รองรับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยของบุคคลภายนอก ซึ่งมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือคดีที่มีการไกล่เกลี่ยจะอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสามัญผู้พิพากษา ซึ่งตามกฎหมายจะต้องเป็นประธานของคณะผู้ไกล่เกลี่ย และส่วนใหญ่ผู้พิพากษาจะเห็นชอบกับข้อตกลงที่สำเร็จด้วยการเจรจาของผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นบุคคลภายนอก

3.2 ประเทศสิงคโปร์

3.2.1 ความเป็นมาและแนวความคิด

ในประเทศสิงคโปร์ธุรกิจประกันภัยมีความเจริญขึ้นเป็นลำดับ ประเด็นข้อพิพาทในธุรกิจประกันภัยที่เกิดขึ้นมีรูปแบบและวิธีการที่ทรงคุณค่าแก่การศึกษาและด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ของคนในชาติและเพื่อนบ้าน แม้กฎหมายจะอาศัยจารีตประเพณีเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคดีเนื่องจากเป็นระบบคอมมอนลอว์ (Common law) ก็ตามแต่การพัฒนากฎหมายและการยุติปัญหาข้อพิพาทไม่ว่าจะทางการค้า ธุรกิจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประกันภัยเป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก การที่ผู้วิจัยเลือกประเทศสิงคโปร์เพื่อศึกษาก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าประเทศสิงคโปร์เป็นเมืองท่าที่สำคัญของโลก แม้จะเป็นประเทศเล็ก ๆ ประชากรประกอบด้วยหลายเชื้อชาติไม่ว่าจะเป็นจีน มาเลย์ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา แม้กระทั่งชาวยุโรปแต่สามารถปกครองดูแลได้อย่างดี และมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมาก โดยการค้าส่วนใหญ่เป็นแบบเปิดเสรี สิงคโปร์ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตโดยกำหนดกลุ่มกิจกรรมเป้าหมายไว้ 13 ประเภท คือ อิเล็กทรอนิกส์, เคมีและปิโตรเคมี, การเป็นศูนย์กลางระหว่างประเทศ, การก่อสร้าง, การค้าขายสินค้า, การเดินเรือ, การท่องเที่ยว, การประกันภัย, การเงินและเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้สิงคโปร์เป็นที่สนใจของต่างชาติที่จะเข้าไปลงทุน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการประกันภัยเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของ

ประเทศสิงคโปร์เช่นกัน และมีวิธีการระงับข้อพิพาทอันเกิดจากการประกันภัยดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

โดยพื้นฐานของจิตใจของคนเอเชียเป็นคนที่รักสงบไม่ชอบความขัดแย้ง ประเทศสิงคโปร์ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่นิยมความรุนแรง เมื่อมีข้อขัดแย้งอันนำไปสู่ข้อพิพาทก็ไม่นิยมการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม เนื่องจากทำให้เสียเวลาไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับเวลาที่เสียไป ดังนั้น เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นจึงมักจะทำการไกล่เกลี่ยเพื่อปรับความเข้าใจกันอันนำไปสู่การตกลงยุติข้อพิพาทกันได้

สำหรับประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันมีศูนย์การค้าขนาดใหญ่ มีศูนย์การบินนานาชาติ มีการลงทุนในธุรกิจระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นธุรกิจสื่อสาร ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศเอเชียที่ประเทศสิงคโปร์ได้เข้ามาลงทุน ดังจะเห็นได้จากมีการซื้อหุ้นในกิจการธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทย เช่น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารเอเชีย นอกจากนี้ยังมีการซื้อหุ้นในกิจการสื่อสาร เช่น บริษัท แอดวานซ์อินโฟเซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (AIS) มีการลงทุนธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ร่วมกับกลุ่มเบียร์ช้าง ของตระกูลสิริภักดิ์ เพื่อพัฒนาธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก ๆ เป็นหมู่เกาะ แต่มีความสามารถสร้างศักยภาพของธุรกิจเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ การซื้อขายน้ำมันดิบในประเทศไทยในปัจจุบันก็ยังไปอิงราคา ณ โรงกลั่นของประเทศสิงคโปร์ สายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยหลาย ๆ บริษัทเป็นของกลุ่มธุรกิจของประเทศสิงคโปร์ที่มาลงทุนในประเทศไทย แข่งขันกับธุรกิจของประเทศไทย จึงอาจกล่าวได้ว่าธุรกิจแทบทุกชนิดในประเทศไทยได้ถูกประเทศสิงคโปร์เข้ามาลงทุนแข่งขันกับตลาดในประเทศไทยแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศสิงคโปร์มีความแข็งแกร่งในด้านธุรกิจการเงินและการลงทุน

อย่างไรก็ตามเมื่อธุรกิจเจริญเติบโตมากเท่าไร ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาททางธุรกิจซึ่งอาจเป็นข้อโต้แย้งที่เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่ยังไม่ยอมรับกันระหว่างคู่พิพาทอันเกิดจากธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อพิพาทที่เกิดจากการซื้อขาย การแลกเปลี่ยน การก่อสร้าง การขนส่ง การประกันภัย การโฆษณา การธนาคาร การเช่าทรัพย์สิน การเช่าซื้อ กิจการโรงแรม การให้ใช้สิทธิหรือซื้อทางการค้า กิจการร้านค้า จ้างทำของ จำนอง จำนำ ตัวแทน นายหน้า รับฝากของ โดยมีบำเหน็จ การให้คำปรึกษาทางธุรกิจ การให้บริการทางกฎหมาย การลงทุน และอื่น ๆ ตลอดจน

ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากธุรกิจภายในประเทศหรือระหว่างประเทศย่อมมีมากขึ้นทวีคูณ ซึ่งการมีข้อพิพาทย่อมต้องมีการทำให้ข้อพิพาทนั้นระงับสิ้นไป

การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคกับสถาบันการเงินทุกชนิดในประเทศสิงคโปร์จะมีองค์กรอิสระทำหน้าที่ระงับข้อพิพาท แยกตามชนิดของสถาบันการเงินที่เป็นคู่กรณี เช่น หากมีข้อพิพาทกับธนาคาร ผู้บริโภคก็ต้องติดต่อกับ Consumer Mediation Unit (CMU) หากมีข้อพิพาทกับนายหน้าค้าหุ้น ที่ปรึกษาทางการเงินหรือสถาบันการเงินของภาคตลาดทุนอื่น ๆ ให้ติดต่อ Consumers Association of Singapore (CASE) Singapore Mediation Centre (SMC) หรือ Small Claims Tribunal (SCT) โดยการติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เคยติดต่อด้วย สายด่วนรับเรื่องร้องเรียนหรือผู้บริหารระดับสูงของสถาบันการเงิน เพื่อให้เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ให้ดำเนินการร้องเรียนต่อองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทดังที่กล่าวมาเพื่อให้ตัดสินชี้ขาดในทางกฎหมาย (Adjudication) ผลของการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายจะผูกพันเฉพาะบริษัทหรือสถาบันการเงินนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ผูกพันผู้บริโภค ดังนั้น หากผู้บริโภคไม่พอใจ คำตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายก็สามารถเลือกที่จะฟ้องศาลอีกก็ได้ โดยการติดต่อทนายความมาดำเนินคดีต่อไป ซึ่งทางเลือกนี้ก็เป็นข้อที่ต้องพิจารณาว่า ระยะเวลาในการพิจารณาคดีจะยาวนานและมี ต้นทุนในการดำเนินการค่อนข้างสูง¹⁷

ในส่วนการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย¹⁸ เมื่อเกิดข้อพิพาทด้านประกันภัย ผู้เอาประกันจะต้องติดต่อกับบริษัทประกันภัยคู่กรณีก่อนเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หากไม่สามารถหาข้อยุติข้อพิพาทได้ก็ให้ดำเนินการร้องเรียนต่อองค์กรระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) โดย IDRO ถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) เป็นองค์กรอิสระที่มีความชำนาญด้านการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย เป็นมืออาชีพ มีความโปร่งใสและให้บริการแก่ผู้เอาประกัน เมื่อ IDRO รับเรื่องร้องเรียนมาก็ต้องมาพิจารณาว่า เรื่องที่ร้องเรียนนี้อยู่ในขอบเขตคดีที่สามารถรับผิดชอบหรือไม่ โดยจะพิจารณาจากเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ

¹⁷ นายทะเบียนประกันภัยของประเทศไทย และคณะ. (2547). สารະสำคัญจากการเดินทางไปพบปะเจรจากับผู้บริหารระดับสูงด้านประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ ประชุมหารือในหัวข้อ MAS' Role in facilitating Consumer Redress. หน้า 1 - 3.

¹⁸ ศิริส บุรณะนาวิณ. (2547, ตุลาคม - ธันวาคม). “ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการระงับข้อพิพาทด้านการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ผ่านการใช้ IDRO.” วารสารประกันภัย, 29, 116. หน้า 29 - 34.

1. ผู้เอาประกันได้ติดต่อกับบริษัทประกันภัยคุ้มครองหรือยัง หากว่ายังไม่ได้ ติดต่อกับ IDRO จะแนะนำให้ไปติดต่อบริษัทประกันภัยคุ้มครองเสียก่อน โดย IDRO จะติดตามผลความคืบหน้าให้

2. วงเงินค่าสินไหมทดแทนอยู่ในขอบเขตอำนาจของ IDRO หรือไม่ กล่าวคือ จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้

- 1) มีวงเงินค่าสินไหมทดแทนไม่เกิน S\$100,000 (ประมาณ 2,500,000 บาท) ทั้งกรมธรรม์ประกันชีวิตและประกันภัย
- 2) มีวงเงินค่าสินไหมทดแทนสำหรับบุคคลที่ 3 ไม่เกิน S\$50,000 (ประมาณ 1,250,000 บาท)
- 3) มีวงเงินค่าสินไหมทดแทนที่เกิดปัญหาจากการไม่มีมาตรฐานการบริการที่ดี (Market conduct & service Standards) ไม่เกิน S\$10,000 (ประมาณ 250,000 บาท)
- 4) ผู้ร้องเรียนจะต้องเป็นเจ้าของรายเดี่ยว (Sole Proprietor) หรือบุคคลธรรมดา (Individual)

หากผลการพิจารณาปรากฏว่าไม่อยู่ในเงื่อนไขหรือขอบเขตอำนาจ IDRO ก็จะส่งเรื่องต่อไปที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประเทศสิงคโปร์ (Singapore Mediation Centre (SMC)) พิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศูนย์ไกล่เกลี่ยประเทศสิงคโปร์ (SMC) จะมีรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร เกิดขึ้นโดยการรับรองของ The Singapore Academy of Law และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลผ่านกระทรวงกฎหมาย (Ministry of Law) ศูนย์ฯ ไม่มีสาขา เพราะเป็นศูนย์กลางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศสิงคโปร์ โดยมีข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ซึ่งกำหนดขึ้นตามกฎหมายแบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าแห่งสหประชาชาติรองรับการดำเนินการดังกล่าว

โดยศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ มีหน้าที่จัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและหาทางแก้ไขข้อพิพาท จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการระงับข้อพิพาทอื่น ๆ จัดให้มีการสรรหาคัดเลือกและขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์งานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการระงับข้อพิพาทอื่น ๆ และให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและทำบันทึกข้อตกลงให้กับคู่พิพาทที่ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ส่วนคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ คือ คดีแพ่งทุกประเภท โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีคดีเกี่ยวกับการก่อสร้าง เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีจะต้องเสนอข้อพิพาทต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (SMC) โดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่ขึ้นบัญชีรายชื่อไว้แล้วภายใต้ความยินยอมของคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเจรจาทางยุติข้อพิพาทให้กับคู่พิพาท โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมช่วยเหลือคู่พิพาทในการระงับข้อพิพาทให้มากที่สุด โดยปกติการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการประมาณ 4 – 5 วัน แต่ไม่เกิน 7 วัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการคดี

เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเสร็จแล้ว จะได้รับค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งจากค่าธรรมเนียมที่คู่พิพาทชำระไว้กับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งจะจ่ายในอัตราเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความยากง่ายของคดี โดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเป็นผู้กำหนดอัตราค่าตอบแทนไปตามความเหมาะสม

สำหรับค่าธรรมเนียมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสิงคโปร์ (SMC) ได้กำหนดค่าใช้จ่ายของผู้ขอใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังนี้¹⁹

1. ทุนทรัพย์ไม่เกิน 250,000\$ ค่าธรรมเนียม เท่ากับ 900\$ ต่อวัน
2. ทุนทรัพย์มากกว่า 250,000\$ - 1,000,000\$ ค่าธรรมเนียม เท่ากับ 1,800\$ ต่อวัน
3. ทุนทรัพย์มากกว่า 1,000,000\$ - 5,000,000\$ ค่าธรรมเนียม เท่ากับ 2,400\$ ต่อวัน
4. ทุนทรัพย์มากกว่า 5,000,000\$ ค่าธรรมเนียม เท่ากับ 2,400\$ + 0.05% ของทุนทรัพย์ที่เกิน 5,000,000\$ ต่อวัน

สำหรับข้อพิพาทที่ยื่นเรื่องให้องค์กรระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) พิจารณา หากพิจารณาแล้วผ่านเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ผู้จัดการแต่ละคดี (Case Manager) จะติดต่อคู่กรณีคือผู้เอาประกันและบริษัทประกันภัยเพื่อทำการเจรจาไกล่เกลี่ยและประนีประนอมโดยขั้นตอนนี้ผู้เอาประกันไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ในกรณีข้อโต้แย้งไม่สามารถหาข้อยุติได้ในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมผู้เอาประกันสามารถเลือกที่จะขอให้ใช้การตัดสินชี้ขาดทางกฎหมาย ซึ่งการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมาย IDRO ก็มีกำหนดแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม 1 ราย (Singapore Mediator) สำหรับกรณีค่าสินไหมชดเชยน้อยกว่า S\$10,000 (ประมาณ 250,000 บาท)

¹⁹ ปรัญญา อยู่ประเสริฐ และคณะ. (2548). รายงานการศึกษาดูงานด้านการบริหารงานและกฎหมายด้านการระงับข้อพิพาททางเลือก ณ ประเทศสิงคโปร์. หน้า 36.

2. ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นกลุ่ม (Panel Mediator) สำหรับกรณีค่าสินไหมทดแทนชดเชยมากกว่า S\$10,000 แต่น้อยกว่า S\$100,000 (ประมาณ 250,000 - 2,500,000 บาท)

แนวทางปฏิบัติดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับข้อพิพาทที่บริษัทประกันชีวิตและวินาศภัยและกรณีค่าสินไหมชดเชยสำหรับบุคคลที่สามที่มีมูลค่าน้อยกว่า S\$50,000 (ประมาณ 1,250,000 บาท) โดยในขั้นตอนของการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายนี้ผู้เอาประกันและบริษัทประกันภัยจะเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในอัตราคงที่ กล่าวคือผู้เอาประกันภัยเสียเท่ากับ S\$50 (ประมาณ 1,250 บาท) ส่วนบริษัทประกันภัยเสียเท่ากับ S\$500 (ประมาณ 12,500 บาท)

ข้อพิพาทที่มีการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายแล้ว ผลจะผูกพันเฉพาะบริษัทประกันภัย ไม่ผูกพันผู้เอาประกันภัย ดังนั้นหากผู้เอาประกันไม่พอใจผลการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายของ IDRO ก็สามารรถที่จะเลือกฟ้องศาลอีกก็ได้

จากการศึกษาในเรื่องนี้สรุปได้ว่า ข้อพิพาทด้านการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ได้มีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยไปใช้อย่างกว้างขวาง เป็นทางเลือกเสริมการระงับข้อพิพาทด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นแนวความคิดการระงับข้อพิพาทที่ดี มีประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยและต่อภาคธุรกิจประกันภัย เพราะหากสามารถยุติข้อพิพาทได้ก็ไม่ต้องเสียงบประมาณ เสียเวลา และยังสามารถสร้างมิติแห่งการปรองดอง ความรู้สึกที่ดีต่อการทำประกันภัย อันจะส่งผลดีต่อธุรกิจประกันภัยในภาพรวมด้วย

3.2.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นกลุ่มประเทศในตลาดเกิดใหม่ (Emerging Market Economics) อันได้แก่ จีน เม็กซิโก อินเดีย เกาหลีใต้ จีนฮ่องกง อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ รวมทั้งประเทศไทย สิงคโปร์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product หรือ GDP) ณ ปี 2542 จำนวน 3,210.55 พันล้านบาท²⁰ ธุรกิจประกันภัยในประเทศสิงคโปร์โดยภาพรวมการเสนอขอทำประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ บุคคลทั่วไปหรือภาครัฐ สามารถทำประกันภัยได้ผ่านนายหน้า ตัวแทนประกันภัยหรือการทำโดยตรงกับกลุ่มผู้ประกอบการประกันภัยโดย

²⁰ เกษม คุ้มพรสิน และคณะ. (2547). *คู่มือทางเศรษฐกิจของประเทศและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท (ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยกับต่างชาติ)*. หน้า 1.

ผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยจะนำไปทำประกันภัยต่อยังผู้รับประกันภัยโดยตรง หรือผ่านนายหน้ารับประกันภัยต่อ อันเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขบวนการทำประกันภัย²¹

การทำธุรกิจประกันภัยของผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมายโดยมีกรมการประกันภัยทำหน้าที่ในการกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย เช่นเดียวกับกรมการประกันภัยของไทย แต่กรมการประกันภัยของสิงคโปร์เน้นการให้ความช่วยเหลือมากกว่าการไปควบคุมเพื่อคอยจับผิด แม้ตลาดการประกันภัยของสิงคโปร์จะมีขนาดเล็กเนื่องจากมีประชากรเพียง 4 ล้านคน แต่ก็เป็ตลาดที่มีการประกันภัยมาก กล่าวคือมีบริษัทรับประกันภัย โดยตรงถึง 55 บริษัท มีบริษัทรับประกันภัยต่ออาชีพ 45 บริษัท นอกจากนี้ยังมีบริษัทประกันภัยในอาณัติอีก 50 บริษัท และบริษัทนายหน้าประกันภัยอีก 90 บริษัท²² ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วมีบริษัทประกันภัยเพียง 76 บริษัทเท่านั้น

กิจการประกันภัยในสิงคโปร์มีความเจริญก้าวหน้ามากจนเป็นศูนย์กลางหลักของกิจการประกันภัยในแถบภูมิภาคเอเชีย หากวัดขนาดตลาดประกันภัยรวมเบี้ยประกันภัยทั้งประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ในปี 2542 พบว่าสิงคโปร์มีขนาดประกันภัยรวมคิดเป็น 140,034 ล้านบาท (ลำดับที่ 33) ของโลก ถ้าพิจารณาเฉพาะการประกันวินาศภัยจะพบว่าสิงคโปร์มีส่วนของตลาดประกันวินาศภัยโลกร้อยละ 0.10 (ลำดับที่ 42) และหากพิจารณาเฉพาะการประกันชีวิต พบว่าสิงคโปร์มีส่วนครองตลาดโลกร้อยละ 0.2 (ลำดับที่ 29)

ปัจจุบันสิงคโปร์ได้เปิดเสรีธุรกิจประกันภัยทำให้บริษัทประกันภัยท้องถิ่นจะต้องมีการปรับตัวเพื่อแข่งขันกับบริษัทต่างชาติ บริษัทประกันภัยในสิงคโปร์มีฐานของผู้ถือหุ้นที่ดีเพราะมีธนาคารและบริษัทประกันภัยต่างชาติถือหุ้นอยู่ร้อยละ 75 ของบริษัทประกันภัย การถือหุ้นโดยธนาคารในสิงคโปร์เท่ากับเป็นการช่วยขยายฐานลูกค้า ปัจจุบันการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ดำเนินการโดยกรมการประกันภัยประเทศสิงคโปร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลฐานะทางการเงินให้มีความมั่นคงและมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

²¹ สมเกียรติ ปัญญา. (2538, เมษายน - มิถุนายน). วารสารการประกันภัย, 20, 78. หน้า 60.

²² Thai Re research. ตลาดประกันภัยในสิงคโปร์ในปัจจุบัน. หน้า 2.

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสมาคมต่าง ๆ อาทิเช่น สมาคมประกันวินาศภัย สมาคมประกันชีวิต สมาคมประกันภัยต่อ สมาคมนายหน้าประกันภัย สมาคมนายหน้าประกันต่อ และสำนักงานพิจารณากรณีพิพาทเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือกรรมการประกันภัยในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยและผลการดำเนินการสามารถจัดปัญหาหาก่อนที่จะมาถึงกรรมการประกันภัย

3.2.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับธุรกิจประกันภัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.2.2 ว่าในประเทศสิงคโปร์เมื่อเกิดข้อพิพาทด้านประกันภัยผู้เอาประกันซึ่งเป็นผู้บริโภคจะต้องติดต่อกับบริษัทประกันภัยคู่กรณีเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ หากไม่พอใจผลการไกล่เกลี่ยก็ต้องร้องเรียนต่อศูนย์การระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) เพื่อให้ทำคำชี้ขาดข้อพิพาททางกฎหมายโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนมาจะต้องตรวจสอบว่าเข้าเงื่อนไขที่ IDRO จะรับเรื่องไว้พิจารณาหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจก็จะส่งเรื่องให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ หากอยู่ในขอบเขตอำนาจก็จะพิจารณาดำเนินการให้

ผลการชี้ขาดทางกฎหมายในชั้นของ IDRO คู่กรณีคือฝ่ายผู้เอาประกันและบริษัทประกันภัยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในอัตราคงที่ประมาณ 1,250 บาท สำหรับผู้เอาประกัน และอัตรา 12,500 บาท สำหรับบริษัทประกันภัย ผลการชี้ขาดทางกฎหมายผูกพันบริษัทประกันภัย ไม่ผูกพันผู้เอาประกัน หากไม่พอใจก็สามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการฟ้องร้องคดีต่อศาล ผู้เอาประกันจะต้องตรึงตรองให้ดีต่อผลที่ได้รับเวลาที่เสียไปจะคุ้มกันหรือไม่ ซึ่งการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ ศูนย์ระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย (IDRO) สามารถยุติข้อพิพาทด้านประกันภัยได้ดีเป็นที่ยอมรับจากผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยเพราะมีต้นทุนในการดำเนินการที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการฟ้องร้องต่อศาล มีความรวดเร็วในการดำเนินการ เฉลี่ยไม่เกิน 2 - 3 เดือน กรรมการที่บริหาร IDRO มีความอิสระ และมีความคุ้นเคยกับกฎหมายประกันภัย นอกจากนี้ยังมีอดีตผู้พิพากษาที่เกษียณอายุราชการที่ชำนาญด้านประกันภัยมาช่วยเหลือด้วยการไกล่เกลี่ยโดย IDRO ได้ให้ความคุ้มครองกับผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ ของสิงคโปร์ผู้บริโภคยอมรับผลการชี้ขาดทางกฎหมายของ IDRO แม้จะสามารถเลือกฟ้องคดีต่อศาลได้ก็ตาม

โดยสรุปประเทศสิงคโปร์ได้นำรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งทั่วไป และนำมาใช้กับการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย ซึ่งการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์ (Singapore Mediation Centre (SMC)) และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) มีลักษณะเหมือนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ของประเทศไทย กล่าวคือมีขั้นตอนการดำเนินงานใกล้เคียงกัน มีระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่พิพาทสามารถยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยโดยตรงหรือขอให้ศาลส่งคดีให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ดำเนินการก็ได้ นอกจากนี้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยก็เหมือนกันคือมีเจ้าหน้าที่ให้บริการแก่คู่พิพาทและประสานงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่พิพาทและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งมีการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเจรจายุติปัญหาข้อพิพาทให้กับคู่พิพาทเหมือนกัน

3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.3.1 ความเป็นมาและแนวความคิด

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่กฎหมายมีความสำคัญสูงสุด วัฒนธรรมของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกายึดหลักการมากกว่าตัวบุคคล บุคคลใดก็ตามที่พบว่าฝ่าฝืนกฎหมายจะถูกดำเนินการตามขบวนการยุติธรรมโดยไม่มีข้อยกเว้น ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเหมือนกัน²³

ในทัศนะของคนอเมริกันมองว่ากฎหมายเป็นกลไกสร้างกติกาพื้นฐานเพื่อให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิต ประกอบการทำงานและติดต่อสัมพันธ์กันอย่างปกติสุข กติกานี้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย กำหนดกรอบการดำเนินการทางธุรกิจและสังคม คุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรมของผู้ปกครองหรือของผู้อื่น²⁴

แม้จะมีกฎหมายเป็นกติกาในการดำเนินชีวิตของประชาชนประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาข้อขัดแย้งอันนำไปสู่ข้อพิพาทได้ ปัญหาข้อพิพาทเหล่านี้แม้จะไม่ประสงค์ให้เกิดขึ้น แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วสิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือทำอย่างไรจึงจะสามารถระงับปัญหาหรือข้อพิพาทเหล่านั้นไปได้ กระบวนการในการระงับข้อพิพาทในประเทศสหรัฐอเมริกามีให้เลือกมากมาย วิธีการหนึ่งที่มีการใช้มาเป็นเวลานานแล้วคือการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัย

²³ วิสาร พันธุนะ. (2542, มิถุนายน). “ระบบศาลสหรัฐอเมริกา.” วารสารกฎหมายอุโขทัยธรรมมาธิราช, 11, 1. หน้า 25.

²⁴ แหล่งเดิม.

ชี้ขาดข้อพิพาทว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก แม้วิธีการฟ้องร้องต่อศาลคำพิพากษาจะเป็นที่สุดผูกพันคู่ความ แต่การฟ้องร้องต่อศาลในประเทศสหรัฐอเมริกามีความซับซ้อน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคดีก็สูงขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการพิจารณาคดี วิธีการพิจารณาคดีล้ำสมัย จำนวนผู้พิพากษาและงบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำวิธีการบริหารจัดการคดี (Case Management) ไปใช้ นอกจากนี้ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกายังได้ตระหนักเห็นว่า การพิจารณาคดีโดยศาลไม่ใช่ทางออกที่มีเพียงอย่างเดียวในการแก้ปัญหาหรือระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น จึงได้นำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาเป็นทางออกอีกแนวทางหนึ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (Judicial Mediation) ของประเทศสหรัฐอเมริกา²⁵ ศาลจะเป็นจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยโดยให้นักกฎหมายที่สมัครใจมาลงชื่อเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หากตกลงกันได้ข้อพิพาทนั้นก็จะเป็นอันยุติโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลอีก ศาลสหรัฐอเมริกาได้พยายามนำระบบการยุติข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาคดีทางศาลไปใช้ หรือที่รู้จักกันในคำภาษาอังกฤษว่า “Alternative Dispute Resolution” หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า ADR ซึ่ง ADR นี้ก็รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วย โดยได้รับการสนับสนุนจากทนายความ ที่ปรึกษาทนายความ อัยการ และผู้พิพากษาศาลสหรัฐอเมริกามีการนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปใช้ในศาลปรากฏว่า จำนวนคดีที่ค้างในศาลได้ลดน้อยลงเป็นจำนวนมาก ผู้พิพากษา ทนายความ และคู่ความต่างให้ความเห็นตรงกันว่าระบบไกล่เกลี่ยเป็นระบบที่สามารถยุติข้อพิพาทได้ดีทำให้คู่ความไม่เป็นปรปักษ์ต่อกัน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายกว่าการพิจารณาของศาลและอนุญาตตุลาการ

ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาได้ใช้การระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นแทนการฟ้องคดีต่อศาล ผลจากการที่ศาลสหรัฐอเมริกาก็ได้นำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ในศาลจนเป็นที่ยอมรับของผู้พิพากษา ทนายความ และประชาชน ในประเทศอื่น ๆ ก็ได้นำรูปแบบการไกล่เกลี่ยของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาไปเป็นต้นแบบ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับในวงการตุลาการของรัฐอินลินอยส์ แต่ในช่วงสามปีที่ผ่านมาได้มีการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพิ่มมากขึ้นในการฟ้องร้องคดีแพ่งที่สำคัญ ๆ การไกล่เกลี่ยจะมีคนกลางเป็นผู้ช่วยคู่กรณีในการทำให้เกิดการยอมรับความกัน อำนาจในการตัดสินใจเป็นของคู่กรณี ผู้มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยได้แก่ ผู้ฟ้องร้อง และ

²⁵ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2545, กันยายน). “การพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกระบวนการบังคับที่คำบรรยาย.” *บทบัญญัติ*, 58, 3. หน้า 32.

คณะที่ปรึกษา รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของคดี รัฐอินลินอยส์ได้บัญญัติกฎหมายของท้องถิ่นเพื่อให้จัดตั้งและปกครองระบบไกล่เกลี่ยของตนเองได้ซึ่งตามประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาผู้พิพากษาเป็นคนเลือกและเชิญนักกฎหมายที่มีประสบการณ์และอดีตผู้พิพากษาให้มารับการฝึกฝนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย มีการเริ่มใช้ระบบไกล่เกลี่ยขึ้นทดลองในปี 1993 ในเมือง Rockford ของรัฐอินลินอยส์ ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ระบบการไกล่เกลี่ยคือจำนวนคดีที่เพิ่มมากขึ้น แต่ทรัพยากรบุคคลมีน้อย งานของศาลกลับมีมากขึ้น การไกล่เกลี่ยจะช่วยให้บุคลากรมีเวลาเพิ่มขึ้น จึงสามารถจัดสรรงานได้ตามความจำเป็น ความสำเร็จของระบบไกล่เกลี่ยไม่ได้มีเฉพาะที่เมืองนี้เท่านั้น แต่ผู้นำทั้งฝ่ายตุลาการและฝ่ายทนายของเมืองนี้ยังได้ช่วยเหลือให้หน่วยงานอื่น ๆ อีกหลายหน่วยงานในการจัดทำระบบของตน

ระบบงานไกล่เกลี่ยจะประสบความสำเร็จได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องพัฒนาและปรับปรุงทักษะในบทบาทหน้าที่ใหม่ของตน ผู้พิพากษาต้องเรียนรู้ว่าคดีใดควรส่งต่อไปให้ไกล่เกลี่ยและส่งเมื่อใดในกระบวนการฟ้องร้อง นักกฎหมายจะต้องเรียนรู้ว่าจะมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไรในกระบวนการไกล่เกลี่ย เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมได้พัฒนาประสบการณ์งานไกล่เกลี่ยแล้ว สักส่วนของคดีที่ตกลงกันได้โดยการไกล่เกลี่ยก็เพิ่มขึ้น ในปีแรกที่เมืองนี้เริ่มใช้ระบบไกล่เกลี่ย จำนวนคดีที่ได้รับการไกล่เกลี่ยมีถึง 44% นอกจากนั้นแม้ในคดีที่ไม่สามารถตกลงกันได้โดยการไกล่เกลี่ยผู้มีส่วนร่วมเชื่อว่าการไกล่เกลี่ยจะช่วยให้ตกลงกันได้ง่ายขึ้นก่อนการพิจารณาคดี

สำหรับประเทศไทยเมื่อได้ศึกษาระบบศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้นำรูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยในศาลมาปรับใช้กับสังคมไทยในปัจจุบัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกจากจะมีการดำเนินการโดยองค์กรของศาลซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วยังปรากฏว่ามีการดำเนินการโดยองค์กรเอกชนอีกด้วย²⁶ กล่าวคือหากประชาชนประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ศรัทธาหรือเชื่อในความยุติธรรมของกระทรวงการยุติธรรมของภาครัฐว่าจะพิจารณาข้อพิพาทได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมแล้ว ก็สามารถที่จะติดต่อร้องเรียนต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของภาคเอกชนที่เรียกว่า ศูนย์ยุติธรรมฉันทน์เพื่อนบ้าน (Neighborhood Justice Centers) เพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้นให้ ศูนย์ยุติธรรมฉันทน์เพื่อนบ้านถูกจัดตั้งโดยองค์กรเอกชน เป็นอิสระและพัฒนาโดยอิสระ วิธีการแก้ไขข้อพิพาทและลักษณะทั่วไปของโครงการก็มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ก็เพื่อสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของชุมชนนั้น ศูนย์นี้มีการจัดตั้งกว่า 100 ศูนย์ โดยปฏิบัติหน้าที่ตามเมืองต่าง ๆ กว่า 140 เมือง ตามมลรัฐต่าง ๆ รวม 28 มลรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกกับประชาชนแต่ละเมืองในแต่ละมลรัฐนั้น อย่างไรก็ตามศูนย์ยุติธรรมฉันทน์

²⁶ ประเสริฐ ประสพสุข. (2545). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. หน้า 35 – 39.

เพื่อนบ้านก็มีกลไกในการปฏิบัติงานเพื่อวัตถุประสงค์ของตนเองโดยมีเป้าหมายเพื่อจะระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้จบลงด้วยดี

การดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยจะไม่มีกฎหมายบังคับให้คู่พิพาทต้องนำคดีมาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล มีลักษณะเป็นทางเลือกมากกว่าที่จะบังคับโดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทสามารถที่จะเลือกวิธีที่จะยุติข้อพิพาทของตนเอง ดังนั้น หาก

คู่กรณีไม่สมัครใจที่จะเลือกใช้วิธีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ย ทางศูนย์ไกล่เกลี่ยก็ไม่สามารถที่จะไปบังคับให้คู่กรณีนำคดีข้อพิพาทให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยดำเนินการให้ได้ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ประชาชนจะมาใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเอกชน ประชาชนจะต้องเกิดความเชื่อมั่นในเรื่องของประสิทธิภาพและความยุติธรรมที่จะได้รับการบริการของศูนย์ไกล่เกลี่ย ส่วนศูนย์ไกล่เกลี่ยเองการที่จะทำให้ประชาชนยอมรับก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ถึงวิธีการและกระบวนการทำงาน ตลอดจนการคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศูนย์ให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชนในมลรัฐนั้น ๆ

ผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยองค์กรของรัฐและเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นวิธีการที่ดี ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขที่มีสภาพบังคับว่า ข้อพิพาทประเภทใดจะต้องผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่เป็นการกำหนดให้เป็นทางเลือกให้คู่พิพาทมีอำนาจในการตัดสินใจของตนเองว่าจะเลือกใช้วิธีการใดที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

3.3.2 ธุรกิจประกันภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยทั่วไปการวัดระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสามารถวัดออกในเชิงปริมาณจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งหมดในช่วงเวลาหนึ่งที่เรียกว่า “ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ” (Gross Domestic Product หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า GDP)²⁷ ประเทศที่วัดระดับความเจริญสูงสุดโดยใช้ GDP เป็นตัววัด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมัน สหราชอาณาจักรฝรั่งเศส อิตาลี และแคนาดา ประเทศทั้ง 7 นี้เป็นผู้นำสูงสุดในเชิงเศรษฐกิจที่รู้จักกันในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำทั้ง 7 (Group of seven countries หรือ G7) ในด้านการพัฒนากิจกรรมการประกันภัยของประเทศต่าง ๆ ณ ปี 2542 พบว่าประเทศในกลุ่ม G7 ต่างก็ติดอยู่ในกลุ่มประเทศที่

²⁷ เกษม คุ้มพรสิน และคณะ. (2547). *คู่มืออำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท (ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยกับต่างชาติ)*. หน้า 1.

มีระดับเศรษฐกิจประกันภัยสูงสุด 10 ลำดับแรก หากวัดจากขนาดตลาดประกันภัยรวม (เบี้ยประกันภัยรวมทั้งประกันชีวิตและประกันวินาศภัย) พบว่าสหรัฐอเมริกามีขนาดตลาดประกันภัยใหญ่ที่สุดในโลกโดยมีเบี้ยประกันภัยรวม 30,049,734 ล้านบาท²⁸ หากพิจารณาเฉพาะด้านการประกันวินาศภัยพบว่าสหรัฐอเมริกามีขนาดตลาดประกันวินาศภัยสูงสุดในโลก กล่าวคือมีมูลค่าเบี้ยประกันวินาศภัย 15,167,787 ล้านบาท คิดเป็นส่วนครองตลาดโลกร้อยละ 44.03 และขื่อนำสังเกตว่าในปี 2542 สหรัฐอเมริกาขยับขึ้นมาครองลำดับที่ 1 ในด้านประกันชีวิตของโลกด้วยโดยมีมูลค่าเบี้ยประกันชีวิต 14,881,947 ล้านบาท คิดเป็นส่วนครองตลาดโลกร้อยละ 27.88

3.3.3 การนำหลักการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้กับธุรกิจประกันภัย

ในประเทศสหรัฐอเมริกาการระงับข้อพิพาทโดยทางเลือกอื่นนอกจากการพิจารณาโดยศาล (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) โดยเฉพาะวิธีการไกล่เกลี่ยได้รับการยอมรับจากประชาชน ทนายความ อัยการ และผู้พิพากษา ว่าเป็นวิธีการที่สามารถเป็นทางออกอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถรักษาสัมพันธภาพ ลดการเป็นปรปักษ์ต่อกัน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าวิธีการฟ้องร้องต่อศาลและอนุญาโตตุลาการ ศาลยุติธรรมในสหรัฐอเมริกาก็ยังนิยมการไกล่เกลี่ยในศาลมากกว่าการพิจารณาคดี หลาย ๆ ปีที่ผ่านมาปริมาณคดีของศาลได้ลดน้อยลงโดยศาลสหรัฐอเมริกาได้นำรูปแบบการไกล่เกลี่ยมาใช้ร่วมกับวิธีการอื่น ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการคดี การอนุญาโตตุลาการ การประเมินคดีเบื้องต้น การพิจารณาคดีโดยย่อ สืบคำให้การหาข้อตกลง การจัดเก็บข้อมูล ระบบการบันทึกคำพยานโดยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งกระบวนการยุติข้อพิพาททางอื่น (ADR) หลายรูปแบบเหล่านี้จะช่วยให้ข้อพิพาทยุติลงด้วยดีและมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

นอกจากศาลยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้แก้ไขปัญหาข้อพิพาทด้านต่าง ๆ แล้ว องค์กรเอกชนของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมฉันทน์ที่เพื่อนบ้าน (Neighborhood Justice Centers) ซึ่งเป็นศูนย์ที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน เพื่อให้บริการแก่ประชาชนอีกทางเลือกหนึ่งในการที่จะไม่ใช่บริการระงับข้อพิพาทของรัฐ อันเนื่องมาจากความไม่เชื่อถือกระบวนการระงับข้อพิพาทของภาครัฐ ซึ่งศูนย์นี้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องทั่ว ๆ ไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อพิพาทได้ยุติลงโดยความตกลงกับของคู่กรณี ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม แม้ศูนย์ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการโดยเอกชนมีความอิสระในการบริหารจัดการ แต่ก็ได้รับการยอมรับจากประชาชน

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 3 – 5.

อย่างไรก็ตามข้อพิพาทด้านประกันภัยส่วนใหญ่ถ้าเป็นปัญหาที่มาจากผู้เอาประกันภัย อาจมองว่า บริษัทประกันเอาเปรียบหรือบริษัทประกันมองว่าผู้เอาประกันปกปิดข้อเท็จจริงหรือ เรียกร้องค่าเสียหายเกินจริงเมื่อเป็นประเด็นข้อพิพาทเกิดขึ้น หากจะนำคดีไปให้อนุญาตตุลาการ บังคับชี้ขาดก็ต้องยอมรับว่าการอนุญาตตุลาการในประเทศสหรัฐอเมริกามีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงมาก หากจะไปฟ้องคดีต่อศาลก็มีกระบวนการที่ซับซ้อนยุ่งยากและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูง ซึ่งบางครั้งข้อพิพาทเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้ แต่กลับนำไปฟ้องศาล เสียเวลาและค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับผลที่ได้รับ ซึ่งในภาคธุรกิจไม่ว่าจะเป็นประกันภัย ธุรกิจการเงินด้วย แล้วจึงไม่อยากจะเสียเวลาที่ไม่จำเป็น จึงมักนิยมจะใช้ทางเลือกอื่นนอกจากการฟ้องคดีต่อศาลซึ่ง ในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่า ข้อพิพาทด้านประกันภัยผู้เอาประกันนิยมจะร้องเรียนต่อหน่วยงานระงับ ข้อพิพาทภาคเอกชนมากกว่าเพื่อให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยได้ ถูกนำไปใช้ในการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัยด้วย แม้จะปรากฏว่ามีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยด้าน ประกันภัยโดยตรงเหมือนเช่นประเทศสิงคโปร์แต่ศูนย์ยุติธรรมฉันทเพื่อนบ้านก็ทำหน้าที่เป็น ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยให้กับผู้เอาประกันซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากข้อพิพาทด้าน ประกันภัย

โดยสรุปประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาลและ นอกศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยในศาลเป็นการดำเนินการ โดยผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกที่ได้ขึ้นบัญชี เป็นผู้ไกล่เกลี่ยไว้กับศาลเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับประเทศไทยดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา ในบทสรุปของประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ส่วนการไกล่เกลี่ยนอกศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยภาคเอกชนที่มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น ศูนย์ยุติธรรมฉันทเพื่อนบ้าน เพื่อทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทั่วไป รวมถึง ข้อพิพาท ด้านประกันภัยก็สามารถใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ด้วย

อย่างไรก็ตามการไกล่เกลี่ยนอกศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างจากการ ไกล่เกลี่ยนอกศาลของประเทศไทยอยู่บ้างในเรื่องของสถานะองค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กล่าวคือข้อพิพาทที่ทำการไกล่เกลี่ยนอกศาลส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการ โดยศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทของเอกชน แต่ของประเทศไทยเป็นการดำเนินการ โดยองค์กรของรัฐเป็นส่วนใหญ่

บทที่ 4

การนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท ด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้ในประเทศไทย

ปัญหาข้อพิพาทที่เกี่ยวกับประกันภัยเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าบริษัทประกันภัยทำธุรกิจประกันภัย สิ่งที่น่าคาดหวังจากการลงทุนนอกจากเรื่องความสำเร็จแล้วเรื่องกำไรก็เป็นสิ่งที่บริษัทประกันภัยปรารถนา ฝ่ายผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์จากการทำประกันก็มุ่งหวังจะได้รับ การเยียวยา ความเสียหายจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกัน แต่เนื่องจากคู่กรณี อยู่ในฐานะที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดข้อพิพาทต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมกัน ฝ่ายบริษัทก็ต้องการจ่าย ค่าสินไหมทดแทนให้น้อยที่สุด ฝ่ายผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ก็ต้องการการชดเชยค่าเสียหาย ที่สูง แต่เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ก็เกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทซึ่งการระงับข้อพิพาทระหว่างบริษัท ประกันกับผู้เอาประกันด้วยตนเอง โอกาสที่จะเจรจาตกลงข้อพิพาทให้สำเร็จเป็นไปได้ยาก เพราะ ต่างฝ่ายต่างเรียกร้องในสิ่งที่ตัวเองต้องการ โอกาสที่ข้อพิพาทจะสามารถตกลงกันได้ก็เป็นไปได้ ค่อนข้างยาก ดังนั้น การที่จะนำคดีไปฟ้องศาลเพื่อให้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง แต่เนื่องจากวิธีการนี้ศาลประสบปัญหาปริมาณคดีล้นศาล ผู้พิพากษามีน้อยและไม่ได้สัดส่วนกันซึ่ง ได้กล่าวมาแล้วในความสำคัญของปัญหา และกระบวนการพิจารณามีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน หาก จะใช้วิธีการนี้ก็ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง สุดท้ายผลของการตัดสินคดีต้องมีฝ่ายแพ้ ฝ่ายชนะซึ่งไม่เป็นผลดีต่อคู่พิพาท

ผู้วิจัยเห็นว่า การระงับข้อพิพาทในด้านประกันภัยด้วยกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วย การไกล่เกลี่ยน่าจะเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในการแก้ปัญหาข้อพิพาทและทั้งสองฝ่ายพอใจ เพราะเป็นกระบวนการที่อยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ความยินยอม ความพร้อมใจ ผลพวงที่ได้ มีความยั่งยืนไม่ก่อให้เกิดข้อพิพาทกัน ในภายหลังหรือมีปัญหาต่อกันในชั้นปฏิบัติตาม ผลของการ ไกล่เกลี่ยยังรักษาสัมพันธภาพอันดีต่อกันของคู่พิพาท อย่างไรก็ตามการระงับข้อพิพาทของ กรมการประกันภัยยังมีปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอในลำดับ ต่อไป

4.1 ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถาม

นับแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีผลบังคับใช้ ศาลในประเทศไทยได้ใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 และมาตรา 20 ทำการไต่ถามเพื่อให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาท โดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้น ๆ เป็นผู้ไต่ถาม การไต่ถามจะกระทำขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี และใช้ห้องพิจารณาคดีเป็นสถานที่ไต่ถาม หากไต่ถามสำเร็จคู่ความก็ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันและศาลจะพิพากษาคดีตามยอม แต่หากไต่ถามไม่สำเร็จ ศาลจะทำการพิจารณาคดีต่อไป ซึ่งการไต่ถามในห้องพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดี ในอดีตที่ผ่านมามีข้อจำกัดหลายประการได้แก่ ความไม่พร้อมของผู้พิพากษาด้วยเหตุว่าผู้พิพากษาแต่ละท่านมีคดีที่รับผิดชอบแต่ละวันเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีเวลาไต่ถามคดีใดคดีหนึ่งอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีในเรื่องความไม่พร้อมของตัวความเนื่องจากตัวความไม่กล้าเปิดเผยข้อเท็จจริงเพราะเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อคดีของฝ่ายตน และในเรื่องของความไม่พร้อมของสถานที่ เนื่องจากบรรยากาศในห้องพิจารณาคดีไม่เอื้ออำนวยต่อการไต่ถาม

4.1.1 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนกฎหมายวิธีสบัญญัติและกฎหมายสารบัญญัติ ในกฎหมายวิธีสบัญญัติได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 20 ทวิ มาตรา 138 โดยในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 – 852 กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 ได้บัญญัติไว้ว่า “ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะไม่มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่งถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ได้บัญญัติไว้ว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยจะให้มีความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอมรวมทั้งจำนวนหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ได้บัญญัติไว้ว่า “คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีการถอนฟ้องและไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายให้ศาลทำรายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความนั้นไว้แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่

1. มีข้อกล่าวอ้างว่าฝ่ายใดฉ้อฉล (ไม่รวมถึงความสำคัญผิด)
2. คำพิพากษานั้นถูกอ้างว่าละเมิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

3. คำพิพากษานั้นมิได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ

ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้”

ตามบทบัญญัติมาตรา 19 เป็นบทบัญญัติที่กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงกัน ซึ่งการให้คู่ความมาพบปะและทำความเข้าใจกัน โดยมีศาลทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ผู้วิจัยเห็นว่าจะทำให้คู่ความมีโอกาสตกลงกันได้มากขึ้น

ส่วนมาตรา 20 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจศาลที่จะทำการเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทอันเป็นบทบัญญัติต่อเนื่องมาจากมาตรา 19 กล่าวคือเมื่อศาลออกหมายเรียกตามมาตรา 19 และตัวความทั้งสองฝ่ายมาศาลตามหมายเรียกแล้ว

ศาลก็มีอำนาจเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกัน โดยศาลเป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย¹ การไกล่เกลี่ยเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันนั้น ศาลอาจทำได้ในระหว่างพิจารณาและไม่ว่าการพิจารณาจะดำเนินไปแล้วเพียงใด และแม้กระทั่งในชั้นพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ศาลก็อาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความประนีประนอมยอมความกัน² บทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้แสดงให้เห็นว่า กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คู่ความยอมชอมกันได้เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและรวบรัดที่สุด

ส่วนมาตรา 20 ทวิ ก็เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกมาเพื่อเสริมให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้มีการตั้งคณะบุคคลหรือบุคคลมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยเหลือศาล แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กฎหมายสนับสนุนให้คู่ความมีทางเลือกที่จะยุติข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมากขึ้นแทนที่จะให้ศาลเป็นผู้ไกล่เกลี่ยแต่เพียงผู้เดียว

ส่วนมาตรา 138 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยการพิพากษาตามยอมตามที่คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกัน เจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ต้องการให้ศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้คู่ความสามารถตกลงกันได้มากที่สุด และเมื่อคู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ กฎหมายก็ให้พิพากษาตามยอมนั้น จะเห็นว่าบทบัญญัติมาตรานี้ต้องการให้คดีเสร็จสิ้นจากศาลโดยเร็ว เพื่อประโยชน์แก่คู่ความและศาล

ในเวลาต่อมาได้มีการแก้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศาลแพ่งจึงได้พัฒนารูปแบบของการไกล่เกลี่ยให้มีประสิทธิภาพ โดยได้ออกระเบียบศาลแพ่ง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดความประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2540 และ 2543) โดยระเบียบดังกล่าวมีหลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. แยกคน คือ ผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดีกับผู้พิพากษาไกล่เกลี่ยต้องเป็นคนละคนกัน
2. แยกสำนวน คือ ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยขึ้นต่างหาก เพื่อมิให้ข้อเท็จจริงในการไกล่เกลี่ยไปปรากฏในสำนวนพิจารณา
3. แยกห้อง คือ สร้างห้องไกล่เกลี่ยขึ้นแยกออกจากห้องพิจารณาคดี

¹ มาโนช จรมาศ.(2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาความในศาลชั้นต้น เล่ม 1. หน้า 92.

² ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร. (2519). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 275.

แม้ศาลจะได้นำระบบไกล่เกลี่ยมาใช้แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการที่จะต้องได้รับการแก้ไข กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความ ไม่ว่าจะคดีจะได้ดำเนินการไปถึงขั้นตอนใดก็ตาม ทบทบัญญัติดังกล่าวกฎหมายเพียงแต่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกัน มิใช่บทบัญญัติให้ศาลส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาหรือศาลอื่นทำการเปรียบเทียบหรือไกล่เกลี่ย ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรองรับ

4.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อพิจารณาถึงด้านกฎหมายสาระบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 – 852 การตกลงประนีประนอมยอมความมีความหมายอย่างไรนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ได้ให้ความหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ว่า “อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน”

จากมาตรา 850 ตามนิยามความหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความอาจแยกลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความได้ดังนี้ คือ

(1) สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย กล่าวคือ สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งจึงต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยนิติกรรมสัญญา เช่น ในเรื่องของการแสดงเจตนา เรื่องความสามารถในการทำสัญญา เรื่องวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นก็อาจไม่สมบูรณ์

(2) สัญญาประนีประนอมยอมความทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้น กล่าวคือ สัญญาประนีประนอมยอมความมีขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทโดยข้อพิพาทนี้หมายถึงข้อโต้แย้งหรือข้อโต้เถียงระหว่างคู่กรณีซึ่งไม่สามารถตกลงกัน ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ข้อพิพาทซึ่งมีอยู่กับข้อพิพาทซึ่งจะมีขึ้น โดยข้อพิพาทซึ่งมีอยู่ หมายความว่า คู่กรณีมีข้อพิพาทกันขึ้นแล้วประสงค์จะระงับข้อพิพาทนั้นจึงมาตกลงประนีประนอมยอมความกัน ส่วนการระงับข้อพิพาทซึ่งจะมีขึ้น หมายความว่า คู่กรณียังไม่มีข้อพิพาทกันอยู่แต่อาจจะจะมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันการพิพาทคู่กรณีสามารถทำการประนีประนอมยอมความกันไว้ล่วงหน้าได้

(3) สัญญาประนีประนอมยอมความคู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน การยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้หมายความว่า คู่สัญญาซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ต่างละสิทธิเรียกร้องของตนเองที่มีอยู่แล้ว ผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนั้น หากเป็นกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียวยอมผ่อนผันให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเช่นนี้ไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ

(4) สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851 ได้บัญญัติไว้ว่า “อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

ตามมาตรา 851 เป็นบทบัญญัติที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ กล่าวคือ หลักฐานหนังสือนี้ไม่ใช่แบบของสัญญาซึ่งจะมีผลถึงความสมบูรณ์ของสัญญา แต่เป็นบทเกี่ยวกับการพิสูจน์พยานหลักฐานเมื่อมีการฟ้องร้องบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลเท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ได้บัญญัติไว้ว่า “ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไปและทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

ส่วนมาตรา 852 นั้นหมายความว่าเมื่อสัญญาประนีประนอมยอมความทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับสิ้นไปแล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งแต่ละฝ่ายมีสิทธิตามที่แสดงในสัญญาประนีประนอมยอมความว่าเป็นของตน ดังนั้น หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็จะฟ้องบังคับฝ่ายนั้นให้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้เท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้แบ่งประเภทของสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ แต่หากพิจารณาในทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงสถานที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ อาจแบ่งประเภทของสัญญาประนีประนอมยอมความได้ 2 ประเภทคือ

(1) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาล หมายถึง การที่คู่สัญญาตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน การทำสัญญาจะทำที่ใดก็ได้ ขอเพียงให้มีสาระสำคัญครบถ้วนตามลักษณะสัญญาประนีประนอมยอมความ

(2) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาล หมายถึง การที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี คู่กรณีได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกันโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้วแจ้งให้ศาลทราบ และศาลก็จะพิพากษาตามที่คู่ความตกลงกันนั้น

นอกจากสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาลกับที่ทำในศาลจะมีความแตกต่างกันในแง่ของสถานที่แล้วยังมีความแตกต่างในเรื่องของการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ กล่าวคือ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาล เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วยอมทำให้ข้อพิพาท (หนี้) ที่มีอยู่เดิมระงับและคู่สัญญาผูกพันกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายหนึ่งต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีขอให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ฉะนั้น เมื่อมีการประนีประนอมยอมความนอกศาลซึ่งทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับ คู่กรณีจะมาฟ้องร้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่เดิมไม่ได้ ส่วนการบังคับตามสัญญาประนีประนอมที่ทำในศาล เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล และมีคำพิพากษาของศาลบังคับตามที่คู่ความตกลงกัน เมื่อมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็เท่ากับมีการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา คู่กรณีไม่จำต้องฟ้องร้องคดีกันอีก แต่สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันที

จะเห็นได้ว่า การประนีประนอมยอมความเป็นวิธีการที่ทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับไปและผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสภาพของการประนีประนอมยอมความเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดความสงบขึ้นเพราะสังคมที่มีการประนีประนอมยอมความย่อมมีสันติสุข

4.1.3 กฎหมายประกันชีวิตและกฎหมายประกันวินาศภัย

ปัจจุบันกรมการประกันภัยทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยโดยมีกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่สำคัญแต่เนื่องจากได้ใช้บังคับเป็นเวลา 14 ปีเศษ สภาพการณ์ของเศรษฐกิจและความขัดแย้งโลกได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือจะต้องมีการเปิดเสรีในทางการค้าในธุรกิจประกันภัยและปัจจุบันนานาประเทศประสบปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการฟ้องร้องต่อศาลเช่นเดียวกับประเทศไทย และได้รูปแบบวิธีการระงับ โดยวิธีการอื่นนอกจากการฟ้องคดีต่อศาลมาใช้แก้ปัญหาโดยหนึ่งในหลาย ๆ รูปแบบที่เลือกใช้คือการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยซึ่งผลจากการใช้ปรากฏว่าสามารถลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้เป็นจำนวนมาก

แม้กรมการประกันภัยจะได้มีการออกระเบียบภายในว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็ตาม แต่กฎหมายสำคัญที่ให้อำนาจกรมการประกันภัยกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยคือพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 กลับไม่มีการกล่าวถึงการให้อำนาจในการ

ใกล้เคียงของกรมการประกันภัยแต่อย่างใด นอกจากนี้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับยังไม่มี ความชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการใกล้เคียงหรือวินิจฉัยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาท ตลอดจนการดำเนินการ ระงับข้อพิพาท โดยการใกล้เคียงของกรมการประกันภัยแต่อย่างใด เพื่อให้อำนาจของ กรมการประกันภัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท ผู้วิจัยเห็นว่าควร จะต้องมีการเพิ่มข้อกำหนดว่าด้วยการดำเนินการใกล้เคียงหรือวินิจฉัยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาท ตลอดจนการดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยการใกล้เคียงไว้ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวในบทสรุปของ บทที่ 5 ต่อไป

4.2 ปัญหาความน่าเชื่อถือของผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีองค์กรใดทำหน้าที่เป็นผู้ใกล้เคียงข้อพิพาทโดยตรง นอกจากกรมการประกันภัยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเกิดจากการที่ ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้ร้องเรียนข้อพิพาทด้านประกันภัยให้พิจารณา ซึ่งการ ดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยกลุ่มคุ้มครองสิทธิประโยชน์ กองนิติการ กรมการประกันภัย เป็นการปฏิบัติตามระเบียบกรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณา ข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 ประกาศใช้ ณ วันที่ 6 กันยายน 2547 เกี่ยวกับกรณีผู้ร้องเรียน ต่อกรมการประกันภัย โดยระเบียบดังกล่าวได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่รับเรื่องและออกเอกสารรับเรื่อง ส่งมอบให้ผู้ร้องเรียนเก็บไว้เป็นหลักฐาน หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจะออกหนังสือ นัดหมายให้ผู้มีอำนาจของบริษัทประกันภัยมาพบเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงโดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติกฎหมาย ในส่วนของการประกันชีวิตก็จะอาศัยอำนาจตามมาตรา 48 (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535³ หรือถ้าเป็นกรณีเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยก็จะอาศัย อำนาจตามมาตรา 51 (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535⁴ โดยหลังจาก ดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นที่ยุติ ก็จะดำเนินการให้มีการประนีประนอมยอมความกัน

³ คู่มือรายละเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 123.

⁴ คู่มือรายละเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 159.

กรณีคำร้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ เจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องจะเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อเสนอต่อนายทะเบียนออกคำวินิจฉัยให้บริษัทปฏิบัติภายในกำหนดเวลาได้ทันที หากบริษัทไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อกรรมการผู้จัดการบริษัท พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานประกอบการชี้แจงยื่นต่อเจ้าหน้าที่ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือ

หากเห็นว่าประเด็นข้อโต้แย้งไม่มีเหตุผลเพียงพอ และเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่ชัดเจนอยู่แล้วให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำวินิจฉัยเดิมและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบ หากบริษัทไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยและทำหนังสือโต้แย้งเป็นครั้งที่ 2 ให้เจ้าหน้าที่ทำหนังสือแจ้งผู้ร้องทราบพร้อมส่งคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและหนังสือโต้แย้งของบริษัทให้ผู้ร้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการและ/หรือศาลและให้เจ้าหน้าที่ติดตามผลของคดี หากเป็นที่สุดให้แจ้งกองนิติการเพื่อดำเนินการในส่วนคดีกับบริษัทต่อไป

กรณีบริษัทไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและไม่ทำหนังสือโต้แย้งหรือโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือได้โต้แย้งคำวินิจฉัย แต่เกินกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่บริษัทได้รับคำวินิจฉัยให้ส่งเรื่องดังกล่าวให้กองนิติการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป พร้อมทั้งให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบเพื่อให้ผู้ร้องนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของการอนุญาโตตุลาการหรือของศาลต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยธุรกิจประกันภัยของกรมการประกันภัยได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยไปโดยไม่มีกฎหมายรองรับ เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต มาตรา 37 มาตรา 48 (3) และ (4) พ.ศ. 2535⁵ และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยมาตรา 36⁶ มาตรา 51 (3) และ (4) พ.ศ. 2535 เขียนไว้ให้อำนาจนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบที่เกี่ยวกับกิจการและฐานะการเงินเท่านั้น มิได้ให้อำนาจเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ

ดังนั้น การออกหนังสือเรียกให้กรรมการผู้จัดการหรือผู้รับมอบอำนาจของบริษัทมาชี้แจงพบพนักงานเจ้าหน้าที่จึงเป็นการตีความกฎหมายในทางที่ขยายความจนกว้างเกินไป ควรจะตีความกฎหมายโดยเคร่งครัด อีกทั้งระเบียบกรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 ประกาศใช้ ณ วันที่ 6 กันยายน 2547 เป็นระเบียบปฏิบัติที่ให้เจ้าหน้าที่

⁵ คุราชะเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 121.

⁶ คุราชะเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 155.

ภายในหน่วยงานปฏิบัติเมื่อมีการร้องเรียนข้อพิพาทเกี่ยวกับประกันภัย ระเบียบดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายจึงไม่อาจใช้บังคับกับบุคคลภายนอกคือบริษัทประกันภัยได้

อีกทั้งปัจจุบันเรื่องร้องเรียนที่เข้ามาสู่กรรมการประกันภัยยังไม่อาจแยกรูปแบบการดำเนินการให้เหมาะสมได้ว่ากระบวนการดำเนินการขั้นตอนใด เป็นเรื่องที่จะสามารถรับเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยโดยสมัครใจของกลุ่มฯ ขั้นตอนใดเป็นเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้ไม่สามารถแยกแยะวิธีการระงับข้อพิพาทโดยความสมัครใจกับการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งเป็นคนละเรื่องและมีลักษณะที่แตกต่างกันอันส่งผลต่อผลทางกฎหมายและสภาพบังคับที่ต่างกัน กล่าวคือถ้าผลการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ทำให้คู่กรณีตกลงกันได้ เจ้าหน้าที่จะร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้เป็นที่ไปตามข้อตกลงที่คู่พิจารณาเจรจากัน และคู่พิพาทจะผูกพันกันใหม่ตามข้อสัญญาประนีประนอมตามที่บัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 851 และ 852 ซึ่งหากบริษัทไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ฝ่ายผู้เสียหายจะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลให้ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ นั้น โดยเจ้าหน้าที่จะลงชื่อในสัญญาในฐานะพยาน อย่างไรก็ตามหากกรณีเป็นการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ ข้อเท็จจริงที่มีการเปิดเผยจะถูกนำไปพิจารณาในกระบวนการของศาล อันเป็นข้อได้เปรียบเสียเปรียบในทางคดีของอีกฝ่ายหนึ่งได้

สำหรับข้อพิพาทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกรณีรถยนต์ ออโต้ภัย ประกันชีวิต ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการให้ความเห็นประกอบการพิจารณาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติ อันจะส่งผลดีต่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทนซึ่งกฎหมายบังคับให้ชำระตามความเสียหายจริง กล่าวคือกรณีรถยนต์ชนกันได้รับความเสียหายก็ก่อให้เกิดกรณีปัญหาว่าค่าเสียหายจริงคิดเป็นจำนวนเงินเท่าใด

ในทางปฏิบัติผู้เชี่ยวชาญแต่ละแห่งต่างก็ตีราคาค่าเสียหายไม่เท่ากัน ก่อให้เกิดเป็นประเด็นข้อถกเถียงกันหาจุดจบไม่ได้ หรือกรณีออคิลภัย ดึกที่ทำประกัน ไฟไหม้ สต็อกสินค้าในอาคารไม่มีหรือมีก็ถูกไฟไหม้หมด ในการตรวจสอบค่าเสียหายจำเป็นจะต้องหาผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์เพื่อเก็บหลักฐานจากกองขี้เถ้าในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อมาวิเคราะห์ว่าค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นที่เปอร์เซ็นต์ หรือกรณีของประกันชีวิตในการเสียชีวิตจากเหตุต่าง ๆ จำเป็นต้องมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพเพื่อหาสาเหตุการตายว่าเกิดจากเหตุใด แต่ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยกรณีปัญหาข้อพิพาทดังที่ได้กล่าวมาพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรรมการประกันภัยที่ทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยกลับดำเนินการไปโดยความเห็นของตนเอง ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการที่นานาประเทศใช้

เนื่องจากข้อพิพาทเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสาเหตุใด ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าเสียหายเกินจริงหรือไม่ และบริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่าใดให้แก่ผู้เอาประกัน ซึ่งจะเห็นว่าการทำงานที่ใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่กรรมการประกันภัยยังไม่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการใกล้ชิดข้อพิพาท

จากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาตลอดจนปัจจุบันก็ยังไม่มีการฝึกอบรมการทำงานที่ใกล้ชิดให้กับเจ้าหน้าที่ จึงทำให้การใกล้ชิดเพื่อให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้การดำเนินการของผู้ใกล้ชิดก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเจรจาใกล้ชิด ดังนี้

1. บริษัทคู่พิพาทผู้มาดำเนินการเจรจาและชี้แจงต่อเจ้าพนักงานไม่มีอำนาจการตัดสินใจ รวมทั้งมิได้รับมอบหมายให้อำนาจการตัดสินใจ ทำให้การเจรจาใกล้ชิดไม่สามารถยุติลงได้ ทั้ง ๆ ที่อีกฝ่ายหนึ่งยอมผ่อนผันตามแนวทางที่คนกลางได้ทำการใกล้ชิดแล้ว โดยบริษัทต้องขอไปเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาก่อน ทำให้การเจรจาครั้งนั้นไม่เสร็จสิ้นบรรลุผล

2. การเจรจาใกล้ชิดบนพื้นฐานการอาศัยอำนาจของเจ้าพนักงานทำให้ผู้เป็นคนกลางอยู่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้ความคุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ประชาชน บทบาทของคนกลางผู้ใกล้ชิดอาจเอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้

3. คู่พิพาทไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นข้อได้เปรียบ เสียเปรียบในทางคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อพิพาทในเรื่องสัญญาประกันชีวิต บริษัทประกันภัยไม่เปิดเผยที่มาของข้อมูลข้อเท็จจริงที่ใช้ปฏิบัติการจ่ายเงิน

ดังนั้น การนำวิธีการใกล้ชิดเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความมาใช้ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยโดยเฉพาะการประกันภัยรถยนต์ พบว่าการปฏิบัติของกรรมการประกันภัยยังมีข้อบกพร่องคือ ยังไม่มีรูปแบบของการใกล้ชิดเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความที่แน่นอน นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเป็นกลางของผู้ใกล้ชิดซึ่งยากแก่การดูแลในเรื่องของการให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย และปัญหาในเรื่องอำนาจต่อรองระหว่างบริษัทประกันภัยรถยนต์กับผู้เอาประกันภัย

ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปตามระบบการใกล้ชิดที่ดีอันส่งผลต่อความยุติธรรมที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะได้รับ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขให้มีแนวทางปฏิบัติที่มีรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ข้อบังคับว่าด้วยการใกล้ชิดข้อพิพาทนอกศาลของสำนักงานประกันภัย สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งได้มีการวางแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมไว้แล้ว

ข้อมูลจากกองนิติการ กรมการประกันภัย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม - 15 กันยายน ของทุกปีพบว่า ข้อพิพาทด้านประกันภัยรถยนต์ในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนกรรมกรรมของผู้เอาประกันภัย 11,358,902 ราย จำนวนผู้ร้องเรียน 969 ราย และมูลค่าเงินเอาประกัน จำนวน 1,724,341 ล้านบาท⁷ และเมื่อพิจารณาสถิติย้อนหลังข้อพิพาทด้านประกันภัยรถยนต์ก็มีปริมาณสูงขึ้นเป็นลำดับ กรมการประกันภัยจึงมีนโยบายจะพัฒนาระบบงานของกรมการประกันภัยทั้งด้านการออกระเบียบและวิธีปฏิบัติโดยการออกระเบียบกรมการประกันภัยว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 ประกาศใช้ ณ วันที่ 6 กันยายน 2547 เป็นระเบียบปฏิบัติที่ให้เจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานปฏิบัติเมื่อมีการร้องเรียนข้อพิพาทเกี่ยวกับประกันภัย เพื่อกรมการประกันภัยจะได้ดำเนินการระงับข้อพิพาทให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระเบียบดังกล่าวได้นำวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมาใช้ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงเกิดปัญหาตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้ว

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน

ในกระบวนการไกล่เกลี่ยจะต้องมีการประชุมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยโดยนัดประชุมเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการเจรจาทางออกในการยุติข้อพิพาท ในการประชุมบางครั้งต้องแยกประชุมระหว่างผู้ไกล่เกลี่ยกับคู่พิพาทแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ ในการแยกประชุมผู้ไกล่เกลี่ยต้องดูในเรื่องของบรรยากาศ เป็นเรื่องของการใช้เทคนิค เป็นเรื่องของกลยุทธ์การไกล่เกลี่ย การแยกประชุมกับคู่พิพาทแต่ละฝ่ายจึงไม่เป็นการลดทอนความน่าเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ยในสายตาของคู่พิพาท

ผู้วิจัยเห็นว่า การแยกประชุมดังกล่าวแล้วมาประชุมร่วมกันทีหลังกลับจะทำให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายสามารถเปิดอกพูดคุยถึงผลประโยชน์และความต้องการที่แท้จริงของตนว่าต้องการอะไร ซึ่งทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายเพื่อจะได้เจรจาทางให้ทุกฝ่ายตกลงประนีประนอมกันได้ ดังนั้น ในกระบวนการไกล่เกลี่ยหากผู้ไกล่เกลี่ยไม่สามารถทำให้คู่พิพาทตกลงกันได้ ข้อเท็จจริงที่ผู้ไกล่เกลี่ยได้จากการสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ จากคู่พิพาททั้งสองฝ่ายข้อเท็จจริงนั้นสามารถจะนำมาเป็นพยานหลักฐานในการฟ้องคดีต่อศาลได้เพียงใด และศาลจะอาศัยข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยพิจารณาแต่ข้อกฎหมายจะได้หรือไม่

⁷ กองนิติการ กรมการประกันภัย

ในทางปฏิบัติข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่ได้ในชั้นของการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตลอดจนเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการไต่ถามไต่สวนจะถูกหมายเรียกไปสู่การพิจารณาในชั้นศาล และคู่กรณีสามารถยกข้อเท็จจริงและหลักฐานในชั้นร้องเรียนอย่างเป็นทางการเป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาลได้ ซึ่งรวมถึงการพิจารณาที่มีการเจรจาไต่ถามไต่สวนของคู่กรณีมาก่อนแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ก็อาจนำไปใช้ในชั้นศาลได้เช่นกัน

ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาทเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสมัครใจของคู่กรณีที่จะเข้าสู่กระบวนการไต่ถามไต่สวนซึ่งไม่มีรูปแบบวิธีการที่ย่างยาก สลับซับซ้อน เช่น การพิจารณาของศาลยุติธรรมและอนุญาโตตุลาการ วิธีพิจารณาความในการไต่ถามไต่สวนเริ่มต้นเปิดคดีด้วยการแนะนำตัวและอธิบายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการไต่ถามไต่สวนและการดำเนินการกระบวนการไต่ถามไต่สวนตลอดจนวาระการประชุมต่าง ๆ โดยมีการประชุมกับคู่พิพาทแต่ละฝ่ายแยกกัน และมีการประชุมร่วมกันของคู่พิพาททุกฝ่าย

เมื่อการเจรจาเสร็จสิ้นคู่พิพาทสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ข้อพิพาทก็เป็นอันยุติไป แต่หากตกลงกันไม่ได้คู่พิพาทก็สามารถนำคดีขึ้นฟ้องศาลหรืออนุญาโตตุลาการซึ่งขาดได้อีกทางเลือกหนึ่ง และข้อเท็จจริงในประเด็นต่าง ๆ ของคู่พิพาทที่มีการเปิดเผยต่อผู้ไต่ถามไต่สวนคู่พิพาทจะต้องมั่นใจในตัวผู้ไต่ถามไต่สวนและกระบวนการไต่ถามไต่สวนว่าจะสามารถพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรมแก่คู่พิพาทว่าจะไม่ไปบอกกล่าวกับอีกฝ่ายหนึ่งอันทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบและอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ ทำให้ขั้นตอนการไต่ถามไต่สวนของคู่กรณีตกลงกันเป็นไปได้ยาก เพราะต่างไม่ยอมเปิดเผยข้อได้เปรียบของฝ่ายตน

ดังนั้น ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่คู่พิพาทได้เปิดเผยแก่ผู้ไต่ถามไต่สวนหากการไต่ถามไต่สวนไม่สามารถตกลงยุติข้อพิพาทได้ ข้อเท็จจริงเหล่านั้นจะไม่ถูกนำไปใช้ในการพิจารณาของศาล เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องนำสืบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล โดยศาลจะมีการไต่สวนพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลพยานเอกสาร เพื่อให้ได้ความจริงแล้วนำไปปรับเข้ากับข้อกฎหมาย แล้วจึงมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด

เมื่อข้อเท็จจริงที่เป็นที่ยอมรับกันในชั้นของการระงับข้อพิพาทด้วยการไต่ถามไต่สวน หากคู่พิพาทไม่พอใจผลการไต่ถามไต่สวนและนำคดีไปฟ้องศาลข้อเท็จจริงศาลก็ต้องให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานใหม่ ไม่อาจใช้ข้อเท็จจริงในชั้นของการระงับข้อพิพาทเพื่อให้ศาลรับฟังได้ และกรณีจะให้ศาลพิจารณาแต่ข้อกฎหมายก็ไม่อาจดำเนินการได้เช่นกัน เนื่องจากในการพิจารณาพิพากษา

คดีของศาลต้องอาศัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายประกอบกันจะอาศัยข้อเท็จจริงโดยไม่มี การสืบพยานหลักฐานจากคู่ความไม่ได้ และหากจะให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงที่ได้จากกระบวนการ ไกล่เกลี่ยโดยพิจารณาข้อกฎหมายเพียงด้านเดียว ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการขัดต่อเรื่องการสืบ พยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ในกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002)⁸ ที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานไว้ใน Article 10.(มาตรา 10) ว่า

(1) คู่พิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ย และบุคคลที่สาม รวมถึงผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย ต้องไม่อยู่ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ กระบวนการทางศาล ยุติธรรม หรือกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งจะต้องไม่เป็นพยาน หรือให้การเป็นพยาน หรือไม่อ้างหรือนำเอกสารหรือข้อมูลต่อไปนี้เป็นพยานในกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ เช่นว่านั้น

- (a) คำเชิญโดยคู่พิพาทที่เกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือข้อเท็จจริงที่ คู่พิพาทประสงค์จะมีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย
  - (b) ทรรศนะหรือข้อคิดเห็นของคู่พิพาทที่จะระงับข้อพิพาทในทางที่เป็นไปได้
  - (c) คำแถลง หรือคำรับ ของคู่พิพาทในระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ย
  - (d) ข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย
  - (e) ข้อเท็จจริงที่คู่พิพาทแสดงให้เห็นถึงการยอมรับข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย
  - (f) พยานเอกสารเฉพาะที่เจตนาจะใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย
- (2) ใน (1) หมายรวมโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของข้อมูล หรือพยานหลักฐานในข้อนี้
- (3) การเปิดเผยข้อมูลตาม (1) ไม่อยู่ในบังคับของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ศาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจ และหากข้อมูลได้ถูกเสนอเป็นพยานหลักฐานอัน เป็นการกระทำที่ต้องห้ามตาม (1) พยานหลักฐานนั้นเป็นอันรับฟังไม่ได้ แต่ข้อมูล อาจถูกเปิดเผยหรือนำไปเป็นพยานหลักฐานในขอบเขตของกฎหมาย หรือภายใต้ บังคับของสัญญาประนีประนอมยอมความ
- (4) บทบัญญัติใน (1) (2) และ (3) ไม่ใช้บังคับกับการอนุญาโตตุลาการ ศาล และ กระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน

⁸ ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก หน้า 192.

- (5) สิ่งที่กำหนดใน (1) นี้ พยานหลักฐานอันรับฟังได้ที่มาจากการอนุญาตตุลาการศาล หรือกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกันนั้นให้รับฟังได้ เสมือนได้ใช้ในการไต่ถามคดี”

บทบัญญัติในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานตาม UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002) Article 10 ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่มุ่งประสงค์คุ้มครองเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานในกระบวนการไต่ถามคดีข้อพิพาทโดยการสงวนไว้ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้มีการใช้หรือได้มาจากกระบวนการไต่ถามคดีข้อพิพาทไม่ว่าในศาลหรือนอกศาล รวมถึงคำรับของคู่พิพาทไม่ให้คู่กรณีอีกฝ่ายที่ไม่พอใจผลการไต่ถามคดีข้อพิพาท สามารถนำไปใช้ อ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาพิพากษาของศาลหรือของอนุญาตตุลาการ ในส่วนของประเทศไทยได้มีการออกข้อบังคับรองรับตามบทบัญญัติของ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002) โดยมีการบัญญัติไว้ในข้อบังคับว่าด้วยการไต่ถามคดีข้อพิพาทนอกศาล สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม หมวด 6 การรักษาความลับและการเปิดเผยข้อมูล ข้อ 17 18 และ 19 โดยมีการเขียนห้ามมิให้ผู้ไต่ถามคดีเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบ โดยถือว่าข้อมูลเป็นความลับ ตลอดจนห้ามอ้างเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการอื่น เช่น ศาล หรืออนุญาตตุลาการ ดังนั้น หากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ไว้คู่พิพาทที่เข้าสู่กระบวนการไต่ถามคดีจะไม่เกิดความมั่นใจและไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลบางอย่างซึ่งจะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินกระบวนการไต่ถามคดี

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความการฟ้องร้อง

สำหรับเรื่องอายุความนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการกำหนดเรื่องอายุความไว้ในบรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป นอกจากนี้ยังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพอื่น ๆ เช่น บรรพ 2 มาตรา 419 บรรพ 3 มาตรา 481 และมาตรา 563 บรรพ 4 มาตรา 1428 บรรพ 5 มาตรา 1447/2 บรรพ 6 มาตรา 1754 จะเห็นได้ว่าอายุความมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป เรื่องใดไม่มีการกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะก็ให้ใช้อายุความตามบรรพ 1 อายุความที่กำหนดไว้ในบรรพ 1 อันเป็นหลักทั่วไปนี้อาจแบ่งกำหนดอายุความเป็น 3 ระยะคือ กำหนดอายุความ 2 ปี กำหนดอายุความ 5 ปี และกำหนดอายุความ 10 ปี

สำหรับในเรื่องของการประกันภัยตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 3 ลักษณะ 20 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ปรากฏในเรื่องของอายุความไว้ แต่เนื่องจากมาตรา 193/30 แห่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ว่า “อายุความนั้นถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้มีกำหนด 10 ปี” ดังนั้น เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องการประกันภัยตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 3 จะต้องใช้อายุความ 10 ปี

ในส่วนของพระราชบัญญัติประกันชีวิตและพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะ สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความว่าจะใช้อายุความทั่วไปตามบทบัญญัติกฎหมายแพ่งหรืออายุความตามกฎหมายใด หลาย ๆ ครั้งจึงก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ของผู้เอาประกันหรือบริษัทประกันภัย ในการฟ้องร้องคดีอันส่งผลกระทบต่อเรื่องของคดีขาดอายุความ

ในส่วนของอายุความการฟ้องร้องอันเกิดจากสัญญาประนีประนอมยอมความ มาตรา 193/32 ได้บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”

จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่า ไม่ว่ามูลหนี้เดิมจะมีอายุความเท่าใด เมื่อได้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วย่อมมีอายุความ 10 ปี

นอกจากนี้เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับด้านประกันภัยโดยการร้องเรียนต่อกรมการประกันภัยเพื่อให้ทำการไต่ถามข้อพิพาทระหว่างการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทและยังไม่แล้วเสร็จอายุความเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้นก็เดินอยู่ หากผลดำเนินการไต่ถามไม่เป็นที่พอใจของผู้เอาประกันก็ต้องนำคดีข้อพิพาทเหล่านั้นไปฟ้องต่อศาลเพื่อให้ผู้พิพากษาพิจารณาคัดสินคดี หากคดีขาดอายุความเสียก่อนในชั้นของการไต่ถามคู่กรณีก็ไม่สามารถจะฟ้องร้องต่อศาลได้ ผู้วิจัยเห็นว่าในเรื่องนี้ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002) Article X. Suspension of limitation period ได้วางหลักไว้ว่า

- (1) นับแต่เวลาที่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทได้เริ่มขึ้น การนับอายุสิทธิเรียกร้องของข้อพิพาทนั้นเป็นอันสะดุดหยุดลง
- (2) เมื่อกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทได้สิ้นสุดลง โดยปราศจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้เริ่มต้นนับอายุความใหม่นับแต่เวลาที่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทได้สิ้นสุดลงโดยปราศจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

บทบัญญัติในมาตราดังกล่าว กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองในเรื่องของอายุความในการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาล กรณีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สิ้นสุดลงโดยไม่มี การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ กล่าวคือคู่กรณีหรือคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจผลการ

ไกล่เกลี่ยและนำคดีหรือข้อพิพาทไปดำเนินการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีทางศาลเพื่อให้พิจารณาพิพากษา คดี ซึ่งในทางปฏิบัติก่อให้เกิดปัญหาความอายุความไม่สามารถดำเนินคดีทางศาลได้ ยังความ ให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณีเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการแก้ไขหรืออุดช่องว่างทางกฎหมายในปัญหา ดังกล่าว UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002) จึงได้มีการ กำหนดเรื่องอายุความไว้ใน Article X ให้เริ่มนับอายุความใหม่นับแต่เวลาที่กระบวนการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สิ้นสุดลงโดยปราศจากการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

4.5 ปัญหาเรื่ององค์กร

ตามท่ผู้วิจัยได้กล่าวในบทที่สามว่า องค์กรที่ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย ด้านประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย มีความชำนาญด้านการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย เป็นมืออาชีพ มีความโปร่งใส และให้บริการแก่ผู้เอาประกัน มีขั้นตอนการดำเนินการคล้ายกับ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ในประเทศไทย กล่าวคือมี ระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคู่ความสามารถยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทโดยตรงหรือคู่ความขอให้ศาลส่งคดีหรือศาลเห็นสมควรส่งคดีให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยดำเนินการ ก็ได้ นอกจากนี้บุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็เหมือนกันคือมีเจ้าหน้าที่ ศูนย์ไกล่เกลี่ยปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการแก่คู่พิพาทและประสานงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่ออำนวยความสะดวกของคู่พิพาทและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามองค์กรระงับข้อพิพาท ด้านประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ก็มีความแตกต่างจากองค์กรไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัย ของประเทศไทย กล่าวคือ องค์กรในประเทศสิงคโปร์มีฐานะเป็นบริษัทจำกัด ไม่ใช่องค์กรของ รัฐเหมือนกับกรมการประกันภัยของประเทศไทย จึงมีความอิสระและคล่องตัวในการดำเนินการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากกว่า

นอกจากนี้การดำเนินการขององค์กรระงับข้อพิพาทด้านประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ ยังมีการเก็บค่าธรรมเนียมในการดำเนินการด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเรียกเก็บจากคู่พิพาท ในขณะที่กรมการประกันภัยของประเทศไทยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

ดังกล่าวแต่อย่างใด เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนใด ๆ

อย่างไรก็ตามแม้กรรมการประกันภัยจะเป็นองค์กรของรัฐ ไม่ใช่องค์กรอิสระเหมือนเช่นองค์กรระงับข้อพิพาทด้านประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จึงไม่ควรจะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการดำเนินการเหมือนเช่นสิงคโปร์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมและยกระดับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยในประเทศไทยให้เท่าเทียมกับต่างประเทศ ตลอดจนจัดให้มีการส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มีความชัดเจน และสามารถบังคับใช้ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยเพื่อให้ประชาชนหันมาให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีกฎหมายกำหนดให้มีการนำคดีหรือข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะไปฟ้องศาล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลอันเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของศาลในการพิจารณาคดี และหากมีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยที่กรมการประกันภัยสำเร็จก็สามารถจะทำให้ปริมาณข้อพิพาทด้านประกันภัยที่นับวันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะปัญหาด้านของประกันภัยรถยนต์ ประกันชีวิต ประกันอัคคีภัย และการประกันภัยอื่น ๆ ได้มีการไกล่เกลี่ยให้ยุติข้อพิพาทลงก่อนที่จะมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล มาตรการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้น่าจะเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่มาเสริมการระงับข้อพิพาทโดยทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

4.5.1 การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยองค์กรของกรมการประกันภัย

ปัจจุบันเมื่อมีข้อพิพาทด้านประกันภัย ผู้ร้องเรียนสามารถยื่นร้องเรียนต่อศูนย์ รับเรื่องร้องเรียนของกรมการประกันภัยได้โดยตรงหรือส่งผ่านมาหน่วยราชการ หรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนของประชาชนเพื่อขอความเป็นธรรม ในส่วนของกรมการประกันภัย คำร้องสามารถยื่นต่อสำนักงานประกันภัยทุกเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ หรือยื่นคำร้องที่ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนกรมการประกันภัย ซึ่งกรมการประกันภัยได้วางระเบียบกรมการประกันภัยว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 เป็นต้นมาส่งผลให้เจ้าหน้าที่อื่น ได้แก่ ข้าราชการ หรือลูกจ้าง สังกัดกรมการประกันภัยทุกระดับที่มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมการประกันภัยให้มีหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนจาก

ผู้ร้องเรียนและดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับจากผู้ร้องเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ซึ่งระเบียบฯ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับเรื่องร้องเรียนจะต้องตรวจสอบในเบื้องต้นว่าคำร้องอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเองหรือไม่ หากพบว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจก็จะส่งต่อไปพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเขตอำนาจพิจารณาดำเนินการต่อไปพร้อมแจ้งให้ผู้ร้องทราบ นอกจากนี้จะต้องตรวจสอบว่าประเด็นที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องมานั้นมีมูลเหตุที่จะต้องดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาหรือไม่ ผู้ร้องเรียนมีความสัมพันธ์อย่างไรกับประเด็นที่ร้องเรียน หากพบว่าประเด็นข้อร้องเรียนมีมูลเหตุก็ให้รับเรื่องไว้พิจารณาให้แจ้งกำหนดวัน เวลาค้นหาผลความคืบหน้าให้ ผู้ร้องทราบ

2) ตรวจสอบเรื่องอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หากปรากฏว่า การใช้สิทธิเรียกร้องใกล้ขาดอายุความต้องแจ้งให้ผู้ร้องทราบทันทีเพื่อมิให้ผู้ร้องเรียนเสียสิทธิในการนำคดีสู่การพิจารณาในชั้นศาล

3) กรณีรับคำร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนมาพบเจ้าหน้าที่โดยตรง เจ้าหน้าที่จะต้องออกใบรับคำร้องซึ่งมีรายละเอียดตามแบบแนบท้ายระเบียบฯ ดังกล่าวของกรมการประกันภัย

4) เจ้าหน้าที่จะต้องมีหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทเพื่อให้ไปพบเจ้าหน้าที่โดยในหนังสือดังกล่าวจะต้องแนบสำเนาเอกสารคำร้องเพื่อให้บริษัทได้รับทราบข้อกล่าวหาและเตรียมข้อมูลประกอบการชี้แจง โดยกำหนดเวลาการมาพบและชี้แจงของบริษัทครั้งแรกต้องไม่เกินกว่า 12 วันทำการ หากบริษัทไม่มาพบตามกำหนดวันและเวลาที่นัดหมายโดยไม่มีเหตุอันควร เจ้าหน้าที่จะต้องมีหนังสือเตือนอีกครั้งหนึ่ง หากพบว่าบริษัทยังฝ่าฝืนหรือเพิกเฉยต่อการไปพบเจ้าหน้าที่จะต้องสรุปประเด็นและพฤติกรรมของบริษัทดังกล่าวส่งให้กองนิติการกรมการประกันภัยพิจารณาดำเนินการตามกฎหมาย

5) การดำเนินการพิจารณาคำร้องเจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องจะต้องศึกษาคำร้อง กำหนดประเด็นปัญหาข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทตามคำร้อง โดยแยกเป็นปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง พร้อมทั้งสรุปประเด็นและกำหนดการระงับข้อพิพาทของฝ่ายที่กล่าวอ้างเพื่อนำข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณา

6) เมื่อมีการกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้ง และบริษัทได้มาพบเพื่อชี้แจงเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาคำร้องและคำให้การทั้งสองฝ่ายตามประเด็นที่ได้สรุปไว้ โดยการพิจารณา

เจ้าหน้าที่จะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งว่า นอกจากประเด็นที่กำหนดบริษัทจะไม่ยกเอาประเด็นอื่นที่ไม่ได้กล่าวอ้างแต่แรกมาเป็นข้อโต้แย้งใหม่ในภายหลัง จากนั้นให้เจ้าหน้าที่นำข้ออ้างและข้อโต้แย้งมาพิจารณาตามลำดับ หากเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายก็ให้สรุปและบันทึกไว้ว่าประเด็นข้อโต้แย้งนั้นเป็นที่ยุติและนำประเด็นอื่นมาพิจารณาต่อ

7) ในการดำเนินการพิจารณาเจ้าหน้าที่จะต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้โอกาสคู่กรณีชี้แจงเหตุผลเท่าเทียมกัน เปิดโอกาสให้คู่กรณีแสดงหลักฐานข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ในการนัดชี้แจงครั้งแรก

8) ในการเรียกให้คู่กรณีมาพบเจ้าหน้าที่จะต้องทำหนังสือให้มาพร้อมกันเพื่อหาแนวทางประนีประนอมข้อพิพาท หากสามารถตกลงกันได้ ในประเด็นที่พิพาทข้อใดก็ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ การจัดทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความในประเด็นที่พิพาทนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยถือแนวทางตามนัย มาตรา 850 - 852 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นสำคัญ และในกรณีที่ไม่สามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ถ้าเห็นว่าข้อเท็จจริงมีน้ำหนักพยานโน้มเอียงไปทางฝ่ายใดก็ให้วินิจฉัยข้อพิพาทไปตามน้ำหนักพยานนั้น

9) ในการพิจารณาประเด็นข้อพิพาทที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่จะสามารถสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ร้องและบริษัทแล้วยังสามารถรับฟังคำพยานจากบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น และหากมีความจำเป็นต้องรับฟังคำพยานภายนอก เจ้าหน้าที่สามารถสอบถามข้อเท็จจริงเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังพยานภายนอกหรือหน่วยงานนั้น ๆ เมื่อได้พยานหลักฐานครบถ้วนแล้วให้สรุปประเด็นปัญหาทั้งหมดและมีหนังสือเชิญผู้ร้องเรียนมาหารืออีกครั้ง

10) กรณีคำร้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ เจ้าหน้าที่สามารถเสนอนายทะเบียนออกคำวินิจฉัยให้ปฏิบัติตามภายในกำหนดระยะเวลาได้ทันที โดยการวินิจฉัยข้อพิพาทต้องทำเป็นหนังสือตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ และจะต้องจัดให้มีการดำเนินการโดยลำดับดังต่อไปนี้

(1) กรณีมีคำวินิจฉัยให้บริษัทชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือให้ใช้จำนวนเงินตามสัญญาประกันภัยจะต้องมีหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โดยใช้เวลาแก่บริษัทเพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัย หรือหากไม่เห็นด้วยในคำวินิจฉัยให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อกรรมการผู้จัดการบริษัทพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานประกอบการชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ

(2) กรณีคำร้องเรียนเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและไม่สามารถหาข้อยุติได้ในชั้นของเจ้าหน้าที่เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาแตกต่างจากข้อเท็จจริงที่ได้จากคำร้องเรียนหรือพยานหลักฐานที่ได้จากการชี้แจงของบริษัท หรือเอกสารหลักฐานไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะออกหนังสือวินิจฉัยถึงบริษัท ให้มีหนังสือแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนได้ทราบตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ เพื่อผู้ร้องเรียนจะได้ใช้สิทธิทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการต่อไป

(3) กรณีที่ได้พิจารณาแล้วหากแต่ยังต้องใช้เวลาในการรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานอื่น ๆ หรือกรณีมีเหตุอันควรแต่คำร้องได้ใช้เวลาพิจารณาระยะหนึ่งแล้ว ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งผลความคืบหน้าในการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนทราบเป็นเบื้องต้นว่าบริษัทสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตามในหนังสือจะต้องมีข้อความให้ผู้ร้องเรียนสามารถใช้สิทธิทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการได้หากไม่เห็นด้วยในหนังสือวินิจฉัยของนายทะเบียน

11) กรณีที่นายทะเบียนได้มีคำวินิจฉัยแล้ว แต่บริษัทโต้แย้งคำวินิจฉัยภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาข้อโต้แย้งของบริษัทตามคำโต้แย้งอย่างละเอียดอีกครั้งและหากเห็นว่าประเด็นข้อโต้แย้งไม่มีเหตุและผลเพียงพอหรือเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่ชัดเจนอยู่แล้วให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำวินิจฉัยเดิมและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบ

12) กรณีที่บริษัทยังคงยื่นไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและได้ทำหนังสือโต้แย้งกลับมาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่บริษัทได้รับคำวินิจฉัยครั้งที่สองให้เจ้าหน้าที่ทำหนังสือแจ้งผู้ร้องเรียนทราบพร้อมสำเนาคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและหนังสือโต้แย้งของบริษัทเพื่อให้ผู้ร้องเรียนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการหรือศาล และให้เจ้าหน้าที่ติดตามผลคดีหากเป็นที่สุดแล้วให้แจ้งกองนิติการเพื่อให้กองนิติการ กรมการประกันภัยดำเนินการในส่วนคดีกับบริษัทต่อไป

13) กรณีบริษัทไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและไม่ทำหนังสือโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือได้โต้แย้งคำวินิจฉัยแต่เกินกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่บริษัทได้รับคำวินิจฉัยให้ส่งเรื่องดังกล่าวให้กองนิติการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป พร้อมทั้งให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบเพื่อให้ผู้ร้องเรียนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการหรือของศาลต่อไป

จากระเบียบดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า ก่อให้เกิดปัญหาดังนี้

ก. ไม่สามารถแยกแยะได้ว่า กระบวนการดำเนินการขั้นตอนใดเป็นเรื่องการเข้ารับการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยสมัครใจของกลุ่มกรณี ขั้นตอนใดเป็นเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ พนักงานมิได้มีการแยกแยะการดำเนินการให้ชัดเจนโดยเจ้าพนักงานจะดำเนินการทั้งสองรูปแบบพร้อม ๆ กันไป แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เป็นการใช้ วิธีการระงับ

ข้อพิพาทโดยมิได้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างการระงับข้อพิพาทโดยการสมัครใจของคู่กรณีกับการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าเป็นคนละเรื่อง และมีหลักเกณฑ์อันเป็นสาระสำคัญซึ่งจะ

ส่งผลทางกฎหมายและสภาพบังคับแตกต่างกัน ดังนั้น ผลของการดำเนินการเรื่องร้องเรียนของเจ้าหน้าที่ จึงมีกรณีตกลงกันได้โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และกรณี ตกลงกันไม่ได้

จ. ไม่สามารถหาสถานะของ “คำวินิจฉัย” ของกรรมการประกันภัยได้ว่ามีผลบังคับทางกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากหนังสือวินิจฉัยของกรรมการประกันภัยดังกล่าวมิใช่ “คำสั่งทางปกครอง” ในทางกฎหมายมหาชนเนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจให้นายทะเบียนโดยชัดแจ้ง ในการออกคำวินิจฉัยดังกล่าว ซึ่งหากพิจารณาในกรณีที่ว่าเป็นการสั่งให้ปฏิบัติโดยพิจารณาเข้าข่ายการกระทำอันเป็นการประวิงการจ่ายเงินตามมาตรา 36 หรือมาตรา 37 ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต และมาตรา 37 หรือมาตรา 38 ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่อาจนำบทบัญญัติมาตราดังกล่าวมาปรับโดยถือว่า “หนังสือวินิจฉัยของกรรมการประกันภัย” เป็นคำสั่งทางปกครองได้ เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือวินิจฉัยมิได้เป็นเรื่องการพิจารณาถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบริษัทอันจะเป็นการประวิงการจ่ายเงินหรือค่าสินไหม แต่เป็นเรื่องพิจารณาชี้ขาดตัดสินข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายทางแพ่ง สำหรับบุคคลเฉพาะเจาะจงเฉพาะเรื่องซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

แม้คำวินิจฉัยของกรรมการประกันภัยจะมีใช้คำสั่งทางปกครอง แต่เป็นผลที่ทำให้บริษัทต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ดำเนินการตามคำวินิจฉัย หรือโต้แย้งคำวินิจฉัยเป็นหนังสือภายใน 15 วัน แต่การโต้แย้งคำวินิจฉัยนี้บริษัทประกันภัยจำเป็นต้องไต่ตรงผลได้ผลเสียจากการปฏิเสธการปฏิบัติตามคำวินิจฉัย แม้ว่ารัฐไม่อาจใช้อำนาจริรอนการใช้สิทธิทางแพ่งของเอกชน บริษัทประกันภัยมีสิทธิเต็มที่ที่จะขอต่อสู้คดีในศาล แต่หากการดำเนินคดีในศาลมิได้เป็นไปตามแนวทางที่คาดการณ์ไว้ ผลคำพิพากษาถึงที่สุดให้ชดใช้เงินหรือจ่ายค่าสินไหมทดแทนพฤติกรรมดังกล่าวจะเข้าข่ายหลักเกณฑ์การประวิงการจ่ายเงิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันของบริษัทประกันวินาศภัย ข้อ 2 (2) ของบริษัทประกันชีวิต ข้อ 2 (6) ประกาศ ณ วันที่ 4 มกราคม 2548

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าคำวินิจฉัยของกรรมการประกันภัย เป็นเพียงความเห็นของเจ้าพนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างหนึ่งที่ไม่มีความบังคับ ผู้เอาประกันภัยหรือผู้เสียหายต้องนำคดี

ขึ้นสู่ศาลในกรณีที่บริษัทปฏิเสธความรับผิดชอบ และแม้ว่าจะได้มีคำวินิจฉัยให้บริษัทประกันภัย รับผิดชอบค่าสินไหมทดแทน การนำคดีขึ้นสู่ศาลนั้นคำวินิจฉัยจะเป็นเพียงเอกสารหลักฐาน ชึ่งหนึ่งในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานของศาล ไม่มีบทบังคับให้ศาลต้องรับฟังเป็นไปตาม ความเห็นของเจ้าพนักงาน

จากการใช้อำนาจในรูปแบบของการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนี้ทำให้ผู้เสียหายหรือ ผู้เอาประกันภัยที่ร้องเรียนเกิดความเข้าใจในทำนองที่ว่า หน่วยงานของรัฐน่าจะมีอำนาจตาม กฎหมายบังคับให้บริษัทประกันภัยจ่ายค่าสินไหมทดแทนในเรื่องร้องเรียนได้เมื่อเจ้าพนักงานต่าง ก็เห็นว่าเรื่องดังกล่าวบริษัทควรต้องรับผิดชอบตามสัญญา ซึ่งหากวิเคราะห์ให้ดีถึงอำนาจที่ กฎหมายให้ไว้ การดำเนินการลงโทษบริษัทตามกฎหมายเป็นเรื่องที่ต้องมีการกระทำอันเป็นการ ประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเสียก่อน และการลงโทษอันเกิดจากคำสั่งทางปกครองนี้มีได้ หมายความว่าให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจบังคับให้มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในเรื่องที่มีการ ร้องเรียนได้ในที่สุดก็ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล

จากที่ได้กล่าวมาแล้วผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงกลไกของรัฐ ในการควบคุมพฤติกรรมของบริษัท นอกจากนี้การดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย ภายใต้อำนาจดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเกรงใจในตัวบุคคลและตำแหน่งหน้าที่การงาน ระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐกับบริษัทประกันภัย ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยที่ยุติลงได้มิได้เกิดจาก ความสมัครใจของกลุ่มที่แท้จริง

4.5.2 การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยโดยองค์กรของสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงาน ศาลยุติธรรม

แนวความคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดจากศาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาลแพ่ง ศาลอาญา ประสบกับภาวะวิกฤตการณ์จำนวนคดีที่ล้นศาล ในปี พ.ศ. 2537 ศาลแพ่งได้จัดให้มีการ บรรยายพิเศษเรื่อง การไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลให้กับผู้พิพากษา ศาลแพ่งฟัง โดยในครั้งนั้นได้เชิญท่านผู้พิพากษา Clifford Warren อดีตผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 9 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาก็มีการจัดสัมมนาให้ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะและหัวหน้า ธุรการในศาลแพ่ง งานไกล่เกลี่ยของศาลแพ่งจึงเริ่มขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าศาลแพ่งเป็นผู้ริเริ่มให้มีการ นำระบบไกล่เกลี่ยมาใช้ในศาลเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลแพ่งมี การออกกฎหมายรองรับโดยการออกระเบียบศาลแพ่ง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการ ประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537

ต่อมามีการออกระเบียบแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบศาลแพ่ง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้
เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 โดย
เนื้อหาที่แก้ไขเพิ่มเติมคือ

(1) กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องไม่เป็นเจ้าของสำนวน หรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่
จะเป็นความประสงค์ของกลุ่มความ

(2) ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาจะดำเนินอยู่ในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดี
หรือรองอธิบดี อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ โดยการส่งสำนวนให้ทำการไกล่เกลี่ย
จะต้องเกิดความสมัครใจของกลุ่มความ ในกรณีที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนไม่เห็นด้วยกับการส่ง
สำนวนให้ไกล่เกลี่ยให้นำสำนวนเข้าปรึกษาอธิบดี หรือรองอธิบดีศาลแพ่ง

(3) ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อม ๆ กันได้ หาก
ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน, อธิบดี หรือรองอธิบดี เห็นว่าการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยจะเป็น
เหตุให้การพิจารณาคดีต้องหยุดชะงักหรือล่าช้าเกินสมควร โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มความ
เป็นสำคัญ

(4) ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องที่จัดไว้เพื่อการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะเว้นแต่ผู้ไกล่เกลี่ย
เห็นสมควรจะทำการไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณาก็ได้ แต่หากผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควรหรือ กลุ่มความ
ร้องขอจะดำเนินการไกล่เกลี่ย ณ สถานที่อื่นใดอันสมควรแก่กรณีก็ได้ โดยได้รับอนุญาตจาก
อธิบดีหรือรองอธิบดี

(5) ให้ผู้ไกล่เกลี่ยหรือเจ้าหน้าที่แจ้งให้กลุ่มความทราบว่า ข้อเท็จจริงและการดำเนินการใน
ชั้นไกล่เกลี่ย กลุ่มความไม่อาจนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของ
ศาลได้ แล้วให้กลุ่มความลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลงไว้เป็นพยานหลักฐาน

(6) เมื่อไกล่เกลี่ยสำเร็จ หากกลุ่มความประสงค์จะให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเจ้าของสำนวนเพื่อมี
คำสั่งหรือคำพิพากษาตามยอมก็ให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเจ้าของสำนวนร่วมกับองค์คณะได้

(7) ในกรณีตกลงกันไม่ได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจรรยาบรรณกระบวนการพิจารณาส่งสำนวนคืน
ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป โดยผู้ไกล่เกลี่ยกำหนดวันนัดพร้อม
หรือผู้ไกล่เกลี่ยอาจจะกำหนดวันพิจารณาไปเลยได้ หากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นชอบ โดย
หากกลุ่มความต้องการนำข้อตกลงข้อใด หรือการประนีประนอมในประเด็นใดซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย

ไปใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณา ก็ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาโดยละเอียดตามความประสงค์ของกลุ่มความ

ปัจจุบันศาลแพ่งได้มีการออกระเบียบแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2543 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2543 โดยมีสาระสำคัญที่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ผู้ไกล่เกลี่ยอาจมอบหมายให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคล หรือคณะบุคคลผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้านในสาขาต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยในการดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดก็ได้โดยได้รับความยินยอมจากคู่ความ

(2) จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาลแพ่ง โดยคู่ความสามารถร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ยก่อนวันนัดพิจารณาได้ โดยร้องขอผ่านศูนย์ประสานการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนี้ โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยดังกล่าวให้ถือแยกต่างหากจากการดำเนินคดีในศาลแต่ไม่เป็นเหตุให้คู่ความนำไปใช้อ้างอิงเพื่อการเลื่อนการพิจารณาคดีของศาล โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง หรือหลายคราวก็ได้ แต่ต้องก่อนวันนัดสืบพยาน

สำหรับรูปแบบการไกล่เกลี่ยของศาลแพ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของความสมัครใจของกลุ่มความแล้ว ในการเข้าสู่ระบบคู่ความสามารถขอให้ศาลแพ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ทั้งก่อนถึงวันนัดพิจารณาและในระหว่างพิจารณา การไกล่เกลี่ยของศาลแพ่งและระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2540 และ 2543) ได้เป็นต้นแบบให้กับศาลยุติธรรมอื่น เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลแรงงาน ตลอดจนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระจับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ในการออกระเบียบรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล

ในส่วนของ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระจับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาล ในอดีตที่ผ่านมาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาคดีที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเกิดปัญหาคดีที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non - performing loan (NPL)) เป็นจำนวนมาก

ในส่วนของกระทรวงยุติธรรมก็ได้นำรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางการเงินซึ่งมีคดีที่ค้างพิจารณาของศาลจำนวนมากส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการคดีของศาลทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ล่าช้า ศาลยุติธรรมเห็นว่าระบบงานไกล่เกลี่ยจะ

ช่วยให้คดีเกี่ยวกับการซื้อพิพาททางการเงินสามารถยุติลงได้ภายในเวลาอันรวดเร็วและส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้จัดให้มีระบบงานไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาททางการเงินขึ้นที่สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อแบ่งเบาภาระของศาลอีกทางเลือกหนึ่ง โดยการออกระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาททางการเงิน พ.ศ. 2544 แต่หลังจากบังคับใช้ระเบียบฯ ดังกล่าวมาระยะหนึ่งการไกล่เกลี่ยเป็นทางเลือกที่ศาลยุติธรรมนำมาใช้มากขึ้นแต่หลักเกณฑ์และวิธีการยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การไกล่เกลี่ยในศาลยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมจึงได้มีการออกระเบียบแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2547) เพื่อให้ศาลยุติธรรมมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ผู้วิจัยขอสรุปหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขององค์คณะผู้พิพากษาและผู้ประนีประนอมตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2547 ดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมี 2 รูปแบบ ดังนี้

(1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยองค์คณะผู้พิพากษา มีผู้พิพากษาประจำศาลแต่ละแห่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยเจรจาหาแนวทางเสนอแนะให้คู่ความยุติข้อพิพาทร่วมกัน แต่ไม่ใช่ผู้ทำหน้าที่ชั่วคราว ซึ่งการไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษาเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(2) การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม ได้แก่ ผู้พิพากษา ข้าราชการศาลยุติธรรม บุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และมีคุณสมบัติตามที่ระเบียบนี้กำหนดไว้

2. ศาลสามารถสั่งให้ดำเนินกระบวนการไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความเป็นสำคัญ

3. กระบวนการไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการเป็นความลับ ไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือบันทึกในรูปแบบของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกการดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยค่าใช้จ่ายของคู่ความ หากกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยผู้ประนีประนอมอาจขออนุญาตให้เฉพาะตัวคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือเพียงแต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอยู่ในการประชุมการไกล่เกลี่ยก็ได้

4. คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องตกลงเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ยและตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงและการดำเนินการไกล่เกลี่ยไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาลไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่นหรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

5. ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ผู้แต่งตั้งกำหนด เมื่อเห็นสมควรหรือผู้ประนีประนอมร้องขอ ผู้แต่งตั้งอาจขยายระยะเวลาการดำเนินการไกล่เกลี่ยออกไปได้อีกหากเห็นว่าการไกล่เกลี่ยใกล้บรรลุความตกลงในการระงับข้อพิพาทแล้ว

6. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ประนีประนอม คือ จะต้องเตรียมการไกล่เกลี่ยและช่วยเหลือ สนับสนุนการเจรจาระหว่างคู่ความ ตลอดจนแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อยุติข้อพิพาท ไม่ออกความเห็นในลักษณะที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท เว้นแต่คู่ความจะตกลงให้ผู้ประนีประนอมออกความเห็นเช่นนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องไม่ข่มขู่บังคับหรือใช้อิทธิพลในทางใด ๆ อันกระทบต่อความสมัครใจในการระงับข้อพิพาทของคู่ความ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ จริยธรรมหรือหลักเกณฑ์ใด ๆ ที่ออกตามระเบียบนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของคู่ความ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่ต้องรับผิดชอบต่อคู่ความในการกระทำใดที่ได้ดำเนินการไปเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนเป็นเหตุให้คู่ความเสียหาย

7. กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอม คือ จะต้องเป็นผู้สำเร็จระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่น้อยกว่า 10 ปี และต้องผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัด หรือหลักสูตรในลักษณะเดียวกันที่สถาบันอื่นจัด โดยสำนักงานศาลยุติธรรมให้การรับรองและมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลหรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่น้อยกว่า 10 คดี

สำหรับรูปแบบการไกล่เกลี่ยผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าไม่มีรูปแบบที่แตกต่างจากการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทศาลแพ่ง ด้วยเหตุว่าเป็นรูปแบบของความสมัครใจของคู่ความที่จะใช้ระบบไกล่เกลี่ยเหมือนกัน แต่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ก็มีข้อแตกต่างอยู่บ้างคือให้บริการระงับข้อพิพาทแม้คดียังไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลจะต้องมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลก่อนจึงจะทำการไกล่เกลี่ยได้

อย่างไรก็ตามปัจจุบันศาลยุติธรรม เช่น ศาลจังหวัดชลบุรี ศาลจังหวัดแม่สอด ได้ออกไปดำเนินการไกล่เกลี่ยนอกศาลแทนที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเพียงอย่างเดียว ซึ่งถือเป็นก้าวใหม่ของการดำเนินการไกล่เกลี่ยของศาล

ปัจจุบันหน่วยงานที่ให้บริการเฉพาะการไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อขัดแย้งนอกศาลที่สำคัญของไทย คือ “ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม” ซึ่งมีโครงสร้างกว้าง ๆ คือ

ก. อำนาจหน้าที่

ศูนย์ไกล่เกลี่ยเป็นหน่วยงานระงับข้อขัดแย้งของศาลยุติธรรม ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งทั้งในศาลและนอกศาล หากเป็นการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในศาลภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีหรือในระหว่างเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่กรณีตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยทั้งก่อนวันศาลนัดชี้สองสถานหรือนัดสืบพยานหรือหลังวันดังกล่าวได้ ประเภทคดีที่จะเข้าสู่การไกล่เกลี่ยของศูนย์จะเป็นดุลพินิจของศาลโดยศาลจะพิจารณาจากสถิติคดีในศาลว่าคดีประเภทหรือลักษณะใดที่มีอัตราความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยสูง เช่น คดีเกี่ยวกับข้อขัดแย้งทางการเงิน คดีระหว่างคนในครอบครัว คดีที่มีทุนทรัพย์ไม่สูง และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก เป็นต้น แต่หากเป็นการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งนอกศาล ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมีอำนาจหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งให้แก่คู่กรณีก็ต่อเมื่อคู่กรณีมอบข้อขัดแย้งให้ศูนย์ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้

ข. ผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเป็นผู้พิพากษารวมทั้งบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาล เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง

ค. ขั้นตอนในการไกล่เกลี่ย

การดำเนินการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1) การเตรียมข้อขัดแย้งก่อนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อขัดแย้งก่อน

2) การเริ่มประชุมไกล่เกลี่ย ในนัดแรกผู้ไกล่เกลี่ย คู่กรณี และบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องแนะนำตัวเอง รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของตน ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่สร้างบรรยากาศให้เกิดความไว้วางใจ เช่น แจ้งให้คู่กรณีทราบว่าผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีส่วนได้เสียหรือส่วนเกี่ยวข้องในข้อขัดแย้ง และ

จะไม่เปิดเผยข้อมูลในคดีนั้น เป็นต้น และต้องอธิบายกระบวนการในการไกล่เกลี่ย รวมถึงกฎเกณฑ์ และมารยาทในการประชุมให้คู่กรณีทราบด้วย

3) การหาความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากคู่กรณี เพื่อหาความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณีแต่ละฝ่าย นอกจากการประชุมร่วมกับทุกฝ่ายแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยอาจแยกประชุมกับคู่กรณีแต่ละฝ่ายได้

4) การหาทางแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ช่วยลดประเด็นข้อขัดแย้งและ เสนอทางออกในการยุติข้อขัดแย้ง

5) การตกลงยุติข้อขัดแย้ง เมื่อคู่กรณีตกลงกันได้แล้วก็จะจัดทำสัญญาประนีประนอม ขอมความ

ง. การสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย

1) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถอนตัวจากการไกล่เกลี่ย

2) ผู้ไกล่เกลี่ยไม่อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เป็นผลสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

3) ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าข้อขัดแย้งดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย

4) ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยเป็นไปโดยไม่สุจริตและเป็นการประวิงคดี

จากการสัมภาษณ์นิติกรประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท⁹ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ ดังนี้คือ

1. ผู้พิพากษาไม่ยอมรับระบบการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง

ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินการ โดยผู้พิพากษายังมีทัศนคติในแง่ลบที่ว่า การระงับ ข้อขัดแย้งควรเป็นหน้าที่ของศาลและผู้พิพากษา เนื่องจากคู่พิพาทมีความเชื่อและศรัทธาในองค์กร ศาลและตัวผู้พิพากษา ดังนั้น การจะยุติข้อขัดแย้งดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะเป็น ศาลและผู้พิพากษาเท่านั้นที่จะมีบทบาทในการยุติข้อขัดแย้งดังกล่าว การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง โดยบุคคลภายนอกที่มีผู้พิพากษาจึงไม่สามารถสร้างความเชื่อและความศรัทธาให้แก่คู่กรณีได้ อันจะส่งผลให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยไม่สามารถหาข้อยุติได้ แต่ในปัจจุบันผู้พิพากษาเริ่มมีความ เข้าใจและเริ่มยอมรับบทบาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาล ยุติธรรมมากขึ้น อันมีผลมาจากการที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์ไกล่เกลี่ยได้สร้างความเข้าใจและสร้าง ทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้พิพากษา

⁹ พิเชษฐ์ คงสิลา. นิติกร 6 ว ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. สัมภาษณ์ 14 พฤศจิกายน 2548.

2. คุณลักษณะความรู้ความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ปัญหานี้เกิดจากในอดีตหน่วยงานของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นที่รู้จักในสังคมเช่นปัจจุบัน เมื่อมีข้อพิพาทคู่กรณีจึงมักนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล แม้เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อยซึ่งทำให้จำนวนคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก นำไปสู่ปัญหาของคดีล้นศาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันคู่กรณีเริ่มมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้คู่กรณีเห็นถึงความสำคัญของการนำคดีเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

3. ทนayaความขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นคู่ความมักนำข้อพิพาทไปปรึกษาทนายความเพื่อให้ทนายความดำเนินการฟ้องร้องแก่ต่างคดีให้ ซึ่งส่วนใหญ่ทนายความมักจะแนะนำลูกความของตนเองให้ฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรมเสมอ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดขึ้นมาแล้วก็ตาม ซึ่งปัญหานี้เกิดจากทนายความยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่า ประเภทคดีหรือข้อพิพาทใดที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ย และในการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้นศูนย์ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างไร การไกล่เกลี่ยสามารถสร้างความเชื่อถือและศรัทธาต่อการระงับข้อพิพาทได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีหรือไม่

แต่ในปัจจุบันทนายความได้มีความเข้าใจในบทบาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและรายละเอียดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยมากขึ้น โดยสภาพทนายความเองก็ได้มีการจัดอบรมทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลาย ๆ รุ่น เพื่อให้ทนายความที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจูงใจให้คู่กรณีมาใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และในส่วนของทนายความเองก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นเพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามแม้การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์จะมีปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ผู้ทรงคุณวุฒิประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างเห็นพ้องต้องกันว่าศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังมีข้อดีอยู่เช่นกัน หากคู่กรณีสมัครใจจะใช้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยก็จะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

- 1) เกิดความสะดวกเนื่องจากมีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการหรือมีขั้นตอนมากเกินไป
- 2) ได้รับความรวดเร็ว และลดขั้นตอนที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน
- 3) ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

- 4) ทำให้คู่กรณีเกิดความพึงพอใจ
- 5) รักษาสัมพันธภาพอันดีของคู่กรณี เพราะผลการไกล่เกลี่ยไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ
- 6) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นความลับ

ปัจจุบันสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดตั้งสำนักกระงับข้อพิพาทขึ้นมีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งคือ การส่งเสริม เผยแพร่ และดำเนินการกระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย เพื่อให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการกระงับข้อพิพาทอันจะเป็นการช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล โดยศาลได้ตราข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม¹⁰

การไกล่เกลี่ยตามข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นการดำเนินการโดยมีกฎหมายรองรับคือคู่พิพาทสามารถยื่น คำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ให้ดำเนินการซึ่งปัจจุบันดำเนินการกระงับข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ทั่วไป การกระงับข้อพิพาททางอาญาที่สามารถยอมความกันได้ และข้อพิพาทอื่นที่สามารถยุติได้โดยการถอนฟ้อง แต่เนื่องจากข้อพิพาทด้านประกันภัยมีปัญหาข้อพิพาทเพิ่มขึ้นทุกปี บางเรื่องจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อพิพาทด้านประกันภัยให้ความเห็นก่อน บางเรื่องเป็นคดีเล็กน้อยที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ยุติลงโดยเร็ว

ประกอบกับธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการออมเงินเช่นเดียวกับสถาบันการเงิน เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและต้องใช้ระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยยาวนาน จะก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจประกันภัยและโดยเฉพาะในส่วนของผู้อุปประกันภัย เมื่อได้รับความเสียหายควรจะได้รับค่าสินไหมทดแทนในเวลาที่รวดเร็ว เป็นธรรม และทันท่วงที ซึ่งกรมการประกันภัยได้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยอยู่แล้ว

ดังนั้น เมื่อมีข้อพิพาทด้านประกันภัยเกิดขึ้นความเสียหายส่วนใหญ่มักเกิดจากมูลละเมิดหรือสัญญาประกันภัยพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกันภัยรถยนต์มูลเหตุจะเกิดจากการกระทำละเมิดของรถคู่กรณี นอกจากนี้ยังเกี่ยวพันถึงการรับช่วงสิทธิของบริษัทประกันภัยมาฟ้องคดีไล่เบี้ยเอาค่าผู้ทำละเมิด การยื่นคำร้องไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ เนื่องจากการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ ในแต่ละปีมีปริมาณ

¹⁰ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

ข้อพิพาทในเรื่องต่าง ๆ มากอยู่แล้ว ควรจะแยกข้อพิพาทด้านประกันภัยมาให้ดำเนินการโดยองค์กรของกรมการประกันภัย ซึ่งปัจจุบันดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับด้านประกันภัยอยู่แล้ว

แม้การดำเนินการของกรมการประกันภัยจะไม่มีรูปแบบข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเหมือนเช่นสำนักประกันภัย สำนักงานศาลยุติธรรม แต่ก็สามารถที่จะดำเนินการได้โดยให้กรมการประกันภัยนำรูปแบบข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยนอกศาลของสำนักประกันภัย สำนักงานศาลยุติธรรม มาเป็นต้นแบบในการตราข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัย และมีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยต่อไป

4.6 สภาพบังคับทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ยภายใต้การดำเนินการของกรมการประกันภัย

การระงับข้อพิพาทในต่างประเทศโดยวิธีอื่นนอกจากการดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาลเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่กรณีเป็นสำคัญแต่ก็มีข้อยกเว้น เช่น สัญญาก่อสร้างหรือการฟ้องร้องหย่า กฎหมายได้บังคับว่าคู่กรณีจะต้องพยายามที่จะระงับข้อขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทก่อนที่จะระงับข้อพิพาท โดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือกระบวนการทางศาลซึ่งนับว่าส่งผลดีต่อการระงับข้อพิพาท เนื่องจากสัญญาดังกล่าวมีทุนทรัพย์สูงหรือเป็นคดีที่เกี่ยวกับครอบครัว จึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการระงับข้อพิพาทเบื้องต้นโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยคลี่คลายประเด็นข้อเท็จจริงข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในระดับหนึ่ง อันจะเป็นการช่วยให้อนุญาโตตุลาการหรือผู้พิพากษาพิจารณาคดีข้อพิพาทได้เร็วขึ้น

กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทของประเทศไทยโดยเฉพาะในส่วนของกรมการประกันภัย แม้จะเป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่กรณีเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังไม่มีการบังคับให้สัญญาประกันภัยที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน ประกอบกับการไกล่เกลี่ยยังไม่เป็นที่นิยมของคนหมู่มาก เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นจึงไม่มีกฎเกณฑ์หรือกฎหมายใดบัญญัติรองรับหรือบังคับให้คู่กรณีต้องผ่านการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทก่อน เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นปัญหาส่วนใหญ่จึงถูกนำขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลโดยตรง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายมารองรับบังคับให้คู่กรณีที่มีข้อพิพาทด้านประกันภัยเกิดขึ้น ต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทก่อนที่จะนำข้อพิพาทนั้นไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลยุติธรรม โดยอาจจะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2535 ว่า เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นให้นำเข้าสู่การไกล่เกลี่ยก่อนไปฟ้องศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

จากปัญหาอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังที่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้างต้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของกรมการประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย และสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดของปัญหาเหล่านั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงได้จะได้รับการยอมรับ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญของรูปแบบและวิธีการไถ่เกื้อยข้อพิพาทเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยของประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ไว้ในบทที่ 3 และวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคของการนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไถ่เกื้อยมาใช้ในประเทศไทยไว้ในบทที่ 4 ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยขอสรุปวิธีการและการดำเนินการไถ่เกื้อยของแต่ละประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย ดังนี้

5.1.1 รูปแบบวิธีการไถ่เกื้อยข้อพิพาทของประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษาพบว่าในประเทศญี่ปุ่นเมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นสามารถนำวิธีการไถ่เกื้อยมาใช้ระงับข้อพิพาทได้ทุกเรื่อง และการไถ่เกื้อยข้อพิพาทสามารถใช้ได้ทั้งในศาลและนอกศาล การระงับข้อพิพาทในศาลกระบวนการไถ่เกื้อยดำเนินการได้ 3 วิธี คือ การไถ่เกื้อยโดยมีผู้พิพากษาทำหน้าที่ควบคุมดูแลเอง การไถ่เกื้อยอาจทำในรูปของคณะกรรมการไถ่เกื้อยประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน และดำเนินการโดยบุคคลภายนอก

สำหรับการไถ่เกื้อยนอกศาลจะดำเนินการ โดยบุคคลภายนอก ผู้ไถ่เกื้อยจะเป็นคนกลางในการประสาน โดยนำความคิด ข้อเสนอของแต่ละฝ่ายไปให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบเพื่อให้บรรลุข้อตกลง ผู้ไถ่เกื้อยไม่มีอำนาจเสนอความเห็น ซึ่งเหมือนกับการไถ่เกื้อยของประเทศไทยที่มีการไถ่เกื้อยในศาลและนอกศาลคือการไถ่เกื้อยในศาลจะใช้ผู้พิพากษาไถ่เกื้อยซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนการไถ่เกื้อยนอกศาลก็เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกซึ่งขึ้นทะเบียนผ่านการพิจารณาทำหน้าที่ไถ่เกื้อยเช่นเดียวกันกับศาลได้ โดยมีการออกระเบียบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไถ่เกื้อยข้อพิพาท พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2547) รองรับการทำหน้าที่ไถ่เกื้อยของบุคคลภายนอก

5.1.2 รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษาพบว่า ประเทศสิงคโปร์ได้นำรูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งทั่วไป และนำมาใช้กับการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย ซึ่งการระงับข้อพิพาททางแพ่งเป็นการร้องเรียนผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์ (Singapore Mediation Centre (SMC)) ส่วนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับประกันภัยสามารถร้องเรียนผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระ มีความชำนาญด้านการระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย เมื่อมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับประกันภัย ศูนย์ไกล่เกลี่ยจะพิจารณาภายใต้เงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ ผู้เอาประกันได้ติดต่อกับบริษัทประกันภัยหรือไม่ และวงเงินค่าสินไหมทดแทนอยู่ในขอบเขตอำนาจที่จะรับพิจารณาหรือไม่ ข้อพิพาทที่มีการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมายของ IDRO จะผูกพันเฉพาะบริษัทประกันภัย ไม่ผูกพันผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยไม่พอใจในผลการตัดสินชี้ขาดทางกฎหมาย สามารถที่จะเลือกฟ้องคดีอีกก็ได้ แต่หากผลการพิจารณาไม่อยู่ในเงื่อนไขที่ IDRO รับพิจารณา ก็จะมีการส่งต่อไปให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์ (SMC) ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

รูปแบบและวิธีการพิจารณาของสิงคโปร์มีลักษณะเหมือนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ของประเทศไทย คือมีขั้นตอนการดำเนินงานใกล้เคียงกัน มีระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่พิพาทสามารถยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยตรงหรือขอให้ศาลส่งคดีให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ดำเนินการก็ได้ นอกจากนี้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยก็เหมือนกันคือมีเจ้าหน้าที่ให้บริการแก่คู่พิพาทและประสานงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่พิพาทและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งมีการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเจรจายุติปัญหาข้อพิพาทให้กับคู่พิพาทเหมือนกัน แต่ประเทศไทยจะมีข้อแตกต่างอยู่บ้างคือไม่มีการแยกแยะขอบเขตอำนาจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเหมือนสิงคโปร์ เนื่องจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของไทยสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทั้งคดีแพ่งทั่วไปและคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้

5.1.3 รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาลและนอกศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยในศาลเป็นการดำเนินการโดยผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกที่ได้ขึ้นบัญชีเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไว้กับศาล ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับประเทศไทย ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในบทสรุปของประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ส่วนการไกล่เกลี่ยนอกศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยภาคเอกชนที่มีการจัดตั้ง

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น ศูนย์ยุติธรรมฉันท์เพื่อนบ้าน เพื่อทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทั่วไปรวมถึงข้อพิพาทด้านประกันภัยก็สามารถให้บริการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ด้วย

อย่างไรก็ตามการไกล่เกลี่ยนอกศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความแตกต่างจากการไกล่เกลี่ยนอกศาลของประเทศไทยอยู่บ้างในเรื่องของสถานะองค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคือข้อพิพาทที่ทำการไกล่เกลี่ยนอกศาลส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเอกชน แต่ของประเทศไทยเป็นการดำเนินการโดยองค์กรของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ตำรวจ ราชทัณฑ์ และองค์กรวิชาชีพทนายความซึ่งเป็นบทบาทในการให้บริการวิชาชีพด้วยการไกล่เกลี่ยแก่คู่พิพาทในคดีแพ่ง

ในปัจจุบันสภาพทนายความเห็นว่าทนายความไม่ควรมีบทบาทเพียงผู้ว่าความเท่านั้น แต่ควรจะมีบทบาทในฐานะทนายความผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อหาทางระงับข้อพิพาทให้กับประชาชนในสังคม ด้วยเหตุนี้สภาพทนายความจึงได้จัดตั้งสำนักงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สภาพทนายความ โดยมีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหน่วยงานในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ ในขณะที่เดียวกันสภาพทนายความได้จัดอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาแล้ว 5 รุ่น จากผลการดำเนินการที่ผ่านมาทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้เป็นที่พอใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และทำให้ข้อพิพาทยุติลงอย่างรวดเร็วก่อนที่จะข้อพิพาทจะขึ้นไปสู่ศาล

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่ดี ได้รับการยอมรับในการระงับข้อพิพาททางแพ่งและข้อพิพาทด้านประกันภัย เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย รักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นที่พอใจของคู่พิพาท เพราะชนะด้วยกันทั้งคู่ แต่แนวทางระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยของประเทศหนึ่ง ๆ ก็มีความแตกต่างและความเหมาะสมกับการแก้ไขข้อขัดแย้งประเทศนี้มาเพื่อให้การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยลดปริมาณข้อพิพาทด้านประกันภัยที่จะขึ้นไปสู่ศาล ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

5.2.1 การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการประกันภัย กฎหมายที่ให้อำนาจกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย คือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ไม่มีข้อกำหนดว่าด้วยการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับเพื่อให้อำนาจของกรมการประกันภัยเกิดความชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความในภายหลัง จึงควรเพิ่มข้อกำหนดการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยไว้ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังนี้

1) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 36/1 และมาตรา 36/2 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

“ มาตรา 36/1 ในกรณีที่มีข้อโต้แย้ง หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัย การจ่ายค่าสินไหมทดแทน การชดใช้เงินหรือประโยชน์อื่นใดตามกรมธรรม์ประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนร้องขอให้นายทะเบียนดำเนินการไถ่เกลี่ย หรือวินิจฉัยข้อโต้แย้ง หรือข้อพิพาทนั้นได้

หากการดำเนินการไถ่เกลี่ยไม่อาจยุติลงได้ หรือบริษัทมีข้อโต้แย้งในคำวินิจฉัยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอาจจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และใช้ข้อบังคับกรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการก็ได้

มาตรา 36/2 ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอาจจะระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ และใช้ข้อบังคับกรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ โดยไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 36/1 ก็ได้”

2) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 37/1 และมาตรา 37/2 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

“ มาตรา 37/1 ในกรณีที่มีข้อโต้แย้ง หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัย การจ่ายค่าสินไหมทดแทน การชดใช้เงินหรือประโยชน์อื่นใดตามกรมธรรม์ประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนร้องขอให้นายทะเบียนดำเนินการไถ่เกลี่ย หรือวินิจฉัยข้อโต้แย้ง หรือข้อพิพาทนั้นได้

หากการดำเนินการไถ่เกลี่ยไม่อาจยุติลงได้ หรือบริษัทมีข้อโต้แย้งในคำวินิจฉัยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอาจจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และใช้ข้อบังคับกรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการก็ได้

มาตรา 37/2 ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้ หรือผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอาจะรับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ และใช้ข้อบังคับกรรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ โดยไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 37/1 ก็ได้”

5.2.2 ในการกระทำความผิดโดยทั่วไป กฎหมายจะมีการกำหนดอายุความเพื่อให้ผู้เสียหายไปใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลภายในกำหนดเวลา แต่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแต่อย่างใด เพื่อให้คู่พิพาทสามารถใช้สิทธิเรียกร้องต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้โดยตรง ผู้วิจัยเห็นควรมีการเพิ่มข้อกำหนดเรื่องอายุความไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังนี้

1) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 5/1 อายุความ มาตรา 83/7 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

“หมวด 5/1 อายุความ

มาตรา 83/7 การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับแต่เพียงสถานเดียว ถ้ามิได้ฟ้องศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบตามมาตรา 111 ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพบการกระทำความผิด หรือเกินกว่า 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษจำคุก ถ้ามิได้ฟ้องต่อศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบ ตามมาตรา 111 ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพบการกระทำความผิด หรือเกินกว่า 10 ปี นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ”

2) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 5/2 อายุความ มาตรา 88/7 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

“หมวด 5/2 อายุความ

มาตรา 88/7 การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับแต่เพียงสถานเดียว ถ้ามิได้ฟ้องศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบตามมาตรา 117 ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพบการกระทำความผิด หรือเกินกว่า 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกอยู่ด้วย ถ้ามิได้ฟ้องต่อศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบ ตามมาตรา 117 ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพบการกระทำความผิด หรือเกินกว่ากำหนด 10 ปี นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ”

5.2.3 ในระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและคดียังไม่แล้วเสร็จ อายุความการฟ้องร้องเริ่มนับแล้วและจะนับต่อเนื่องตลอดไปโดยไม่หยุดจนกระทั่งขาดอายุความ และเมื่อขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้โดยอ้างเหตุนี้ขาดอายุความได้ ในทางปฏิบัติก่อให้เกิดปัญหาคดีขาดอายุความอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอว่าเมื่อนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ให้อายุความการฟ้องร้องสะดุดหยุดลง คือ ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในกำหนดอายุความและเมื่อเหตุดังกล่าวสิ้นสุดลงในเวลาใด อายุความก็ให้เริ่มตั้งต้นนับใหม่ตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นไปโดยนับตามกำหนดอายุความเดิม ควรเพิ่มเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2537 ดังนี้

1) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 36/3 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

“มาตรา 36/3 เมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้หรือผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน มอบข้อพิพาทให้กรรมการประกันภัยดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือวินิจฉัยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาท ให้อายุความเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้นสะดุดหยุดลง”

2) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 37/3 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

“มาตรา 37/3 เมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์หรือทายาทของบุคคลเหล่านี้หรือผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน มอบข้อพิพาทให้กรรมการประกันภัยดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือวินิจฉัยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาท ให้อายุความเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้นสะดุดหยุดลง”

5.2.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยของกรมการประกันภัย เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ดำเนินการโดยสำนักงานคุ้มครองผู้เอาประกันภัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีกองนิติการ กลุ่มงานคุ้มครองสิทธิประโยชน์ ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีการร้องเรียนต่อกรมการประกันภัย รูปแบบและวิธีการไกล่เกลี่ยเป็นการปฏิบัติตามระเบียบภายในว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 แต่ในทางปฏิบัติไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรจัดตั้งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัย เช่นเดียวกับการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม โดยนำรูปแบบการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขององค์กรระงับข้อพิพาทด้านประกันภัย (Insurance Disputes Resolution (IDRO)) ของประเทศสิงคโปร์มาเป็นรูปแบบดำเนินการ แต่เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัย กรมการประกันภัย เป็นองค์กรของรัฐที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาตั้งแต่แรก มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านประกันภัย นอกจากนี้ยังเป็นองค์กรที่กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยโดยตรง จึงมีความสามารถบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากกว่าในภาคเอกชนเหมือนเช่นประเทศสิงคโปร์

แต่อย่างไรก็ตามผู้ทำการไถ่เกวี่ยนควรจะตั้งเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ มีเทคนิคในการไถ่เกวี่ยนข้อพิพาท ซึ่งในประเทศไทยมีศูนย์ไถ่เกวี่ยนข้อพิพาท สำนักกระบวนข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการไถ่เกวี่ยนข้อพิพาทแก่บุคคลภายนอก และเมื่อผ่านการอบรมจะออกใบประกาศนียบัตรให้เพื่อเป็นการรับรอง นอกจากนี้ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถขึ้นบัญชีรายชื่อเป็นผู้ไถ่เกวี่ยนประจำศาลหรือประจำสำนักกระบวนข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

ในส่วนของทนายความก็เป็นองค์กรหนึ่งที่จะให้มีการอบรมทนายความเพื่อทำหน้าที่ไถ่เกวี่ยนข้อพิพาทในศาล ทนายความที่ผ่านการฝึกอบรมจะได้ใบประกาศรับรองให้เป็นทนายความผู้ไถ่เกวี่ยนข้อพิพาท โดยทนายความเหล่านี้จะได้รับการขึ้นบัญชีรายชื่อเป็นผู้ไถ่เกวี่ยนของสภาทนายความ

อย่างไรก็ตามการจัดอบรมบุคคลภายนอกผู้ทำหน้าที่ไถ่เกวี่ยน องค์กรที่จัดจะต้องทำให้มีประสิทธิภาพจริงจัง เพื่อการไถ่เกวี่ยนข้อพิพาทจะได้มีผลสมดังวัตถุประสงค์ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ทำหน้าที่ไถ่เกวี่ยนของกรมการประกันภัยสามารถเข้ารับการฝึกอบรมจากสถาบันดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากประชาชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- Thai Re research. (2547). ตลาดประกันภัยในสิงคโปร์ในปัจจุบัน (รายงานการวิจัย).
- เกษม คุ้มพรสิน และคณะ. (2547). ดุลอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท (ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยกับต่างชาติ) (รายงานวิจัย).
- คณะอนุกรรมการคั่นคว่ำและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2529 – 2530).
คู่มือวิชาการประกันภัย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ควอวิช เวลล์. (2527). การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ชูเกียรติ ตันทวิวงศ์. (2541). การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล :
ศึกษากรณีศาลแพ่งกรุงเทพใต้ (รายงานการวิจัย).
- โชติช่วง ท้าววงศ์. (2540). แนวทางการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
ระหว่างประเทศ (รายงานการวิจัย).
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- คำรึห์ สุตเตมีย์. (2541). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยองค์กรฝ่ายบริหารศึกษาเฉพาะ
กรณีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและ
ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (รายงานการวิจัย).
- เชียร เจริญวัฒนา. (2528). ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ:
ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช.
- ธานินทร์ กรีวิเชียร. (2519). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. (2547). ศาลยุติธรรมกับการระงับข้อพิพาท (รายงานการวิจัย).
- น้อมจิตร โกศลกลมมาศ กับคณะ. (2542). การประกันภัยรถยนต์ (Automobile insurance).

- นายทะเบียนประกันภัยของประเทศไทย และคณะ. (2547). **สาระสำคัญจากการเดินทางไปพบปะเจรจากับผู้บริหารระดับสูงด้านประกันภัยของประเทศสิงคโปร์**
ประชุมหารือในหัวข้อ MAS' Role in facilitating Consumer Redress.
- บริษัทไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด (มหาชน). (2547). **ธุรกิจประกันวินาศภัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา** (รายงานการวิจัย).
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ กับคณะ. (2548). **รายงานการศึกษาดูงานด้านการบริหารงานและกฎหมายด้านการระงับข้อพิพาททางเลือก ณ ประเทศสิงคโปร์.**
- พรรณยง พุทธิเกษ และคณะผู้วิจัย. (2547). **การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.): ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข** (รายงานการวิจัย).
- พินิจ ไชยแสงสุวกุล กับคณะ. (2532). **วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้าหน้าไทยโบราณ.**
กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษาและโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ภาณุ รังสีสหัส. (2548). **รวมบทความการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพฯ: สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- มานิช จรมาศ. (2522). **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาความในศาลชั้นต้น เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสาส์น.
- รายงานวิชาการฝึกอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล. (2547).
กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.
- สาโรจน์ เกษมถาวรศิลป์ และคณะ. (2547). **กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** (รายงานการวิจัย).
- สากล ธนสัตยาวิบูล. (2535). **หลักการประกันภัย.** ม.ป.ท.
- สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2547). **แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.** ม.ป.ท.
- สรพล สุขทรศนีย์. (2543). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย.** กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรายุทธ เบญจกุล. (2539). **เทคนิคการไกล่เกลี่ย: ยุทธศาสตร์และทฤษฎีการเจรจา.**
กรุงเทพฯ: ศาลแพ่ง.
- สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน.**
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักประกันข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม (2547). **คำแนะนำและประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย.**

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. (2542). **หลักการประกันภัย.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อนันต์ จันทโรภากร. **การไกล่เกลี่ย/ประนอมข้อพิพาท.** ม.ป.ท.

บทความ

กมลวรรณ กิรติสมิต. (2535). “การประกันภัยความผิดในการใช้รถยนต์ภาคบังคับของประเทศญี่ปุ่น (Compulsory Automobile Liability Insurance).”

วารสารประกันภัย, หน้า 53.

กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์. (2535). **วารสารประกันภัย, 66, หน้า 53 - 55**

วิสาร พันธนะ. (2542, มิถุนายน). “ระบบศาลสหรัฐอเมริกา.” **วารสารกฎหมาย**

สุโขทัยธรรมมาธิราช, 11.

ศิริส บุรุษนาวิน. (2547, ตุลาคม – ธันวาคม). “ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการระงับข้อพิพาทด้านการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ผ่านการันใช้ IDRO.”

วารสารประกันภัย, 29, 116, หน้า 29 – 34.

สมเกียรติ ปัญหา. (2538, เมษายน - มิถุนายน). **วารสารการประกันภัย, 20, 78, หน้า 60.**

สำนักประกันข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2545, กันยายน). “การพัฒนาระบบงานศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย:ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการบันทึกคำบรรยาย.” **บทบัณฑิตย์, 58, 3, หน้า 32.**

วิทยานิพนธ์

เกษม มานะสาคร. (2547). **ปัญหาการดำเนินงานของบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ**

จำกัด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ประเสริฐ ประสพสุขโรดมณ. (2545). **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**

คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปีทมา เผ่าสังข์ทอง. (2544). **การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในคดีครอบครัว: ศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีหย่า**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาติ โลกสันติสุข. (2547). **การบริหารงานคดี: ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2523). **สัญญาอนุญาโตตุลาการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Koji Ono and Kazuhiko Nijjima. (2000). **Family courts and family affairs conciliation system in Japan**. n.p.
- Hideo Tanaka and Jittei Hogaku Nyumon. (1979). **Conciliation, in the Japanese Legal System Introductory Cases and Materials**. n.p.

ELECTRONIC SOURCE

- Rieko Nishikawa. (2000). Alternative Dispute Resolution in Japan.
from <http://www.Legao500.com>.

Draft

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติ

ประกันชีวิต

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ
ยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕”
มาตรา ๒ [๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราช
กิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐
มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่การประกอบธุรกิจประกันชีวิตของ
ธนาคารออมสินตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารออมสิน

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้
“บริษัท” หมายความว่า บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาต
ประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ และหมายความรวมถึงสาขาของบริษัทประกัน
ชีวิตต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้
ด้วย

“สำนักงานใหญ่” หมายความว่า รวมถึงสำนักงานสาขาของบริษัทประกันชีวิต
ต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้
ด้วย

“การประกอบธุรกิจประกันชีวิต” หมายความว่า รวมถึงการประกอบธุรกิจประกันต่อ

ด้วย

“เงินกองทุน” หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของบริษัทตามราคาประเมินทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทที่ประเมินตามพระราชบัญญัตินี้

“ตัวแทนประกันชีวิต” หมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท

“นายหน้าประกันชีวิต” หมายความว่า ผู้ซึ่งช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิต

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“นายทะเบียน” หมายความว่า อธิบดีกรมการประกันภัยหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมาย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กับออกประกาศตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บริษัท

มาตรา ๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๘ การประกอบธุรกิจประกันชีวิตจะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรี โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี

การจัดตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตามวรรคหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติก่อนให้ความ

เห็นชอบก็ได้

เมื่อได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดและได้วางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๒๐ กับทั้งได้ชำระไว้ซึ่งเงินกองทุนตามมาตรา ๒๗ แล้ว จึงให้อื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตต่อรัฐมนตรีภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตและการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และในการอนุญาตรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๘ บริษัทประกันชีวิตต่างประเทศจะตั้งสาขาของบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ในการนี้รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขก็ได้

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตและการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต โดยตั้งเป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

สาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ต้องชำระทรัพย์สินไว้ในประเทศไทยตามจำนวน ชนิด วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด จำนวนทรัพย์สินที่รัฐมนตรีกำหนดต้องไม่ต่ำกว่าจำนวนเงินกองทุนที่บริษัทต้องชำระตามมาตรา ๒๗

รัฐมนตรีจะออกใบอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งก็ต่อเมื่อบริษัทได้วางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๒๐ และชำระไว้ซึ่งทรัพย์สินในประเทศไทยตามวรรคสามแล้ว

บริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศจะเปิดสาขา ณ ที่ใด ๆ มิได้สาขาให้หมายความรวมถึงสำนักงานที่แยกออกจากสำนักงานใหญ่ของบริษัทไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร และได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากบริษัทไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานที่ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้ใช้เป็นที่ตั้งหน่วยปฏิบัติการข้อมูลสถานที่เก็บเอกสาร และสถานที่ฝึกอบรมที่เกี่ยวกับกิจการของบริษัท

มาตรา ๙ หุ่นของบริษัทจะต้องเป็นหุ่นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือ มีมูลค่าของหุ่นไม่เกินหุ่นละหนึ่งร้อยบาท และข้อบังคับของบริษัทต้องไม่มีข้อจำกัดในการโอนหุ้น

มาตรา ๑๐ บริษัทต้องมีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด และต้องมีกรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด

มาตรา ๑๑ บุคคลใดได้หุ้นของบริษัทใดมา และการได้มานั้นเป็นเหตุให้จำนวนหุ้นหรือบุคคลผู้ถือหุ้นอยู่เป็นไปโดยฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ และไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๒ บุคคลนั้นจะยกเอาการถือหุ้นในส่วนที่เกินจำนวนที่ถือไว้ขึ้นใช้ยื่นต่อบริษัทนั้นมิได้ และบริษัทจะจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอื่นใดให้แก่บุคคลนั้น หรือให้บุคคลนั้นออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมของผู้ถือหุ้นตามจำนวนหุ้นส่วนที่เกินมิได้

มาตรา ๑๒ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ให้บริษัทตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าสามเดือนก่อนการประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราว และแจ้งผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียนตามราชการและภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในกรณีที่มีจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นถือหุ้นโดยฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ให้บริษัทแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตรวจพบและให้ผู้ถือหุ้นดำเนินการแก้ไขภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรับแจ้ง

มาตรา ๑๓ บทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มิให้นำมาใช้บังคับแก่บริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศตามมาตรา ๘

มาตรา ๑๔ บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตจะควบกับบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดอื่นมิได้ เว้นแต่จะควบกับบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตด้วยกัน

การควบบริษัทตามวรรคหนึ่งเข้ากัน ให้กระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ในการให้ความเห็นชอบรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติก่อนให้ความเห็นชอบก็ได้

เมื่อได้จดทะเบียนควบบริษัทเข้ากันตามกฎหมายแล้ว บริษัทใหม่ที่ควบเข้ากันต้องขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามมาตรา ๘ ภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่ควบเข้ากันนั้น ในระหว่างขอรับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตไปพลางได้ตามใบอนุญาตเดิม หากไม่ขอรับใบอนุญาตภายในกำหนดดังกล่าวหรือควบบริษัทเข้ากันโดยฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ถือว่าใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตเดิมที่ออกให้แก่บริษัทก่อนควบเข้ากันนั้นเป็นอันสิ้นอายุ

มาตรา ๑๕ นอกจากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต บริษัทต้องเสียค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับการประกอบธุรกิจประกันชีวิตทุกปี เว้นแต่ปีที่ออกใบอนุญาตบริษัทใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในสามเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทนั้นสิ้นอายุ

มาตรา ๑๖ เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทใดสิ้นอายุ ให้ถือว่าบริษัทนั้นถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจ

ประกันชีวิต

มาตรา ๑๗ บริษัทตามมาตรา ๗ ที่จะเปิดสาขาหรือย้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานสาขา ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนและให้นำความในมาตรา ๘ วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการเป็นผู้รับประกันภัยโดยทำสัญญาประกันชีวิตกับบุคคลใด ๆ เว้นแต่จะเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า “ประกันชีวิต” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน นอกจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บริษัท

(๒) สมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นบริษัทหรือสมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท

(๓) สมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต

(๔) สมาคมนายจ้างหรือสหภาพแรงงานที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท

(๕) ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตที่ใช้เพื่อเป็นคำแสดงชื่อในธุรกิจการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตของตน แล้วแต่กรณี

(๖) สถาบันการศึกษาวิชาประกันชีวิตหรือสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิตซึ่งใช้เพื่อเป็นคำแสดงชื่อของสถาบันนั้น

(๗) กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก หรือผู้มีฐานะ มีตำแหน่ง หรือหน้าที่ใด ๆ ในบริษัท สมาคม สหภาพแรงงาน สถาบันการศึกษาวิชาประกันชีวิต หรือสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิตตาม (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๖) ซึ่งใช้เพื่อแสดงความเป็นกรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก หรือผู้มีฐานะ มีตำแหน่ง หรือหน้าที่ของตนในบริษัท สมาคม สหภาพแรงงาน หรือสถาบันดังกล่าว

มาตรา ๒๐ บริษัทต้องมีหลักทรัพย์ของบริษัทวางไว้กับนายทะเบียนเป็นหลักทรัพย์ประกันมีมูลค่าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

หลักทรัพย์ของบริษัทที่ต้องวางไว้กับนายทะเบียนจะเป็นเงินสด พันธบัตรรัฐบาลไทย หรือทรัพย์สินอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดก็ได้

บริษัทอาจขอเปลี่ยนแปลงหลักทรัพย์ประกันที่วางไว้ได้ ทั้งนี้ ภายใต้อำนาจบังคับวรรค

หนึ่งและวรรคสอง

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันของบริษัทใดมีมูลค่าลดต่ำกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๐ ให้นายทะเบียนสั่งให้บริษัทนั้นนำหลักทรัพย์ประกันมาเพิ่มจนครบจำนวนที่กำหนดภายในสองเดือนนับแต่วันได้รับคำสั่ง

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันของบริษัทใดมีมูลค่าเพิ่มขึ้นกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๐ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนหลักทรัพย์ประกันส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นนั้นได้ ตามคำขอของบริษัทซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ถึงมูลค่าที่เพิ่มขึ้น

มาตรา ๒๓ ให้บริษัทจัดสรรเบี้ยประกันภัยไว้เป็นเงินสำรองประกันภัย สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยที่ยังมีความผูกพันอยู่ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด นอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะประกาศกำหนดให้บริษัทจัดสรรเงินสำรองอื่นอันจำเป็นด้วยก็ได้

มาตรา ๒๔ รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้บริษัทวางเงินสำรองประกันภัยเป็นมูลค่าไม่เกินร้อยละยี่สิบห้าของเงินสำรองประกันภัยตามมาตรา ๒๓ ไว้กับนายทะเบียน

เงินสำรองประกันภัยที่วางไว้กับนายทะเบียนจะเป็นเงินสด พันธบัตรรัฐบาลไทย หรือทรัพย์สินอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดก็ได้ และให้นำความในมาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๐ และเงินสำรองที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ เป็นทรัพย์สินที่การโอนหรือการได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นจะต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หรือต้องกระทำต่อบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการโอนหรือการได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องนั้นทราบ และห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องนั้น โอนหรือให้ไปซึ่งทรัพย์สินนั้น จนกว่านายทะเบียนจะมีหนังสือแจ้งการถอนหรือการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินนั้น

มาตรา ๒๖ หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทวางไว้ตามมาตรา ๒๐ และเงินสำรองตามมาตรา ๒๓ ที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีทั้งนี้ ตลอดเวลาที่บริษัทยังมีได้เลิกกัน

ในกรณีที่บริษัทเลิกกัน ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการเอาประกันภัย มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์สินที่วางเป็นหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๒๐ และเงินสำรองตามมาตรา ๒๓ ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ และมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินดังกล่าวก่อนเจ้าหน้าที่บุริมสิทธิพิเศษอื่น

ในกรณีที่บริษัทล้มละลาย ให้เจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการเอาประกันภัยมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์สินที่วางเป็นหลักประกันตามมาตรา ๒๐ และเงินสำรองตามมาตรา ๒๑ ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินดังกล่าวอย่างเดียวกันกับเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

ทรัพย์สินของบริษัทนอกจากหลักประกันตามมาตรา ๒๐ และเงินสำรองตามมาตรา ๒๑ ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ให้เจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการเอาประกันภัยมีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นอย่างเดียวกันกับผู้ทรงบุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๑ บริษัทต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตลอดเวลาที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิตเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสองของเงินสำรองตามมาตรา ๒๑ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ต่ำกว่าห้าสิบล้านบาท

หมวด ๒ การควบคุมบริษัท

มาตรา ๒๒ นอกจากการประกันชีวิต บริษัทจะลงทุนประกอบธุรกิจอื่นใดได้ เฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ในการนี้รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขสำหรับการประกอบธุรกิจนั้น ๆ ให้บริษัทปฏิบัติด้วยก็ได้

มาตรา ๒๓ กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบหรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้ นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้

แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๐ อัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทกำหนด จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

อัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนเห็นชอบไว้แล้ว เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้เปลี่ยนอัตรานั้นเสียใหม่ก็ได้ การเปลี่ยนอัตราใหม่ไม่มีผลกระทบต่อกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้ก่อนแล้ว

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยระบุจำนวนเงินอันจะพึงใช้ให้เป็นเงินตราต่างประเทศแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

มาตรา ๓๒ การคำนวณผลกำไรของบริษัทว่ามีหรือไม่และเท่าใดเพื่อประโยชน์ในการจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น บริษัทต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้บริษัทกระทำการดังต่อไปนี้

- (๑) ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย
- (๒) ลดทุน โดยมีได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี
  - (๓) ฝากเงินไว้ที่อื่นนอกจากที่ธนาคาร บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์
    - (๔) เก็บเงินสดไว้ที่อื่นนอกจากเก็บไว้ที่สำนักงานของบริษัท
    - (๕) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทเพื่อเป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องจากธุรกิจหรือการกระทำใด ๆ เว้นแต่เป็นการจ่ายบำเหน็จ เงินเดือน โบนัส หรือเงินอย่างอื่นที่พึงจ่ายตามปกติ
    - (๖) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต นอกจากเงินค่าจ้างหรือบำเหน็จที่พึงจ่ายตามปกติ
    - (๗) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดล่วงหน้าให้แก่บุคคลใด เป็นค่านายหน้า หรือ

คำตอบแทนสำหรับงานที่จะทำให้แก่บริษัท

(๘) จ่ายบำเหน็จให้แก่บุคคลที่ช่วยให้มีการทำสัญญาประกันชีวิต ซึ่งมีใช้ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตของบริษัท

(๙) ซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่

(ก) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบธุรกิจหรือสำหรับใช้เพื่อสวัสดิการของพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทตามสมควร

(ข) เพื่อใช้สำหรับการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๘

(ค) เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทได้มาจากการรับชำระหนี้หรือจากการบังคับจำนอง

การซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ตาม (ก) หรือ (ข) หรือการได้อสังหาริมทรัพย์มาจากการรับชำระหนี้ตาม (ค) ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน ในการอนุญาตนายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

(๑๐) ให้ประโยชน์เป็นพิเศษแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยนอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

(๑๑) รับชำระเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยลดลงต่ำกว่าจำนวนที่ต้องชำระ

(๑๒) ตั้งหรือมอบหมายบุคคลอื่นนอกจากตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิต หรือพนักงานของบริษัทซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงินเป็นผู้รับชำระเบี้ยประกันภัย

(๑๓) ออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยไม่มีลายมือชื่อของกรรมการผู้มีอำนาจผูกพันบริษัทและไม่ได้ประทับตราของบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ หรือไม่มีลายมือชื่อของผู้จัดการสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตและไม่ได้ประทับตราของบริษัทนั้นด้วย ถ้ามี

(๑๔) โฆษณาจูงใจอันเป็นเท็จหรือเกินความจริงเกี่ยวกับบริษัทหรือธุรกิจประกันชีวิตของบริษัท

(๑๕) ตั้งหรือมอบหมายบุคคลอื่นนอกจากตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทไปชักชวนซื้อหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการกระทำของกรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทซึ่งกระทำการในนามบริษัท หรือ

(๑๖) ขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ใด ๆ หรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกันสูงกว่าที่นายทะเบียนกำหนดแก่กรรมการ หรือซื้อทรัพย์สินจากกรรมการ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการและได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

มาตรา ๓๔ บริษัทต้องจำหน่ายของสังหาริมทรัพย์ที่ตกเป็นของบริษัทตามมาตรา ๓๓ (๕) ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทมิไว้เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบธุรกิจ หรือสำหรับใช้เพื่อสวัสดิการของพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท หรือเพื่อใช้สำหรับการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นตามมาตรา ๓๓ (๕) (ก) หรือ (ข) ถ้ามิได้ใช้อสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ให้จำหน่ายภายในเก้าปีนับแต่วันที่เลิกใช้

(๒) อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทได้มาจากการรับชำระหนี้ หรือจากการบังคับจำนองตามมาตรา ๓๓ (๕) (ค) ให้จำหน่ายภายในเก้าปีนับแต่วันที่ได้มา เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากนายทะเบียนให้มีไว้เพื่อใช้ในกิจการตามมาตรา ๓๓ (๕) (ก) หรือ (ข)

กำหนดระยะเวลาที่กำหนดตาม (๑) และ (๒) นายทะเบียนอาจขยายให้อีกได้ไม่เกินสามปีเมื่อบริษัทร้องขอก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยมีเหตุผลอันสมควรในการอนุญาตนายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้ปฏิบัติไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๓๕ ห้ามมิให้บริษัทตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการหรือที่ปรึกษาของบริษัท

(๑) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

(๓) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทในช่วงเวลาที่บริษัทนั้นถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตหรือใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย

(๔) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทอื่นที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(๕) ถูกถอดถอนจากการเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทตามมาตรา ๕๔

(๖) เป็นข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมบริษัท เว้นแต่เป็นกรณีของบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจ หรือได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของบริษัทหรือเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๕๔

มาตรา ๓๖ ห้ามมิให้บริษัทแต่งตั้งหรือมอบหมายบุคคลใดนอกจากกรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัททำการรับประกันชีวิต รับเบี้ยประกันภัย และخذใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด นอกจากการประกันต่อ

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้บริษัทประวิงการจ่ายเงินแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่าย หรือคืนโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต

การกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ของบริษัทที่จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจประกาศกำหนดให้บริษัทปฏิบัติการใด ๆ ในเรื่องต่อไปนี้ได้

- (๑) การเก็บเบี้ยประกันภัย
- (๒) การประเมินราคาทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัท
- (๓) การประกันต่อ
- (๔) การจำแนกประเภทค่าใช้จ่าย
- (๕) อัตราเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยและเงื่อนไขในการจ่ายเงินนั้น
- (๖) อัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
- (๗) แบบ ขนาด ตัวอักษร ภาษาที่ใช้ และข้อความของหนังสือมอบอำนาจของบริษัทรวมทั้งเอกสารแสดงการรับเงินของบริษัท
- (๘) การให้กู้ยืมเงินโดยมีกรมธรรม์ประกันภัยเป็นประกัน
- (๙) การจ่ายเงินปันผลแก่ผู้เอาประกันภัย

มาตรา ๓๙ ในการติดต่อกับประชาชน บริษัทต้องเปิดทำการตามวันและเวลาที่นายทะเบียนประกาศกำหนด แต่ทั้งนี้ บริษัทจะเปิดทำการเกินกว่าที่กำหนดก็ได้

มาตรา ๔๐ ให้บริษัทจัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัทตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด

เมื่อมีเหตุจะต้องลงในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีของบริษัทเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัท ให้บริษัทลงรายการที่เกี่ยวกับเหตุนั้นในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัท ทั้งนี้ ไม่ช้ากว่าเจ็ดวันนับแต่วันที่เหตุอันจะต้องลงรายการนั้น

มาตรา ๔๑ ให้บริษัทเก็บรักษาสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีตามมาตรา ๔๐ ไว้ที่สำนักงานของบริษัทไม่น้อยกว่าสิบปีนับแต่วันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในสมุดทะเบียนหรือสมุด

บัญชีนั้น หรือนับแต่วันที่บริษัทพ้นจากความรับผิดชอบตามรายการที่มีความรับผิดชอบที่สุด ทั้งนี้ แล้วแต่
อย่างไรจะยาวกว่า

มาตรา ๔๒ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอตรวจดูสมุดทะเบียนตามมาตรา ๔๐ เฉพาะ
รายการที่ตนเกี่ยวข้องหรือจะขอให้บริษัทคัดสำเนารายการดังกล่าว โดยรับรองว่าถูกต้องด้วยก็ได้
ทั้งนี้ ต้องเสียค่าบริการตามที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๔๓ บริษัทต้องจัดส่งรายงานประจำปีแสดงฐานะการเงินและกิจการของ
บริษัทสำหรับรอบปีปฏิทินที่ล่วงแล้วต่อนายทะเบียน ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด
ภายในห้าเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน

สำหรับบริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศ ต้องส่งรายงาน
ประจำปีของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่ตนเป็นสาขาด้วยภายในห้าเดือนนับแต่วันสิ้นปีบัญชี
ของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศนั้น

รายงานประจำปีตามมาตรานี้ ต้องมีการรับรองโดยผู้สอบบัญชีด้วย

มาตรา ๔๔ ถ้าปรากฏว่ารายงานประจำปีของบริษัทส่งตามมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง
ไม่ถูกต้องหรือไม่มียกการครบถ้วนบริบูรณ์ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทแก้ไขเพิ่มเติมให้
ถูกต้องหรือครบถ้วนบริบูรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ในกรณีที่บริษัท ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าบริษัทมิได้ส่งรายงาน
ประจำปีตามมาตรา ๔๓

มาตรา ๔๕ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทยื่นรายงานหรือเอกสารใด ๆ ตาม
ระยะเวลาหรือเป็นครั้งคราว ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดก็ได้ และนายทะเบียนจะ
ให้ทำคำชี้แจงเพื่ออธิบายหรือขยายความแห่งรายงานหรือเอกสารนั้นด้วยก็ได้

รายงานหรือเอกสารที่ยื่นหรือแสดงหรือทำคำชี้แจงเพื่ออธิบายหรือขยายความตาม
วรรคหนึ่งบริษัทต้องทำให้ครบถ้วนตรงต่อความเป็นจริง

มาตรา ๔๖ ให้บริษัทประกาศรายการย่อตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดแสดง
สินทรัพย์และหนี้สินที่มีอยู่ในวันสิ้นปีปฏิทินภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งรายงานประจำปีตาม
มาตรา ๔๓ ในหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายในท้องถิ่นที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทตั้งอยู่อย่าง
น้อยหนึ่งฉบับมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ปิดประกาศไว้ในที่ที่เปิดเผย ณ สำนักงาน
ใหญ่และสำนักงานสาขาของบริษัทไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือนด้วย

มาตรา ๔๗ ให้บริษัทส่งรายงานการตรวจสอบฐานะการเงินรวมทั้งการคำนวณ
ความรับผิดชอบตามกฎหมายประกันภัยต่อนายทะเบียนในรอบหนึ่งปี ซึ่งรับรองโดยบุคคลซึ่งมี
คุณสมบัติและความรู้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด รายงานนั้นให้ทำตามแบบและรายการที่นาย

ทะเบียนกำหนดและต้องยื่นต่อนายทะเบียนไม่ช้ากว่าสิบเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน

ไม่ว่าในระยะเวลาใดเมื่อเห็นสมควร นายทะเบียนจะสั่งให้บริษัทปฏิบัติการตรวจสอบและส่งรายงานตามความในวรรคหนึ่งก็ได้ ในกรณีดังว่านี้ ให้นำกำหนดระยะเวลาการยื่นรายงานต่อนายทะเบียนตามวรรคหนึ่งมาใช้บังคับ โดยให้เริ่มนับแต่วันที่บริษัทได้รับคำสั่งจากนายทะเบียน

มาตรา ๔๘ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของบริษัทและเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบให้นายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ

(๑) เข้าไปในสำนักงานของบริษัทในระหว่างเวลาทำการเพื่อทราบข้อเท็จจริง ในการนี้ให้มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ จากกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทและสอบถามบุคคลดังกล่าวได้

(๒) เข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจของบริษัท หรือสถานที่ใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสมุดบัญชี เอกสาร หรือดวงตรา หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท เพื่อตรวจสอบหรือประเมินราคาทรัพย์สินของบริษัท ในระหว่างเวลาทำการหรือในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

(๓) สั่งให้บริษัทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ

(๔) เรียกบุคคลดังกล่าวใน (๑) หรือ (๓) มาให้ถ้อยคำหรือจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงตามที่ต้องการก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๔๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

มาตรา ๕๐ ผู้มีส่วนได้เสียชอบที่จะขอตรวจสอบสมุดทะเบียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องแก่สมุดทะเบียนที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ และขอคัดสำเนาโดยมีคำรับรองของนายทะเบียนได้ โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๕๑ เมื่อบริษัทใดประสงค์จะเลิกกิจการ ให้บริษัทนั้นแจ้งความประสงค์ที่จะเลิกกิจการต่อนายทะเบียนให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามเดือนก่อนเลิกกิจการ

ในกรณีที่บริษัทซึ่งเป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศเลิกกิจการให้มีการชำระบัญชี ในการชำระบัญชีนั้นให้นำความในมาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ มาใช้

บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๒ จำนวนเงินที่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายประกันภัย หรือทายาทของผู้เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับตามกฎหมายประกันภัย หากมิได้เรียกร้องจากบริษัทจนล่วงพ้นอายุความแล้ว ให้บริษัทนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดอายุความ

มาตรา ๕๓ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่าบริษัทใดมีฐานะ หรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้บริษัทนั้นแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในกรณีนี้จะสั่งให้เพิ่มทุนหรือลดทุนด้วยก็ได้

ในกรณีที่บริษัทใดไม่เพิ่มทุนหรือลดทุนภายในกำหนดเวลาที่นายทะเบียนสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าว

ในกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องให้บริษัทใดเพิ่มทุนหรือลดทุนเพื่อให้บริษัทนั้นสามารถพยุงฐานะและการดำเนินการต่อไปได้ นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะสั่งให้บริษัทเพิ่มทุนหรือลดทุนทันทีก็ได้ โดยให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าวเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ในการเพิ่มทุนหรือลดทุนตามวรรคสองหรือวรรคสาม มิให้นำมาตรา ๑๒๒๐ มาตรา ๑๒๒๔ มาตรา ๑๒๒๕ และมาตรา ๑๒๒๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา ๑๓๖ วรรคสอง (๒) มาตรา ๑๓๘ และมาตรา ๑๔๑ แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับ

มาตรา ๕๔ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่าบริษัทใดมีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน หรือกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทใด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๕๓ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทนั้นถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทผู้เป็นต้นเหตุดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่นายทะเบียนสั่งถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้บริษัทนั้นแต่งตั้งบุคคลอื่น โดยความเห็นชอบจากนายทะเบียนเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทนภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันถอดถอน

ในกรณีที่บริษัทใดไม่ถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือถอดถอนแล้วไม่แต่งตั้ง

บุคคลอื่นเข้าดำรงตำแหน่งแทนตามวรรคสอง นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งถอดถอนบุคคลดังกล่าวหรือแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปดำรงตำแหน่งเป็นเวลาไม่เกินสามปี และมีให้นำความในมาตรา ๓๕ (๔) มาใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งนายทะเบียนแต่งตั้งตามวรรคสามได้รับค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของบริษัทนั้น และในระหว่างเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งอยู่ ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะมีมติเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของนายทะเบียนมิได้

บุคคลซึ่งถูกถอดถอนตามคำสั่งของนายทะเบียนจะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือดำเนินการใด ๆ ในบริษัทนั้นไม่ได้ไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม

ให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนที่ให้ถอดถอนหรือแต่งตั้งตามมาตรานี้เป็นมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น

มาตรา ๕๕ ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๕๔ แล้ว แต่ฐานะการเงินและการดำเนินงานของบริษัทก็ยังไม่ดีขึ้น รัฐมนตรีจะสั่งให้มีการควบคุมบริษัทนั้น หรือจะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจของบริษัทนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๕๖ เมื่อมีการควบคุมบริษัทใด ให้นายทะเบียนแจ้งคำสั่งนั้นไปยังบริษัท และให้ปิดคำสั่งนั้นไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานของบริษัทนั้น กับทั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา และหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายในท้องถิ่นที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทตั้งอยู่อย่างน้อยสองฉบับ

มาตรา ๕๗ เมื่อมีการควบคุมบริษัทใด ให้รัฐมนตรีตั้งคณะกรรมการควบคุมบริษัทนั้นประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่าสองคน คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินกิจการของบริษัทนั้นได้ทุกประการและให้ประธานกรรมการเป็นผู้แทนของบริษัทนั้น ทั้งนี้ มีให้นำความในมาตรา ๓๕ (๔) มาใช้บังคับ

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้กรรมการ พนักงานและลูกจ้างของบริษัทที่ถูกควบคุมหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ของบริษัทได้

การตั้งคณะกรรมการและการแต่งตั้งกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๘ เมื่อมีการควบคุมบริษัทใด ห้ามมิให้กรรมการและพนักงานของบริษัทดำเนินกิจการของบริษัทนั้น เว้นแต่จะได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการควบคุมบริษัท

มาตรา ๕๙ เมื่อมีการควบคุมบริษัทใด ให้กรรมการ พนักงานและลูกจ้างของ

บริษัทนั้นจัดการตามควร เพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินและประโยชน์ของบริษัทไว้ และรีบรายงานกิจการและมอบทรัพย์สินพร้อมด้วยสมุดบัญชี เอกสาร ดวงตรา และสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของบริษัทให้แก่คณะกรรมการควบคุมบริษัทนั้น โดยมีชักช้า

มาตรา ๖๐ คณะกรรมการควบคุมบริษัทมีอำนาจสั่งให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้แสดง หรือส่งสมุดบัญชี เอกสาร ดวงตราและหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของบริษัทที่ถูกควบคุม

มาตรา ๖๑ เมื่อคณะกรรมการควบคุมบริษัทเห็นว่าบริษัทที่ถูกควบคุมจะดำเนินกิจการของตนเองต่อไปได้ ให้รายงานต่อรัฐมนตรี ถ้ารัฐมนตรีเห็นสมควรจะมีคำสั่งให้เลิกการควบคุมเสียก็ได้ เมื่อรัฐมนตรีมีคำสั่งเช่นนั้น ให้นายทะเบียนแจ้งคำสั่งนั้นไปยังบริษัทและให้ประกาศคำสั่งในราชกิจจานุเบกษาและหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายในท้องถิ่นที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทตั้งอยู่อย่างน้อยสองฉบับ

มาตรา ๖๒ เมื่อคณะกรรมการควบคุมบริษัทเห็นว่าบริษัทที่ถูกควบคุมไม่อาจดำเนินกิจการต่อไปได้ และมีเหตุสมควรเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามมาตรา ๖๔ ให้รายงานต่อรัฐมนตรี ถ้ารัฐมนตรีเห็นว่ามิเหตุอันสมควรจะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทนั้นเสียตามมาตรา ๖๔ ก็ได้

มาตรา ๖๓ คณะกรรมการควบคุมบริษัทอาจได้รับเงินค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของบริษัท

หมวด ๓

การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต

มาตรา ๖๔ รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตเมื่อปรากฏแก่รัฐมนตรีว่าบริษัท

(๑) มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินหรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคงอันอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

(๒) ผ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด หรือประกาศที่ออกหรือกำหนดตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐมนตรี นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในเมื่ออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

- (๓) หยุคประกอบธุรกิจประกันชีวิตโดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (๔) ประวิงการจ่ายเงินที่ต้องใช้ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต
- (๕) ถ้าประกอบธุรกิจประกันชีวิตต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย หรือประชาชน

มาตรา ๖๕ เมื่อบริษัทใดถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตให้บริษัทนั้นเลิกกันนับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาตและให้มีการชำระบัญชี ในการชำระบัญชานั้นให้รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี การใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียน

มาตรา ๖๖ เพื่อประโยชน์แก่การชำระบัญชี ให้ถือว่าบริษัทซึ่งเป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศเป็นบริษัทจำกัด และเพื่อประโยชน์แก่การนี้ ให้ถือว่านายทะเบียนและกรรมการประกันภัยเป็นนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วแต่กรณี และการเสนอรายงานต่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ให้เสนอต่อนายทะเบียน แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงสิทธิเรียกร้องใด ๆ ที่มีต่อบริษัทประกันชีวิตต่างประเทสนั้น

มาตรา ๖๗ ผู้ชำระบัญชีซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา ๖๕ อาจได้รับเงินค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของบริษัท

หมวด ๔

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

มาตรา ๖๘ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตให้ระบุด้วยว่าเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใด

มาตรา ๖๙ ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) บรรลุนิติภาวะ
- (๒) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย
- (๓) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๔) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (๕) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (๖) ไม่เป็นนายหน้าประกันชีวิต
- (๗) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (๘) ได้รับการศึกษาวิชาประกันชีวิตจากสถาบันการศึกษาที่นายทะเบียนประกาศกำหนดหรือสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศกำหนด

มาตรา ๗๐ ผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๖๘ ประสงค์จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใด ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทนั้นต่อนายทะเบียน พร้อมด้วยหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันชีวิต

เมื่อนายทะเบียนได้พิจารณาคำขอตามวรรคหนึ่งเป็นที่พอใจแล้ว ให้ออกใบอนุญาตให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทที่แสดงความต้องการ เมื่อได้ออกใบอนุญาตแล้วให้แจ้งให้บริษัททราบ

ผู้ที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใดอยู่แล้ว อาจขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทอื่นอีกได้ คำขอรับใบอนุญาตเช่นว่านี้ ผู้ขอต้องยื่นหนังสือแสดงความยินยอมของบริษัทที่ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันชีวิตอยู่แล้วพร้อมด้วยหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทใหม่ที่ต้องมีข้อความแสดงไว้ด้วยว่าบริษัทใหม่นั้นได้ทราบแล้วว่าผู้ขอเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใดอยู่แล้ว เมื่อนายทะเบียนได้ออกใบอนุญาตแล้วให้แจ้งบริษัทที่เกี่ยวข้องทราบ หนังสือแสดงความต้องการตามวรรคหนึ่งและหนังสือแสดงความยินยอมตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๗๑ ตัวแทนประกันชีวิตอาจทำสัญญาประกันชีวิตในนามของบริษัทได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท

ตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิต หรือพนักงานของบริษัทซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน อาจรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท

หนังสือมอบอำนาจของบริษัทตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

หนังสือมอบอำนาจของบริษัท แม้มิได้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดก็ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกเพราะเหตุที่มีได้ทำตามแบบที่กำหนดนั้น

มาตรา ๗๒ บุคคลธรรมดาซึ่งจะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้ ต้องไม่เป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือเป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทใด และให้นำความในมาตรา ๖๕ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

นิติบุคคลอาจขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้เมื่อ

- (๑) นิติบุคคลนั้นมีสำนักงานใหญ่ในประเทศไทย
- (๒) กิจการดังกล่าวอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น
- (๓) นิติบุคคลนั้นมีพนักงานหรือลูกจ้างที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้เป็นผู้ทำการแทนนิติบุคคลดังกล่าว และ

(๔) นิติบุคคลนั้นต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต

มาตรา ๗๓ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๗๒ ประสงค์จะเป็นนายหน้าประกันชีวิต ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียน

การออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด

คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาตตามมาตรานี้ ให้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๗๔ นายหน้าประกันชีวิตต้องมีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ในกรณีย้ายสำนักงาน ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนเป็นหนังสือภายในห้าวันนับแต่วันที่ย้าย

มาตรา ๗๕ ให้นายหน้าประกันชีวิตจัดทำสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจของตนตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด

เมื่อมีเหตุจะต้องลงในสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารตามวรรคหนึ่งให้นายหน้าประกันชีวิตลงรายการเกี่ยวกับเหตุนั้นในสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเช่นว่านั้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิเหตุจะต้องลงรายการนั้น

มาตรา ๗๖ ให้นายหน้าประกันชีวิตเก็บรักษาสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และ

เอกสารเกี่ยวกับธุรกิจของตนรวมทั้งเอกสารประกอบการลงสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีไว้ที่สำนักงานของตนไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันลงรายการครั้งสุดท้ายในสมุดทะเบียนหรือสมุดบัญชีนั้น

มาตรา ๗๗ ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดภายในกำหนดสองเดือนก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งได้ต่ออายุใบอนุญาตครบสองคราวติดต่อกันแล้วและได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อไป ให้ใบอนุญาตที่ออกให้ในคราวต่อไปนั้นมีอายุห้าปี

มาตรา ๗๘ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใด ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างในบริษัทใด ให้ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตของผู้นั้นสิ้นสุดลง

มาตรา ๗๙ ในกรณีที่บริษัทได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้นแล้วก็ดี หรือได้ส่งมอบแก่นายหน้าประกันชีวิตเพื่อส่งมอบแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้นก็ดี ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เอาประกันภัยรายนั้นได้ชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัทแล้ว

มาตรา ๘๐ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการปฏิบัติของนายหน้าประกันชีวิต นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกให้นายหน้าประกันชีวิตมาให้ถ้อยคำหรือสั่งให้ส่งสมุดทะเบียน สมุดบัญชี หรือเอกสารใด ๆ หรือให้ส่งรายงานตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดเพื่อตรวจสอบหรือจะเข้าไปในสำนักงานของบุคคลดังกล่าวในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจสอบดังกล่าวก็ได้ ในการนี้นายหน้าประกันชีวิตต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๘๑ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่าตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต

(๑) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

(๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๖๕ หรือมาตรา ๗๒ แล้วแต่กรณี

(๓) ดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชน

เมื่อนายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งคำสั่งนั้นไปยังผู้

ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๘๒ ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๘๑ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๘๓ ห้ามมิให้ผู้ใดชักชวน แนะนำ หรือกระทำให้ด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตในต่างประเทศหรือกับบุคคลใด ๆ นอกจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่นายหน้าประกันชีวิตซึ่งได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนให้ทำการชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตในต่างประเทศ

หมวด ๕

กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิต

มาตรา ๘๔ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิต” มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพ

มาตรา ๘๕ บริษัทใดไม่นำเงินส่งเข้ากองทุนให้ถูกต้องตามมาตรา ๘๒ ต้องเสียเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสองต่อเดือนของเงินที่ไม่ได้นำส่งดังกล่าว

มาตรา ๘๖ ให้กองทุนประกอบด้วย

- (๑) เงินที่ได้รับตามมาตรา ๑๒๖
- (๒) เงินที่ได้รับตามมาตรา ๕๒
- (๓) เงินเพิ่มที่ได้รับตามมาตรา ๘๕
- (๔) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่มีผู้มอบให้ และ
- (๕) ดอกผลของกองทุน

มาตรา ๘๗ เงินและทรัพย์สินตามมาตรา ๘๖ ให้เป็นของกรรมการประกันภัยและไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๘๘ การเบิกจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและการบริหารกองทุนให้เป็นไป

ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๖ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๘๙ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘ วรรคห้า มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๗ มาตรา ๒๑ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา ๗ วรรคสี่ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง หรือเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๓๓ (๕) วรรคสอง หรือมาตรา ๓๔ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และถ้าเป็นกรณีกระทำความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๙๐ บริษัทใดไม่ตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือไม่แจ้งผู้ถือหุ้นอันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาทในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๙๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปีหรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๙๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๙๓ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ หรือไม่วางเงินสำรองประกันภัยตามมาตรา ๒๔ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และถ้าเป็นกรณีการกระทำความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๙๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๙๕ บริษัทใดออกกรมธรรม์ประกันภัยหรือเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยโดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ หรือกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยโดยฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ หรือฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๙๖ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่น

บาท

มาตรา ๘๗ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่ง
แสนบาท

มาตรา ๘๘ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๖
มาตรา ๔๗ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
หนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๙ บริษัทใดไม่ยอมให้ผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบคุณสมบัติหรือไม่ยอมคัด
สำเนารายการให้ตามที่มีส่วนได้เสียร้องขอตามมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๑๐๐ บริษัทใดจงใจแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้อง
บอกให้แจ้งในการยื่นรายการหรือให้คำชี้แจงตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่น
บาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๐๑ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือ
พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๔๘ หรือฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา ๔๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่น
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๒ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่
เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๐๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๔ วรรคห้า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี
หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ หรือมาตรา ๖๐ ต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก
เดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๖ ตัวแทนประกันชีวิตผู้ใดทำสัญญาประกันชีวิตโดยไม่ได้รับมอบ
อำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทตามมาตรา ๗๑ วรรคหนึ่ง หรือตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกัน
ชีวิต หรือพนักงานของบริษัทผู้ใดรับเบี้ยประกันภัยโดยไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท
ตามมาตรา ๗๑ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๗ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใดไม่มีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับ
ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต หรือตามที่ได้แจ้งการย้ายสำนักงานไว้ต่อนายทะเบียนตาม

มาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา ๑๐๘ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใดย้ายสำนักงานโดยไม่แจ้งต่อนายทะเบียน ตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๐๙ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง หรือไม่ลงรายการในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๑๑๐ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๑๑๑ นายหน้าประกันชีวิตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของนายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งเรียกตามมาตรา ๘๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๘๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก เดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๔ ในกรณีที่บริษัทใจจงใจกระทำความผิดเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๘ หรือมาตรา ๓๖ หรือจงใจแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องบอกให้แจ้งหรือให้ทำคำชี้แจงตามมาตรา ๔๕ กรรมการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของ บริษัทนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของบริษัทนั้นด้วย

มาตรา ๑๑๕ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ในการดำเนินงานของบริษัท กรรมการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในบริษัท กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามบทบัญญัติในหมวด ๑ หมวด ๓ หมวด ๔ หมวด ๕ หรือหมวด ๗ ของลักษณะ ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ แห่ง พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สหกรณ์ และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๙๙ หรือมาตรา ๒๑๕ หรือมาตรา ๒๑๖ แห่งพระราชบัญญัติบริษัท มหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) ในการสอบบัญชีของบริษัท ผู้สอบบัญชีผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๒๖๘

แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้าง
หุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๘๕

(๓) ผู้ใดเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตาม
(๑) หรือ (๒)

ให้ถือว่ากรรมการประกันภัยเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา

ในความผิดตามมาตรา ๑๑๖ นี้ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ให้พนักงานอัยการมี
อำนาจเรียกทรัพย์สิน หรือราคา หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแทนผู้ได้รับความเสียหาย
ด้วย ในการนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้
ในมาตรา ๑๑๕ และกรรมการประกันภัยเห็นว่าหากปล่อยเงินเข้าไว้ อาจเกิดความเสียหายแก่
ประโยชน์ของประชาชนให้กรรมการประกันภัยมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือ
ทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นของบุคคลนั้น แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าหก
เดือนไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีมีการฟ้องคดีต่อศาลให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวคงมีผลต่อไปจนกว่า
ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถฟ้องคดีได้ภายในหกเดือน ศาลที่มีเขตอำนาจ
จะสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีกตามคำขอของกรรมการประกันภัยก็ได้

ให้กรรมการประกันภัยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรรมการประกันภัย
เป็นผู้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะหลบหนีออก
นอกราชอาณาจักร เมื่อกรรมการประกันภัยร้องขอ ให้ศาลอาญามีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออก
นอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้ ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน เมื่ออธิบดีกรมการประกันภัย
หรือบุคคลที่อธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมายแจ้งให้อธิบดีกรมตำรวจทราบ ให้อธิบดีกรม
ตำรวจมีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวได้เป็นเวลาไม่
เกินสิบห้าวันจนกว่าศาลอาญาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของศาลอาญาหรือของอธิบดีกรมตำรวจที่สั่งตามวรรคสี่ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๑๑๗ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ยกเว้นมาตรา ๕๑ และมาตรา ๑๑๖ ให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้มีจำนวนสามคนและคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใด และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๘ ให้ถือว่าบรรดาบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายดังกล่าวอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ในการอนุญาต

มาตรา ๑๑๙ บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ บริษัทใดได้ออกหุ้นไว้แล้วโดยไม่เป็นไปตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้บริษัทนั้นดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๐ บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ บริษัทใดมีผู้ถือหุ้นหรือกรรมการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คงมีผู้ถือหุ้นหรือกรรมการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยในอัตราที่เป็นอยู่ได้ต่อไป

มาตรา ๑๒๑ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ที่มีสำนักงานแยกออกจากสำนักงานใหญ่และประกอบการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ยื่นขอรับอนุญาตเป็นสาขาให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้หรือเลิกสำนักงานนั้นเสีย ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และภายในระยะเวลาดังกล่าวมิให้ถือว่าบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ผ่าฝืนมาตรา ๑๗

มาตรา ๑๒๒ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ วางหลักทรัพย์ประกันให้ถูกต้องตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงออกตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๓ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ จัดให้มีการดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนให้
ถูกต้องตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๔ มิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ
แก่บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้
บังคับ และต้องจำหน่ายไปตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในเก้าปีนับแต่วันที่เลิกใช้หรือ
วันที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้น แล้วแต่กรณี เว้นแต่อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๘
ได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๐

มาตรา ๑๒๕ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ
แก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตาม
มาตรา ๑๑๘ อยู่แล้วโดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๖ เงินที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย
หรือทายาทของผู้เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับตามกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งสิทธิเรียกร้องเงินนั้นขาด
อายุความแล้วและอยู่ในครอบครองของบริษัทในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บริษัท
ตรวจสอบและนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนภายในสามเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ
และให้นำความในมาตรา ๘๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๗ บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ บริษัทใดได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ
ประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยอยู่แล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้
ใช้บังคับ ให้บริษัทนั้นประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามใบอนุญาตนั้นต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไข
ดังนี้

(๑) หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทต้องวางไว้กับนายทะเบียนและเงินกองทุนที่บริษัท
ดำรงไว้ตามมาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ต้องเป็นหลักทรัพย์
ประกันและเงินกองทุนต่างหากจากหลักทรัพย์ประกันและเงินกองทุนที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ต้อง
วางและดำรงไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(๒) ต้องแยกมารับและรายจ่ายของธุรกิจประกันวินาศภัยออกเป็นส่วนหนึ่ง
ต่างหากจากรายรับและรายจ่ายของธุรกิจประกันชีวิต

(๓) ในกรณีที่รัฐมนตรีมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตาม
มาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ารัฐมนตรีมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจ
ประกันวินาศภัยของบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ นั้นด้วย

ให้บริษัทตามวรรคหนึ่ง จัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจ

ประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย โดยรับโอนบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน ความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนพนักงานและลูกจ้างในส่วนของธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ เป็นของบริษัทที่ตั้งขึ้นใหม่นั้น ให้แล้วเสร็จภายในแปดปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่จัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่เพื่อขอรับใบอนุญาตภายในกำหนดเวลาดังกล่าวหรือปฏิบัติฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ถือว่าใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ นั้นเป็นอันสิ้นอายุ

มาตรา ๑๒๘ ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ และมาตรา ๑๒๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้เมื่อบริษัทตามมาตรา ๑๑๘ ร้องขอโดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ และมาตรา ๑๒๓

มาตรา ๑๒๙ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๓๐ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ ในขณะเดียวกันแจ้งการเลิกกระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งต่อนายทะเบียนภายในสองเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อพ้นระยะดังกล่าวหากผู้ใดมิได้แจ้งการบอกเลิกการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งต่อนายทะเบียน ให้ถือว่าใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตของผู้นั้นสิ้นสุดลงตั้งแต่วันสิ้นระยะเวลาให้แจ้งการบอกเลิกดังกล่าว

มาตรา ๑๓๑ ให้บรรดากฎกระทรวง ประกาศ หรือเงื่อนไขในการอนุญาตที่ออกหรือกำหนดซึ่งใช้บังคับอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวง ประกาศ หรือเงื่อนไขที่ออกหรือกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

(๑) ค่าขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต	๑๐๐,๐๐๐	บาท
(๒) ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต	๑,๐๐๐,๐๐๐	บาท
(๓) ใบอนุญาตให้เปิดสาขาของบริษัท	๒๐,๐๐๐	บาท
(๔) การอนุญาตให้ย้ายสำนักงานใหญ่หรือสาขา	๕,๐๐๐	บาท
(๕) ค่าสมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาต เป็นตัวแทนหรือนายหน้าประกันชีวิต	๒๐๐	บาท
(๖) ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต	๔๐๐	บาท
(๗) ใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิต	๒๐,๐๐๐	บาท
(๘) ใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดาเป็นนายหน้าประกันชีวิต	๔๐๐	บาท
(๙) ใบแทนใบอนุญาตทุกชนิด	๒๐๐	บาท
(๑๐) ค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับการประกอบธุรกิจ ประกันชีวิต	๕๐,๐๐๐	บาท
(๑๑) การให้ต่ออายุใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ประเภท ๑ ปี	๒๐๐	บาท
(๑๒) การให้ต่ออายุใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ประเภท ๕ ปี	๑,๐๐๐	บาท
(๑๓) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้า ประกันชีวิต ประเภท ๑ ปี	๖,๐๐๐	บาท
(๑๔) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้า ประกันชีวิต ประเภท ๕ ปี	๓๐,๐๐๐	บาท
(๑๕) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดา เป็นนายหน้าประกันชีวิต ประเภท ๑ ปี	๒๐๐	บาท
(๑๖) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดา เป็นนายหน้าประกันชีวิต ประเภท ๕ ปี	๑,๐๐๐	บาท

(๑๗) การขอตรวจดูเอกสาร	ครั้งละ	๕๐	บาท
(๑๘) การคัดหรือรับรองสำเนาเอกสาร	หน้าละ	๕๐	บาท
(๑๙) ค่าขอรับความเห็นชอบในแบบและข้อความแห่ง กรรมกรรมประกันภัย เอกสารประกอบหรือแนบท้าย กรรมกรรมประกันภัย	แบบละ	๑,๐๐๐	บาท
(๒๐) ค่าขอรับความเห็นชอบการกำหนด อัตราเบี้ยประกันภัย	แบบละ	๑,๐๐๐	บาท

DPU

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตฉบับปัจจุบันได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน มีบทบัญญัติหลายประการไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังขยายตัวในปัจจุบันและในอนาคต ประกอบกับได้มีการเปลี่ยนฐานะของสำนักงานประกันภัยเป็นกรมการประกันภัย ดังนั้น เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของธุรกิจประกันชีวิต สมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการประกอบธุรกิจประกันชีวิตให้มีความคล่องตัวและสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้เอาประกันภัยเพิ่มขึ้น ตลอดจนควรกำหนดขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เสียใหม่ เพื่อให้สามารถควบคุมและกำกับดูแลกิจการธุรกิจประกันชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

DRU

Draft

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติ

ประกันวินาศภัย

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ [๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“วินาศภัย” หมายความว่า ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ หรือรายได้ด้วย

“บริษัท” หมายความว่า บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ และหมายความรวมถึงสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

“สำนักงานใหญ่” หมายความว่า รวมถึงสำนักงานสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

“การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย” หมายความว่า รวมถึงการประกอบธุรกิจประกันต่อด้วย

“เงินกองทุน” หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของบริษัทตามราคาประเมินทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทที่ประเมินตามพระราชบัญญัตินี้

“ตัวแทนประกันวินาศภัย” หมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท

“นายหน้าประกันวินาศภัย” หมายความว่า ผู้ซึ่งหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท โดยกระทำเพื่อรับเงินเนื่องจากการนั้น

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันวินาศภัย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“นายทะเบียน” หมายความว่า อธิบดีกรมการประกันภัยหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมาย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้กับออกประกาศตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บริษัท

มาตรา ๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๗ การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี

การจัดตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตามวรรคหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติก่อนให้ความเห็นชอบก็ได้

เมื่อได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดและได้วางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๕ กับทั้งได้ดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตามมาตรา ๒๗ แล้ว จึงให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต่อรัฐมนตรีภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยและการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และในการอนุญาตรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๗ บริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศจะตั้งสาขาของบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ในการนี้ รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขก็ได้

การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยและการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยโดยตั้งเป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

สาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต้องดำรงทรัพย์สินไว้ในประเทศไทยตามจำนวน ชนิด วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด จำนวนทรัพย์สินที่รัฐมนตรีกำหนดต้องไม่ต่ำกว่าจำนวนเงินกองทุนที่บริษัทต้องดำรงตามมาตรา ๒๗

รัฐมนตรีจะออกใบอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งก็ต่อเมื่อบริษัทได้วางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๕ และดำรงไว้ซึ่งทรัพย์สินในประเทศไทยตามวรรคสามแล้ว บริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศจะเปิดสาขา ณ ที่ใด ๆ มิได้

สาขาให้หมายความรวมถึงสำนักงานที่แยกออกจากสำนักงานใหญ่ของบริษัทไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร และได้รับเงินค่าใช้จ่าจากบริษัทไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานที่ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้ใช้เป็นที่ตั้งหน่วยปฏิบัติการข้อมูลสถานที่เก็บเอกสาร และสถานที่ฝึกอบรมที่เกี่ยวกับกิจการของบริษัท

มาตรา ๘ หุ้นของบริษัทจะต้องเป็นหุ้นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือ มีมูลค่าของหุ้นไม่เกินหุ้นละหนึ่งร้อยบาท และข้อบังคับของบริษัทต้องไม่มีข้อจำกัดในการโอนหุ้น

มาตรา ๙ บริษัทต้องมีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด และต้องมีกรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด

มาตรา ๑๐ บุคคลใดได้หุ้นของบริษัทใดมา และการได้มานั้นเป็นเหตุให้จำนวนหุ้นหรือบุคคลผู้ถือหุ้นอยู่เป็นไปโดยฝ่าฝืนมาตรา ๙ และไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๑ บุคคลนั้นจะยกเอาการถือหุ้นในส่วนที่เกินจำนวนที่ถือไว้ขึ้นใช้ยื่นต่อบริษัทนั้นมิได้ และบริษัทจะจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอื่นใดให้แก่บุคคลนั้น หรือให้บุคคลนั้นออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมของผู้ถือหุ้นตามจำนวนหุ้นส่วนที่เกินมิได้

มาตรา ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามมาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ ให้บริษัทตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าสามเดือนก่อนการประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราว และแจ้งผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียนตามรายการและภายในเวลาที่นายทะเบียนกำหนดในกรณีที่พบว่ามีจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นถือโดยฝ่าฝืนมาตรา ๙ ให้บริษัทแจ้งให้ผู้นั้นทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตรวจพบ และให้ผู้นั้นดำเนินการแก้ไขภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรับแจ้ง

มาตรา ๑๒ บทบัญญัติมาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ มิให้นำมาใช้บังคับแก่บริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๓ บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจะควบกับบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดอื่นมิได้ เว้นแต่จะควบกับบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยด้วยกัน

การควบบริษัทตามวรรคหนึ่งเข้ากัน ให้กระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ในการให้ความเห็นชอบรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติก่อนให้ความเห็นชอบก็ได้ เมื่อได้จดทะเบียนควบบริษัทเข้ากันตามกฎหมายแล้ว บริษัทใหม่ที่ควบเข้ากันต้องขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามมาตรา ๖ ภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่ควบเข้ากันนั้น ในระหว่างขอรับใบอนุญาต ให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยไปพลางได้ตามใบอนุญาตเดิม หากไม่ขอรับใบอนุญาตภายในกำหนดดังกล่าว หรือควบบริษัทเข้ากันโดยฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ถือว่าใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยเดิมที่ออกให้แก่บริษัทก่อนควบเข้ากันนั้นเป็นอันสิ้นอายุ

มาตรา ๑๔ นอกจากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย บริษัทต้องเสียค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยทุกปี เว้นแต่ปีที่ออกใบอนุญาต

บริษัทใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในสามเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน ให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัทนั้นสิ้นอายุ

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัทใดสิ้นอายุ ให้ถือว่าบริษัทนั้นถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย

มาตรา ๑๖ บริษัทตามมาตรา ๖ ที่จะเปิดสาขาหรือย้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขา ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน และให้นำความในมาตรา ๖ วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการเป็นผู้รับประกันภัยโดยทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลใด ๆ เว้นแต่จะเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า “ประกันวินาศภัย” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน นอกจากบุคคลดังต่อไปนี้

- (๑) บริษัท
- (๒) สมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นบริษัทหรือสมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท
- (๓) สมาคมที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัย
- (๔) สมาคมนายจ้างหรือสหภาพแรงงานที่มีสมาชิกส่วนมากเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท
- (๕) ตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยที่ใช้เพื่อเป็นคำแสดงชื่อในธุรกิจการเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยของตน แล้วแต่กรณี
- (๖) สถาบันการศึกษาวิชาประกันวินาศภัยหรือสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันวินาศภัยซึ่งใช้เพื่อเป็นคำแสดงชื่อของสถาบันนั้น
- (๗) กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก หรือผู้มีฐานะ มีตำแหน่งหรือหน้าที่ใด ๆ ในบริษัท สมาคม สหภาพแรงงาน สถาบันการศึกษาวิชาประกันวินาศภัย หรือสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันวินาศภัย ตาม (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๖) ซึ่งใช้เพื่อแสดงความเป็นกรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก หรือผู้มีฐานะ มีตำแหน่งหรือหน้าที่ของตนในบริษัท สมาคม สหภาพแรงงาน หรือสถาบันดังกล่าว

มาตรา ๑๙ บริษัทต้องมีหลักทรัพย์ของบริษัทวางไว้กับนายทะเบียนเป็นหลักทรัพย์ประกันตามประเภทของการประกันภัย

การกำหนดประเภทของการประกันภัยและมูลค่าของหลักทรัพย์ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หลักทรัพย์ของบริษัทที่ต้องวางไว้กับนายทะเบียนจะเป็นเงินสด พันธบัตรรัฐบาลไทย หรือทรัพย์สินอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดก็ได้

บริษัทอาจขอเปลี่ยนแปลงหลักทรัพย์ประกันที่วางไว้ได้ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับวรรคสองและวรรคสาม

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันของบริษัทใดมีมูลค่าลดต่ำกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๙ ให้นายทะเบียนสั่งให้บริษัทนั้นนำหลักทรัพย์ประกัน

มาเพิ่มจนครบจำนวนที่กำหนดภายในสองเดือนนับแต่วันได้รับคำสั่ง

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันของบริษัทใดมีมูลค่าเพิ่มขึ้นกว่าที่กำหนด ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๕ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนหลักทรัพย์ประกันส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นนั้นได้ ตามคำขอของบริษัทซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ถึงมูลค่าที่เพิ่มขึ้น

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่บริษัทเลิกประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในประเภทใดอัน มีผลให้หลักทรัพย์ประกันที่ได้วางไว้แล้วมีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของหลักทรัพย์ประกันที่กำหนดไว้ สำหรับการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยที่คงดำเนินการต่อไป บริษัทมีสิทธิได้รับคืนทรัพย์สินที่ได้วางไว้เป็นหลักทรัพย์ประกันเฉพาะส่วนที่เกินมูลค่าของหลักทรัพย์ประกันที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยประเภทที่คงดำเนินการต่อไปนั้น ทั้งนี้ เมื่อบริษัทได้แสดง หลักฐานให้เป็นที่พอใจนายทะเบียนว่า ได้ปลดเปลื้องหนี้สินและไม่มีหนี้สินเหลืออยู่สำหรับการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยประเภทที่เลิกนั้นแล้ว

มาตรา ๒๓ ให้บริษัทจัดสรรเงินสำรองดังนี้

- (๑) เงินสำรองสำหรับเบี้ยประกันภัยที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัท
- (๒) เงินสำรองสำหรับค่าสินไหมทดแทน และ
- (๓) เงินสำรองเพื่อการอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การจัดสรรทรัพย์สินไว้เป็นเงินสำรองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นเงินสำรองตามวรรคหนึ่ง จะเป็นเงินสด หรือพันธบัตร รัฐบาลไทย หรือทรัพย์สินอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดก็ได้

มาตรา ๒๔ รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดให้บริษัทวางเงินสำรองตามมาตรา ๒๓ (๑) ไว้กับนายทะเบียนตามประเภทของการประกันภัย และตามอัตราหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศ

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตาม มาตรา ๑๕ และเงินสำรองที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ เป็นทรัพย์สินที่การ โอน หรือการได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นจะต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือต้องกระทำ

ต่อบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการ โอนหรือการ ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องนั้นทราบ และห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่ง เกี่ยวข้องนั้น โอนหรือให้ไปซึ่งทรัพย์สินนั้น จนกว่านายทะเบียนจะมีหนังสือแจ้งการถอนหรือการ เปลี่ยนแปลงทรัพย์สินนั้น

มาตรา ๒๖ หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทวางไว้ตามมาตรา ๑๕ และเงินสำรองตาม มาตรา ๒๓ ที่บริษัทวางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ทั้งนี้ ตลอดเวลาที่บริษัทยังมีได้เลิกกัน

ในกรณีที่บริษัทเลิกกัน ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการเอา ประกันภัยมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์สินที่วางเป็นหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๕ และเงิน สำรองตามมาตรา ๒๓ (๑) ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ และมีสิทธิได้รับชำระหนี้จาก ทรัพย์สินดังกล่าวก่อนเจ้าหน้าที่บุริมสิทธิพิเศษอื่น

ในกรณีที่บริษัทล้มละลาย ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจากการเอา ประกันภัยมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์สินที่วางเป็นหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๕ และเงิน สำรองตามมาตรา ๒๓ (๑) ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ มีสิทธิได้รับชำระหนี้จาก ทรัพย์สินดังกล่าวอย่างเดียวกันกับเจ้าหน้าที่มีประกันตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

ทรัพย์สินของบริษัทนอกจากหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๕ และเงินสำรองตาม มาตรา ๒๓ (๑) ที่วางไว้กับนายทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีสิทธิได้รับชำระหนี้ที่เกิดจาก การเอาประกันภัยมีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นอย่างเดียวกันกับผู้ทรงบุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๗ บริษัทต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตลอดเวลาที่ประกอบธุรกิจประกัน วิทยาศาสตร์เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของเบี้ยประกันภัยสุทธิที่ได้รับทั้งหมดสำหรับปีปฏิทินที่ ล่วงแล้ว แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่าสามสิบล้านบาท

หมวด ๒
การควบคุมบริษัท

มาตรา ๒๘ นอกจากการประกันวินาศภัย บริษัทจะลงทุนประกอบธุรกิจอื่นใดได้ เฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ในการนี้รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขสำหรับการประกอบธุรกิจ นั้น ๆ ให้บริษัทปฏิบัติตามก็ได้

มาตรา ๒๙ กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบ หรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้ นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๐ อัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทกำหนด จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

อัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนเห็นชอบไว้แล้ว เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้เปลี่ยนอัตรานั้นเสียใหม่ก็ได้ การเปลี่ยนอัตราใหม่ไม่มี

ผลกระทบกระเทือนกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้ก่อนแล้ว

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้บริษัทกระทำการดังต่อไปนี้

(๑) ประกอบธุรกิจประกันชีวิต

(๒) รับประกันวินาศภัยเกินกว่าจำนวนดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน

(ก) รับประกันอัคคีภัยรายเดี่ยวหรือหลายรายรวมกันเพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน ภายในเขตที่นายทะเบียนกำหนด ทั้งนี้ โดยมีจำนวนเงินเอาประกันภัยเกินกว่าร้อยละสิบของเงินกองทุน

(ข) รับประกันวินาศภัยยานพาหนะทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และบุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในยานพาหนะนั้น และการประกันภัยค่าจ้างเพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน ทั้งนี้ โดยมีจำนวนเงินเอาประกันภัยแต่ละยานพาหนะเกินกว่าร้อยละสิบของเงินกองทุน

(ค) รับประกันวินาศภัยอื่นนอกจาก (ก) หรือ (ข) โดยมีจำนวนเงินเอาประกันภัยรายหนึ่งเกินกว่าร้อยละสิบของเงินกองทุน

ในกรณีที่มีการประกันต่อซึ่งวินาศภัยตาม (ก) (ข) หรือ (ค) โดยมีผลบังคับพร้อมกับการรับประกันวินาศภัย มิให้นำจำนวนเงินที่เอาประกันต่อเข้าอยู่ในจำนวนที่กำหนดตาม (ก) (ข) หรือ (ค)

(๓) ลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

(๔) ฝากเงินไว้ที่อื่นนอกจากที่ธนาคาร บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

(๕) เก็บเงินสดไว้ที่อื่นนอกจากเก็บไว้ที่สำนักงานของบริษัท

(๖) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทเพื่อเป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องจากธุรกิจหรือการกระทำใด ๆ เว้นแต่เป็นการจ่ายบำเหน็จ เงินเดือน โบนัส หรือเงินอย่างอื่นที่พึงจ่ายตามปกติ

(๗) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่ตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัย นอกจากเงินค่าจ้างหรือบำเหน็จที่พึงจ่ายตามปกติ

(๘) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดล่วงหน้าให้แก่บุคคลใด เป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับงานที่จะทำให้แก่บริษัท

(๙) จ่ายบำเหน็จให้แก่บุคคลที่ช่วยให้มีการทำสัญญาประกันภัย ซึ่งมีใช้ตัวแทน

ประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยของบริษัท

(๑๐) ชื่อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่

(ก) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบธุรกิจหรือสำหรับใช้เพื่อสวัสดิการของพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทตามสมควร

(ข) เพื่อใช้สำหรับการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๘

(ค) เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทได้มาจากการรับชำระหนี้หรือจากการบังคับ

จำนอง

การซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ตาม (ก) หรือ (ข) หรือการได้อสังหาริมทรัพย์มาจากการรับชำระหนี้ตาม (ค) ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน ในการอนุญาตนายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

(๑๑) ให้ประโยชน์เป็นพิเศษแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยนอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

(๑๒) รับชำระเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยลดลงต่ำกว่าจำนวนที่ต้องชำระ

(๑๓) ตั้งหรือมอบหมายบุคคลอื่นนอกจากตัวแทนประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย หรือพนักงานของบริษัทซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงินเป็นผู้รับชำระเบี้ยประกันภัย

(๑๔) ออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยไม่มีลายมือชื่อของกรรมการผู้มีอำนาจผูกพันบริษัทและไม่ได้ประทับตราของบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ หรือไม่มีลายมือชื่อของผู้จัดการสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยและไม่ได้ประทับตราของบริษัทนั้นด้วย ถ้ามี

(๑๕) โฆษณาจูงใจอันเป็นเท็จหรือเกินความจริงเกี่ยวกับบริษัทหรือธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัท

(๑๖) ตั้งหรือมอบหมายบุคคลอื่นนอกจากตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทไปชักชวนซื้อหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการกระทำของกรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทซึ่งกระทำการในนามบริษัท หรือ

(๑๗) ขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ใด ๆ หรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกันสูงกว่าที่นายทะเบียนกำหนดแก่กรรมการ หรือซื้อทรัพย์สินจากกรรมการ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการและได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

มาตรา ๓๒ คำสั่งของนายทะเบียนที่ไม่อนุญาตตามมาตรา ๑๑ (๒) ให้อุทธรณ์ต่อ

รัฐมนตรีได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๓๓ บริษัทต้องจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่ตกเป็นของบริษัทตามมาตรา ๓๑ (๑๐) ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทมิไว้เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบธุรกิจหรือสำหรับใช้เพื่อสวัสดิการของพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท หรือเพื่อใช้สำหรับการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นตามมาตรา ๓๑ (๑๐) (ก) หรือ (ข) ถ้ามิได้ใช้อสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ให้จำหน่ายภายในเก้าปีนับแต่วันที่เลิกใช้

(๒) อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทได้มาจากการรับชำระหนี้ หรือจากการบังคับจำนองตามมาตรา ๓๑ (๑๐) (ค) ให้จำหน่ายภายในเก้าปีนับแต่วันที่ได้มา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนให้มีไว้เพื่อใช้ในกิจการตามมาตรา ๓๑ (๑๐) (ก) หรือ (ข)

กำหนดระยะเวลาที่กำหนดตาม (๑) และ (๒) นายทะเบียนอาจขยายให้อีกได้ไม่เกินสามปี เมื่อบริษัทร้องขอก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยมีเหตุผลอันสมควร ในการอนุญาตนายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้ปฏิบัติไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๓๔ ห้ามมิให้บริษัทตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัท

(๑) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

(๓) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทในช่วงเวลาที่บริษัทถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยหรือใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต

(๔) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทอื่นที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(๕) ถูกถอดถอนจากการเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทตามมาตรา ๕๑

(๖) เป็นข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมบริษัท เว้นแต่เป็นกรณีของบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจ หรือได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของ

บริษัทหรือเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๕๓

มาตรา ๓๕ ห้ามมิให้บริษัทแต่งตั้งหรือมอบหมายบุคคลใดนอกจากกรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัททำการรับประกันวินาศภัย รับเบี้ยประกันภัย และخذใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมดนอกจากการประกันต่อ

มาตรา ๓๖ ห้ามมิให้บริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต

การกระทำหรือการปฏิบัติใดๆ ของบริษัทที่จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจประกาศกำหนดให้บริษัทปฏิบัติการใด ๆ ในเรื่องต่อไปนี้ได้

- (๑) การเก็บเบี้ยประกันภัย
- (๒) การประเมินราคาทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัท
- (๓) การประกันต่อ
- (๔) การจำแนกประเภทค่าใช้จ่าย
- (๕) การจัดสรรเงินสำรองเพื่อการเสี่ยงภัยไว้เป็นประเภท ๆ
- (๖) อัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับตัวแทนประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันวินาศภัยตามประเภทของการประกันวินาศภัย
- (๗) แบบ ขนาด ตัวอักษร ภาษาที่ใช้ และข้อความของหนังสือมอบอำนาจของบริษัท รวมทั้งเอกสารแสดงการรับเงินของบริษัท

มาตรา ๓๘ ในการติดต่อกับประชาชน บริษัทต้องเปิดทำการตามวันและเวลาที่นายทะเบียนประกาศกำหนด แต่ทั้งนี้ บริษัทจะเปิดทำการเกินกว่าที่กำหนดก็ได้

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกันอัคคีภัย เมื่อบริษัททำสัญญาประกันอัคคีภัยรายใด ให้บริษัทยื่นรายการเกี่ยวกับการรับประกันอัคคีภัยตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทำสัญญาประกันอัคคีภัยรายนั้น

บทบัญญัติวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่การประกันต่อ

มาตรา ๔๐ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรายการตามมาตรา ๓๘ และเห็นสมควร จะกระทำการตรวจสอบเพื่อทราบราคาทรัพย์สินที่เอาประกันภัย ก็ให้กระทำได้ ในการนี้ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ตั้งของทรัพย์สินนั้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและ พระอาทิตย์ตกได้ตามที่เห็นสมควร และให้มีอำนาจตรวจและเรียกให้ส่งเอกสารรวมทั้งหลักฐานใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่การที่จะทราบราคาอันแท้จริงของทรัพย์สินนั้น

ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสะดวกตามสมควรแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง

ถ้าผู้เอาประกันภัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้ความสะดวกตามวรรคสองจนเป็นเหตุให้ ไม่สามารถทำการตรวจสอบได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน ในกรณี เช่นว่านี้ เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควร นายทะเบียนจะมีคำสั่งให้สัญญาประกันอัคคีภัยรายนั้นเป็น อันระงับสิ้นไปก็ได้ คำสั่งของนายทะเบียนให้กำหนดวันที่ให้สัญญาประกันอัคคีภัยระงับสิ้นไป ซึ่ง ต้องไม่น้อยกว่าสามวันนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่ง และให้นายทะเบียนแจ้งคำสั่งนั้นไปยัง บริษัทและผู้เอาประกันภัยโดยพลัน เมื่อนายทะเบียนได้มีคำสั่งเช่นว่านี้ให้สัญญาประกันอัคคีภัยราย นั้นระงับสิ้นไปในวันที่นายทะเบียนกำหนดนั้น

ในกรณีที่สัญญาประกันอัคคีภัยระงับสิ้นไปตามวรรคสาม ในส่วนที่เกี่ยวกับนิติ สัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับผู้เอาประกันภัย ให้ถือเสมือนว่าการระงับสิ้นไปแห่งสัญญาประกัน อัคคีภัยนั้นได้ระงับสิ้นไปเพราะผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญา

มาตรา ๔๑ ในกรณีที่ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบตามมาตรา ๓๘ ว่า ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมีราคาต่ำกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยมากถึงขนาดที่พนักงาน เจ้าหน้าที่เห็นว่าต่ำเกินสมควร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียน ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ปรากฏผลการตรวจสอบ ในกรณีเช่นนี้ถ้านายทะเบียนเห็นเป็นการสมควร ให้นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ลดจำนวนเงินที่เอาประกันภัยลงเท่าที่นายทะเบียน เห็นสมควร ไปยังบริษัทและผู้เอาประกันภัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ แต่จำนวนเงินเอาประกันภัยที่ลดลงแล้วนั้น ต้องไม่ต่ำกว่าราคาทรัพย์สินที่เอาประกันภัย ตามที่ปรากฏในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๒ เมื่อได้มีคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๔๑ แล้ว

(๑) ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันอัคคีภัยรายนั้นเสียได้ภายในสาม

วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน และเมื่อได้บอกเลิกแล้วให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามส่วนเฉลี่ยของระยะเวลาที่เอาประกันภัยนั้น

(๒) ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้บอกเลิกสัญญาประกันอัคคีภัยตาม (๑) ให้ถือว่าการประกันภัยรายนั้น มีจำนวนเงินที่เอาประกันภัยตามที่นายทะเบียนได้มีคำสั่งให้ลดลงแล้วนั้น ทั้งนี้ นับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งและให้บริษัทกำหนดเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลาที่เหลืออยู่ตามจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยเท่าที่ได้ลดลงแล้วนั้น และให้คืนเบี้ยประกันภัยส่วนที่เกินให้แก่ผู้เอาประกันภัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่ง

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่วินาศภัยเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีเหตุอันควรสงสัยว่าวินาศภัยนั้นเกิดขึ้นด้วยความทุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครองประกันภัย ให้พนักงานสอบสวนแจ้งเหตุที่สงสัยนั้นไปยังนายทะเบียน ในกรณีเช่นนี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งไปยังบริษัทให้คงใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายคุ้มครองประกันภัยที่สงสัยนั้นไว้ เมื่อเหตุอันควรสงสัยนั้นหมดไปแล้วให้นายทะเบียนถอนคำสั่งนั้นเสีย และแจ้งการถอนคำสั่งนั้นไปยังบริษัทและผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครองประกันภัย

ในกรณีที่นายทะเบียนออกคำสั่งให้คงใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนระงับอยู่นับแต่วันที่นายทะเบียนออกคำสั่งจนถึงวันถอนคำสั่งนั้น

มาตรา ๔๔ ให้บริษัทจัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัทตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด

เมื่อมีเหตุจะต้องลงในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีของบริษัทเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัท ให้บริษัทลงรายการที่เกี่ยวกับเหตุนั้นในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของบริษัท ทั้งนี้ ไม่ช้ากว่าเจ็ดวันนับแต่วันที่เหตุอันจะต้องลงรายการนั้น

มาตรา ๔๕ ให้บริษัทเก็บรักษาสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีตามมาตรา ๔๔ ไว้ที่สำนักงานของบริษัทไม่น้อยกว่าสิบปีนับแต่วันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในสมุดทะเบียนหรือสมุดบัญชานั้น หรือนับแต่วันที่บริษัทพ้นจากความรับผิดชอบตามรายการที่มีความรับผิดชอบครั้งสุดท้ายนี้ แล้วแต่อย่างไรจะยาวกว่า

มาตรา ๔๖ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอตรวจดูสมุดทะเบียนตามมาตรา ๔๔ เฉพาะรายการที่ตนเกี่ยวข้องหรือจะขอให้บริษัทคัดสำเนารายการดังกล่าวโดยรับรองว่าถูกต้องด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเสียค่าบริการตามที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๔๗ บริษัทต้องจัดส่งรายงานประจำปีแสดงฐานะการเงินและกิจการของบริษัทสำหรับรอบปีปฏิทินที่ล่วงแล้วต่อนายทะเบียน ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด ภายในห้าเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน

สำหรับบริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศต้อง ส่งรายงานประจำปีของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศที่ตนเป็นสาขาด้วยภายในห้าเดือนนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศนั้น

รายงานประจำปีตามมาตรา ๔๗ นี้ ต้องมีการรับรองโดยผู้สอบบัญชีด้วย

มาตรา ๔๘ ถ้าปรากฏว่ารายงานประจำปีของบริษัทส่งตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่มีรายการครบถ้วนบริบูรณ์ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องหรือครบถ้วนบริบูรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ในกรณีที่บริษัทไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าบริษัทมิได้ส่งรายงานประจำปีตามมาตรา ๔๗

มาตรา ๔๙ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทยื่นรายงานหรือเอกสารใด ๆ ตามระยะเวลาหรือเป็นครั้งคราว ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดก็ได้ และนายทะเบียนจะ ให้ทำคำชี้แจงเพื่ออธิบายหรือขยายความแห่งรายงานหรือเอกสารนั้นด้วยก็ได้

รายงานหรือเอกสารที่ยื่นหรือแสดงหรือทำคำชี้แจงเพื่ออธิบายหรือขยายความตามวรรคหนึ่ง บริษัทต้องทำให้ครบถ้วนตรงต่อความเป็นจริง

มาตรา ๕๐ ให้บริษัทประกาศรายการย่อตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดแสดงสินทรัพย์และหนี้สินที่มีอยู่ในวันสิ้นปีปฏิทินภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งรายงานประจำปีตามมาตรา ๔๗ ในหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายในท้องถิ่นที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทตั้งอยู่อย่างน้อยหนึ่งฉบับ มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ปิดประกาศไว้ในที่ที่เปิดเผย ณ สำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขาของบริษัทไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือนด้วย

มาตรา ๕๑ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของบริษัท และเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ

(๑) เข้าไปในสำนักงานของบริษัทในระหว่างเวลาทำการเพื่อทราบข้อเท็จจริง ในการนี้ให้มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ จากกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทและสอบถามบุคคลดังกล่าวได้

(๒) เข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจของบริษัท หรือสถานที่ใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสมุดบัญชี เอกสาร หรือดวงตรา หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท เพื่อตรวจสอบหรือประเมินราคาทรัพย์สินของบริษัท ในระหว่างเวลาทำการหรือในเวลา ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

(๓) สั่งให้บริษัทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ

(๔) เรียกบุคคลดังกล่าวใน (๑) หรือ (๓) มาให้ถ้อยคำหรือจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงตามที่ต้องการก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๕๒ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่า บริษัทใดมีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้บริษัทนั้นแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในการนี้จะสั่งให้เพิ่มทุนหรือลดทุน หรือ จะสั่งให้บริษัทหยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวด้วยก็ได้

ในกรณีที่บริษัทใดไม่เพิ่มทุนหรือลดทุนภายในกำหนดเวลาที่นายทะเบียนสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าว

ในกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องให้บริษัทใดเพิ่มทุนหรือลดทุน เพื่อให้บริษัทนั้นสามารถพียงฐานะและการดำเนินการต่อไปได้ นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะสั่งให้บริษัทเพิ่มทุนหรือลดทุนทันทีก็ได้โดยให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าวเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ในการเพิ่มทุนหรือลดทุนตามวรรคสองหรือวรรคสาม มิให้นำมาตรา ๑๒๒๐ มาตรา ๑๒๒๔ มาตรา ๑๒๒๕ และมาตรา ๑๒๒๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ มาตรา ๑๓๖ วรรคสอง (๒) มาตรา ๑๓๘ และมาตรา ๑๔๑ แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับ

มาตรา ๕๓ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่า บริษัทใดมีฐานะหรือการ ดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชนหรือ กรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทใด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนาย ทะเบียนตามมาตรา ๕๒ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้บริษัทนั้นถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่ง รับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทผู้เป็นต้นเหตุดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่นายทะเบียนสั่งถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้บริษัทนั้นแต่งตั้งบุคคล อื่น โดยความเห็นชอบจากนายทะเบียนเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทนภายในหนึ่งเดือนนับแต่วัน ถอดถอน

ในกรณีที่บริษัทใดไม่ถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือถอดถอนแล้วไม่แต่งตั้ง บุคคลอื่นเข้าดำรงตำแหน่งแทนตามวรรคสอง นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรียมี อำนาจสั่งถอดถอนบุคคลดังกล่าวหรือแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปดำรงตำแหน่ง เป็นเวลาไม่เกินสามปี และมีให้นำความในมาตรา ๑๔ (๔) มาใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งนายทะเบียนแต่งตั้งตามวรรคสามได้รับค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของบริษัทนั้น และในระหว่างเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งอยู่ผู้ถือ หุ้นของบริษัทจะมีมติเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของนายทะเบียนมิได้

บุคคลซึ่งถูกถอดถอนตามคำสั่งของนายทะเบียนจะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือดำเนินการ ใด ๆ ในบริษัทนั้นไม่ได้ไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม

ให้ถือว่าคำสั่งของนายทะเบียนที่ให้ถอดถอนหรือแต่งตั้งตามมาตรานี้เป็นมติของ ที่ประชุมผู้ถือหุ้น

มาตรา ๕๔ ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้บริษัทหยุดรับประกันวินาศภัยเป็น การชั่วคราวตามมาตรา ๕๒ ห้ามมิให้กรรมการ พนักงาน และลูกจ้างของบริษัทส่งจ่ายเงินของ บริษัท หรือทำการเคลื่อนย้ายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของบริษัท เว้นแต่เป็นการจ่ายเงินเดือนหรือ ค่าจ้างแก่พนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทตามปกติ สำหรับการจ่ายเงินอื่นให้เป็นไปตามที่นาย

ทะเบียนกำหนด

ให้บริษัทที่ได้รับคำสั่งของนายทะเบียนให้หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๕๒ รายงานเป็นหนังสือให้นายทะเบียนทราบถึงบรรดาเจ้าหนี้และลูกหนี้ทั้งหมดของบริษัทภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๕๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

มาตรา ๕๖ ผู้มีส่วนได้เสียชอบที่จะขอตรวจสอบสมุดทะเบียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องแก่สมุดทะเบียนที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ และขอคัดสำเนาโดยมีคำรับรองของนายทะเบียนได้ โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๕๗ เมื่อบริษัทใดประสงค์จะเลิกกิจการให้บริษัทนั้นแจ้งความประสงค์ที่จะเลิกกิจการต่อนายทะเบียนให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามเดือนก่อนเลิกกิจการ

ในกรณีที่บริษัทซึ่งเป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศเลิกกิจการให้มีการชำระบัญชี ในการชำระบัญชึ้นั้นให้นำความในมาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๘ ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัย หากมิได้เรียกร้องจากบริษัทจนล่วงพ้นอายุความแล้ว ให้บริษัทนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดอายุความ

หมวด ๓

การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย

มาตรา ๕๙ รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยเมื่อปรากฏแก่รัฐมนตรีว่าบริษัท

(๑) มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินหรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคงอันอาจเกิดความ

เสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

(๒) ฝ่ายินบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด หรือประกาศที่ออกหรือกำหนดตามความในพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐมนตรี นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในเมื่ออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

(๓) หยุคประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(๔) ประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต

(๕) ถ้าประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

มาตรา ๖๐ เมื่อบริษัทใดถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย ให้บริษัทนั้นเลิกกันนับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และให้มีการชำระบัญชี ในการชำระบัญชีนั้นให้รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีการใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียน

มาตรา ๖๑ เพื่อประโยชน์แก่การชำระบัญชี ให้ถือว่าบริษัทซึ่งเป็นสาขาของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศเป็นบริษัทจำกัด และเพื่อประโยชน์แก่การนี้ให้ถือว่านายทะเบียนและกรรมการประกันภัยเป็นนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วแต่กรณี และการเสนอรายงานต่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้เสนอต่อนายทะเบียนแต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงสิทธิเรียกร้องใด ๆ ที่มีต่อบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศนั้น

มาตรา ๖๒ ผู้ชำระบัญชีซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา ๖๐ อาจได้รับเงินค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของบริษัท

หมวด ๔

ตัวแทนประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันวินาศภัย

มาตรา ๖๓ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด
ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยให้ระบุด้วยว่าเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทใด

มาตรา ๖๔ ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) บรรลุนิติภาวะ
- (๒) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย
- (๓) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
- (๔) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (๕) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (๖) ไม่เป็นนายหน้าประกันวินาศภัย
- (๗) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (๘) ได้รับการศึกษาวิชาประกันวินาศภัยจากสถาบันการศึกษาที่นายทะเบียนประกาศกำหนด หรือสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันวินาศภัยได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศกำหนด

มาตรา ๖๕ ผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๖๔ ประสงค์จะเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทใด ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทนั้นต่อนายทะเบียน พร้อมด้วยหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย

เมื่อนายทะเบียนได้พิจารณาคำขอตามวรรคหนึ่งเป็นที่พอใจแล้ว ให้ออกใบอนุญาตให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทที่แสดงความต้องการ เมื่อได้ออกใบอนุญาตแล้วให้แจ้งให้บริษัททราบ

ผู้ที่เป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทใดอยู่แล้ว อาจขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทอื่นอีกได้ คำขอรับใบอนุญาตเช่นว่านี้ ผู้ขอต้องยื่นหนังสือแสดงความยินยอมของบริษัทที่ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยอยู่แล้วพร้อมกับหนังสือแสดงความ

ต้องการของบริษัทใหม่ที่ต้องมีข้อความแสดงไว้ด้วยว่าบริษัทใหม่นั้นได้ทราบแล้วว่าผู้ขอเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทใดอยู่แล้ว เมื่อนายทะเบียนได้ออกใบอนุญาตแล้วให้แจ้งบริษัทที่เกี่ยวข้องทราบ

หนังสือแสดงความต้องการตามวรรคหนึ่งและหนังสือแสดงความยินยอมตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๖๖ ตัวแทนประกันวินาศภัยอาจทำสัญญาประกันวินาศภัยในนามของบริษัทได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท

ตัวแทนประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย หรือพนักงานของบริษัทซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน อาจรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท

หนังสือมอบอำนาจของบริษัทตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

หนังสือมอบอำนาจของบริษัท แม้มิได้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดก็ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกเพราะเหตุที่มิได้ทำตามแบบที่กำหนดนั้น

มาตรา ๖๗ บุคคลธรรมดาซึ่งจะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยได้ ต้องไม่เป็นตัวแทนประกันวินาศภัย หรือเป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทใด และให้นำความในมาตรา ๖๔ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๘) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

นิติบุคคลอาจขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยได้เมื่อ

- (๑) นิติบุคคลนั้นมีสำนักงานใหญ่ในประเทศไทย
- (๒) กิจการดังกล่าวอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น
- (๓) นิติบุคคลนั้นมีพนักงานหรือลูกจ้างที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นผู้ทำการแทนนิติบุคคลดังกล่าว และ
- (๔) นิติบุคคลนั้นต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต

มาตรา ๖๘ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติมาตรา ๖๗ ประสงค์จะเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียน

การออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ให้เป็นไปตาม

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด

คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาตตามมาตรา นี้ ให้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

มาตรา ๖๘ นายหน้าประกันวินาศภัยต้องมีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ในกรณีย้ายสำนักงาน ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนเป็นหนังสือ ภายในห้าวันนับแต่วันที่ย้าย

มาตรา ๖๙ ให้นายหน้าประกันวินาศภัยจัดทำสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจของตนตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด

เมื่อมีเหตุจะต้องลงในสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารตามวรรคหนึ่ง ให้นายหน้าประกันวินาศภัยลงรายการเกี่ยวกับเหตุนั้นในสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเช่นว่านั้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิเหตุจะต้องลงรายการนั้น

มาตรา ๗๐ ให้นายหน้าประกันวินาศภัยเก็บรักษาสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารที่เกี่ยวกับธุรกิจของตน รวมทั้งเอกสารประกอบการลงสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีไว้ที่สำนักงานของตนไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันลงรายการครั้งสุดท้ายในสมุดทะเบียนหรือสมุดบัญชื่อนั้น

มาตรา ๗๑ ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยและใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด ภายในกำหนดสองเดือนก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งได้ต่ออายุใบอนุญาตครบสองคราวติดต่อกันแล้วและได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อไป ให้ใบอนุญาตที่ออกให้ในคราวต่อไปนั้นมีอายุห้าปี

มาตรา ๗๒ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใด ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างในบริษัทใด ให้ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยของผู้นั้นสิ้นสุดลง

มาตรา ๗๓ ในกรณีที่บริษัทได้ส่งมอบกรรมสิทธิ์ประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย

หรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายธรรม์ประกันภัยนั้นแล้วก็ดี หรือได้ส่งมอบแก่นายหน้าประกันวินาศภัย เพื่อส่งมอบแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายธรรม์ประกันภัยนั้นก็ดี ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เอาประกันภัยรายนั้นได้ชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัทแล้ว

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการปฏิบัติของนายหน้าประกันวินาศภัย นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกให้นายหน้าประกันวินาศภัยมาให้ถ้อยคำหรือสั่งให้ส่งสมุดทะเบียนสมุดบัญชีหรือเอกสารใด ๆ หรือให้ส่งรายงานตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดเพื่อตรวจสอบ หรือจะเข้าไปในสำนักงานของบุคคลดังกล่าวในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบดังกล่าวก็ได้ ในการนี้นายหน้าประกันวินาศภัยต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๑๖ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่าตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัย

(๑) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
 (๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๖๔ หรือมาตรา ๖๗ แล้วแต่กรณี
 (๓) ดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน

เมื่อนายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งคำสั่งนั้น ไปยังผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๑๗ ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๑๖ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้ผู้ใดชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใดๆ เพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในต่างประเทศหรือกับบุคคลใด ๆ นอกจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่นายหน้าประกันวินาศภัยซึ่งได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนให้ทำการชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ทำสัญญาประกันต่อกับผู้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยใน

ต่างประเทศ

หมวด ๕

กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันวินาศภัย

มาตรา ๗๕ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจประกันวินาศภัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการพัฒนาธุรกิจประกันวินาศภัยให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพ

มาตรา ๘๐ บริษัทใดไม่นำส่งเงินเข้ากองทุนให้ถูกต้องตามมาตรา ๕๘ ต้องเสียเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสองต่อเดือนของเงินที่ไม่ได้นำส่งดังกล่าว

มาตรา ๘๑ ให้กองทุนประกอบด้วย

- (๑) เงินที่ได้รับตามมาตรา ๑๒๐
- (๒) เงินที่ได้รับตามมาตรา ๕๘
- (๓) เงินเพิ่มที่ได้รับตามมาตรา ๘๐
- (๔) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่มีผู้มอบให้ และ
- (๕) ดอกผลของกองทุน

มาตรา ๘๒ เงินและทรัพย์สินตามมาตรา ๘๑ ให้เป็นของกรรมการประกันภัยและไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๘๓ การเบิกจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและการบริหารกองทุนให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๖

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๘๔ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗ วรรคห้า มาตรา ๘ มาตรา

๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๖ มาตรา ๒๐ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา ๖
วรรคสี่ มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง หรือเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๓๑ (๑๐) วรรคสอง
หรือมาตรา ๓๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และถ้าเป็น
กรณีกระทำความผิดต่อเนื่องให้ปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๕ บริษัทใดไม่ตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือไม่แจ้งผู้ถือหุ้นอันเป็น
การไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๑ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท ในกรณีที่เป็
นการกระทำความผิดต่อเนื่องให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปีหรือ
ปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาท
ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่ง
แสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๘ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๑
มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง
หรือไม่วางเงินสำรองประกันภัยตามมาตรา ๒๔ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่รัฐมนตรีประกาศ
ตามมาตรา ๓๗ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนายทะเบียนตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๓ ต้องระวาง
โทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และถ้าเป็นกรณีการกระทำความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละ
สองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๙๐ บริษัทใดออกกรมธรรม์ประกันภัยหรือเอกสารประกอบหรือแนบท้าย
กรมธรรม์ประกันภัยโดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ หรือกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยโดยฝ่าฝืนมาตรา ๓๐
ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๙๑ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่น

บาท

มาตรา ๘๒ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่ง
แสนบาท

มาตรา ๘๓ บริษัทใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๗
มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๔ วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๔๕ ต้อง
ระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๘๔ บริษัทใดไม่ยอมให้ผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบบัญชีหรือไม่ยอมคัด
สำเนารายการให้ตามและผู้มีส่วนได้เสียร้องขอตามมาตรา ๔๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๘๕ บริษัทใดจงใจแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้อง
บอกให้แจ้งในการยื่นรายการ หรือให้คำชี้แจงตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่น
บาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๘๖ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรา ๕๑ หรือฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่ง
สั่งตามมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ

มาตรา ๘๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๓ วรรคห้า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี
หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๘ บริษัทใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่
เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๘๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน
หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๐ ตัวแทนประกันวินาศภัยผู้ใดทำสัญญาประกันภัยโดยไม่ได้รับมอบ

อำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง หรือตัวแทนประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย หรือพนักงานของบริษัทผู้ได้รับเบี้ยประกันภัย โดยไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทตามมาตรา ๖๖ วรรคสองต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๑ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดไม่มีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย หรือตามที่ได้แจ้งการย้ายสำนักงานไว้ต่อนายทะเบียนตามมาตรา ๖๕ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา ๑๐๒ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดย้ายสำนักงานโดยไม่แจ้งต่อนายทะเบียนตามมาตรา ๖๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๐๓ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗๐ วรรคหนึ่ง หรือไม่ลงรายการในสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีตามมาตรา ๗๐ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๑๐๔ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๑๐๕ นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งเรียกตามมาตรา ๗๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๖ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๗๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๘ ในกรณีที่บริษัทใดจงใจกระทำความผิดเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๘ หรือมาตรา ๓๕ หรือจงใจแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องบอกให้แจ้งหรือให้ทำคำชี้แจงตามมาตรา ๔๕ หรือไม่หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง กรรมการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของบริษัทนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของบริษัทนั้นด้วย

มาตรา ๑๐๙ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ในการดำเนินงานของบริษัท กรรมการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในบริษัท กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามบทบัญญัติในหมวด ๑ หมวด ๓ หมวด ๔ หมวด ๕ หรือหมวด ๗ ของลักษณะ ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติ กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ.๒๔๕๕ หรือมาตรา ๒๑๕ หรือมาตรา ๒๑๖ แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.๒๕๓๕

(๒) ในการสอบบัญชีของบริษัท ผู้สอบบัญชีผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๒๖๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ.๒๔๕๕

(๓) ผู้ใดเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตาม (๑) หรือ (๒)

ให้ถือว่ากรรมการประกันภัยเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในความผิดตามมาตรา นี้ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สิน หรือราคา หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแทนผู้ได้รับความเสียหายด้วย ในการนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา ๑๑๐ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ และกรรมการประกันภัยเห็นว่าหากปล่อยเนิ่นช้าไว้อาจเกิดความเสียหายแก่

ประโยชน์ของประชาชนให้กรรมการประกันภัยมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมาย อาจถือได้ว่าเป็นของบุคคลนั้น แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าหกเดือนไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีมีการฟ้องคดีต่อศาลให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถฟ้องคดีได้ภายในหกเดือน ศาลที่มีเขตอำนาจจะสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีกตามคำขอของกรรมการประกันภัยก็ได้

ให้กรรมการประกันภัยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรรมการประกันภัยเป็นผู้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะหลบหนีออกนอกราชอาณาจักร เมื่อกรรมการประกันภัยร้องขอ ให้ศาลอาญามีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้ ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน เมื่ออธิบดีกรมการประกันภัยหรือบุคคลที่อธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมายแจ้งให้อธิบดีกรมตำรวจทราบ ให้อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวได้เป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวันจนกว่าศาลอาญาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของศาลอาญาหรือของอธิบดีกรมตำรวจที่สั่งตามวรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๑๑๑ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ยกเว้นมาตรา ๘๖ และมาตรา ๑๑๐ ให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้มีจำนวนสามคนและคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใด และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๒ ให้ถือว่าบรรดาบริษัทที่ได้รับใบอนุญาต ประกอบธุรกิจประกัน

วินาศภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายดังกล่าวอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นสาขาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ในการอนุญาต

มาตรา ๑๑๓ บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ บริษัทใดได้ออกหุ้นไว้แล้วโดยไม่เป็นไปตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้บริษัทนั้นดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๔ บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ บริษัทใดมีผู้ถือหุ้นหรือกรรมการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คงมีผู้ถือหุ้นหรือกรรมการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยในอัตราที่เป็นอยู่ต่อไป

มาตรา ๑๑๕ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ที่มีสำนักงานแยกออกจากสำนักงานใหญ่ และประกอบการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ยื่นขอรับอนุญาตเป็นสาขาให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้หรือเลิกสำนักงานนั้นเสีย ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และภายในระยะเวลาดังกล่าวมิให้ถือว่าบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ผ่าฝืนมาตรา ๑๖

มาตรา ๑๑๖ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ วางหลักทรัพย์ประกันให้ถูกต้องตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงออกตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๗ ให้บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ จัดให้มีการดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนให้ถูกต้องตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ภายในสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๘ มิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และต้องจำหน่ายไปตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในเก้าปีนับแต่วันที่เลิกใช้หรือวันที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้น แล้วแต่กรณี เว้นแต่อสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๒

ได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๐

มาตรา ๑๑๙ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ อยู่แล้ว โดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๐ ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิได้รับ ซึ่งสิทธิเรียกร้องเงินนั้นขาดอายุความแล้วและอยู่ในครอบครองของบริษัทในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้บริษัทตรวจสอบและนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนภายในสามเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้นำความในมาตรา ๘๐ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๑ บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ บริษัทใดได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตอยู่แล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้บริษัทนั้นประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามใบอนุญาตนั้นต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(๑) หลักทรัพย์ประกันที่บริษัทต้องวางไว้กับนายทะเบียนและเงินกองทุนที่บริษัทดำรงไว้ตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี ต้องเป็นหลักทรัพย์ประกันและเงินกองทุนต่างหากจากหลักทรัพย์ประกันและเงินกองทุนที่บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ต้องวางและดำรงไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต

(๒) ต้องแยกรายรับและรายจ่ายของธุรกิจประกันชีวิตออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากรายรับและรายจ่ายของธุรกิจประกันวินาศภัย

(๓) ในกรณีที่รัฐมนตรีมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ารัฐมนตรีมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ นั้นด้วย

ให้บริษัทตามวรรคหนึ่ง จัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต โดยรับโอนบรรดาทรัพย์สินหนี้สิน ความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนพนักงานและลูกจ้างในส่วนของบริษัทประกันชีวิตของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ เป็นของบริษัทที่ตั้งขึ้นใหม่นั้นให้แล้วเสร็จภายในแปดปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่จัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่เพื่อขอรับใบอนุญาตภายในกำหนดเวลาดังกล่าวหรือปฏิบัติฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ถือว่าใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ นั้นเป็นอันสิ้นอายุ

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้เมื่อปริยัตตามมาตรา ๑๑๒ ร้องขอโดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗

มาตรา ๑๒๓ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๒๔ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ ในขณะที่เดียวกันแจ้งการเลิกกระทำการเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อนายทะเบียนภายในสองเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อพ้นระยะดังกล่าวหากผู้ใดมิได้แจ้งการบอกเลิกการเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันวินาศภัยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อนายทะเบียนให้ถือว่าใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยของผู้นั้นสิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่สิ้นระยะเวลาให้แจ้งการบอกเลิกดังกล่าว

มาตรา ๑๒๕ ให้บรรดากฎกระทรวง ประกาศ หรือเงื่อนไขในการอนุญาตที่ออกหรือกำหนด ซึ่งใช้บังคับอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวง ประกาศ หรือเงื่อนไขที่ออกหรือกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราช

โองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

---

(๑) ค่าขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย	๕๐,๐๐๐	บาท
(๒) ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยทุกประเภท	๕๐๐,๐๐๐	บาท
(๓) ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยไม่ครบทุกประเภท	๔๐๐,๐๐๐	บาท
(๔) ใบอนุญาตให้เปิดสาขาของบริษัท	๒๐,๐๐๐	บาท
(๕) การอนุญาตให้ย้ายสำนักงานใหญ่หรือสาขา	๕,๐๐๐	บาท
(๖) ค่าสมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาต เป็นตัวแทนหรือนายหน้าประกันวินาศภัย	๒๐๐	บาท
(๗) ใบอนุญาตให้เป็นตัวแทนประกันวินาศภัย	๔๐๐	บาท
(๘) ใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย	๒๐,๐๐๐	บาท
(๙) ใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดาเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย	๔๐๐	บาท
(๑๐) ใบแทนใบอนุญาตทุกชนิด	๒๐๐	บาท
(๑๑) ค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับการประกอบธุรกิจ ประกันวินาศภัยทุกประเภท	๕๐,๐๐๐	บาท
(๑๒) ค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับการประกอบธุรกิจ ประกันวินาศภัยไม่ครบทุกประเภท	๔๐,๐๐๐	บาท
(๑๓) การให้ต่ออายุใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย ประเภท ๑ ปี	๒๐๐	บาท
(๑๔) การให้ต่ออายุใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย ประเภท ๕ ปี	๑,๐๐๐	บาท
(๑๕) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้า ประกันวินาศภัย ประเภท ๑ ปี	๖,๐๐๐	บาท
(๑๖) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้า ประกันวินาศภัย ประเภท ๕ ปี	๓๐,๐๐๐	บาท
(๑๗) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดา เป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ประเภท ๑ ปี	๒๐๐	บาท
(๑๘) การให้ต่ออายุใบอนุญาตให้บุคคลธรรมดา		

เป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ประเภท ๕ ปี		๑,๐๐๐	บาท
(๑๕) การขอตรวจดูเอกสาร	ครั้งละ	๕๐	บาท
(๒๐) การคัดหรือรับรองสำเนาเอกสาร	หน้าละ	๕๐	บาท
(๒๑) ค่าขอรับความเห็นชอบในแบบและข้อความแห่ง กรมธรรม์ประกันภัย เอกสารประกอบหรือแนบท้าย กรมธรรม์ประกันภัย	แบบละ	๑,๐๐๐	บาท
(๒๒) ค่าขอรับความเห็นชอบการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย	แบบละ	๑,๐๐๐	บาท

DRPU

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยฉบับปัจจุบันได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน มีบทบัญญัติหลายประการไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังขยายตัวในปัจจุบันและในอนาคต ประกอบกับได้มีการเปลี่ยนฐานะของสำนักงานประกันภัยเป็นกรมการประกันภัย ดังนั้น เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของธุรกิจประกันวินาศภัยสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยให้มีความคล่องตัวและสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้เอาประกันภัยเพิ่มขึ้น ตลอดจนควรกำหนดขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เสียใหม่ เพื่อให้สามารถควบคุมและกำกับดูแลกิจการธุรกิจประกันวินาศภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

Draft

ภาคผนวก ค

**ระเบียบกรมการประกันภัย
ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย
พ.ศ. 2547**

.....

เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกรมการประกันภัยให้มีคุณภาพที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 วรรคท้ายแห่งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กรมการประกันภัยจึงออกระเบียบกรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547 ไว้ดังนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “**ระเบียบกรมการประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พ.ศ. 2547**”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

**หมวด 1
ข้อความทั่วไป**

ข้อ 3. ในระเบียบนี้

“**ข้อพิพาทการประกันภัย**” หมายความว่า ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือการใช้จ่ายจำนวนเงินตามสัญญาประกันภัย

“**กรมการประกันภัย**” หมายความว่า กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานในสังกัด

“**เจ้าหน้าที่**” หมายความว่า ข้าราชการหรือลูกจ้างสังกัดกรมการประกันภัย ทุกระดับที่มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายจากอธิบดีให้มีหน้าที่ในการรับเรื่องจากผู้ร้องเรียนและดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับจากผู้ร้องเรียน

“ผู้ร้องเรียน” หมายความว่า บุคคลที่ยื่นคำร้องต่อกรมการประกันภัย ไม่ว่าจะยื่นโดยตรงหรือส่งผ่านมาทางหน่วยราชการ หรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนของประชาชน

“บริษัท” หมายความว่า บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และหมายความรวมถึงสาขาของบริษัทต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจดังกล่าวในราชอาณาจักรด้วย

“คำร้อง” หมายความว่า หนังสือร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนยื่นขอความเป็นธรรมต่อกรมการประกันภัย ไม่ว่าจะยื่นโดยตรงหรือส่งผ่านมาทางหน่วยราชการ หรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนของประชาชน

“คำให้การ” หมายความว่า การกระทำด้วยวิธีการใด ๆ ของบริษัท เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเอกสารหลักฐาน หรือแนวทางเพื่อการสอบหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อเจ้าหน้าที่

“การพิจารณา” หมายความว่า การดำเนินการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่กรมการประกันภัย เพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร้องเรียนกับบริษัท

หมวด 2

การรับคำร้อง

ข้อ 4. เว้นแต่ในกรณีที่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

- 4.1 คำร้องให้เสนอต่อกรมการประกันภัยได้ในทุกเขตพื้นที่
- 4.2 ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาคำร้องเฉพาะในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นหรือซึ่งผู้ร้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในปัจจุบัน
- 4.3 นอกจากที่กำหนดในข้อ 4.2 เมื่อเจ้าหน้าที่พิจารณาเห็นเป็นการสมควรให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการไปได้ หากแต่จะต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว
- 4.4 คำร้องที่ยื่น ณ ศูนย์รับเรื่องร้องเรียน กรมการประกันภัย ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการได้ในทุกกรณี

ข้อ 5. การรับคำร้องให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการโดยลำดับดังต่อไปนี้

5.1 กรณีที่ผู้ร้องเรียนมาพบเจ้าหน้าที่โดยตรง

5.1.1 ให้สอบทานข้อมูลในเบื้องต้นในทันทีที่รับคำร้องว่าประเด็นที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องมานั้นมีมูลเหตุที่จะต้องดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาหรือไม่อย่างไร และหากพบว่าเป็นเพียงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ถ้าเจ้าหน้าที่สามารถอธิบายทำความเข้าใจกับผู้ร้องเรียน หรือสามารถประสานกับบริษัทได้ ให้ดำเนินการบริการแก่ผู้ร้องเรียนโดยไม่ชักช้าและให้บันทึกไว้ เช่นผู้ร้องเรียนยังไม่เคยแจ้งบริษัททราบถึงการเกิดความเสียหายก็ให้ประสานบริษัทและแจ้งผลเบื้องต้นให้ผู้ร้องเรียนทราบทันที เป็นต้น

5.1.2 ในกรณีที่จะต้องรับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา ให้ตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ของผู้ร้องเรียนกับประเด็นปัญหาเรื่องร้องเรียนไว้ประกอบการพิจารณาด้วย และให้แจ้งกำหนดวัน เวลาค้นหาผลความคืบหน้าของการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบภายในเวลาอันสมควร

5.1.3 ให้ตรวจสอบอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายด้วย และหากปรากฏว่าการใช้สิทธิเรียกร้องใกล้ขาดอายุความ ให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบในทันทีเพื่อมิให้ผู้ร้องเรียนต้องเสียสิทธิในการนำคดีสู่การพิจารณาในชั้นศาล แต่ถ้าผู้ร้องเรียนยืนยันที่จะยื่นคำร้องดังกล่าวก็ให้เจ้าหน้าที่รับเรื่องไว้และดำเนินการให้โดยไม่ชักช้าแต่ต้องบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5.1.4 ตรวจสอบความประสงค์ของผู้ร้องเรียนว่าประสงค์จะให้กรมการประกันภัยดำเนินการอย่างไรเพื่อกรมการประกันภัยจะได้ดำเนินการแก้ไขประเด็นพิพาทได้ถูกต้องตามคำร้อง

5.1.5 หากเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาในเบื้องต้นแล้วเห็นว่า คำร้องดังกล่าวไม่มีประเด็นเป็นข้อพิพาท และได้พยายามชี้แจงแล้วแต่ผู้ร้องเรียนยังประสงค์ที่จะให้กรมการประกันภัยรับเรื่องไว้ ให้เจ้าหน้าที่รับเรื่องดังกล่าวไว้และเร่งดำเนินการแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบโดยไม่ชักช้า

5.1.6 ในกรณีผู้ร้องเรียนมายื่นคำร้องและพบว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจตามข้อ 4 เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในข้อ 5 แล้วให้รับคำร้องและส่งต่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามเขตอำนาจในข้อ 4 ดำเนินการต่อไปโดยแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบและบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5.2 ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนมิได้มาพบเจ้าหน้าที่โดยตรง แต่ได้ร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะยื่นโดยตรงหรือยื่นผ่านหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 5.1 และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทุกกรณี

ข้อ 6. กรณีรับคำร้องเรียนตามข้อ 5.1 เจ้าหน้าที่ต้องออกไปรับคำร้องซึ่งมีรายการอย่างน้อย ดังนี้

6.1 เลขรับคำร้อง วันเวลา และสถานที่ รับคำร้อง

6.2 ชื่อ ที่อยู่ของผู้ร้องเรียน และบริษัทที่ถูกร้องเรียน

6.3 ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง ของเจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้อง และหมายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงานที่รับเรื่อง เพื่อผู้ร้องเรียนจะได้ใช้ติดตามเรื่อง

ข้อ 7. ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือตามแบบที่กำหนดท้ายระเบียบนี้ โดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับถึงกรรมการผู้จัดการบริษัทหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท เพื่อให้ไปพบเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งแนบสำเนาเอกสารคำร้อง เพื่อบริษัทจะได้ทราบข้อกล่าวหา และเตรียมข้อมูลประกอบการชี้แจง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการโดยไม่ชักช้า ภายหลังจากที่ได้รับคำร้อง โดยรวมเวลาทั้งหมดถึงการมาพบและชี้แจงของบริษัทครั้งแรกต้องไม่เกินกว่า 12 วันทำการ

กรณีที่บริษัทใดไม่มาพบเจ้าหน้าที่ตามกำหนดวัน เวลาที่นัดหมายโดยไม่มีเหตุอันควร ให้เจ้าหน้าที่ออกหนังสือเตือนอีกครั้งหนึ่ง และหากปรากฏว่าบริษัทยังคงฝ่าฝืน หรือเพิกเฉย ต่อการไปพบเจ้าหน้าที่อันเป็นผลให้การพิจารณาล่าช้าและเกิดความเสียหายแก่ประชาชน ให้เจ้าหน้าที่สรุปประเด็น และพฤติกรรมของบริษัทดังกล่าว แล้วส่งให้กองนิติการ กรรมการประกันภัยพิจารณา ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

หมวด 3

การดำเนินการพิจารณาคำร้อง

ข้อ 8. เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องจะต้องทำการศึกษาคำร้อง อย่างละเอียดรอบคอบและจะต้องกำหนดประเด็นปัญหาข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทตามคำร้องให้ได้ว่ากรณีใดเป็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งได้แก่ปัญหาการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การตีความกรรมธรรม์ ประกันภัยไม่ว่าจะเป็นความคุ้มครองเงื่อนไข หรือข้อยกเว้นแห่งกรรมธรรม์ประกันภัย การตีความปัญหาตามบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือกรณีใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่จะต้องสรุปประเด็นและกำหนดการระงับข้อพิพาทของฝ่ายที่กล่าวอ้างเพื่อนำข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาให้ได้

ข้อ 9. เมื่อมีการกำหนดประเด็นอย่างชัดเจน และบริษัทได้มาพบเพื่อชี้แจง หากเห็นสมควรเจ้าหน้าที่อาจแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายด้วยก็ได้ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาคำร้องและคำให้การของทั้งสองฝ่ายตามประเด็นที่ได้สรุปไว้โดยการพิจารณาจะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งและที่สำคัญจะต้องระบุในบันทึกว่า นอกจากประเด็นที่กำหนดเพื่อการพิจารณาแล้วบริษัทจะไม่ยกเอาประเด็นอื่นที่มีได้กล่าวอ้างแต่แรกมาเป็นข้อโต้แย้งใหม่ในภายหลัง จากนั้นให้นำข้ออ้างและข้อโต้แย้งขึ้นพิจารณาโดยลำดับ หากเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายก็ให้สรุปและบันทึกไว้ว่าประเด็นข้อโต้แย้งนั้นเป็นที่ยุติและนำประเด็นอื่นเข้าพิจารณาต่อไป

ข้อ 10. เจ้าหน้าที่จะต้องวางตัวเป็นกลางไม่เข้ากับฝ่ายใด ในการดำเนินการพิจารณาประเด็นพิพาท ข้อโต้แย้ง จะต้องให้โอกาสแก่คู่กรณีชี้แจงแสดงเหตุผลอย่างเท่าเทียมกัน เจ้าหน้าที่ไม่ควรให้ความเห็นชี้ขาดขณะที่ยังไม่มีข้อสรุปที่เพียงพอและควรให้คู่กรณีแสดงหลักฐานข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ในการนัดชี้แจงครั้งแรก

ในการมาพบเจ้าหน้าที่ของคู่กรณีหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะต้องมีการจดบันทึกคำชี้แจงหรือการให้ข้อมูลไว้อย่างละเอียดและลงลายมือชื่อทุกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานและนำมาใช้เพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งจะส่งผลให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุดหรือเพื่อลดประเด็นที่จะต้องพิจารณาลงซึ่งโดยทั่วไปในการดำเนินการพิจารณาไม่ควรเกิน 2 ประเด็น

ข้อ 11. ให้เจ้าหน้าที่แจ้งคู่กรณีทุกฝ่ายเป็นหนังสือให้มาพร้อมกันเพื่อหาแนวทางประนีประนอมข้อพิพาท หากสามารถตกลงกันได้ในประเด็นที่พิพาทข้อใดก็ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ การจัดทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความในประเด็นที่พิพาทนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยถือแนวทางตามนัย มาตรา 850 – 852 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นสำคัญและในกรณีที่ไม่สามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ถ้าเห็นว่าข้อเท็จจริงมีน้ำหนักพยาน โน้มเอียง ไปทางฝ่ายใดก็ให้วินิจฉัยข้อพิพาทไปตามน้ำหนักพยานนั้น

ข้อ 12. กรณีพิจารณาประเด็นข้อพิพาทที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ร้องและบริษัทเพื่อหาข้อยุติ หากจำเป็นต้องรับฟังคำพยานภายนอก หรือจาก

หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานอื่นให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อเท็จจริงไปยังพยานภายนอก หรือหน่วยงานนั้น ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรและหากได้พยานหลักฐานเอกสารครบแล้วให้สรุปประเด็นปัญหาทั้งหมดและเชิญผู้ร้องมาหารืออีกครั้ง

ในกรณีที่การแสวงหาหลักฐานจะต้องใช้ระยะเวลา ให้ชี้แจงให้ผู้ร้องเรียนรับทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนได้รับทราบไว้เป็นเบื้องต้น

หมวด 4

การออกคำวินิจฉัย

ข้อ 13. กรณีคำร้องเป็นปัญหาข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติเจ้าหน้าที่สามารถเสนอนายทะเบียนออกคำวินิจฉัยให้บริษัทปฏิบัติตามในกำหนดระยะเวลาได้ทันที

ข้อ 14. กรณีคำร้องเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและยังไม่เป็นที่ยุติ เจ้าหน้าที่ไม่ควรออกคำวินิจฉัย แต่ถ้าข้อเท็จจริงฟังได้และมีแนวโน้มว่า บริษัทควรจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยเจ้าหน้าที่จะออกเป็นหนังสือแสดงความเห็นของเจ้าหน้าที่ไว้ชั้นหนึ่งก่อนก็ได้

ข้อ 15. การวินิจฉัยข้อพิพาท จะต้องทำเป็นหนังสือตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ และจะต้องจัดให้มีการดำเนินการโดยลำดับดังต่อไปนี้

15.1 กรณีมีคำวินิจฉัยให้บริษัทชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือให้ใช้จำนวนเงินตามสัญญาประกันภัยจะต้องส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โดยใช้เวลาแก่บริษัทเพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัย หรือหากไม่เห็นด้วยในคำวินิจฉัยให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อกรรมการผู้จัดการบริษัทพร้อมทั้งเอกสาร หลักฐานประกอบการชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ

15.2 กรณีคำร้องเรียนเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและไม่สามารถหาข้อยุติได้ในชั้นของเจ้าหน้าที่เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาแตกต่างจากข้อเท็จจริงที่ได้จากคำร้องเรียนหรือพยานหลักฐานที่ได้จากการชี้แจงของบริษัท หรือเอกสารหลักฐานไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะออกหนังสือวินิจฉัยถึงบริษัท ให้มีหนังสือแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนได้ทราบตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ เพื่อผู้ร้องเรียนจะได้ใช้สิทธิทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการต่อไป

15.3 กรณีที่ได้พิจารณาแล้วหากแต่ยังต้องใช้เวลาในการรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานอื่น ๆ หรือกรณีมีเหตุอันควรแต่คำร้องได้ใช้เวลาพิจารณาระยะหนึ่งแล้ว ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งผลความคืบหน้าในการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนทราบเป็นเบื้องต้นว่าบริษัทสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตามในหนังสือจะต้องมีข้อความให้ผู้ร้องเรียนสามารถใช้สิทธิทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการได้ หากไม่เห็นด้วยในหนังสือวินิจฉัยของนายทะเบียน

ข้อ 16. กรณีที่นายทะเบียนได้มีคำวินิจฉัยแล้ว แต่บริษัทโต้แย้งคำวินิจฉัยภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาข้อโต้แย้งของบริษัทตามคำโต้แย้งอย่างละเอียดอีกครั้งและหากเห็นว่าประเด็นข้อโต้แย้งไม่มีเหตุและผลเพียงพอหรือเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่ชัดเจนอยู่แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำวินิจฉัยเดิมและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบ

ข้อ 17. กรณีที่บริษัทยังคงยื่นไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและได้ทำหนังสือโต้แย้งกลับมาภายใน 15 วันนับแต่วันที่บริษัทได้รับคำวินิจฉัยครั้งที่สอง ให้เจ้าหน้าที่ทำหนังสือแจ้งผู้ร้องเรียนทราบ พร้อมสำเนาคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและหนังสือโต้แย้งของบริษัท เพื่อให้ผู้ร้องเรียนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการหรือศาล และให้เจ้าหน้าที่ติดตามผลคดีหากเป็นที่สุดแล้วให้แจ้งกองนิติการเพื่อให้กองนิติการ กรมการประกันภัยดำเนินการในส่วนคดีกับบริษัทต่อไป

ข้อ 18. กรณีบริษัทไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและไม่ทำหนังสือโต้แย้งหรือโต้แย้งคำวินิจฉัยหรือได้โต้แย้งคำวินิจฉัยแต่เกินกำหนด 15 วันนับแต่วันที่บริษัทได้รับคำวินิจฉัยให้ส่งเรื่องดังกล่าวให้กองนิติการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป พร้อมทั้งให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบเพื่อให้ผู้ร้องเรียนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการหรือของศาลต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 6 กันยายน 2547

ลงชื่อ พจนิษฐ์ ธนวานิช

(นางสาวพจนิษฐ์ ธนวานิช)

อธิบดีกรมการประกันภัย

Draft

ภาคผนวก ง

UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002)

Article 1. Scope of application and definitions

- (1) This Law applies to international ^a commercial ^b conciliation
- (2) For the purposes of this Law, “conciliator” means a sole conciliator or two or more conciliators, as the case may be.
- (3) For the purposes of this Law, “conciliation” means a process, whether referred to by the expression conciliation, mediation or an expression of similar import, whereby parties request a third person or persons (“the conciliator”) to assist them in their attempt to reach an amicable settlement of their dispute arising out of or relation to a contractual or other legal relationship. The conciliator does not have the authority to impose upon the parties a solution to the dispute.
- (4) A conciliation is international if:
- (a) The parties to an agreement to conciliate have, at the time of the conclusion of that Agreement, their places of business in different States; or
  - (b) The State in which the parties have their places of business is different from either:
    - (i) The State in which a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed; or

---

^a States wishing to enact this Model Law to apply to domestic as well as international conciliation may wish to consider the following changes to the text:

Delete the word “international” in paragraph (1) of article 1; and
Delete paragraphs (4), (5) and (6) of article 1.

^b The term “commercial” should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; banking; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road.

- (ii) The State in which a subject matter of the dispute is most closely connected
- (5) For the purposes of this article
- (a) If a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the agreement to conciliate;
  - (b) If a party does not have a place of business, reference is to be made to the party's habitual residence.
- (6) This Law also applies to a commercial conciliation when the parties agree that the conciliation is international or agree to the applicability of this Law.
- (7) The parties are free to agree to exclude the applicability of this Law.
- (8) Subject to the provisions of paragraph (9) of this article, this Law applies irrespective of the basis upon which the conciliation is carried out, including agreement between the parties whether reached before or after a dispute has arisen, an obligation established by law, or a direction or suggestion of a court, arbitral tribunal or competent governmental entity.
- (9) This Law does not apply to:
- (a) Cases where a judge or an arbitrator, in the course of judicial or arbitral proceedings, attempts to facilitate a settlement; and
  - (b) [...].

Article 2. Interpretation

- (1) In the interpretation of this Law, regard is to be had to its international origin and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith.
- (2) Questions concerning matters governed by this Law which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which this Law is based.

Article 3. Variation by agreement

Except for the provisions of article 2 and article 6, paragraph (3), the parties may agree to exclude or vary any of the provisions of this Law.

Article 4. Commencement of conciliation proceedings^c

- (1) Conciliation proceedings in respect of a dispute that has arisen commence on the day on which the parties to that dispute agree to engage in conciliation proceedings.
- (2) If a party that invited another party to conciliate does not receive an acceptance of the invitation within thirty days from the day on which the invitation was sent, or within such other period of time as specified in the invitation, the party may elect to treat this as a rejection of the invitation to conciliate.

Article 5. Number and appointment of conciliators

- (1) There shall be one conciliator, unless the parties agree that there shall be two or more conciliators.
- (2) The parties shall endeavor to reach agreement on a conciliator or conciliators, unless a different procedure for their appointment has been agreed upon.
- (3) Parties may seek the assistance of an institution or person in connection with the Appointment of conciliators. In particular:
  - (a) A party may request such an institution or person to recommend suitable persons to Act as conciliator; or
  - (b) The parties may agree that the appointment of one or more conciliators be made Directly by such an institution or person.
- (4) In recommending or appointing individuals to act as conciliator, the institution or person shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial conciliator and, where appropriate, shall take into account the advisability of appointing a conciliator of a nationality other than the nationalities of

---

^c The following text is suggested for States that might wish to adopt a provision on the suspension of the limitation period:

Article X. Suspension of limitation period

- (1) When the conciliation proceedings commence, the running of the limitation period regarding the claim That is the subject matter of the conciliation is suspended.
- (2) Where the conciliation proceedings have terminated without a settlement agreement, the limitation Period resumes running from the time the conciliation ended without a settlement agreement.

the parties.

(5) When a person is approached in connection with his or her possible appointment as conciliator, he or she shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his or her impartiality or independence. A conciliator, from the time of his or her appointment and throughout the conciliation proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him or her.

Article 6. Conduct of conciliation

(1) The parties are free to agree, by reference to a set of rules or otherwise, on the manner in which the conciliation is to be conducted.

(2) Failing agreement on the manner in which the conciliation is to be conducted, the conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as the conciliator considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, any wishes that the parties may express and the need for a speedy settlement of the dispute.

(3) In any case, in conducting the proceedings, the conciliator shall seek to maintain fair treatment of the parties and, in so doing, shall take into account the circumstances of the case.

(4) The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute.

Article 7. Communication between conciliator and parties

The conciliator may meet or communicate with the parties together or with each of them separately.

Article 8. Disclosure of information

When the conciliator receives information concerning the dispute from a party, the conciliator may disclose the substance of that information to any other party to the conciliation. However, when a party gives any information to the conciliator, subject to a specific condition that it be kept confidential, that information shall not be disclosed to any

other party to the conciliation.

Article 9. Confidentiality

Unless otherwise agreed by the parties, all information relating to the conciliation proceedings shall be kept confidential, except where disclosure is required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

Article 10. Admissibility of evidence in other proceedings

(1) A party to the conciliation proceedings, the conciliator and any third person, including those involved in the administration of the conciliation proceedings, shall not in arbitral, judicial or similar proceedings rely on, introduce as evidence or give testimony or evidence regarding any of the following.

- (a) An invitation by a party to engage in conciliation proceedings or the fact that a Party was willing to participate in conciliation proceedings;
- (b) Views expressed or suggestions made by a party in the conciliation in respect of a possible settlement of the dispute;
- (c) Statements or admissions made by a party in the course of the conciliation proceedings;
- (d) Proposals made by the conciliator;
- (e) The fact that a party had indicated its willingness to accept a proposal for Settlement made by the conciliator;
- (f) A document prepared solely for purposes of the conciliation proceedings.

(2) Paragraph (1) of this article applies irrespective of the form of the information or evidence referred to therein.

(3) The disclosure of the information referred to in paragraph (1) of this article shall not be ordered by an arbitral tribunal, court or other competent governmental authority and, if such information is offered as evidence in contravention of paragraph (1) of this article, that evidence shall be treated as inadmissible. Nevertheless, such information may be disclosed or admitted in evidence to the extent required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

(4) The provisions of paragraphs (1) , (2) and (3) of this article apply whether or not the arbitral, judicial or similar proceedings relate to the dispute that is or was the subject matter of the conciliation proceedings.

(5) Subject to the limitations of paragraph (1) of this article, evidence that is otherwise admissible in arbitral or judicial or similar proceedings does not become inadmissible as a consequence of having been used in a conciliation.

Article 11. Termination of conciliation proceedings

The conciliation proceedings are terminated:

- (a) By the conclusion of a settlement agreement by the parties, on the date of the agreement;
- (b) By a declaration of the conciliator, after consultation with the parties, to the effect That further efforts at conciliation are no longer justified, on the date of the declaration;
- (c) By a declaration of the parties addressed to the conciliator to the effect that the Conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration; or
- (d) By a declaration of a party to the other party or parties and the conciliator, if Appointed, to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration.

Article 12. Conciliator acting as arbitrator

Unless otherwise agreed by the parties, the conciliator shall not act as an arbitrator in Respect of a dispute that was or is the subject of the conciliation proceedings or in respect Of another dispute that has arisen from the same contract or legal relationship or any Related contract or legal relationship.

Article 13. Resort to arbitral or judicial proceedings

Where the parties have agreed to conciliate and have expressly undertaken not to initiate during a specified period of time or until a specified event has occurred arbitral or judicial proceedings with respect to an existing or future dispute, such an undertaking shall be given effect by the arbitral tribunal or the court until the terms of the undertaking have

been complied with, except to the extent necessary for a party, in its opinion, to preserve its rights. Initiation of such proceedings is not of itself to be regarded as a waiver of the agreement to conciliate or as a termination of the conciliation proceedings.

Article 14. Enforceability of settlement agreement^d

If the parties conclude an agreement settling a dispute, that settlement agreement is

Binding and enforceable...

[the enacting State may insert a description of the method of enforcing settlement agreements or refer to provisions governing such enforcement].

DRAFT

---

^d When implementing the procedure for enforcement of settlement agreements, an enacting State may consider the possibility of such a procedure being mandatory.

Draft

ภาคผนวก จ

ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๔๔

โดยที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการระงับข้อพิพาทที่เป็นประโยชน์ต่อคู่ความและกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมในขณะเดียวกัน เพราะการไกล่เกลี่ยนอกจากจะเป็นผลให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปได้โดยความรวดเร็วและประหยัดแล้วยังเป็นผลให้ข้อพิพาทระงับลงด้วยความพอใจของคู่ความอันมีส่วนในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของคู่ความด้วย ประกอบกับปริมาณข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลให้ปริมาณคดีที่ค้างอยู่ในระหว่างพิจารณาสูงขึ้นเป็นลำดับ การไกล่เกลี่ยจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญที่ศาลยุติธรรมต้องนำมาปรับใช้เพื่อประโยชน์ในการระงับข้อพิพาทที่ขึ้นสู่ศาล การส่งเสริมให้มีการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นมาตรฐาน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและเพื่อให้มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยองค์คณะผู้พิพากษาและผู้ประนีประนอม จึงจำเป็นต้องออกระเบียบนี้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗(๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๔๔”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คดี” หมายความว่า คดีแพ่ง หรือคดีอื่นใดที่อาจระงับพิพาทได้ด้วย การตกลงกันของคู่ความ

“ผู้รับผิดชอบราชการศาล” หมายความว่า ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น และให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าวให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ด้วย

“ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า ผู้พิพากษา ข้าราชการศาลยุติธรรม บุคคล หรือคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกันตามระเบียบนี้

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อ ๔ ให้เลขาธิการเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับระเบียบนี้

หมวด ๑ การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา

ข้อ ๕ องค์คณะผู้พิพากษาย่อมมีอำนาจไกล่เกลี่ยคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การดำเนินการอย่างใด ๆ ตามระเบียบนี้ ย่อมไม่กระทบต่ออำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในการไกล่เกลี่ยคดีของตน

หมวด ๒ การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

ส่วนที่ ๑ การแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของผู้ประนีประนอม

ข้อ ๖ เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาล ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งผู้พิพากษา ข้าราชการศาลยุติธรรม หรือบุคคลภายนอกผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๗ เมื่อผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นสมควรหรือโดยได้รับแจ้งจากองค์คณะผู้พิพากษา ผู้รับผิดชอบราชการศาลอาจแต่งตั้งผู้พิพากษาคณะหนึ่งหรือหลายคนในศาลเป็นผู้ประนีประนอมก็ได้

ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลจัดให้มีผู้พิพากษาคณะหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอมเป็นการเฉพาะในศาลนั้น องค์คณะผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมตามวิธีการที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลกำหนดก็ได้

ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการศาลยุติธรรมคณะหนึ่งหรือหลายคนในศาลนั้นเป็นผู้ประนีประนอมก็ได้

ผู้พิพากษาหรือข้าราชการศาลยุติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประนีประนอมไม่มีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้

ข้อ ๘ ในกรณีที่กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงเพราะเหตุตามข้อ ๒๔(๑) ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้น อาจได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นก็ได้

ข้อ ๘ การแต่งตั้งบุคคลภายนอกคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอม ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาพึงคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้ประนีประนอมและความพอใจของกลุ่มความทุกฝ่ายเท่าที่พึงจะกระทำได้ ในกรณีที่ประสงค์จะแต่งตั้งบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอม ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาจะแต่งตั้งบุคคลเช่นว่านั้นได้ เมื่อกลุ่มความที่จะต้องเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยได้ให้ความยินยอมและตกลงที่จะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายของบุคคลเช่นว่านั้นแล้ว

ข้อ ๑๐ หากการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีไม่ติดต่อกันหรือต้องล่าช้าจนเกินสมควร ศาลอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มความทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๑ เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมจะต้องเปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับส่วนได้เสียหรือความเกี่ยวข้องเป็นส่วนตัวกับกลุ่มความทุกฝ่ายให้กลุ่มความทราบโดยทันที

ข้อ ๑๒ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่

- (๑) เมื่อผู้ประนีประนอมถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อ
- (๒) ศาลมีคำสั่งถอดถอนผู้ประนีประนอมเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประนีประนอมนั้น
  - (ก) กระทำการใดๆ ในฐานะเป็นผู้แทนหรือกระทำการใดแทนกลุ่มความ
  - (ข) มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มความฝ่ายใดอันอาจกระทบกับความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ย
- (๓) ศาลมีคำสั่งถอดถอนเนื่องจากกระทำการบกพร่องต่อหน้าที่หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่

ข้อ ๑๓ เมื่อผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงหรือแต่งตั้งผู้ประนีประนอมคนใหม่ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่เพราะเหตุตามข้อ ๑๒(๑) และ (๒) ถ้ากลุ่มความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยต่อไปโดยผู้ประนีประนอมคนเดิม ศาลอาจให้ผู้ประนีประนอมนั้นดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปก็ได้

ส่วนที่ ๒ กระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๕ เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดีหรือการติดต่อใดๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลนั้นกำหนด

ข้อ ๑๕ คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาควรเข้าร่วมประชุมการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

ถ้าคู่ความเป็นนิติบุคคล คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจเข้าร่วมประชุม การแต่งตั้งให้กระทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้ประนีประนอม

ข้อ ๑๖ ก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมจัดให้คู่ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๑๗ ผู้ประนีประนอมอาจหารือกับคู่ความ เพื่อพิจารณากำหนดขั้นตอนหรือแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยก็ได้

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจให้คู่ความเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทต่อผู้ประนีประนอมหรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวระหว่างคู่ความก็ได้

คู่ความอาจขอให้ผู้ประนีประนอมดำเนินการตามความในวรรคก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ผู้ประนีประนอมจะจัดให้มีการดำเนินการตามที่คู่ความขอหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๙ การไกล่เกลี่ยจะกระทำด้วยวิธีใด ณ วันเวลา และสถานที่ใด ให้เป็นไปตามที่ผู้ประนีประนอมกำหนด แต่ผู้ประนีประนอมจะต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าร่วมให้คู่ความฝ่ายนั้นทราบด้วย

ข้อ ๒๐ ในการไกล่เกลี่ยต่อหน้าคู่ความ ถ้าผู้ประนีประนอมเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือเพียงแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในการประชุมการไกล่เกลี่ยก็ได้

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ผู้แทน ผู้รับมอบอำนาจ ที่ปรึกษาของคู่ความหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ผู้ประนีประนอมอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยด้วย

ข้อ ๒๑ กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ไม่ว่าบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกในรูปแบบของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกการดำเนินการไกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

ข้อ ๒๒ เมื่อผู้ประนีประนอมเห็นสมควร ผู้ประนีประนอมอาจจัดให้มีการยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่คู่ความก็ได้ ในกรณีที่การยกร่างสัญญาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายที่คู่ความต้องเป็นผู้จ่าย ผู้ประนีประนอมจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความทุกฝ่ายและคู่ความตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว

ข้อ ๒๓ ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ผู้แต่งตั้งกำหนด เมื่อเห็นสมควรหรือผู้ประนีประนอมร้องขอผู้แต่งตั้งอาจขยายระยะเวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยออกไปอีกก็ได้ถ้าเห็นว่าคู่ความไกล่เกลี่ยบรรลุความตกลงในการระงับข้อพิพาทแล้ว

หากผู้ประนีประนอมเห็นว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยมีลักษณะประวิงคดให้ชักช้า ให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้แต่งตั้งทราบโดยเร็ว

ส่วนที่ ๓

การสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๒๔ ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

- (๑) คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
- (๒) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถอนตัวจากการไกล่เกลี่ย
- (๓) ผู้ประนีประนอมไม่อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เป็นผลสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้
- (๔) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีไกล่เกลี่ย
- (๕) ศาลเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีไกล่เกลี่ยหรือการไกล่เกลี่ยไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอีกต่อไป

ข้อ ๒๕ เมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงให้ผู้ประนีประนอมแจ้งผลของการไกล่เกลี่ยให้ศาลทราบเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทเพียงบางส่วน หรือตกลงรับข้อเท็จจริงบางประการ และยินยอมให้นำข้อตกลงเช่นนั้นไปใช้อ้างอิงในกระบวนการพิจารณาของศาลได้ก็ให้ผู้ประนีประนอมจัดทำบันทึกข้อตกลงและแจ้งให้ศาลทราบด้วย

ส่วนที่ ๔ การเก็บรักษาความลับ

ข้อ ๒๖ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ย และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงและการดำเนินการในการไกล่เกลี่ยไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

ข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งให้หมายรวมถึง การติดต่อระหว่างคู่ความ หรือข้อเท็จจริงใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดแห่งการเจรจาตกลงในกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับหรือปฏิเสธในกระบวนการไกล่เกลี่ย ความเห็นหรือข้อเสนอใดๆ ซึ่งได้เสนอโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งในกระบวนการไกล่เกลี่ยความเห็นหรือข้อเสนอใดๆ ซึ่งได้เสนอโดยผู้ประนีประนอม

ส่วนที่ ๕ การขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอม

ข้อ ๒๗ ให้เลขาธิการจัดให้มีทะเบียนผู้ประนีประนอมขึ้น โดยให้คำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการของศาล และแจ้งให้ศาลต่าง ๆ ทราบ

ข้อ ๒๘ ผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้มีความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

(๔) ไม่เป็นผู้มีประวัติเสื่อมเสีย

(๕) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งเป็นอันไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ ๒๘ ให้ทะเบียนผู้ประนีประนอมสิ้นสุดผลลงทุกสองปีนับแต่วันจัดทำทะเบียน โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้มีชื่อในทะเบียนได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ ณ เวลาใด

ในการจัดทำทะเบียนครั้งแรก ถ้าวันสิ้นสุดตามวรรคหนึ่งไม่ตรงกับวันสิ้นปี ให้ถือเอาวันสิ้นปีแห่งปีปฏิทินนั้นเป็นวันสิ้นสุด

การสิ้นสุดของทะเบียนรายชื่อ ไม่กระทบถึงการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมที่ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว และให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป กับให้มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ข้อ ๓๐ เมื่อทะเบียนผู้ประนีประนอมสิ้นสุดผลลง ให้เลขาธิการจัดทำทะเบียนใหม่ทันที ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ ๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๓๑ ให้เลขาธิการจำหน่ายชื่อผู้ประนีประนอมออกจากทะเบียนเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงต่อไปนี้

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๒๘
- (๔) ศาลมีคำสั่งถอดถอนตามข้อ ๑๒(๓) หรือปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประนีประนอมประพฤติตนไม่เหมาะสม กระทำหรือละเว้นกระทำการตามหน้าที่ของผู้ประนีประนอมโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้คู่ความเสียหาย

ข้อ ๓๒ ผู้ประนีประนอมจะต้อง

- (๑) เตรียมการไกล่เกลี่ย
- (๒) ช่วยเหลือสนับสนุนการเจรจาหว่านคู่ความ แนะนำแนวทางแก้ปัญหาเพื่อการยุติข้อพิพาท
- (๓) ไม่ออกความเห็นในลักษณะใดๆ ที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันให้ผู้ประนีประนอมออกความเห็นเช่นนั้น
- (๔) ไม่ข่มขู่ บังคับ หรือใช้อิทธิพลในทางใดๆ อันอาจกระทบกระเทือนต่อความสมัครใจในการระงับข้อพิพาทของคู่ความ

ข้อ ๓๓ ผู้ประนีประนอมจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบ รวมทั้งประกาศ ข้อบังคับ จริยธรรม หรือหลักเกณฑ์อย่างใดๆ ที่ออกตามระเบียบนี้ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของคู่ความ

ข้อ ๓๔ ผู้ประนีประนอมไม่ต้องรับผิดชอบคู่ความในการกระทำใดๆ ที่ได้ดำเนินการไปเพื่อการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ประนีประนอมเป็นไปโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนเป็นเหตุให้คู่ความเสียหาย

ส่วนที่ ๖
ค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย

ข้อ ๓๕ ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งจากทะเบียนผู้ประนีประนอมย่อมมีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่เลขาธิการกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่มีการแต่งตั้งบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอมให้คู่ความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการของผู้ประนีประนอมฝ่ายละกึ่งหนึ่ง เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมเห็นว่าจะต้องว่าจ้างบุคคลภายนอกให้ดำเนินการอย่างใดๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยให้ผู้ประนีประนอมดำเนินการ เช่นว่านั้นได้ต่อเมื่อคู่ความตกลงที่จะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

(ลงชื่อ)

ธวัชชัย พิทักษ์พล

(นายธวัชชัย พิทักษ์พล)

ประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

Draft

ภาคผนวก จ

**ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม
ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547**

.....

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544 เพื่อให้ได้ผู้ไต่ถามที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ ทำให้การไต่ถามมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 17 (1) และ (7) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ข้าราชการฝ่ายศาลยุติธรรม” ระหว่างบทนิยาม คำว่า “ผู้ประนีประนอมยอมความ” และคำว่า “เลขธิการ” ในข้อ 3. แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544 ดังต่อไปนี้

“ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม” หมายความว่า ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543”

ข้อ 4. ให้ยกเลิกความในวรรคท้ายของข้อ 7. แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมและลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประนีประนอมยอมความ ไม่มีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้”

ข้อ 5. ให้ยกเลิกความในวรรคท้ายของข้อ 28. แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 28 ผู้ขอขึ้นทะเบียน ผู้ประนีประนอมจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานในสาขาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไต่ถามข้อพิพาท ไม่น้อยกว่า 10 ปี

(2) เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการ โกล์เกลี่ยข้อพิพาทที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัด หรือหลักสูตรในลักษณะเดียวกันที่สถาบันอื่นจัด โดยสำนักงานศาลยุติธรรมให้การรับรองและมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการโกล์เกลี่ยข้อพิพาทในศาล หรือศูนย์โกล์เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาทมาไม่น้อยกว่า 10 คดี

(3) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(4) ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

(5) ไม่เป็นผู้มีประวัติเสื่อมเสีย

(6) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งเป็นคนที่ไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ

(7) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 6. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 28/1 แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการโกล์เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544

“ข้อ 28/1 ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาล เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ 28 ซึ่งประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนตามแบบที่กำหนดต่อเลขาธิการ พร้อมด้วยหลักฐานดังต่อไปนี้

(1) สำเนาทะเบียนบ้าน

(2) สำเนาบัตรประชาชน หรือสำเนาบัตรข้าราชการ

(3) สำเนาแสดงคุณวุฒิ

(4) สำเนาหลักฐานรับรองการผ่านการอบรมและผลงานการปฏิบัติงาน ตามข้อ 28 (2)

(5) หนังสือยินยอมของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อ

ให้ผู้อำนวยการสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ แล้วทำความเห็นเบื้องต้นเสนอเลขาธิการ”

ข้อ 7. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 28/2 แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการโกล์เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2544

“ข้อ 28/2 ในการเสนอรายชื่อ เพื่อขึ้นทะเบียนตามข้อ 28/1 ให้ดำเนินการภายในเดือนตุลาคมของปีก่อนขึ้นทะเบียน เว้นแต่เป็นการขึ้นทะเบียนครั้งแรก หรือการเพิ่มรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียน

ผู้รับผิดชอบราชการศาล อาจเสนอชื่อบุคคลที่พ้นจากทะเบียน เพราะเหตุทะเบียนสิ้นผลลงเป็นผู้ประนีประนอมก็ได้ โดยไม่ต้องยื่นหลักฐานตามข้อ 28/1 เว้นแต่หนังสือยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อ”

ข้อ 8. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่ของข้อ 29 แห่งระเบียบคณะกรรมการบริหาร
ศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544

“ก่อนทะเบียนสิ้นสุดผลลง เลขานุการอาจพิจารณาเพิ่มรายชื่อขึ้นทะเบียนอีกก็ได้ หากมี
ความจำเป็นและเป็นความต้องการของศาลที่ยังไม่มีผู้ประนีประนอมที่ขึ้นทะเบียนปฏิบัติงานใน
ศาลนั้น หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้”

ประกาศ ณ วันที่ 6 กันยายน 2547

ลงชื่อ อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ

ประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

อธิบดีกรมการประกันภัย

DRPU

ภาคผนวก ข

**ข้อบังคับว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล
สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม**

.....

ด้วยสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดตั้งสำนักกระงับข้อพิพาทขึ้น มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งคือ การส่งเสริม เผยแพร่ และดำเนินการกระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไต่ถาม เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการกระงับข้อพิพาท อันจะเป็นการช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล จึงจำเป็นต้องตราข้อบังคับว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล สำนักงานกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๑ ให้ใช้ข้อบังคับนี้สำหรับการไต่ถามภายใต้การจัดการของสำนักกระงับข้อพิพาท เว้นแต่จะเป็นการไต่ถามข้อพิพาทในชั้นอนุญาโตตุลาการ

หมวด ๒

การเข้าสู่กระบวนการไต่ถาม

ข้อ ๒ ให้คู่พิพาทที่ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไต่ถามยื่นคำร้องต่อสำนักกระงับข้อพิพาทตามแบบคำร้องขอไต่ถาม (เอกสารแนบท้ายข้อบังคับหมายเลข ๑)

ข้อ ๓ ให้สำนักกระงับข้อพิพาทส่งสำเนาคำร้องให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งโดยเร็ว เพื่อตอบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน หากคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบกลับมาภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้จัดการดำเนินกระบวนการไต่ถาม

ข้อ ๔ หากคู่พิพาทผู้ได้รับสำเนาคำร้องเห็นชอบในการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามให้สำนักกระงับข้อพิพาทนัดประชุมคู่พิพาทเพื่อแต่งตั้งผู้ไต่ถามและดำเนินการไต่ถามต่อไป

หมวด ๓
การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ ๕ ให้สำนักกระงับข้อพิพาทแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยโดยคำนึงถึงคุณสมบัติ ทักษะ ความเหมาะสมแก่ลักษณะของข้อพิพาท และผู้ที่ จะได้รับการแต่งตั้งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคู่พิพาททุกฝ่าย

ผู้ที่ จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยอาจเป็นผู้มีชื่อในทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยของสำนักกระงับข้อพิพาทหรือบุคคลอื่นซึ่งคู่พิพาทเห็นพ้องร่วมกันให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยก็ได้

ข้อ ๖ ให้ผู้ที่ จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยยื่นประวัติการศึกษาและการทำงานซึ่งได้จัดทำขึ้น พร้อมคำแถลงข้อเท็จจริงถึงความเป็นกลางและความเป็นอิสระของตนให้สำนักกระงับข้อพิพาททราบ ตามแบบแถลงข้อเท็จจริงแสดงความเป็นอิสระและความเป็นกลาง (เอกสารแนบท้ายข้อบังคับหมายเลข ๒) โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องลงนามและวันที่ในเอกสารทั้งสองฉบับ

ข้อ ๗ ก่อนยื่นแบบตามข้อ ๖ ให้ผู้ที่ จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยตรวจสอบประวัติส่วนตัวและข้อมูลจากสำนักงานของตนเพื่อพิจารณาว่ามีเหตุที่จะทำให้ไม่เหมาะสมจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือไม่

การตรวจสอบตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยการค้นหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในเรื่องวิชาชีพ ให้ผู้ที่ จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเปิดเผยข้อเท็จจริงและพฤติกรรมที่อาจทำให้คู่พิพาทเกิดข้อสงสัยในความเป็นอิสระและความเป็นกลาง และในขณะจะลงนามในแบบนั้นหรือในเวลาใดในระหว่างที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือหลังจากการไกล่เกลี่ยดังกล่าวหากไม่มีข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมเช่นว่านี้ ให้ผู้ที่ จะได้รับการแต่งตั้งระบุในแบบแถลงข้อเท็จจริงว่าไม่มีเหตุที่ทำให้ตนไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ ๘ ให้สำนักกระงับข้อพิพาทแจ้งให้ผู้ไกล่เกลี่ยทราบถึงการแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยภายใน ๗ วันนับตั้งแต่วันแต่งตั้ง

ข้อ ๙ คู่พิพาทซึ่งเชื่อว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับแต่งตั้งหรือผู้ที่ จะได้รับแต่งตั้งมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์กับคู่พิพาทฝ่ายใด ให้แจ้งเรื่องดังกล่าวให้ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบทันที หากผู้ไกล่เกลี่ยไม่ถอนตัวและคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจในการไม่ถอนตัวดังกล่าว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยหรือคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแจ้งเรื่องดังกล่าวต่อสำนักกระงับข้อพิพาทเพื่อพิจารณาตามความเห็นสมควรในการยุติการขัดแย้งทางผลประโยชน์ซึ่งอาจรวมถึงการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนใหม่โดยเร็ว

หมวด ๔

การดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๐ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ยตามวิธีที่คู่พิพาทตกลงกัน โดยเร็ว หากคู่พิพาทไม่ได้ตกลงกันให้ผู้ไกล่เกลี่ยกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ยตามนัยแห่งข้อบังคับนี้ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม เป็นกลาง เป็นอิสระ และเป็นไปตามความประสงค์ของคู่พิพาท ทั้งนี้ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจจะตั้งข้อกำหนดหรือบังคับให้คู่พิพาทเห็นชอบกับความเห็นของผู้ไกล่เกลี่ยในการระงับข้อพิพาท

ข้อ ๑๑ ก่อนเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย ให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการให้คู่พิพาทลงนามในแบบการยอมรับกระบวนการไกล่เกลี่ย (เอกสารแนบท้ายข้อบังคับหมายเลข ๓)

ข้อ ๑๒ เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น ให้ผู้ไกล่เกลี่ยกำหนดภาษาที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย และในกรณีที่มีล่ามหรือผู้แปล ถ้าคู่พิพาทมิได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ให้คู่พิพาทรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับล่ามหรือผู้แปลฝ่ายละกึ่งหนึ่ง

ข้อ ๑๓ คู่พิพาทต้องให้ความร่วมมือกับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างสุจริต รวมทั้งการให้ความร่วมมือเมื่อผู้ไกล่เกลี่ยขอให้คู่พิพาทแลกเปลี่ยนเอกสารเพื่อให้การไกล่เกลี่ยดำเนินการไปได้โดยเร็วที่สุด

หมวด ๕

การสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๔ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

(๑) ถ้ามีการฟ้องคดีแล้ว คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้องหรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

(๒) คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถอนตัวจากกระบวนการไกล่เกลี่ย

(๓) ถ้ามีการกำหนดเวลาสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยไว้ และผู้ไกล่เกลี่ยไม่อาจไกล่เกลี่ยให้ เป็นผลสำเร็จได้ภายในเวลาที่กำหนด

(๔) ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าข้อพิพาทไม่อาจยุติลงได้ด้วยการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๕ ภายหลังจากกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงไม่ว่าข้อพิพาทดังกล่าวจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำหนังสือแจ้งให้สำนักกระงับข้อพิพาททราบโดยระบุวันที่

กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุด และหากตกลงกันได้ก็ให้ระบุว่ามีการตกลงเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด ทั้งนี้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยส่งสำเนาหนังสือให้แก่คู่พิพาทด้วย

หมวด ๖

การติดต่อสื่อสาร การรักษาความลับ และการเปิดเผยข้อมูล

ข้อ ๑๖ ในระหว่างดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยชอบที่จะประชุมหรือติดต่อกับคู่พิพาทพร้อมกัน หรืออาจประชุมหรือติดต่อกับคู่พิพาทแต่ละฝ่ายโดยลำพังก็ได้ตามที่ผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควร

การเปิดเผยข้อมูล

ข้อ ๑๗ เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่ง ผู้ไกล่เกลี่ยอาจเปิดเผยสาระสำคัญของข้อมูลดังกล่าวให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบก็ได้ แต่หากคู่พิพาทให้ข้อมูลกับผู้ไกล่เกลี่ยโดยระบุว่ามีความลับ ห้ามมิให้ผู้ไกล่เกลี่ยเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวนี้ให้แก่คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง

ความลับของข้อมูล

ข้อ ๑๘ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เก็บรักษาไว้เป็นความลับ เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น หรือมีกฎหมายกำหนดให้เปิดเผยหรือเป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามหรือบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงในผลของการระงับข้อพิพาท

การอ้างเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ

ข้อ ๑๙ คู่พิพาทผู้ไกล่เกลี่ยบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยจะต้องไม่อ้างอิง เสนอเป็นพยานหลักฐาน หรือเบิกความเป็นพยานในการอนุญาโตตุลาการ การพิจารณาของศาล หรือกระบวนการพิจารณาอื่นใดในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับเอกสารหรือหลักฐานดังต่อไปนี้

(๑) คำเชิญของคู่พิพาทให้เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือข้อเท็จจริงที่แสดงว่าคู่พิพาทยินดีจะเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย

(๒) ความเห็นหรือคำเสนอของคู่พิพาทเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือวิธีการที่อาจทำให้ตกลงระงับข้อพิพาทกันได้

(๓) คำแถลงหรือการยอมรับของคู่พิพาทในระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ย
 (๔) ข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย
 (๕) ข้อเท็จจริงที่แสดงว่าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินดีจะรับข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย
 เพื่อระงับข้อพิพาท

(๖) เอกสารที่ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ
 ความในวรรคแรกให้ใช้บังคับโดยไม่คำนึงถึงลักษณะของข้อมูลหรือหลักฐานที่ระบุ
 ไว้ในแต่ละรายการ

ห้ามมิให้คู่พิพาทเสนอข้อมูลเป็นพยานหลักฐานซึ่งขัดกับวรรคแรกและให้ถือว่าเป็น
 พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดให้เปิดเผยหรือเป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์
 ในการดำเนินการให้เป็นไปตามหรือบังคับตามข้อตกลงซึ่งเป็นผลของการระงับข้อพิพาท

ความในวรรคแรก วรรคสอง และวรรคสามให้ใช้บังคับกับกระบวนการ
 อนุญาโตตุลาการ กระบวนการทางศาล หรือกระบวนการอื่นในทำนองเดียวกันนั้นในส่วนที่
 เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทซึ่งอยู่ระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

ภายใต้บังคับของวรรคแรก พยานหลักฐานใดซึ่งตามปกติรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้
 ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ กระบวนการทางศาลหรือกระบวนการอื่นในลักษณะเดียวกัน แม้
 ได้ถูกอ้างเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการไกล่เกลี่ยมาแล้ว ก็ยังคงรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้
 ตามเดิม

หมวด ๗

การคุ้มครองจากความรับผิด

ข้อ ๒๐ ผู้ไกล่เกลี่ย สำนักระงับข้อพิพาท และเจ้าหน้าที่ของสำนักระงับข้อพิพาท ไม่
 ต้องรับผิดต่อบุคคลใดสำหรับการกระทำหรือละเว้นการกระทำเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการ
 ไกล่เกลี่ยหรือการปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นดังกล่าวเป็นการทุจริตหรือ
 เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หมวด ๘
จำนวนผู้ใกล้ชิด

ข้อ ๒๑ ให้มีผู้ใกล้ชิดคนเดียว เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

หมวด ๙
ผู้ใกล้ชิดซึ่งกระทำการเป็นอนุญาโตตุลาการ

ข้อ ๒๒ เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น ห้ามมิให้ผู้ใกล้ชิดกระทำการเป็นอนุญาโตตุลาการสำหรับข้อพิพาทซึ่งเป็นประเด็นในกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือข้อพิพาทอื่นที่เกิดจากหรือเกี่ยวข้องกับสัญญาหรือนิติสัมพันธ์เดียวกันกับที่ได้มีการไกล่เกลี่ยมาแล้ว

หมวด ๑๐
การบังคับตามผลของสัญญาระงับข้อพิพาท

ข้อ ๒๓ สัญญาหรือข้อตกลงอันเป็นผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยอมผูกพันและใช้บังคับได้

หมวด ๑๑
ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย

ข้อ ๒๔ เว้นแต่สำนักกระงับข้อพิพาทจะกำหนดเป็นอย่างอื่น ให้คู่พิพาทฝ่ายที่ยื่นคำร้องขอให้ทำการไกล่เกลี่ยวางเงินค่าธรรมเนียมตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรายละเอียดค่าป่วยการ/ ค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (เอกสารแนบท้ายหมายเลข ๔) ให้สำนักกระงับข้อพิพาทงดดำเนินการตามคำร้องขอเว้นแต่จะได้ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าวแล้ว

ข้อ ๒๕ เมื่อได้รับคำร้องขอให้ทำการไกล่เกลี่ย สำนักกระงับข้อพิพาทอาจเรียกให้คู่พิพาททั้งหมดวางเงินค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยรวมทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ใกล้ชิดตามที่กำหนดในแบบรายการค่าใช้จ่ายตามเอกสารแนบท้ายหมายเลข ๔

ให้สำนักกระงับข้อพิพาทมีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยจนกว่าจะได้รับ การวางเงินค่าใช้จ่ายตามข้อ ๒๕ และข้อ ๒๖ ครบถ้วนแล้ว

ข้อ ๒๖ หากสำนักกระงับข้อพิพาทเห็นว่าจำนวนเงินที่วางไว้ไม่พอชำระค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย ก็สามารถเรียกให้คู่พิพาทวางเงินเพิ่มเติมได้

สำนักกระงับข้อพิพาทอาจขอให้ผู้ไกล่เกลี่ยหยุดกระบวนการไกล่เกลี่ยจนกว่าคู่พิพาทวางเงินครบถ้วนได้

ข้อ ๒๗ ภายในสิบห้าวันทำการนับแต่สิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย ให้สำนักกระงับข้อพิพาทสรุปค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินการไกล่เกลี่ย และให้สำนักกระงับข้อพิพาทคืนเงินที่เหลือให้กับคู่พิพาทหรือเรียกเก็บเงินที่ขาดออกจากคู่พิพาทแล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๘ ให้คู่พิพาทรับผิดชอบในการวางเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามข้อ ๒๕ ฝ่ายละกึ่งหนึ่งเว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร หากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ชำระค่าใช้จ่ายในส่วนของตน คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้วางเงินค่าใช้จ่ายรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่ยังค้างอยู่แทน

ข้อ ๒๙ หากมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของคู่พิพาทฝ่ายใด นอกจากที่ระบุไว้ในข้อ ๒๔ ข้อ ๒๕ ข้อ ๒๖ และข้อ ๒๘ อันเกิดจากการไกล่เกลี่ย ให้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของคู่พิพาทฝ่ายนั้นเอง

หมวด ๑๒

ข้อสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ข้อ ๓๐ คู่สัญญาอาจจะระบุข้อสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังต่อไปนี้ในสัญญาหรือทำเป็นสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอีกฉบับหนึ่งก็ได้

“ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทจากหรือเกี่ยวข้องกับสัญญาฉบับนี้และคู่สัญญาประสงค์จะระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยให้มีการไกล่เกลี่ยตามข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งบังคับใช้ในขณะที่ยื่นข้อพิพาทเพื่อการไกล่เกลี่ย และให้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม”

ข้อ ๓๑ ข้อสัญญาตามข้อ ๓๐ เป็นการตกลงของคู่สัญญาที่จะยื่นข้อพิพาทบางประเด็นหรือข้อพิพาททั้งปวงที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาเพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยการตกลงนี้อาจเป็นข้อสัญญาที่รวมอยู่ในสัญญาหลักหรือทำเป็นข้อตกลงแยกต่างหากก็ได้ และอาจจะระบุเรื่องความลับในการไกล่เกลี่ยไว้ด้วยก็ได้

รายละเอียดค่าป่วยการ/ค่าใช้จ่ายในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท

ตามข้อบังคับว่าด้วยการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงาน
ศาลยุติธรรม

๑. การจ่ายค่าป่วยการให้แก่ผู้ไถ่เกลี่ย ให้คิดจากทุนทรัพย์ในอัตราดังต่อไปนี้

ทุนทรัพย์	อัตราค่าป่วยการ
ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท	๕๐๐ บาท
ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท	๐.๒๐ % (ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท)
ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท - ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท	๐.๐๒% (ไม่เกิน ๓๘,๐๐๐ บาท)
ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท	๐.๐๐๕%

ทั้งนี้ ค่าป่วยการของผู้ไถ่เกลี่ยเมื่อรวมกันแล้ว ต้องไม่เกิน ๘๐,๐๐๐ บาท
เพื่อประโยชน์ในการคิดค่าป่วยการในการคำนวณทุนทรัพย์ตามข้อนี้ให้นับรวมทุน
ทรัพย์ของข้อพิพาททุกรายที่อยู่ในกระบวนการไถ่เกลี่ยเดียวกันเป็นฐานในการคำนวณ

๒. ค่าที่פקและค่ายานพาหนะของผู้ไถ่เกลี่ย (ถ้ามี) ให้เบิกจ่ายตามหลักเกณฑ์และ
อัตราแห่งพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. ๒๕๒๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

๒.๑ ผู้ที่เป็นข้าราชการและลูกจ้างของทางราชการให้เบิกจ่ายตามระดับและ
ตำแหน่งหรือชั้นยศของตนเอง

๒.๒ ผู้ที่เป็นบุคคลภายนอกให้เบิกจ่ายโดยเทียบตำแหน่งเท่ากับข้าราชการ
พลเรือนระดับ ๕

๓. การจ่ายค่าป่วยการ ค่าที่פק และค่าพาหนะของผู้ไถ่เกลี่ย ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้พิจารณา
ผู้พิจารณาสั่งจ่ายภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

๓.๑ การจ่ายค่าป่วยการให้แก่ผู้ไถ่เกลี่ยให้จ่ายเมื่อกระบวนการไถ่เกลี่ย
สิ้นสุดลง

๓.๒ การจ่ายค่าที่פקและค่าพาหนะให้เบิกจ่ายตามข้อ ๓

๔. ผู้ไถ่เกลี่ยที่พ้นจากตำแหน่งในกรณีที่ถูกปลดชื่อจากทะเบียนรายชื่อออกจาก
ทะเบียนรายชื่อ แต่คู่พิพาทยินยอมให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกระทั่งมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าที่פק

และค่าพาหนะตามข้อ ๔ ให้มีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าที่พัก และค่าพาหนะเฉพาะสำหรับงานที่ได้
ดำเนินการไปก่อนพื้นที่ตามจำนวนที่ผู้อำนวยการกำหนด โดยคำนึงถึงสัดส่วนของงานที่ได้
ดำเนินการไปก่อนพื้นที่

๕. ในกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยพ้นจากหน้าที่ก่อนที่จะมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามข้อ ๔ ให้
ผู้อำนวยการกำหนดค่าป่วยการให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยในจำนวนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสัดส่วนของงาน
ที่ได้ดำเนินการไปก่อนพื้นที่

๖. ค่าใช้จ่ายอื่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนี้

๖.๑ ค่าเครื่องคัมและอาหารว่าง อัตราคนละ ๕๐ บาทต่อครั้ง

๖.๒ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ให้คิดตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ พ.ศ.
๒๕๔๕

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นายชวลิต ทวีวัฒนานนท์
ประวัติการศึกษา	เกิดเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2511 ที่จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา พ.ศ. 2536
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	นักวิชาการที่คืน 6 ว สำนักมาตรฐานการออกหนังสือสำคัญ กรมที่ดิน
ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ	ผ่านการอบรมหลักสูตรทนายความรุ่นที่ 10 ในปี พ.ศ. 2537 นิติกร กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม